

Bibliai Tanulmányok

II. kötet

**Az idő
elérkezett**

BIBLIAI TANULMÁNYOK.

„Az igazak utja hasonló a fénylő világossághoz, mely igyekszik világosodni annyira, hogy a tökéletes naphoz legyen hasonló.”

II. KÖTET.

Az idő elérkezett.

4.475.000 PÉLDÁNY.

Az Ur jelenlétével az üdülés ideje el fog érkezni, mert az Atya „elküldi Jézus Krisztust, akit az egeknek marasztalnia kell a „mindenek helyreállítása” idejének elérkeztéig, amint azt Isten kijelenté szent prófétái által a világ kezdetétől fogva.”

„De ti atyámfiak nem vagytok a sötétségben, hogy az a nap titeket úgy találjon, mint a tolvaj.

Csel. 3 : 19—21 ; I. Thess 5 : 4.

ASSOCIATIA STUDENTLOR BIBLIEI

CAS POSTULA 849-O.S. 12

3400 CLUJ NAPOCA

ROMANIA

Hungarian

Volume 2

DAWN PUBLISHERS

199 RAILROAD AVENUE

EAST RUTHERFORD, NJ 07073 U.S.A.

Ez a munka

a „Királyok Királyának, az Urak Urának“

ÉS „SZENTEINEK“ SZENTELTETETT,
KIK „VÁRJÁK AZ ÖRÖK IFJUSÁGOT“
ÉS „URUNK JÉZUS KRISZTUS NEVÉT
SEGÍTSÉGÜL HIVJÁK MINDEN HELYEN“,
A „HIT HÁZNÉPÉNEK“,

VALAMINT

„A NYÖGŐ TEREMTÉSNEK, KIK HASONLÓKÉ-
PEN FOHÁSZKODNAK ÉS KESEREGNEK,
VÁRVA AZ ISTEN FIAI DICSŐSÉGÉ-
NEK MEGJELENÉSÉT.“

„Hogy nyilvánvalóvá tegyem mindenki előtt, hogy mi-
csoda a titok sáfárlása, mely elrejtetett sok időtől
fogva az Istenben.“ — „Melyet nagy bőséggel köz-
lött velünk, minden bölcseséggel és értelemmel,
megjelentve nekünk eltitkolt akaratát jó ked-
véből, mely titkot ezideig magának tartott
fenn, hogy t. i. a teljes idő elérkeztével
egy test alatt egyesítene mindenkit a
Krisztusban.“ Ef. 3 : 4, 5 ; 1 : 8—10.

BIBLIA ÉS TRAKTÁTUS TÁRSULAT
Maros-Vásárhely, IV. Béla-király-ut 46. sz.

Ez a kötet kapható angol, német, svéd, dán, nor-
vég, francia, görög és magyar nyelven.

BIBLIAI TANULMÁNYOK.

E l ő s z ó.

A KERESZTYÉN világ mindinkább azon tudatra ébred, hogy a hitetlenség nagy áramlata elnyeléssel fenyegeti őt; nem a Parne Tamás és Ingersoll Róbert által hirdetett istenkáromlás, hanem a mai kultúra körpenye alá rejtett azon hitetlenség, mely a jelenkor iskoláiban kiképzett növendékekben fejlődött ki, ami a veszedelmet még égetőbbé teszi.

Nem elég, hogy nagy kollégiumaink és a papnöveldék a jobban kiképzettek hitét aláássák, hanem még a népiskolák tankönyvei is — főképen a felső tanintézetekben használtak — beleoltják a tanítványokba a bibliában való kétkedést és reámutatnak állítólagos ellentmondásaira. Ha napjainkban egy felsőbb tanintézet végzett növendék a Szentírás tanaiban való hitét bizonyítgatná társai előtt, azok gunyolódását hívná ki ezáltal. Ezt elviselni azonban kevesen akadnának.

A legjobb esetben is csak egy nehányat fogunk találni közöttük olyat, aki elismeri ugyan, hogy Jézus és apostolai őszinték voltak, de azt hiszi, hogy tévedtek, midőn az ó-testamentumból vett idézeteiknél az íhletre hivatkoztak.

Aki így hiszi Jézust és az apostolok tanait, az nem hisz bennük egyáltalán, mert ha a mi napjaink „magasabb kritikusai“ elég bölcssek annak kutatására, hogy hol és mikor tévednek Idvezítőnk és apostolai az ó-testamentumból vett idézeteikben, akkor e jelenkor bölcs férfiai: ami vezetőink, nagyobb íhlettel bírnak, mint Jézus és apostolai.

Társulatunk érezvén ezen áramlat meggátolásának szükségességét, minden tőle telhetőt megtéve arra tö-

rekszik, hogy magasra emelje a nép előtt az Ur zászlaját. — Ezen célból adta ki a „Bibliai Tanulmányok” sorozatát hat kötetben a kereszténység minden felekezetének használatára, hogy segédkezet nyújtson minden megtévedett kétkedőnek, a hit és isteni gondviselés útjára lépni. E könyvek csekély előállítási költségükön megszerezhetők vagy a társulat raktáraiból, vagy ügynökeiktől, akik ezen segédeszközöket a legtávolabbi helyekre is eljuttatják. Ezen értékes „Tanulmányok” ára 2 korona 50 fill.

Nézetünk szerint Ön, mint keresztyén férfi, vagy nő gyermekeire, rokonaira, szomszédaira, vagy barátaira hathat, mikor Öntől tanácsot fognak kérni, kérdezve: „Honnan tudhatjuk meg, hogy van Isten?” vagy: „Mi bizonyítékaink vannak arra nézve, hogy a Szentírás az isteni ihlet szüleménye?”

Akármennyire illetékes lenne is valaki az ilyen, vagy számtalan — ezekhez hasonló kérdésekre a választ elkészíteni, megtörténhetik, hogy nincs kellő ideje vagy alkalmja azt elvégezni. — Mennyire megkönnyíti a feladatot, ha Ön könyvszekrényébe nyulhat, kiválaszthatja a kérdésre vonatkozó tanulmányt és a kérdőt utasíthatja, hogy üljön le, olvassa el az azon kérdésre vonatkozó tanulmányt, hogy teljes és kielégítő választ nyerjen kérdésére és ha újból kételyei támadnának, megismételje azt.

Lehetséges, hogy Ön tagja valamelyik Epworth Leagnenak, Christian Endeavor Societynek, vagy más vallásos társulatnak és felhívják egy bibliai tárggyról szóló értekezés megírására. Mennyire alkalomszerű ilyenkor elővenni egyikét azon sokoldalú „Tanulmányoknak”, melyek majdnem minden ilyen tárgyhoz bőséges anyagot szolgáltatnak és abban az arra vonatkozó írásbeli idézeteket megtalálni. Egyes lelkészek is használják azokat különböző prédikációk, vagy beszédek megfogalmazásakor.

Nagy könyvtárakkal rendelkező lelkészeknek lehet, hogy nincs szüksége ezen „Tanulmányokra”, de

másokra nézve nélkülözhetetlenek azok. — Eltekintve aránylag csekély áruktól, tiszta és egyszerű magyar nyelven vannak írva, míg a tudományos művek tömve vannak műszavakkal, melyeket csakis szakemberek érthetnek meg.

Felhívjuk tehát Önt, mint valamelyik keresztyén felekezethez tartozó barátunkat, hogy segítsen könyveink terjesztésében. — Ha csak egy rokona, vagy barátja szabadul is meg a kételytől, vagy hitetlenségtől, ezerszeresen fogja kárpótolni Önnél az erre szentelt fáradozást.

TARTALOM.

I. Tanulmány.

Isten által meghatározott különös idők és alkalmak.

Isten által kiszabott idők és alkalmak. — Miért nem határozta meg azokat világosabban? — Kellő időben kinyilatkoztatva. — Az idők és alkalmak felismerésének komoly óhajta. — Adventisták tévedései. — Az időjóslatok valódi célja. — Jelenlegi helyzetünk. — A következő fejezetek célja.

II. Tanulmány.

A biblia kronológiája. (időtan.)

Az időszámítás szükséges a jövődöntés megértéséhez. - Nélkülözhetetlen adatok a bibliában. - Ádám teremtésétől Kr. u. 1873-ig eltelt 6000 esztendő. - A bibliai időszámítás nagy korszakai. - Azoknak részletes bírálata. - A teremtéstől a vízözön utáni felszáradásig eltelt idő. - Az ábrahámi frigy idejéig. - A tiz parancsolat kiadásáig. - Kanaánnak a törzsek közti felosztásáig. - A bírák kora. - A királyok kora. - A pusztulás kora. - 1873-ig. - Miben különbözik ez az időszámítás Usher püspökétől, mely az angol bibliákban van használva. - Urunk születésének pontos ideje.

III. Tanulmány.

A Krisztus első eljövételére vonatkozó időjóslat beteljesedése.

Dániel jósolatának „hetven hete.“ - Az ezen időre jósolt és feltárult események. - A Messiás jövetelének próféciája. - Kulcs más jóslatok megértéséhez. - Messiás keresztfeszítésének próféciája. - Az izraelre árasztott kegy megszűnése. - egyesek kiválasztása. - A „Legszentebb“ fölkenése. - A bukófélben állók nagy zavara.

IV. Tanulmány.

A pogányság korszaka.

Mit értünk pogány idők alatt? - Kezdeté és tartama. — Vége a Kr. u. 1914. esztendő. - Kisérső események. - A következő fejlemények. - Betűszerinti és symbolikus idők. - Nevezetes minta. - A jelen megnyilatkozásai. - Isten királysága megsemmisíti a pogány uralmat. - Ezért létesítették annak vége előtt. - 1914. előtti idők. - Miért ellenzik ezt a pogány királyságok? - Hogyan és miért kagadják el végül mindnyájan örömmel? - „Eljön minden nemzet fivánsága.“

V. Tanulmány.

Urunk visszaérkezésének és megjelenésének módja.

„Urunk második jövele összhangban van az isteni terv más részleteivel. - Hogyan és mikor látja meg az egyház? - Hát a világ emberisége mikor fogja szemlélni az Úr dicsőségét teljességének fényében? - Látszólagos ellenmondások összhangzóknak bizonyulnak. - Ugy jön, mint a „tolvaj” szokott. - Némelyeknek mégis előre jelzi jövetelét. - Jön „örömmujongással, kiáltással s harsonának zúgásával.” - Megnyilatkozása „lángoló tűzben” való bosszuállással történik meg. - Megjelenik úgy, amint távozott. - A prófétai idő fontossága ezekkel kapcsolatban látható. - A jelen események összhangja.

VI. Tanulmány.

A föld nagy jubileuma.

A „helyreállítás” ideje. — Mózes megjövendölte. — E korszak megkezdődött. — Nem kezdődhetett a nagy Helyreállító visszajövele előtt — A „törvény” erre vonatkozó biznysága. — A prófétai Írás ereje. — Az ezekből származó logikai következtetések külön-külön és együttesen. — A jelen események összhangja.

VII. Tanulmány.

A párhuzamos felmentési korok.

A „zsidó korszak” mintája az „evangeliumi korszaknak.” — A két felmentési kor közötti jelentékeny párhuzam és összhang. - Külömbiségeik. - A „keresztény korszak” elsőbbsége. - a valóság. - A testi és szellemi izrael közötti különbség. - Kimagasló párhuzamok megfigyelése. - Az időpárhuzamoknál különösen. - A testi izrael kegyideje. - A kegyvesztettség. - A kegy és a kitaszítás ideje egyforma hosszúak a próféciák szerint. - Apostoli bizonyítéka annak, hogy a kegyvesztettség időszaka a szellemi izrael összegyűjtésének időszakává lett. - Az „evangeliumi kor” tartalma közvetlenül és tisztán látható. - A bibliai időszámítás és a jubileumi bizonyítékok nincsenek összhangban a világi időszámítás és más alapon való jövendölések teljesezésének kimutatásával; a biblia tanúsága az egyedüli döntő és kielégítő válasz.

VIII. Tanulmány.

Ilyes jön el először.

Milyen viszonyban áll ezen fontos jóslat Urunk második eljövetelével? - Részleges és jelképes beteljesülése Keresztelő Jánosban. - Az igazi beteljesülés. - Látomás a szent hegyen. - A jelkép és a valódi Illés közötti összhang. - Az idő közel van. - Ilyes kilátásai. - Ilyes utoda; Elizeus.

IX. Tanulmány.

Antikrisztus - a bűn embere.

Antikrisztus hatalomra jutása, felismerése és megalázása bekövetkezik az Úr napja előtt. - Ellentétes nézetek vizsgálása. - Proféciai leírás. - Antikrisztus születése. - Gyors fejlődése. - A történelmi kép és a bibliai leírás egyezik. - Az ő országa a Krisztusénak az utánzata. - Feje és szája nevezetések. - Istenkáromló szavai és tanításai. - Isten gyanánt való felemelkedése. Milleniumi uralma. - A szentlélek kardjával való lesújtása. - Végso küzdelme és megsemmisülése.

X. Tanulmány.

Az idő elérkezett.

Nincs többé akadály. - Krisztus országának megalapítása - a munka előrehalad. - A jövődőlés bizonyosságai megegyeznek. - A világi bölcssek mindebből sokat észrevesznek. - A vigyázók élesebb tekintete. - A helyes irányban való megvilágosodás mindenkre nézve fontos dolog.

I. TANULMÁNY.

Isten által meghatározott különös idők és alkalmak.

Isten által kiszabott idők és alkalmak. — Miért nem határozta meg azokat világosabban? — Kellő időben kinyilatkoztatva. — Az idők és alkalmak felismerésének komoly óhajta. — Adventisták tévedései. — Az időjóslatok valódi célja. — Jelenlegi helyzetünk. — A következő fejezetek célja.

AMINT „A korszakok tervezetét”-ben igyekeztünk az emberiség megváltását célzó isteni intézkedésnek ki-magasló körvonalait tisztára a Szentírás álláspontjáról előadni, úgy a jelen kötetnek is az a célja, hogy ugyan-ezen tekintély alapján kimutassa, hogy e tervezet kü-lönböző elemeinek teljesedésére véglegesen kijelölt idők és alkalmak vannak; hogy ezen tervezet előrehaladásá-szerint minden elkövetkezett elem a maga idejében tel-jesedett; hogy továbbá *közel van az idő ahhoz*, hogy áldásokban tetőződjék a föld minden nemzetségére nézve. (I. Móz. 28:14; Gal. 3:16.)

Az evangéliumi korszak hosszú századain kereszt-ül az egyház, isteni utasítás szerint ekként imádkozott: „Jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod, miképen mennyekben, azonképen a földön is.” De mi-képen az álmos gyermekek, mert hosszú volt az idő, sokan elfeledték a szavak jelentőségét, melyek most mintegy meghalni látszanak ajkukon. Mindazoknak, kik-nek szíve még hűséges az Ur iránt, emlékezetükbe idézzük Pál apostol szavait: „Végso' ideje felébredni az álomból, mert most közelebb vagyunk megváltásunk, semmint gondolnók. Az éjszaka ' rég elmúlt, a (mille-niuni) nappal pedig itt van” Igen, ép az ajtó előtt van! A nenyország királysága itt van és pedig nem embryo-

(méhmagzat) szerű és kezdetleges állapotában, mint Urunk első eljövetelekor (Máté 3: 2), hanem abban az értelemben, amint — kijelentése szerint — jönnie kellett (János 18: 36, 37) — „hatalomban és nagy dicsőségben.”

Mindazonáltal csak a korszakok tervezetének gondos tanulmányozói lesznek előkészítve arra, hogy kelőképpen értékeljék ennek a kötetnek az Istentől kijelölt időkre és korszakokra vonatkozó tanítását, amint ezek a tervezet különböző elemeinek a kibontakozását s annak végső teljességét jelölik. Reméljük ennél fogva, hogy senki sem vállalkozik ennek a kötetnek tanulmányozására, mielőtt teljességgel fel nem fogta az első kötet tanításait. Különben nem találkozónék velük kellő időpontban ez a könyv. Az igazság csak akkor időszerű eledel, amikor befogadására már el vagyunk készülve. Egy gyermek pl. nincs előkészítve nagy szám tudományi problémák (feladvány) megoldására, amíg az első oktatást nem nyerte a számtani képzetek és nyelv használatában. Így van ez az isteni igazsággal is: fokról-fokra van az felépítve és hogy megérthessük, a részünkre készített fokozatokon kell felhaladnunk — gondosan bizonyítva a Szentírással minden előretett lépést és nem félve a lépésektől, ha ily módon biztos ösvényt találunk számukra. Csak azok, kiknek magától értődő, feltétlen hitük van Istenben, a kikre nézve az „Ugy szólt az Úr” minden kétségnek és ellenkezésnek a végét jelenti, vezethetők az Isten Lelke által az előrehaladott igazság felé, mikor az kellővé válik, új dolgok felé ugyanakkor, amikor egyben megerősítést nyernek az ugyanazon szentirási tekintély által igaznak bizonyított régi dolgokban is.

Isten is csak ezeket szándékolja vezérelni. A korszakok végén, mely az aratás ideje, sok olyan igazság lett nyilvánvalóvá, melynek feltáratlan kellett maradnia az elmúlt időkben még leghívebb, legodaadóbb gyermekeivel szemben is. A végidejében történt meg az, amiről

Habakuk próféta (2 : 3.) kijelentette, hogy az Isten tervének dicsőséges teljesedésére vonatkozó látomány beszélni fog és nem fog csalni; és hogy némelyeknek Isten gyermekei közül oly világosan fog beszélni, hogy azok mintegy vezettetve képesek lesznek táblákra írni, és hogy mások képesek lesznek azt világosan leolvasni. Végül Dániel kijelentette, (12 : 4, 9, 10.) hogy a tudás meggyarapszik és hogy a bölcs (hit által) megérti a látomást.

A mi célunk itt nem az, hogy prófétáljunk az emberi képzelődés bőségéből, sem az, hogy bármily tekintetben is bölcsőbbek legyünk a Szentírásban leírt bölcseségnél. Ennélfogva elkerülvén minden emberi találgatást, egyedül csak az isteni igazság forrásához ragaszkodunk és megkíséreljük, hogy a próféciát a próféciának és teljesedésének fényében olvassuk és hogy olyan betűket írjunk a táblákra, amelyek Isten ígéje szerint ismeretlenek voltak és amelyek ennélfogva nem is voltak megérthetők a végnek ezen ideje előtt; ám Isten biztosítékot adott azokra nézve, hogy akkor megértetnek.

Ebben a kötetben a bizonyságok láncolatát adjuk az Istentől kijelölt idők és korszakok tárgyában. Ebben a láncolatban minden szem szentírásiilag erős, másfelől pedig egészben és egyiknek a másikhoz való viszonyában tekintve egy olyan széles és átfoglaló tervnek a képét nyújtjuk, olyan mélységes rajzolatot és tökéletes harmoniát, hogy a törekvő és tisztelettől áthatott kutató előtt világossá válik, hogy ez a terv tul van minden emberi gondolat mélységén és szélességén, következéleg nem lehet emberi eredetű.

Ugy találjuk, hogy ugy az evangéliumi korszak, mint a zsidó korszak vége aratásnak neveztetik. (Máté (9 : 37 ; 13 : 24, 30, 39.) Ez is, az is 40 esztendő idős-
szak. Ugy találjuk továbbá, hogy a korszakok aratásaira különösen ráirányulnak a prófétai bizonyságok

sugarai, főképen ennek a korszaknak az aratására, hol a zsidó korszak minden világossága is — jelképi karakterefolytán — ugyanazon dicsőséges gyújtópontba hajlik. E mellett a fény mellett világosan láthatjuk Isten hatalmas lépéseit, nemcsak az elmúlt korok széles láthatárán, hanem tervének jelen kidolgozásában is. De nem elég ez, hanem azon ígéretének megfelelően, hogy megmutatja nekünk az eljövendő dolgokat (János 16 : 13.), a látomásnak csodálatos világosságával szemléljük az ő bölcs politikáját a ránk nyíló milleniumi korszakban levők áldására vonatkozóan, egészen ennek a korszaknak dicsőséges teljesedéséig, minden dolog helyreállításáig. Ugy találjuk, hogy igen sok nagy és fontos esemény összpontosul ebben az aratásban. Benne esik a háborúság nagy ideje, Jehova napja ; teljes és végleges megrontása Antikrisztusnak és Nagy-Babilon bukása ; a kegyelem visszatérése a zsidókra ; Urunk második eljövetele és királyságának megalapítása ; a feltámadás és a szentek megjutalmazása.

A próféciában világosan megjelölve találjuk ennek az aratási korszaknak kezdetét és végét, nem különben az abban előfordulandó eseményeket. Ennek a kötetnek pedig lényegében épen az a célja, hogy megrajzolja a prófétai időnek különféle határvonalait és felhívja a figyelmet azokra az eseményekre, melyekben ezek a határok kicsucsosodnak. Hogy magáévá tegye ennek a könyvnek bizonyítékait, az olvasónak föltre lesz szüksége (Jel. 2 : 7 ; Máté 11 : 15.), és szeliden elkészülve kell lennie arra, hogy eldobjon magától sok előítéletes vélekedést, mihelyt abba a helyzetbe kerül, hogy beláthatja azoknak az Isten ígéjével való összeegyeztethetetlenségét. Azok részére, kik így gondolkodnak és akik türelemmel és gondnal és sorrendjük szerint tanulmányozzák ennek a kötetnek a leckéit, úgy hiszszük, hogy áldásul fog szolgálni ez a könyv. Ha tanításai jó és becsületes szívekbe találnak befogadást,

erő lesz ez számukra, mely elválasztja őket a világtól s megérleli őket, mint a búzát a hambárnak. A szenteknek a siettetése, érlelése és elválasztása, mint a búza elválasztása a konkolytól, ebben az aratási időben a cél, amelyért meggyőződésünk szerint az Ur ezeket a most kibontakozó próféciaakat rendelte. Akiknek meg van engedve látniok Istennek a korokat szemléltető nagy térképét, mely oly világosan rajzolja ki az isteni tervnek helyes elosztását, mély gondolatát és csodálatos célját, amint az az előző kötetben tárgyalva volt, mindazok kíváncsiak tudni bármit, amit Isten a korokat és időket illetően feltárni méltóztatott. Az ő érdeklődésük ebben a tárgyban sokszorosan nagyobb, mint bárkiké az elmúlt korokban, akik nem látták a mindenki részére fentartott áldásokat. Az Isten hűséges gyermekei vágyanak tudni, hogy mikor jön el a dicsőség királya s a sötétség fejedelme mikor lesz megláncolva; hogy a világosság gyermekei mikor fognak tündökölni és sugározni, mint a nap s a sötétség mikor fog szétszórni; hogy a szentek mikor jutnak Isten teljes örökbefogadásába; a sohajtozó és zokogó nemzedék mikor fog megszabadíttatni a megvesztegetés és romlottság bilincseiből és hogy égi Atyánk dicsőséges jelleme mikor fog teljesen megnyilatkozni a megdöbbenet és csodálkozó világ előtt, segítve minden igazságkedvelőt, hogy imádatban, szeretetben és engedelmisségben hajtsa meg szívét,

Ha valaki meg van fosztva az ilyen vágyaktól, az az Isten tervei iránt való érdeklődésének és azok megbecsülésének hiányára mutat. Az apostolok, próféták és angyalok mindannyian vágyták és komolyan törekedtek megtudni, hogy az Isten lelke miféle időt szabott ki a próféták által. Ez az érdeklődés pedig az ő gyermekei részéről mindig tetszett Istennek. Mert noha nem jutalmazott meg soha eddig ilyen vágyakat jelentősebb mértékben, mert a kellő idő erre még nem jött el, nem is feddett meg soha ilyen érdeklődést. Ellenkező-

leg, Dániel kérdezősködését kedveltnek jelentette ki és kérdésre mindig feleletet adott annyira, amennyire ez tervével összeegyeztethető volt.

Az ilyen természetű érdeklődés ennél fogva nem tekintendő az Isten titkaiba való kandikálásnak. Isten azt akarja, hogy megnyilatkoztassuk a tervei iránt való azt az érdeklődést, mely „az Írást kutatja“ és mely „figyeli a prófécia igaz szavát“ s így alkalmas és várakozó állásponton legyünk, ami által gyorsan megtudjuk különböztetni az igazságot, mihelyt az szükség-szerűvé válik. „A titkos dolgok Istenéi, de a feltárt dolgok a mieink és gyermekeinké mindörökké“ (V. Móz. 29 : 29.).

Ezért, ha szigoruan Isten ígéjéhez szabjuk magunkat és kerüljük a tétlen spekulációt, akkor biztos talajon mozgunk. Ha Isten tervei, idői és időszakai nincsenek közölve a Szentírásban, senki sem találhatja meg ott. És egész bizonyára Isten semmit sem közölt prófétái és apostolai által, melyet Ő örökre titokban akar tartani. Az isteni tervnek minden közölt részlete, valamint annak ideje és időszaka is a kellő időben és sorrendben közöltetett a figyelőknek, de a tervnek egész váz-lata, annak időrészleteivel együtt nem volt szükségképen megértendő addig a korszakig, melynek neve „a vég korszaka“. (Dániel 12 : 9 ; 10.)

És jegyezze meg mindenki, hogy míg el nem érkezik az az idő, amelyben Isten felszándékozik tární titkait, addig sem tanulás, sem ájtatosság fel nem tár-hatja azokat. Jóllehet a prófétai jövendölések száza-dokon keresztül mindenkinek a szemei előtt állottak, nem voltak feltárhatók és titkaik nem voltak elolvashatók, míg a kellő idő el nem érkezett. Ha valamelyik tanít-vány Urunkhoz jött, hogy a királyság felállítására vonatkozóan kérdést tegyen, mielőtt az nem érett meg feltárára, azt felelte : „Nem a ti dolgotok ez időket

tudnotok és az alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyezett" (Csel. 1 : 7.)

Egy más esetben pedig, ugyannerre a tárgyra vonatkozóan azt mondta : „De arról a napról és óráról senki semmit se tud, sem a mennyei angyalok, sem a Fiu, hanem csak egyedül az Atya. — Ujjátok meg magatokat, vigyázzatok és imádkozzatok, mert nem tudjátok, mikor jön el az idő“... „Amiket pedig nektek mondok, mindenkinek mondom : Vigyázzatok !“. (Márk 13 : 32, 33, 37.)

Urunk ezen szavai semmiesetre sem értendők úgy, hogy senki más, csak az Atya fog bármikor is tudni az Ő ideiről és korszakairól. Annál kevésbé bizonyítják, hogy mi nem tudhatjuk most ezeket az időket és korszakokat, mintahogy nem bizonyítják azt sem, hogy az Ur nem tudhatja azokat most. Az a világos tény pedig, hogy az Atya tervezetének egész külső váza, tehát idői és korszakai is most tisztán megkülömböztethetők, szigoruan bizonyítja, hogy mi a gonosz jelen uralmának végidejében élünk és hajnalodik a milleniumi nap, mikor az ismeret növekedni fog és a tudomány birtokában az értelmesek értenek. (Dániel 12 : 4, 10.) Ha prófécia sohse szánatott megértésre, semmi értelmes oka nem lenne adásának.

A Mesternek ezek a kifejezései azt jelentik, hogy Isten a maga terveinek különböző részeit nem véletlen és hazard uton (kockáztatva) valósítja meg, hanem Ő időket és alkalmakat szabott és határozott nagy művének minden mozzanatára nézve. Végtelen hatalma és bölcsesége pedig biztosíték arra, hogy abban nem lesz balsiker, vagy mulasztás.

A fenti szavak azt a gondolatot is sugallják, hogy az Atya az Ő terveivel kapcsolatos időket és alkalmakat eddigelé senkivel se közölte, még Urunkkal, Jézussal sem. Távol az általános feltevés helyeslésétől, hogy Urunk eleve megrótt minden kutatást és érdeklődést

időit és alkalmait iránt s a kérdéses szavakkal megtiltott minden erre irányuló vizsgálatot, ennek éppen az ellenkezője igaz. Szavai világosan mutatják, hogy noha az idők és alkalmak senkinek sem adattak eddig tudtára, ezek az idők valamikor fontosak lesznek s akkor fel-tárást nyernek a figyelők előtt. Épen azon tény kedvé-ért, hogy azok pecsétje valamikor fel lesz bontva s akkor aztán igen fontosak lesznek, sürgeti az embereket, hogy „óvatosak legyenek“ és ne engedjék a közömbös-séget elerősödni maguk felett, hanem folytonosan ébe-rek legyenek, hogy megtudják, mikor érkezik el a kellő idő.

Azok, kik az egész korszakon át vigyáztak, noha nem láttak mindent, amit vigyáztak, mindazonáltal nagy áldásban részesültek és elválasztattak a világtól ezen cselekedetük által. Míg ellenben, kik a kellő időben fognak élni és engedelmesen vigyáznak, azok tudni fog-nak, látni fognak, érteni fognak és nem maradnak tu-datlanságban az aratás eme korszakának csodálatos eseményei közepett. Az, aki minden időben elmulasztja a vigyázást, elveszt egy nagy áldást, melyre a Mester nagy súlyt helyez és bizonyosságot tesz arról, hogy nagy előítélet vakítja el az ezen világ istene által, vagy hogy tul van terhelve a jelen élet kérdéseivel és a jelen érde-keivel annyira, hogy elhanyagolja az Urnak tett foga-dalmát a teljes neki szentelés iránt és hogy csak a királyságot és a jövő életet keresi.

Péter és Pál apostolok felhívják a figyelmet az idők és alkalmak eme kérdésére.

Péter kijelenti (2 Péter 1 : 16), hogy mi nem kö-vetünk mesterséggel kigondolt beszédeket ; hogy ő látta jelképben Krisztus eljövendő királyságának dicső-ségét a színváltozás hegyén, amikor szemtől szembe látta Mózes, Illés és Jézus megjelenését tündöklő öltözetben, Mózes itt a régi méltókat képviselvén (Zsid. 11 : 38 ; 40), kik a mennyei királyság földi helytartói lesznek, Illés

pedig az evangéliumi korszak győzedelmeskedőit. Az egész jelenet pedig előre jelezte az elkövetkezendő dicsőséget, miután az igazságért való szenvedések teljessé teszik a kegyelem szerint való kiválasztást. Mégis Péter, a látvány elbeszélése közben is, rámutat a prófécia bizonyosságára, mondván: „És igen erős bizonyosságunk enélkül is a Próféták beszéde, melyet hogy követtek, mint a sötéttségben világoskodó lámpást, jól mivelitek, míg a nap megvilágosodik és a hajnalcsillag feltámad szíveitekben“ (2 Péter 1 : 19)

Ő jól tudta, hogy az összes próféciák nem lesznek megérthetők mindenkire nézve akkor, azért sürgette a figyelő állást a szentek részéről, nem az égboltozat figyelését, hanem minden dolgok teljesedésének megfigyelését, melyről az Ur a szent próféták által beszélt a helyreállításra és a helyreállítás idejére vonatkozóan, mely olyan nagy és jelentős helyet foglal el bizonyosságaink között. Biztosít minket, hogy a prófécia új és jelentős igazságokat fog tartani számunkra el egészen a hajnalhasadásig.

Pál apostol azt mondja: „Továbbá az időről és azoknak alkalmairól, Atyámfiak, nem szükség, hogy írjak nektek. Mert ti magatok jól tudjátok, hogy az Urnak ama napja, mint a tolvaj az éjszakában, azonképen jő: a (Csöndesen, sutttyomban fog jönni és amikor már megjött, sokan nem fogják tudni, hogy benne vannak.) Mert mikor ezt mondják: Békesség és bátorság, akkor nagy hirtelen veszedelem jön reájuk, (hirtelen, gyorsan, összehasolítva az elmúlt hatezer észendőnek a lassú folyamatával, mert a mi korszakunk a gőz és villamosság korszakának nevezetik; nem oly gyorsan, mint a villámlás, de hirtelen) mint a szülés fájdalma, a terhes asszonyra és semmiképen meg nem menekednek. De ti atyámfiak nem vagytok a sötéttségben, hogy az nap titeket, mint a tolvaj, úgy találjon.“ (1. Thess. 5 : 1—4).

Az atyafiaknak mind van lámpásuk : a Péter prófeciájának biztos szava az ő világosságuk a sötétség helyein. És amíg az „atyafiak“ viselkedését őrzik meg, mint a „Szó“ (ige) hűséges, szelid és alázatos tanulói, sosem is lesznek sötétségben. Mindig meglesz részükre az igazság, mint alkalmas időben való eledel. Azok tehát, kik harmóniában éltek Istennel, sosem hagytak tudatlanságban a szükséges igazság felől, hogy az ige által tapogatódzzanak az út után. Ábrahám és Lót már előzőleg tudtak Sodoma pusztulásáról, mert az Ur azt mondta : „Avagy eltitkoljam-e Ábrahámától, amit akarok cselekedni?“ (1. Mózes 18 : 17) Noé idejében tudott a vízözönről, hogy bárkát építhessen s értesülve volt azon napról, melyen be kellett vonulnia. Az első eljövettelkor Simon és Anna és Napkelet-bölcsei tudták, hogy várniok kell a Messiást. Valóban a várakozás általános volt akkor. (Lukács 2 : 25—38 ; Máté 2 : 2 ; Lukács 3:15.) És ha az Ur így bánt el szolgálai házával, kevesebb lenne fiaiházáért? A mi Urunk és Fejünk mondta nekünk : „Ettől fogva nem nevezlek titeket szolgálaimnak, mert a szolga nem tudja, hogy Ura mit cselekszik ; de barátaimnak neveztelek el titeket, mert mindent, amit hallottam az Atyától, közöltem veletek“ Urunk kétségkívül tudni fog kellő időben az időkről és alkalmakról, mert neki kell teljesítenie a tervet és közölni fogja a hozzá közelállókcal és munkája részeseivel, barátaival és a szentekkel.

A józan ész tanít tehát minket arra, hogy oly bizonyos, mint ahogy irva van, hogy : „Semmi dolgot nem cselekszik az Ur, addig, míg meg nem jelenti titkát szolgálainak a Prófétáknak.“ (Ámos 3 : 7) És hogy sok dolog, amit Ő feltárt nekik, nem értük történt, hanem értünk, evangéliumi egyházért (1. Péter 1 : 12). Ennélfogva egész bizonyára a hűséges nem fog sötétségben hagyni, hogy képtelen legyen megkü-

lömböztetni azt, mikor az Ur napja megjön. Nem fog úgy jönni reájuk, mint a tolvaj, vagy a csapda, észrevétlenül. Mert figyelni fognak s a megígért világosság birtokukban lesz, mint személyt megillető rész.

Az apostol megmondja, hogy miért állítja határozottan, hogy ti atyafiak, tudni fogjátok az időket és alkalmakat és nem lesztek sötétségben. Ezt mondja az apostol: „Ti mindannyian a világosság gyermekei vagytok és a nappal gyermekei.” Ezek az igazságtól fogantattak és igazság által kell neveltetniök a tökéletes napig, ahová tartoznak (Jakab 1 : 18, János 17 : 17, 19.)

Jegyezzük meg, hogy ezek a névmások: ti és ők, a különböző szentíráshelyeken hogy különböztetik meg a szóban lévő osztályokat: a szenteket és a világiakat. A tudás, a melyben a szenteknek az Ur napján része lesz, szemben áll azzal a tudatlansággal, mely e világ részén lesz a kitetsző események jelentősége és célzata felől. „Nem szükség, hogy írjak nektek.” Mikor azt mondják: Békesség és bátorság, akkor nagy hirtelen veszedelem jön reájok és nem fognak megmenekedni. De ti atyámfiak nem vagytok a sötétségben, hogy az a nap, mint a tolvaj úgy találjon titeket. Mindnyájan a világosság gyermekei vagytok és a nappal gyermekei . . . Megoltalmaztatok pedig magatokat, hogy valamikor meg ne nehezédjenek szíveitek dobzódásnak; részegségnek és e világi szorgalmatosságnak miatta és nagy hirtelen reátok jöjjön az a nap. Mert mintegy tör, úgy veszen körül mindeneket, kik az egész földnek színén laknak. Vigyázzatok ezért minden időben, kérvén, hogy méltókká tegyen Isten titeket arra, hogy megmenekedjete mindazoktól a dolgoktól, melyek megtörténni fognak és hogy az Ember fia előtt megállhassatok.” (Lukács 21 : 24—36.)

Ebből az következik, hogy ha Isten gyermeke az Ur napjában élvén, erre a tényre vonatkozóan sötétségben és tudatlanságban marad, vagy tul van hal-

mozva ennek az életnek dolgaival és megmérgezve ennek a világnak szellemétől, vagy az életnek egyéb gondjai terhelik. — Ily módon mindkét esetben elmulasztja felkészített és égő lámpással várakozni, olajjal üstjében, azaz Isten szavával szívében és elméjében s az igazság szellemével bensejében.

Jóllehet sok dolgot, ami a korszakokkal és időkkel és a korok tervezetének részleteivel kapcsolatos a próféták már előre megmondtak, mégis bevallották, hogy nem ismerik eléggé az általuk közölt próféciaák jelentőségét. (Dán. 12 : 8 ; Ezek. 20 : 49 ; Máté 13 : 17 ; I. Péter 1 : 20 -- 22.) Minthogy homályos és jelképes nyelvezetük volt és akkor még eljövendő eseményekkel voltak összefüggésben, nem is volt lehetséges azokat megérteni. Ennélfogva, jóllehet régi időben mondták s arra voltak szánva, hogy tanúságot tessenek Isten jövőbelátásáról s a jövőt illető elrendeléséről, mégis azoknak az okulására szolgálnak, akik teljesezésük kellő idejében élnek és nem azok okulására, akik szólói voltak ezeknek a próféciaáknak. (Róm. 15 : 4.) Előbbiek várták az isteni terv és a történelem sokféle bonyolult elemének kibontakozását, amely Isten rendeléséből megoldja bilincseiket s Isten türelmesen kutató gyermekeit meg fogja gazdagítani „alkalmas időben való eledellel,” a megpróbáltatás és szükség órájára a gonosz napban, azaz a háborúság napjában, amellyel ez a korszak bezárul s a melynek derekán az új korszak és a felmentés hajnala is hasadozik.

Az időpróféciaákban megnyilatkozó isteni rendelésnek alkalmas jelképe lehet az a csodálatos modern eszköz, amit magyarul úgy hívhatnánk, hogy „időzár-szerkezet.” Nehány nagyobb bankban használatos zárószervezet ez. Mint minden más hasonló szerkezetnél, ennél is a kulcs, vagy fogantyú állandóan a zárban marad. Hogy kinyílják, a fogantyúnak néhány

különös mozgatóására van szükség, melyet csak a szerkezet titkába beavatott ismer. A legkisebb eltérés is a megkívánt mozgásoktól, csak bonyolítja a kérdést s annál inkább nehezíti a kinyitást. Az időzárszerkezetnek van még egy különös sajátága is. Ez az, hogy egy, a bankok helyiségeiben levő óramű segítségével a bankok ajtai éjszakára úgy vannak bezárva, hogy másnap reggel egy bizonyos órájáig senki sem nyithatja ki. Akkor is csak annak a kombinációnak helyes felhasználása alapján, amelyre a zárt beállították.

Hasonlóan menne Atyánk is tervének sok mozanatát lezárta és lepecsételte az éjszaka tartamára az Ó nagy időlakatjával, amelyet úgy állított be, hogy lehetlenné legyen kinyitása, amíg el nem jön a kiszabott idő, a helyreállítás reggele. Es ekkor Jehova felkentje, akinek „kezében lesz a kulcs“ és aki ismeri a kombinációt, melyre a zár állítva van, „ki fogja nyitni és senki más nem zárhatja be többet“ (Jel. 3:7) Kinyitja nekünk abban az értelemben, hogy megadja a kellő felvilágosítást, hogy mikép kell a próféciaák kulcsát kezelniök azoknak, akik óhajtják megtalálni a végtelen bölcsesség kincseit. És most már felnyithatjuk az isteni bölcsesség kincseit, mert elérkezett a reggel órája, jól lehet még korán van és nincs kellő világosság a világon. Csak akik gondosan figyelik a tanításokat s a nagy tervet alkotó beállítása szerint használják a kulcsot, lesznek képesek kincseit feltárni nekünk.

Valóban ez a kép Isten egész tervére, annak minden részletében illik. Minden egyes igazságnak s minden egyes próféciaának minden részlete csak egy alkat-eleme annak a nagy kombinációnak, amely most már felnyitható, mert reggel van és mert a nagy időzárnak reteszei már vissza vannak húzva. Ha egyszer ez a zár-állítás kinyílik, teljes nagyszerűségükben fogja feltárni az isteni bölcsesség, igazság, szeretet és hatalom határ-

talán kincseit. Az, aki ezeket kinyitja, az valóban jobban fogja ismerni Istent, mint bárki valaha.

Rajta tehát, tisztelő lélekkel tanulmányozzuk a Szentírást, hogy megtanulhassuk, amit Isten nekünk a korokra és alkalmakra vonatkozóan feltárni kegyeskedett. Mióta ujabban az Ő tervének nagy körvonalait oly világossá tette, joggal hihetjük, hogy elérkezett az Ő ideje, hogy terve időmozzanatainak tudományába bennünket bevezessen. Az idők és alkalmak bölcsen el voltak rejtve a múltban és így a szentek meg voltak kímélve a csüggedéstől az idő hosszúsága miatt. De ahogy most a terv közeledik dicsőséges teljesedése felé, a szentek kiváltsága azt ismerpi, hogy felemeljék fejüket és ujjongjanak szabadulásuk közeledtén. (Lukács 21 : 28.) Az idő feltárása a vég idején ép oly hasznos és buzdító lesz a szentekre nézve, mint a mily céltalan és csüggesztő lett volna az előtt.

Nyilvánvalóan a mi Istenünk a sorrend Istene. Minden cselekvése egyelőre megállapított tervvel van összehangban. Az Ő kiszabott idői és alkalmai pedig nem jelentéktelen és szűrtalan részei tervének. Jegyezzük meg magunknak, hogy Jézus időre született: „Minekutána eljött a teljes idő, kibocsátá Isten az Ő Fiát.” (Gal. 4 : 4) Tehát sem előtte, sem utána, hanem mikor ideje elérkezett. — Urunk első prédikációjának tárgya az idő volt. Prédikálta és hirdette: „Betelt az idő és elközelített az Isten országa; térjete meg és higgyetek az evangéliumnak” (Márk. 1 : 15.) — „Krisztus alkalmas időben meghalt” (Róm. 5 : 6.) „És eltemettetett és feltámadott harmadnapon az Írások szerint (I. Kor 15 : 4.) Szolgálatában folyamán ellenségei gyakran igyekeztek Őt eltenni láb alól, de nem teheték, mert az óra nem érkezett el.” (János 7 : 30.)

Az időprófeciák nem azért adtak, hogy kielégítsék a pusztá kíváncsiságot, hanem hogy képessé te-

gyék az isteni szó tanulmányozóját a megjövendőlt események mikori bekövetkezésének megállapítására. Például: jóllehet prófécia jelezte az első eljövétel idejét és módját, azért nem értették meg, amíg Krisztus el nem jött. Akkor aztán segítette azokat, kik gondosan tanulmányozták a Szentírást, hogy megismerjék a férfi Jézust, mint Krisztust, akit Isten jelzése és próféciája szerint küldött. És épen így a második eljövétel idejét és módját jelző próféciáknak is a megértése csak ennek az eseménynek az ideje körül esedékes, nem különben az események sorrendjének s az óra kötelességeinek megértése is. Nem olvashatjuk az O-szövetségi Szentírást gondosan anélkül, hogy észre ne vennők a nagy fontosságot, ami ott a dátumoknak jut és a nagy részletességet, amivel egyik másik dátum le az egyes napokig is jelölve van, jóllehet nem coryük egészen jelentékteleneknek látszó eseményekhez van kapcsolva. De a szorgos tanulmányozó úgy találja, hogy a különböző dátumok és időrendi vonatkozások, láncszemek egy csodálatos világosságu láncolatban, amely nagy pontossággal a világ történelmének különösen két nevezetes és jelentős eseményére mutat: a világ Megváltójának és Urának első és második eljövételére és az azokkal összefüggő jelentős eseményekre.

Az a tény, hogy a keresztyének többsége közömbös ezekkel a dolgokkal szemben, még nem indítóok arra, hogy azok, akik szeretik megjelenését és óhajtanak méltóknak ítéltetni Krisztustól, hasonló langyos állapotba essenek.

Emlékezzünk vissza, hogy a testszerinti izrael, kivén Isten barátait, megbotlott és „nem ismerte fel meglátogatásának idejét.” (Lukács 19: 44.) A próféta pedig megjövendölte izrael mindkét házának, a névleges zsidó egyháznak és a névleges keresztyén egyháznak is a botlását. (Ézs. 8: 14.) Csak egy kis maradék mindenik felmentésnek lezártakor, azaz aratásakor lesz elkészülve

arra, hogy elfogadja és megbecsülje az akkor esedékes igazságokat és hogy belépjen a hajnalodó felmentésnek különös kiváltságaiba és áldásaiba. Ennélfogva minden egyes keresztyénre a jelen korszak záró szakában az hárul, hogy a maradékból való egynek igyekezzék tekinteni magát; nem pedig a névleges keresztyén egyház langyos figyelmetlen és közömbös tömegéből valónak, aki biztosan megbotlik, amint a próféta, az Ur és az apostolok előre megjövendölték és amint előre jelképezve van a testszerinti izrael pályájával, a mely az Egyház jelképének, azaz típusának állittatik.

Noha egyfelől az időprófécia a maga esedékességének idejében nagy haszonnal lesz, amennyiben Isten tervének mozzanatait mint az aratáshoz tartozókat mutatja, másfelől igaz az is, hogy Urunk eljövetele és megjelenése módjának ismerete fölötté szükséges. Erre, kellő helyén, nagy figyelem kívánatos. És emellett az ismeret mellett háttérbe kell szorulnia a szentségnek és alázatosságnak, mely utóbbiak kipadolják az előbbi elnyerésének útját azáltal, hogy Isten gyermekét képesítik szivéből az előítélet kivetésére és arra, hogy kutassa, hogy mi nyert feltárást. Így volt ez az első eljövételkor is; csak a komolyak, a nekiszenteltek, a szolidok - minthasznos erényekkel ékeskedők - különböztethették meg idejét és módját. A világi és túlterhelt egyének, az elteltek nem tudják megkülönböztetni sem a próféciákat, sem pedig teljesedésük jeleit, míg el nem mulik az aratás s a különös kegyelem nyara be nem végződik.

A zsidó korszak végén, vagyis aratásakor az igazán alázatos és komoly valódi izraeliták feszült várakozásban voltak, mely nagyon különbözött a dölvyfösöktől, a világi szellemüektől, az önzöktől körülöttük. Ugy hogy nem csak fokozottab mértékben készek voltak elfogadni Isten tervét, amint azt Ő elrendelte, hanem fokozotabb mértékben készek voltak hallani és

vizsgálni is az igazságot, mikor azzal érintkezésbe kerültek. A mi Urunk pedig míg egyfelől homályos és kitérő feleletekkel elhárította az önelégült és hibátkereső farizeusok elmésségeit, másfelől időt és fáradságot vett magának arra, hogy az alázatosan és komolyan keresőknek feltárja és megmagyarázza az igazságot. (Máté 13 : 10—17 ; 16 : 1—4 ; Márk 7 : 1—23 ; Lukács 18 : 18—30 ; János 1 : 45—51 ; Lukács 24 : 13—32 és 33—49 ; János 20 : 24—28 ; 21 : 1—12.) A dölyfösek és önelégültek s kik nyomukban jártak megbotlottak. (Máté 15 : 14), míg az alázatosak és igazságra éhesek komolyan kutatták az igazságot, (Máté 13 : 36 ; Márk 4 : 10.) Erre értette az Ur ezeket a sötét szavakat, mondván : „Nektek megadatik tudnotok Isten királyságának titkát, de azoknak, kik mind ezen dolgok nélkül valók, csak példabeszédekben adatik, hogy látván, lássanak, de ne értsenek és hallván, halljanak, de ne legyenek fel fogásuk.“

Igy van ez a jelen korszak végén is. Az igazság itt is, mint amott, különválasztja a komolyokat és alázatosakat s a most már nekik járó tudás felé vezeti, megerősíti, megvilágítja őket, hogy ne botoljanak meg a névleges keresztyének többségével. Ezzel szemben a lagymatagok és önelégültek elvetik az itt kellő igazságot, mert szívük alkalmatlan állapota megvakítja őket. Ennélfogva ők is el fognak vettetni az Urtól, mint méltatlanok az Ő jegyességére. (Ef. 4 : 1 ; I. Kor. 9 : 27.)

Komoly tévedés, melybe sokan esnek, feltételezni, hogy Isten cselekedeteinek és terveinek ismerete csekély jelentőségű, hogy a keresztyén ember kegyelmi állapota az egyetlen dolog, mit Isten megkíván és ez a tudatlansággal könnyebben megőrizhető. Mennyire másképen állítja eléink a kérdést a Szentírás ! És biztat bennünket nem csak arra, hogy műveljük a keresztyén ember kegyelmi állapotát, hanem hogy igyekezzünk állandóan megtartani is azt a szívbéli állapotot, amely képessé

tesz bennünket az igazság felismerésére, főképen annak idején az Ur megjelenése nagy igazságának a megkülönböztetésére — amikor a felmentési igazság ismerete ennek a kornak végén ép oly fontos, mint a milyen volt a zsidó korszak végén. Akik az akkor esedékes igazságot nem különböztették meg, nem nyerték el az akkor esedékes kegyelmeket. Így van a jelen korszak végével is; akik nem különböztetik meg a most esedékes igazságot, hitetlenségtől és világiasságtól megvakíttatván, azok nem részesedhetnek a most esedékes különös kedvezményekben sem. Ezek nem győzedelmeskedők, azért méltatlanok is arra, hogy Krisztus jegyesei legyenek és hogy bevonuljanak a szentek dicsőséges örökségébe, mint Ő vele való társörökösök. A mai korban feltárult igazság elfogadása kedvezőtlen körülmények között, tanubizonysága lesz a mi Isten iránt való hűségünknek és mint a sarló elválasztja az alkalmasakat az alkalmatlanoktól — a buzát a konkolytól.

Gyűlölet tapad a prófétai időtanulmányozásához, annak a multban való helytelen alkalmazásai miatt a „Második eljövétel hívei“ (Second Adventists) és mások által s állandó elmulasztása miatt annak, hogy a várt események teljességét a kiszabott időkben gondolják el. Mindazonáltal mégis látjuk, hogy Isten tervének egy része volt az is, hogy elhomályosítsa a kérdést mindenki előtt, kivéven azt az osztályt, akiknek szánva van. És teszi ezt az által, hogy megengedi, hogy megvetés és nevetségesség tapadjon ezekhez a kérdésekhez, hogy ily módon távoltartsa a világi bölcseket és okosokat megértésüktől. (Máté 11 : 25.) Mi nem kételkedünk, hogy ez ép úgy része az isteni tervnek, mint Jézus elküldése Názáretbe, erre a lenézett helyre „hogy Názáretinek neveztessék“ (Máté 2 : 23), jóllehet valójában Bethlehem tiszteletreméltó helyiségében született. Amiképen a világi bölcsek és okosok azt mondták Róla : „Jöhet-e valami jó dolog Názáretből ?“, épúgy ma is,

ha valamelyik prófétai idő vagy más egyéb, az Úr második eljövételére vonatkozó dolog említettetik, mindjárt kiabálják: „Adventista“, mintegy azt mondva ezzel: „Jöhet-e valami jó dolog az Adventizmustól?“ Jóllehet magok is Adventisták is beismerik, hogy igen sok időt tartalmazó prófétai jövendölés még nem teljesedett be és hogy Urunk második eljövetele a Szentírásnak legkimagaslóbb helye.

Mi nagyban rokonszenvezünk az első eljövétel -híveivel (First Adventists), mint a második eljövétel híveivel is (Second Adventists), ámbár közülük csak kevesen valószínűsítették meg az igazságot, amelynek felfogásához oly közel jutottak, de a melyet elmulasztottak megragadni, mivel téves várakozások vakították el őket. Ami Adventista barátaink tévesen fogták fel Urunk eljövételének úgy módját, mint célját, ahogy az a Szentírásban tanítva van. Következésképpen nem úgy „várták látni Őt, mint a milyen, hanem a milyen volt. Ők úgy tekintik eljövételét, mint amely mindenkinek a szívét, kivéven a szentekét, rettegéssel és félelemmel tölti el. Hogy ennek az eljövételnek az a célja, hogy összegyűjtse a választottakat, elpusztítsa az emberi nem minden egyébjét és felperzselje a világot. Ilyen eszméik lévén, az időprófeciákkal úgy éltek, mint ostorral, megfenyegették és Istenhez kergették vele a világot. De a világ hidegen tekintett rájuk és azt mondta, hogy ezek esztelen rajongók és hogy ha van Isten, az bizonyára okosabb és igazságosabb, mint ezek. A világ bosszúsága hovatovább mind kevesebb lett, amint az Adventisták időről-időre a dolgok hajótörését s a világ összeomlását hirdették s időről-időre ezek a jóslatok teljesületlenek maradtak. Ugyannyira, hogy már minden időpróféciát hitetlen mosollyal vagy nyílt megvetéssel fogadnak még a keresztyének is. kik pedig jól tudják, hogy a prófécia és az időtan jelentékeny része Isten kinyilatkoztatásának.

Azonban áldott az :

Ki a világ zord nézését elviseli
S gúnymosolyát nem ügyeli.
Kit a tenger háborgási nem ijesztnek ;
S a Sátán fondorkodási rá nem szednek.

De Isten az időprófeciákat nem erre a célra rendelte, s azt sem fogja megkísérelni, hogy a világot a fenti sorsra juttassa. Ő ugyanis olyanokat keres az Ő tiszteletére, kik Őt lélekben és igazságban tisztelik. (János 4 : 23) és nem olyanokat, akik rémüldöznek az Ő szolgálatában. Ha az lett volna szándéka, hogy erőszakkal hajtsa az embereket szolgálatába, akkor erre eredményesebb módot is választhatott volna, mint az idő hirdetését. A prófétai idő nem azért adatott, hogy vészlarmát csapjon a világon — és nem is a világ részére adatott egyáltalán, — hanem, hogy megvilágosítsa, erősítse, megedzze, szilárdítsa, vigasztalja, bátorítsa és vezesse az egyházat a korszak végén való háborus időkben.

Ezért van megírva, hogy senki gonosz nem fog érteni, hanem csak a bölcs egyedül. Ezek részére a prófécia alkalmas időben való eledellé válik — és más eledelokkal együtt erősíteni fogja őket, hogy „képesek legyenek megállani amia gonosz napon“ t. i. a háborúság napján, mellyel e korszak bezárul. Értelmet ad nekik a körülöttük átsugárzó csodálatos események felfogására, úgy, hogy sem a félelem és rettegés nem emészti meg, sem a javaslatok és hamis elméletek nem falják fel őket, amitől hemzsegni fog az a nap. És mindezek mellett, az emésztő lángban is tanui lehetnek Istennek és az Ő tervének és tanítói népüknek, akik rámutatnak Jehova tervének dicsőséges kimenetelére, zászlót emelvén a népert. (Ézs. 62 : 10.)

Ez az időprófécia célja ; és mennyire jelentős, mennyire nélkülözhetetlen, hogy Isten embere ebben

az időben tökéletes és teljesen felkészült legyen. Ezek nélkül az időbizonyítékok nélkül látnók Urunk jelen napjának eseményeit, de semmit sem tudnánk róluk, sem pedig abban való kötelességünkről, vagy kiváltságainkról. Az igazán megszentelték közül senki se becsülje tehát alá ezeket a prófétai időbizonyosságokat, melyek arra vannak rendelve, hogy vezessék szavainkat és cselekedeteinket a milleniumi nap hajnalhasadásakor, a nap felkelte előtt, ami alatt a világ és a névleges egyház még alszanak, tudatlanul, figyelmetlenül a támadó felmentési változásokkal szemben. Ezek a prófétai időbizonyosságok bőséges eszközökül szolgáltak arra, hogy e könyv írójának figyelmét teljesebben és gondosabban az isteni terv egyéb mozzanatai felé is tereljék. Az ezekre fordított figyelem végtére maradó előnyt biztosít a tanulmányozónak, nemcsak azáltal, hogy értesíti őket a jelenvaló igazságról, hanem azáltal is, hogy erőt és életteljes valóságot kölcsönöz a szentirási igazságoknak, bizonyítván, hogy Isten tervei ugy időben, mint mineműségben együttesen dicsőséges céljainak kifejtését munkálják.

Az Adventisták jóslatai, akik kitűzték a világ felperzselődésének idejét, inkább az események jellege, mint idejük tekintetében voltak tévesek. Mint a zsidók, ők is abban tévedtek, hogy a teljes időben téves dolgokat vártak. Annak, hogy az igazságot tévesen fogták fel, ez másodrendű oka volt, az elsőrendű ok az volt, hogy még nem érkezett el a tisztább feltárás ideje. Mégis ideje volt már a szentek feltékelésének, az Úr megjelenésének várására, a Völegény elébemenetelre és az Ő tényleges jövetelét megelőző csalódásra, amint ez jelezve van az Ur példabeszédében a „Tíz Szűzről,” amiről később lesz részletesen szó. Amint már az előző kötetben láttuk, az Urnak napján a földet elemésztendő tűz jelképesen és nem szószé-

rint értendő. A következő fejezetekben pedig kimutatjuk, hogy néhány időprófeciának az alkalmazása, melyeket az Adventisták mint tévedéseket elvetettek, nem voltak tévedések, hanem helyesek; és világosan rámutatnak ezek a jelen korszak jelképes tüzére, amely már utban van.

Az Eljövétel hívei abban a nehézségben szenvedvén, hogy a földnek szószzerinti felperzselését várták, megkísérelték az összes prófétai korszakokat egy azon végnapban egyesíteni, és pedig egy 24 órás napban. De ezáltal erőszakot követtek el néhány prófecián annak kedvéért, hogy összetaláltassák azokat másokkal. De a tisztább látás feltárja most a különböző időprófeciák között levő harmóniát s a többiekkel való összeegyeztetés kedvéért nincs semmi szükség csavarásra és erőszakra. Amikor a következő fejezetekben meg fogjuk vizsgálni a főbb prófeciákat, nem fogunk előbb elméletet alkotni s aztán az összes prófétai korszakokat arra hajlítani, hanem gondosan követni fogunk minden korszakot egészen végéig s utoljára összeszerkesztjük a titkok Feltárójától ily módon jelzett elméletet, vagy tervet. Látni fogjuk, hogy Isten tervének sorrendje és összhangja ép oly tisztán feltárul a korszakokban és alkalmakban, mint a mily tisztára feltárult ezen tervnek az előző kötetben nyomozott mozzanataiban, melyeket a Korszakok Rajzában tüntettünk fel. És mikor a korszakok órája ütni fogja a próféciai napórán jelzett időket, a megjövendőlt események ép oly biztosan bekövetkeznek, mint ahogy Isten megjövendőlte azokat.

II. TANULMÁNY.

A biblia kronológiája. (Időtan.)

Az időszámítás szükséges a jövődőlés megértéséhez. - Nélkülözhetetlen adatok a bibliában. - Ádám teremtésétől Kr. u 1873-ig eltelt 6000 esztendő. - A bibliai időszámítás nagy korszakai. - Azoknak részletes bírálata. - A teremtéstől a vizözön utáni felszáradásig eltelt idő. - Az ábrahámi frigy idejéig. - A tiz parancsolat kiadásáig. - Kanaánnak a törzsek közti felosztásáig. - A bírák kora — A királyok kora. - A pusztulás kora. - 1873-ig. - Miben különbözik ez az időszámítás Usher püspökétől, mely az angol bibliákban van használva. - Urunk születésének pontos ideje.

Ebben a fejezetben bibliai bizonyítását közöljük annak, hogy Ádám teremtésétől számítva a Krisztus utáni 1872-ik esztendővel épen 6000 esztendő telt le; és hogy ennél fogva 1872 óta időszámításilag beléptünk a hetedik ezerbe, azaz a Millenniumba, amelynek első része „az Ur napja,“ a háborúság napja“ tanuskodni fog a jelen világ királyságainak darabokra töréséről és Isten királyságának felállításáról az egész ég alatt.

Az időtan azonkívül szükséges, mint a prófétai korszakok vizsgálatának alapja is. Mindenekelőtt affelől kell megbizonyosodnunk, hogy hol állunk most az idő áradatában. Hogy ezt megtehessek, az időszámítás megbízható dátumaira van szükségünk. E célból a sorrendszerinti első idő számításának tárgyalásába fogunk. Az emberiség története időszámításának pedig szükségképen az ember teremtésével kell kezdődnie.

A teremtés óta eltelt idő hosszúságát különféleképen becsülik. Azok között, kik elfogadják a biblia értesítését, csak jelentéktelen véleménybeli eltérés lehet. Ám azok között, kik elvetik azt, az eltérések óriások, hiszen tiz- és százezer esztendő között ingadoznak. Ezek a feltételezések olyan tényeken alapulnak,

melyek hasonló szélsőséges és meggondolatlan következtetésekre csak vékonyka alapot szolgáltatnak. Azt a tényt például, hogy Svájc és Írország tőzegmocsaraiban, meglehetősen mélyen a felszín alatt, kovából való nyílhegyeket találtak, annak bizonyságául vették, hogy a leletek szintje régen felszín volt s a tőzeg fokozatosan nőtt köréje és föléje. A növekedésre kívánt időt pedig a jelenleg egy évszázad alatt való növés alapján számították ki, ami pedig elég gyöngye alap. Ha tételeik igazak volnának, akkor ez valóban azt bizonyítaná, hogy már százezereztendőkkel ezelőtt élt ember. Amde más földtudósok bizonyítják és pedig joggal, hogy ezek a tőzegmocsarak egykor oly lágyak voltak, hogy egy koványil néhány évszázad alatt tetemes mélységre süllyedhetett bennük.

Egy másik példát idézünk Prof. N. Joly : „Man before Metals” c. művéből, 183. oldal : „A Nilus iszapos völgyében végzett ásások közben két égetett téglát leltek, egyiket husz, a másikat huszonnégy láb mélységben. Ha a folyó évi lerakódásának vastagságát évszázadonként nyolc hüvelykre becsüljük, akkor az első téglának 12000 esztendőt, a másodiknak 14000-et kell adnunk.” Hasonlósági számítások alapján Burmeister, egy híres földtudós azt véli, hogy az első ember megjelenésétől Egyptom talaján 72000 esztendő telt el; Draper pedig, egy másik híres földtudós, az európai embert, ki még látta az utolsó jégkorszakot 250000 esztendőre égiségébe helyezi.

Valóban, ha ma is így becsülgetünk, mint ezek a nagy emberek teszik, mi is ugyanazon nagy eredményekre jutunk. De sokan közülünk a tudományos állítások mellőzésével megpróbálják olyan kérdést feltenni, hogy vajjon nem inkább valószínű, hogy a Nilus iszaplerakódásai szabálytalanabbak voltak, mint más folyók, mert gyakran kiönt medréből s csodálatos módon elmosa partjait egyetlen áradáskor. Aztán gondoljunk

csak a Noé vizözönére, melyet nemcsak a biblia említ, hanem a pogány népek hagyományai között is megmaradt s ámuljunk, hogy mennyi iszapot és romot hagyott ez maga után jóval az évszázadonkénti 8 hüvelyk felett. Ámuljunk azon is, hogy hogynem juthatott eszébe ezeknek a nagy embereknek, ami egészen természetesen eszébe jut a kevésbé nagyoknak, t. i. hogyha két téglát iszapos talajba hajítunk, épen akkor, mikor azt víz borítja, következőleg lágy, az a két téglát önsúlyától is jó távolságra lesüllyed, mert annyszor meg annyszor sűrűbb, mint az iszapos talaj. Ami pedig a két téglát besüppedésének különbségét illeti, egy még oly tudománytalan fő részére is természetesebben kínálkozik annak feltevése, hogy az egyik téglát élével esett az iszapba, a másik pedig lapjával és így lassabban süppedett, mint annak elfogadása, hogy egymástól 2000 esztendő távolságában élő emberek pontosan ugyanolyan téglákat készítettek.

Néhány esztendővel ezelőtt felfedeztek egy embercsontvázat a Mississipi egyik korábbi medrében s egy néhány geologus elkezdte mindjárt számítani, hogy hány ezer esztendőt jelez az a sok láb iszap és posvány, amely a csontvázat takarja. Ugy képzelték, hogy az őskori ember egy értékes példányának a birtokába jutottak. De néhány lábbal a csontváz alatt egy, alig ötven esztendővel ezelőtt használatos lapos tutaj darabjait találván, ez a körülmény teljesen felborította számadásaikat és megmentette az emberiséget egy újabb bizonyítékától annak, hogy a világ százezeresztendőkkel öregebb, mint ahogy a biblia tanítja. Tehát ezen számítgatások nem megbízhatók, mert amennyi bizonyítékot hozhatnak fel a földtan-tudósok (geologusok) állításaik támogatására, ugyanannyi, vagy még sokkal több és fontosabb bizonyítékot állíthatunk szembe számításuk helytelenségének bizonyítására.

Hátat fordítva ily módon néhány geologus el-
lentmondó, találótlan és teljesen megbizhatatlan sejtésé-
nek az időtannak ebben a kérdésében is, inkább a
történelemhez fordulunk értesítésért. És mit találunk?
A legrégibb pogány népek története világosan és
tisztán alig nyomozható vissza többre, mint 3000 ész-
tendőre. Ami ezen túl van, az mind sötét, bizonyta-
lan, mondai, meseszerű, és megbizhatatlan hagyó-
mány. A római birodalom története nem nyúlik ilyen
messze vissza, mert Róma csak huszonhét évszázad
előtt alapított és mégis első századait bizonytalan
hagyomány burkolja. Háromezer esztendőt visszafelé
számítva Babilonra, Szíria és Egyiptom történetében,
olyan korszakba jöttünk, melynek adatai csak töredé-
kesek és nagy homályba vannak burkolva. Kína tör-
ténetében ennyi idő a Tsan-dinásztiaig juttat el ben-
nünket, amikor Kína történetének eseményei csak
épen hogy elkezdenek megbizhatóbbakká lenni. Gö-
rögország tudományossága nevezetes volt az elmúlt
3000 esztendőben, következőleg minden más nemzet-
nél inkább történeti pontosságot várunk tőlük — és
ezzel szemben mit találunk? Azt találjuk, hogy adatai
csak az utolsó huszonhat századra nézve pontosak, de
régebbre már nem. E mögött már Görögországnak
ismertes mondai, mithikus történelem előtti korára buk-
kanunk. Az egyedüli értelmes és összefüggő értesítés
a földszinén élő embernek az ezeket megelőző, 3000
esztendő s multjáról csak a bibliában foglaltatik. Ez a
tény teljesen összeegyezik a biblia isteni eredetének,
sugallatának és megőrzésének vitatásával.

Amint a történelemmel áll a dolog, úgy áll az
adatokkal is, a világnak a biblián kívül semmi más
olyan eszköze nincs, mellyel időszámítását a K. e.
776-ik esztendőnél előbbre visszanyomozhatná. Ebben
a kérdésben idézzük Fischert, a Yale collegium taná-
rát. Ő azt mondja: „Az időszámítás és időmegállapi-

tás módszerét csak lassan lehetett elérni. A naptári időrendszerek (era) feltalálása erre a célra nélkülözhetetlen volt. Az események keltezésére szolgáló legrégibb megszabott időpontot Babiloniában állapították meg 947-ben. Ez a Nabonassar erája. A görögök (K. e. 300-tól elkezdve) az eseményeket az olympiai játékversenyeken való első győzelem esztendeje szerint keltezték, amely a K. e. 776-ik esztendő volt. Ezeket a játékokat minden negyedik esztendőben tartották. Minden Olympiád ennélfogva egy négyesztendős időszak volt.

A rómaiak Róma alapításától, azaz : K. e. a 753-ik esztendőtől számították az időt, ámbar csak késő századok mulva. Hogy a régmúlt ugynevezett történetei hemzsegek a bizonytalanságoktól és mondai hagyományoktól, következően az, időszámítás adatai szempontjából teljesen értéktelenek és figyelemre nem méltók, arra nézve idézzük az *American Cyclopaedia* „Időszámítás“ fejezetét :

„A régi népek története, kivéven a héberekéét, ezer és millió esztendők mondai homályába enyészik. Sőt amikor az adatok már kezdenek történeti alakot öltetni, még akkor is óriásiak az eltérések. Az asz-sziriai, babiloni és egyiptomi feliratok holt nyelveken és használatból rég kiment betükön szólnak. A görög és római adatok elég hitelesek az első olympiádig, K. e. 776., és a Consulatus megalapításáig, K. e. 510., de az ezt megelőző adatok csak hagyományszerűek és legendások. Herodotusnak csak kora eseményeire vonatkoztatva van értéke, tehát a K. e. 450-ik év előtt egy, legfennebb két század folyamán való eseményekre“.

Clinton nagy munkájában a görög időszámításról (283. oldal) ezt mondja : „A zsidószertartásban foglalt történet érdekes és jelentős ellentétet szolgáltat a görögök időszámításával. Az utóbbiban nagy nehéz-

séggel ha kinyomozhatunk egy néhány homályos eseményt, melyeket költők őriztek meg számunkra oly módon, hogy költői és mondai ékesítéssel átadták nekünk azt, amit ők a szájhagyományból kaptak. A zsidó nemzet évkönyveiben ellenben hiteles elbeszéléseket nyerünk, melyeket kortársak jegyeztek fel sugallat irányítása mellett. Amit tehát nekünk juttatnak, az kettős szentesítésben részesül. Isteni sugallat segítette őket olyan tények elbeszélésében, melyeket mint merő emberi tanuságtétel, belső igazságuk is hitelesíthetne.

A biblia az első 3000 esztendőnek Istentől adott történelme. Mint ilyen, az egyetlen könyv, mely a történelemben, emlékeken és feliratokon legelsőnek említett névvel, Ádámmal kezdődik. Említi nevét, teremtésének idejét és halálát és tőle elkezdve névleg és koruk szerint nyomozhatjuk leszármazottjait folytatólagos lánczolatban közel 4000 esztendőn keresztül. — szóval a biblia világos és megszakítás nélküli történelmet szolgáltat nekünk le addig az időig, ahonnan már a világtörténelem híreles. Amint látni fogjuk, a biblia értesítése Cyrus első esztendejéig terjed, a K. előtti 536-ik esztendeig, amely már pontosan megállapított és általánosan elfogadott dátum. Itt elejtődik a biblia fonala — egy olyan ponton, honnan a világtörténetírás már megbízható. Isten így gondoskodott gyermekei részére világos és folytonos értesítésről le egészen a jelen időig. A biblia a maga próféciáival pótolja a történelmet, el a minden dolog helyreállításának teljességéig, a hetedik ezer lejártáig, a Millennium végén, honnan az örök áldottságnak új erája kezdődik számíttatni. A biblia tehát az egyedüli értesítés a világon, mely az emberiség történetének, mint egészen az áttekintését szolgáltatja. Eljuttat bennünket a teremtés elveszett paradicsomától a jelenések helyreállított paradicsomáig, kijelölván az emberiség-

nek az örökkévalóságba vezető ösvényét. Együttvéve, a történelem és a biblia jövődölései az események egész folyamának panorámaszerű képét nyújtják a teremtéstől és az ember bukásától kezdve engeszteléséig és helyreállításáig. A biblia ennél fogva az egész történelem térképe. „Nélküle, mint helyesen mondták, a történelem olyan lenne, mint az ismeretlen forrásokból ismeretlen tengerekbe ömlő folyó“, ellenben irányítása mellett képesek vagyunk ezt a folyót forrásáig nyomozni, sőt láthatjuk dicsőséges betorkolását az örökkévalóság oceanjába.

Ezért csupán csak a bibliában lelhetjük fel azt az értesítést, mely az egyezőtlen korszakokat és az emberi történelem évkönyveiben első pillanatra mutató időszámítási szabálytalanságokat egymással és egyszerű korszakaival harmoniába rendezi.

Feltéven az első kérdést, hogy mennyi idő telt el az ember teremtése óta, elkerülhetetlen bizalmat érzünk az iránt, hogy aki a próféciákat adta és kijelentette, hogy a vég idején azok megérthetők lesznek, az a Maga idejében gondoskodott azokról az időbeli adatokról, melyek bennünket a próféciák pontos elhelyezésére szükségképen képesítenek. De csalódní fog mindenki, ki ezeket az adatokat olyan világos kifejtésben várja megtalálni, hogy meggyőzhetik a felületes olvasót vagy a hitetlen kételkedőt is. Isten korszakai és alkalmi úgy vannak feltárva, hogy jelenleg csak azokat győzik meg, kik Istennek való ismerettségük által képesek az Ő jellemző módszereit felismerni.

A bizonyosságot ez adja meg, „hogy tökéletes legyen az Isten embere“. (II. Timót 3: 17.) Ezek, az Isten emberei jól tudják, hogy minden ösvényen, melyen Atyjuk vezeti őket, hit által és nem látás által kell haladniok. Azok részére, akik el vannak készülve így haladni, reméljük, hogy módjukban lesz

minden lépésükhöz kimutatni Isten szilárd kijelentéseit, mint biztos alapját az értelmes hitnek.

Nem szándékunk itt tárgyalni az ó-szövetségi iratok Septuaginta héber változatainak érdemeit, időszámítási adatokban való eltérésüket, hanem megelégszünk és azt hisszük az olvasó is megelégszik annak kijelentésével, hogy az előbbi egyiptomiaktól végzett fordítás, még az utóbbi eredeti héber szöveg. Ez a tény, egybevéve azzal a majdnem babonás tisztelettel, amellyel a zsidók őrizték szent irataik minden vonását és pontját, szigorúan bizonyítja a héber változat megbízhatóságát. A tudósok majdnem általánosan ezt fogadják el és mi is ebben a kötetben a héber változat adatait követjük.

Most már befogjuk bizonyítani, hogy Ádám teremtésétől az Ur 1873-ik esztendejéig 6000 esztendő telt el. Jóllehet, a biblia nem tartalmaz semmi egyenes kijelentést arra nézve, hogy a hetedik évezred Krisztus uralmának korszaka lesz, a világ helyreállításának nagyszombat napja, mégis a tiszteletreméltó hagyomány nincs minden értelmi alap nélkül. A jelképi népnek, az izraelnek adott törvény, amely elrendelte, hogy a munkának és fáradozásnak hat napját egy üdülő és munkáiktól szünetelő nap kövesse; alkalmasnak látszik arra, hogy jelképezze azt a 6000 esztendőt, melyben az egész teremtés a bűn és halál igája alatt küzd és járma alatt nyög; (Róm. 8: 22.) hasztalan igyekezvén, hogy kimenekedjék. A nagy milleniumi napon, a fáradt és sulyosan megterhelte ember Krisztushoz, a lelkek pásztorához és püspökéhez jön, aki által megnyugvást, felfrissülést, üdülést és helyreállítást talál és ebben az Ő drága vérének érdemei által bűnbánatot és bűnbocsánatot nyer. Ő kérdezte a tehetetlen embertől: „Akarsz-e egészséges lenni?” És feleletül hitére, alázatosságára és készségére rőt adott neki arra, hogy felvegye

ágyát és menjen. (János 5: 6-9; Máté 12: 10, 13; János 7:23; Lukács 13: 11-16; 14: 1-5.) Ehhez mértén a jelképnek megfelelő szombaton, a Milleniumban kijelentetik a világnak, hogy bárki, aki akar, életet nyerhet és örök egészséget, ha a hit és engedelmesség nyomdokaiba lépnek

Itt ismét fel kell említenünk azt a tényt, amit már megjegyeztünk, (I. kötet VIII. fej.) hogy ez a kifejezés „nap“ határozatlan valami pusztán csak időszakot jelent, akár tartósat, akár rövidet. Péter apostol kijelentette, hogy a világ történetének hetedik ezeresztendős korszaka Isten számításában a hetedik nap lesz. Így szólít ugyanis: „Ez egy dolognak pedig ne legyetek tudatlanul szerelmesim, hogy egy nap az Urnál olyan, mint ezer esztendő és ezer esztendő olyan, mint egy nap. (2. Péter 3: 8., 10.)

Ha ennél fogva a föld történetének hetedik ezeresztendős korszakát különösen úgy tekintjük, mint Krisztus uralmának korszakát, akkor, bebizonyítván azt, hogy ez a korszak az Urnak 1873-ik esztendejében kezdődött, ezzel együtt azt is bizonyítjuk, hogy már benne vagyunk ebben a korszakban. Ez eszünkbe juttatja, amit már az előző kötetben megemlítettünk, hogy a Szentírás kijelenti, hogy a Milleniumnak, vagyis az Ur Napjának hajnala sötét és viharos lesz és tele a világon és a névleges egyházon való háborúsággal, jöllehet, e hajnal hasadása tele lesz vigasszal és örömmel a szentek részére, kik boldogságukat és békéjüket az evangéliumban eléjük tárt reményből meritik. Ez a remény, mint a horgony benyulik a háborúság ideje mögé és bele fogódzkodik a Milleniumi virradat és dicsőség ígéreteibe. Ők látják a háborúság idején túl a megígért dicsőséges uralmat és áldásokat.

A világ mai napi általános állapota, 1873. óta pedig a szocializmus, nihilizmus és kominizmus rohamos fejlődése, melyeknek bevallott céljuk a meg-

lévő hatalmak felborítása és a világ javainak újból való feloszlása egyáltalán nincsenek kívül azon a harmonián, amelyre mi várunk, bármennyire is átkozzák sok tekintetben ezeket a dolgokat a törvény, a rend, a béke szeretői. Csak akik tisztán látják, hogy az elkövetkező anarchia és háborúság Istennek egy még tökéletesebb törvény, rend és még egy állandóbb béke megalapozását célzó miveletei, de azok meg lesznek megmentve a mindent elárasztó félelemtől, amikor belékerülnek.

De a hetedik korszaknak, a Milleniumnak ez a kimutatása nem egyetlen érdeme az időszámításnak. Mert amikor az időszámítástól független próféciák többféle sorát mutatják be, mégis csak az időszámítás az, amely a próféciák különféle sorait alapra hozza. A tökéletes egyezés a prófétai tanításnak e között a két osztálya között t. i. az időszámítástól függő és attól független próféciák között szigorú bizonyítéka nemcsak az egyes alkalmazások teljességének, hanem az ezt az egyezést feltűntető időszámítás helyességének is. Szakasztott annak az elvnek megfelelően, hogy amelyik kulcs kinyit egy nehezen nyitható pénzsze krényt, az az igazi kulcs. Az alant következő időszámítás összhangba hozza a Krisztus királyságára s annak megalapozására vonatkozó prófétai kijelentéseket azáltal, hogy kimutatja viszonylagos sorrendjüket és idejüket. Az időszámítás az a zár, az a fogantyú, amely az időbizonyítékot, mint valamely kulcs fogatát és rovasait összetartja és működteti.

Az időszámítás összegezett adatai a 6000-ik évig.

Az időszámítási korszakok alább következő összegezett adatai nevezhetők a tulajdonképeni bibliai időszámításnak, mert egyedül a biblia érteltesét követhetjük le egészen a Cyrus első esztendejéig, a K.

előtti 536-ik esztendőig, olyan. dátumig, melyet a tudósok hitelesnek ismernek el és általánosan elfogadnak. A bibliai időszámítás fonala itt megszakad, valamivel azelőtt a korszak előtt, ahonnan a világi történelem már megbízható. Ez önmagában már kiemelkedő bizonyítéka a biblia isteni irányításának és ellenőrzésének, amennyiben épen ott segít ki bennünket, ahol magunkon segíteni tehetetlenek vagyunk.

Ádám teremtésétől

A vizözön végződéséig	1656	esztendő
Innen az Ábrahámvaló frigyig	427	„
Innen az exodusig és a törvény adásáig	430	„
Innen Kanaán felosztásáig	46	„
A bírák kora	450	„
A királyok kora	513	„
A pusztulás kora	70	„
Innen az Ur első esztendejéig	536	„
Innen az Ur 1873-ik esztendejéig	1872	„

Összesen : 6000 esztendő

Amint szemügyre vesszük az egyes korszakokat, bizzuk az olvasóra annak kiokoskodását és észrevételét, hogy hitünknek milyen erős alapja van lefektetve Isten ígéjében. Két részt fogunk találni az ó-szövetség elbeszélésében, de ha felfedezzük, hogy az új-szövetség gondoskodott hidakról ezeknek a szakadékoknak összekapcsolására, ez még növeli bizalmunkat aziránt, hogy Isten úgy intézte az Ő értesítését, hogy elrejtse ideit és alkalmait, míg feltárásuk kellő ideje elérkezik — ép úgy, mint ahogy az eddig említett egyéb igazságokkal is tett.

Vizsgáljuk most a fenti korszakokat külön-külön, immár jelzett sorrendjünkben, le egészen Cyrus uralkodásáig. Tartsuk kézben a bibliát és ellenőrizzünk minden idézetet, hogy úgy fogadjassuk ezeket a dolgokat, mint Isten ígét és nem mint emberi ígét.

Ádám teremtésétől a vizözön felszáradtáig nyuló korszak időszámítása.

„Ádám százharmincz esztendőt élt, mikor Seth nevű fiát nemzette“. (I. Móz. 5:3.)	130	esztendő
„Seth százöt esztendőt élt és nemzÉ Enóst“. (Móz. 5: 6.)	105	„
Enós kilenczven esztendőt élt és nemzÉ Kénán-t“. (I. Móz. 5:12.)	90	„
„Kénán hetven esztendőt élt és nemzÉ Mahaláléel“-t. (I. Móz. 5:12.)	70	„
„Mahaláléel hatvanöt esztendőt élt és nemzÉ Járed“-et (I. Móz. 5: 15.)	65	„
„Járed százhatvankét esztendőt élt és nemzÉ Enókh“-ot“. (I. Móz. 5: 18.)	162	„
„Enókh hatvanöt esztendőt élt és nemzÉ Mathuséláh“-t. (I Móz. 5: 21.)	65	„
„Mathuséláh száznyolczvanhét esztendőt élt és nemzÉ Lámekh“-et. (I. Móz. 5:25.)	187	„
„Lámekh száznyolczvankét esztendőt élt és nemzÉ „Nóé“-t. (I. Móz. 5: 28.)	182	„
„Nóé pedig hatszáz esztendős volt, mikor az özönviz a földre jött“. (I. Móz. 7: 6.)	600	„
Ádám teremtésétől a vizözön felszáradtásáig összesen	1656	esztendő

Egy korszaki napra nézve több egyszerűség és pontosság nem kívánható. Vizsgáljuk most meg a következő korszakot.

A vizözöntől az Ábrahám-mal kötött frigyig nyuló korszak. Atyjának, Thárénak haláláig.

„Sem nemzette Arfaksádot az özönviz után két esztendővel“. (I. Móz. 11:10.)	2	esztendő
„Arfaksád éle harmincöt esztendőt és nemzÉ Séláh“-t. (I. Móz. 11:12.)	35	„
„Séláh élt harminc esztendőt és nemzÉ Éber“-t. (I. Móz. 11:14.)	30	„

„Éber élt harmincnégyszendőt és nemzette Péleg“-et. (I. Móz. 11: 16.)	34 esztendő
„Péleg élt harmincz esztendőt és nemzette Réu“-t. (I. Móz. 11: 18.)	30 „
„Réu élt harminczkét esztendőt és nemzette Sérug“-ot. (I. Móz. 11: 20.) . . .	32 „
„Sérug élt harmincz esztendőt és nemzette Nákhor“-t. (I. Móz. 11: 22.) . . .	30 „
„Nákhor élt huszonkilenc esztendőt és nemzette Tharé“-t. (I. Móz. 11: 24.) .	29 „
„És mikor Tharé kétszázöt esztendőt élt, meghala“. (Móz. 11: 32.) . . .	205 „

Összesen: 427 esztendő

Ez is nagyon egyszerű és világos. De a következő korszak nem oly könnyen nyomozható, mert az időszámítás egyenes vonala meg van szakítva israeleknek az Egyiptomból való kivonulását követő időig. Képtelenek is volnánk innen tovább haladni, ha Pál és István, mint a Szentlélek szószólói nem szolgálnának az összekötő láncszemmel.

Az Ábrahámval kötött frigyból a törvényadásáig nyuló korszak.

Pál kijelenti, hogy ennek a korszaknak a hossza 430 esztendő volt. (Gal. 3: 17.) A szövetség magában foglalta Kanaán földének ígértét örök birtoklásul s jöllehet, több ízben megerősítettett Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak, mégis mindig ugyanaz a szövetség. (I. Móz. 12: 7-8; 13: 14-18; 26: 3-4; 35: 9-12; 46: 2-4; 50: 24.) Amint az I. Móz. 12: 1-5,7 és a Csel. 7: 2-5. összehasonlításából kitűnik, a szövetség azonnal megkötöttnek tekintetett, mihelyt Ábrahám eleget tett azoknak a feltételeknek, melyekhez a szövetség elnyerése ránézve kötve volt: és pedig mihelyt belépett Kanaánba, melyet közvetlenül atyja

halála után tett, aki Háránban halt meg, utban Kanaán felé. Miután így az István kijelentésében megerősítve megkaptuk a Szövetség dátumát — közvetlenül Tharé halála után — s miután kezünkben van eképen Pál kijelentése is, hogy a törvény 430 esztendővel adatott a Szövetség után, az Ó-szövetség időszámításának szakadékát így módon áthidalja az Új-szövetség.

De hadd olvassuk az értesítést gondosan és jegyezzük meg a külön sajátosságot, mellyel ez a hid építve van :

„Ezt mondotta pedig az Ur Ábrahámnak, — mielőtt elhagyta Mesopotámiót, vagyis a Kháldeabeli Ur várost — Eredj ki a te földedből, rokonságid közül, Atyádnak házából, a földre, melyet mutatok neked. És nagy nemzetség Attyává teszek tégedet . . .“ (I. Móz. 12: 1-2. Vesd össze Csel. 7: 2.) Ez azt bizonyítja, hogy Isten az Ábrahámmal való szövetséget még Tharé halála előtt elhatározta s mielőtt Ábrám eljött volna lakni Háránba, vagy Kháránba. De ki volt kötve Ábrám hite és engedelmissége a Szövetség tényleges érvénybe léptetése előtt is. Ez a kikötés abban állott, hogy Ábrahámnak meg kellett nyilatania hitét abban az ígéletben, hogy valóban egy ilyen Szövetség köttetik meg vele. Ez a hit megnyilvánítás azáltal történt, hogy elhagyta szülőföldjét, rokonságát s elment arra a földre, hova utasították. Ábrám ezt megcselekedte és mivel felesége és unokaöccse Lót és agg atyja osztozkodtak hitében és azt óhajtották, hogy sorsának részesei legyenek, ők is engedelmet kaptak hasonlóképen cselekedni és négyen elindultak az ígélet földére: Atyja, Tharé meghalt a Hárán felé vivő uton, Ábrám aztán átment Kanaánba, hogy ott megköthesse és biztosíthassa a Szövetséget. Amiképen István israeleknek közölte: „És onnan minekutánna meghalt az ő atyja, kihozta őtet a földre,

amelyen ti most laktok“. . . . „Aképen Ábrahám kiment Háránból, amint az Ur mondotta néki“ . . . (Csel. 7: 4; I. Móz. 12: 4.) A szerződés pedig pontosan az országba való belépés után kötött meg. (I. Móz. 12: 5-7.) Így most már birtokunkba van a frigy dátuma, a Tharé halálát közvetlenül követő 430 esztendő kezdete s teljessé lesz a törvény adásig való időszámítás láncolata. A törvény első eleme a husvét (páskaünnep) volt, mely ugyanazon a napon rendeltetett, melyen israhel Egyiptomot elhagyta. (II. Móz. 12: 51, 43, 47, 50.)

Ezzel egyezően olvassuk: „Az israhel fiainak lakása, akik Egyiptomba laktak, 430 esztendő volt. Mikor pedig a 430 esztendő betelt, ugyanazon egy napon jövének ki az Ur seregei Egyiptom földéből“. (II. Móz. 12: 40-42, 51.)

Sokan azt hangoztatják, hogy Mózes és Pál állítása (II. Móz. 12: 40-42. Csal. 3: 17.) nem egyeznek, mert az egyik azt állítja, hogy israhel lakása volt 430 esztendő, a másik meg azt mondja, hogy az Ábráhámmal való frigyrelépéstől a törvény adásáig volt 430 esztendő. Az okoskodás az, hogy ha csak 430 esztendő telt el Ábráhámnak Kánaánba lépése és a törvényadása között, akkor israhel fiainak Egyiptomban való tartózkodása szükségképen rövidebb lehetett. De meg kell jegyeznünk, hogy az állítás nem az, hogy Israhel Egyiptomban 430 esztendeig tartózkodott, hanem hogy az egyideig Egyiptomban is élt nép lakásának egész ideje volt 430 esztendő: „Az israhel fiainak lakásuk, akik Egyiptomban laktak volt 430 esztendő“, „lakása“ Ábráhámnak Kánaánba való megérkeztekor kezdődött. (Zsid. 11: 8, 9.) Israhel lakozott Ábráhámban, Izsákban és Jákóbban, éppen úgy, amint Lévi is megdézsmáltatott Melkisédektől, még amikor atyja ágyékában volt. (Zsid. 7: 9, 10.)

Az Ábrahámmal kötött frigy érvénye akkor kezdődött, amikor Ábrahám elhagyván Háránt, vagy Kháránt, Kanaánba az ígért földére tette lábát. Ettől a pillanattól kezdve Ő és egész israhel ő benne, a meg nem születtek is, örökösei lettek a megígért dolgoknak és lakozókká, zárandokká lettek, akik Istentől az ígért teljesedését várták. A lakozás 430 esztendeig tartott, olyan napig, mikor israhel elhagyta Egyiptomot s megkapta a törvénynek első elemét, a husvét rendelését. Ennélfogva Mózes és Pál állításai pontosan egyazon korszakra vonatkoznak s így a legvalószínűbb bizonyítékot szolgáltatják arról, hogy az Ábrahámval való frigyrelépéstől a törvény adásáig 430 esztendő telt el. Pál különösen kiemeli azt a tényt, hogy a husvét (páskaünnep) a törvény kezdetének tekintendő (Mózes is rámutat erre II. Móz. 12: 42, 43, 47, 50.) Mózes pedig különösen hangsúlyozza a korszaknak napig való pontosságát.

Megállapítottuk tehát világosan a harmadik korszakot is. Látva az Urnak aprólékos figyelmét az egy ellen nap iránt, amikor az időszámításnak szóban levő lánczszemét nyújtja nekünk, ez megszilárdítja bizalmunkat, főképen ha meggondoljuk, hogy az ilyen aprólékosság egyáltalában nem érdekelte a régi egyházat s pusztán csak a jelen használatra adatott.

Az exodusból Kanaán felosztásáig terjedő korszak.

Israhel negyven esztendejét, vagyis „Megkísértésének idejét a pusztában“ (Móz. 8: 2; Zsolt. 95: 8-10; Zsid. 3: 8, 9.) a kanaáni háborúnak és a törzsek között a föld felosztásának hat esztendeje követte. Egy esztendő, egy hónap és öt nap telt el Egyiptomból kimenetelüktől addig, hogy elindultak Sinaiból Páránba (IV. Mózes 33: 3; 10: 11-13.) Aztán innen. Kádes-Barneá-ból küldötték a kémeket

Parán pusztájába (IV. Mózes 13: 3-26; 32: 8-13.) Ezeknek egyike, Jósué, a maga részét kérven a felosztott országból, (Jósué 11: 23; 10: 52.) szólott: „Negyven esztendő valék én, mikor elküldött vala Mózes, az Urnak szolgálja engemet Kádes-Barneából, hogy megkémelelném ezt a földet és szót vittem neki . . . Most pedig az Ur imé megtartott engemet ez életben, miképen megmondotta vala: immár negyvenöt esztendeje vagyok az időnek, melyben az Ur szólott vala e dologról . . . miótától fogva járt israél a pusztában és most imé vagyok nyolczvanöt esztendő”. (Jósué 14: 7, 10.) Látszik ebből, hogy negyvenöt esztendő telt el az ország kikémeelésétől annak felosztásáig a törzsek között, amint maga Jósué állítja, továbbá egy évnél valamivel több a kivonulástól a kémeleküldéséig. Mindez összesen 46 évet és egy törtszámot tesz ki a kivonulástól az ország felosztásáig. Minthogy ennek a korszaknak első negyven esztendeje a pusztában telt el, — amint erről több szentírás hely tanuskodik, nevezetesen Csel. 7: 36, és Zsid. 3: 9. — az ország felosztásáig hátralevő hat év Kanaánban töltetett el az ígért földének meghódításában és birtokba vételében.*

* Mi csak teljes esztendőket veszünk tekintetbe, mert pontosabb számítás lehetetlen. Némelykor, mint fentebb az évek egy törtszámmal hosszabbak. Némelyek ismét rövidebbek, mint Zedékiás uralkodásának esetében. Zedékiásról az van állítva, hogy 11 évig uralkodott (I. Krón. 36: 11; Jer. 52: 1.) Mégis az utóbbi fejezet 3-7 verseiből (52: 3-7) világos, hogy tényleges uralkodása 10 esztendeig, 4 hónapig és 9 napig tartott. Mi azt hisszük, hogy az esztendőknél ezek a törtszámmal kifejezett részei önmagukat kiegyenlítik. Hogy az Ur ily módon kiegyenlítette és elsimitotta a kérdést, arra nézve hitünk a biztosíték, hitünket pedig a végkifejlés és az abból levezethető eredmények támogatják, nemkülönben még a nagy korszakok napokra való pontossága, amelyet már észlelhetünk. Isten különös gondosságáról és részletességéről ebben a pontban lásd I. Móz. 7: 11, 13; II. Móz. 12: 40, 41.

A birák korszaka.

Most az időszámításnak legnehezebb szakaszához érkezünk, az ország felosztásától a Saul királylá kenéséig terjedő korszakhoz. Szokás szerint a birák korszakának nevezik, noha a birák nem gyakorolták tiszteket folytonosan. A birák könyvében és a Sámuel első könyvében közölt értesítés 19 korszakot említ, hozzávetőlegesen összesen 450 esztendőt. De ezek folytonosság nélkül valóak, megszakasztottak, rejtettek és bonyolodottak annyira, hogy semmi határozott következtetésre nem juthatnánk belőlük, s arra a megállapodásra kellene jutnunk, amire mások, hogy t. i. semmi valóságost nem tudhatunk a kérdésről, ha véletlenül az újszövetség nem pótolná a hiányosságot. Pál mondja, hogy miután az Úr felosztotta közöttük országát sorsvetés szerint, adott nekik birákat mintegy 450 esztendeig, mind Sámuel profétáig. (Csel. 13 : 19-21.) A görög szó, mely itt ig-gel van fordítva, úgy hangzik, hogy: *hos*, és jelentése: alatt, folyamán. Ugyanabban az értelemben még három helyt használtatik, és mindig csak alatt-tal, folyamán-nal fordítatik, és pedig Csel. 1 : 10 : 10 : 17 ; Lukács 24 : 32. Helyesebben tehát így lenne ez a vers fordítandó: „adott nekik birákat 450 esztendő folyamán. A szir szövege így hangzik: És 450 esztendőre adott nekik birákat, Sámuel prófétáig“ — a legutolsó biráig.

A birák korszakának hosszúságára vonatkozó apostoli állítást mi úgy fogadjuk, mint a prodlémának különösképen rendelt megoldását. Csupán két esetben: a frigytól a törvényig terjedő 430 esztendő kérdésében és a birák korszaka kérdésében van számbavehető bizonytalanság az ó-szövetség időszámítása körül, és ime mindakettő világosan meg van állapítva az újszövetségben. Föltehetjük, hogy ez pusztán véletlen dolog? Inkább észszerűbb azt feltennünk, hogy Isten

előbb elrejtette a kérdést azáltal, hogy az Ótestamentom közlését hiányosnak hagyta s később a hiányt kipótolta az új testamentumban, úgy, hogy kellő időben, mikor figyelem ébred a kérdés iránt, azok, kiknek elégséges érdeklődésük lesz az iránt, hogy összehasonlítsák az adatokat, megtalálják a hiányzó láncszemeket. Mindezt olyan mód szerint, mely egyben az idő nagy Számontartójától való függésnek a tanítását célozza.

A királyok korszaka.

Saul uralma az utolsó birát követő negyven esztendőre, illetőleg annak folyamán esett, amint fentebb láttuk, Dávid királlyá kenetéséig. Ő utána a királyok korszakai Dávid vonalán könnyen követhetők a Krónikákban; és pedig:

Saul „időterülete“	Csel. 13: 21	. . .	40	esztendő
Dávid uralkodása	I. Krón. 29: 27	. . .	40	„
Salamon	„	II. Krón 9: 30	. 40	„
Roboám	„	„ 12: 13	. 17	„
Abija	„	„ 13: 2	. 3	„
Asa	„	„ 16: 13	. 41	„
Jósafát	„	„ 20: 31	. 25	„
Jórám	„	„ 21: 20	. 8	„
Akházia	„	„ 22: 2	. 1	„
Atália	„	„ 22: 12	. 6	„
Jóás	„	„ 24: 1	. 40	„
Amásia	„	„ 25: 1	. 29	„
Uzziás	„	„ 26: 3	. 52	„
Jótám	„	„ 27: 1	. 16	„
Akház	„	„ 28: 1	. 16	„
Ezékiás	„	„ 29: 1	. 29	„
Manasse	„	„ 33: 1	. 55	„
Amon	„	„ 33: 21	. 2	„
Jósiás	„	„ 34: 1	. 31	„
Jóákim	„	„ 36: 5	. 11	„
Sédékiás	„	„ 36: 11	. 11	„

A pusztulás hetven esztendeje.

Itt eljutunk az ország pusztulásának korszakáig, mely hetven esztendeig tartott és népének Babilonból való helyreállításával végződött, Cyrus első esztendejében, K. e. 536-ban. (II. Krón. 36. 20, 23). Ez a dátum már pontosan meg van állapítva a világi történelemben s ezen túl a biblia időszámítása már nem terjed.

A helyreállítástól a Kr. u. 1873-ig terjedő korszak.

A zsidóknak Babiloniából való helyreállításától (Cyrus első évében, az ország pusztulása hetven esztendejének lejártakor) a Kr. u. 1-ső évig terjedő korszakot egyáltalán nem fedi bibliai történet. De mint fentebb mondtuk, pontosan megállapította a világi történelem, mint 536 esztendőt kitevő korszakot. Ptolemeus, egy tudós egyiptomi görög, ki mértantudós és csillagász volt, pontosan megállapította az erre vonatkozó adatokat s mint az ugynevezett Ptolemeus-féle Kánont az összes tudósok elfogadják.

Igy megtaláltuk az időszámításnak világos és folytonos vonalát a világ teremtésétől a keresztyén éra kezdetéig. Ez egészben 4128 esztendőt kitevő korszak, amelyhez hozzáadva a keresztyén éra 1872 esztendejét, a világ teremtésétől a keresztyén időszámítás 1873-ik esztendejéig összesen 6000 esztendőt kapunk.

A fenti és az Usher-féle időszámítás összehasonlítása.

Sokakat érdekelni fog talán annak tudása, hogy a fenti időszámítási rendszer mennyiben különbözik attól, mely a biblia közönséges angol fordításának szélére van odaiktatva, az u. n. Usher-féle időszámítástól. A kettő között való különbség egészen a pusztítás 70 esztendejéig 124 esztendőt tesz ki. És pedig egy

18, egy 4, egy 2 és egy 100 esztendő s korszakból szaporodik fel a következőképen:

Usher a 70 esztendő s pusztulást 80 esztendővel korábbra keltezi, mint ahogy fentebb láttuk, és pedig Juda utolsó királyának, Zédékiásnak tróntól való megfosztása előtt, mert Babylonia királya ebben az időben sok embert hurcolt fogságba. (II. Krón. 36 : 9, 10, 17, 21 ; II. Királyok 24 : 8—16). Usher nyilvánvalóan azt a nem ritka hibát követi el, hogy ő a 70 esztendőt a fogság tartamának tekintí, holott az Úr világosan kijelenti, hogy ezek az ország elpusztításának az esztendei, hogy az ország ennyi ideig fog maradni „elpusztítva, lakosok nélkül.“ Ez pedig nem történt meg, Zedékiás trónfosztása előtt. (II. Királyok 24 : 14). Am a Zedékiás elűzését követő pusztulás teljes volt, mert noha sokat hagytak ott a szegényekből szőlőmíveseknek és szántóvetőknek, (II. Kir. 25 : 12.) rövidesen épen ezek, „az egész nép, kicsinye és nagyja“ Egyiptomba menekültek a kháldeusoktól való félelem miatt (26. vers). Semmi kétségnek nem lehet tehát itt helye, ennél fogva az ország pusztulásának idejét számítván, az összes korszakoknak fel egészen Zédékiás uralkodásáig, bele kell számíttatniok, amint hogy mí tettük.

A 4 esztendő s külömbség Jórám uralkodásában van. Usher ezt négy esztendő s uralkodásnak mondja, míg a biblia azt állítja, hogy nyolc esztendő s uralkodás volt. (II. Krón. 21 : 5 ; II. Kir. 8 : 17).

A 2 esztendő s külömbségből egy az Ákház királyságának időtartamában található meg, amelyet Usher 15 esztendőre, a biblia 16 esztendőre szab. (II. Krón. 28 : 1 ; II. Kir. 16 : 2.) A másik esztendőt meg Jóás királyságának időtartamában leljük fel, amelyre Usher 39 esztendőt szab, míg a biblia 40 esztendő snek állítja (II. Kir. 12 : 1 ; II. Krón. 24 : 1.)

Ezek a külömbségek pusztán csak annak fel-

tevéseiből magyarázhatók, hogy Usher Josephus nyomán haladt, vagy legalább próbált haladni, annak a zsidó történetírónak a nyomán, kinek időszámítási adatait most általánosan felületeseknek és téveseknek tekintik. Mi egyedül a bibliára támaszkodunk, abban a hitben, hogy Isten Önmagának a tolmácsa.

Emellett a 24 éves különbség mellett a királyok könyvében van még egy másik, egy 100 esztendő különbség is a bibliai és Usher-féle időszámítás között a Birák könyve szerint. Itt Ushert a I. Kir. 6:1 vezeti félre, amely azt mondja, hogy Salamon uralkodásának negyedik esztendeje az Egyiptomból való kijövetelnek 480-ik esztendeje volt. Nyilvánvalóan itt 580-ikesztendőt kell olvasni, és a hiba a másolásból eredhet. Mert ha Salamon uralkodásának negyedik esztendéjéhez hozzáadjuk a Dávid negyvenjét, a Saul uralkodási idejének negyvenjét, továbbá az Egyiptom elhagyásától az ország felosztásáig terjedő negyvenhat esztendőt, nyerünk összesen 130 esztendőt. Ha ezt most levonjuk a 480 esztendőből, akkor csak 350 esztendő marad a Birák korára, holott a Birák könyvében és Pálnál, amint már láttuk, 450 esztendő van említve.

A héber dilet betű, melynek számértéke négy, igen hasonlít a hé betűhöz, melynek számértéke öt, föltehető tehát, hogy innen eredt a tévedés, valószínűen a másoló hibájából. Ennélfogva I. Kin. 6:1 ötszáznyolcvannak olvasandó s így teljes összhangba kerül a többi állításokkal.

Ily módon javítja ki Isten igéje azt a néhány jelentéktelen hibát, mely más utakon belecsoszant. És ne feledjük el, hogy ezek a hézagok éppen abban a korszakban fordulnak elé, melyet az Újtestamentum sugalmazott bizonyossága hidal keresztül.

Mindezekből az következik, hogy a mikor Usher az Ur első esztendéjét az Ádám teremtetésétől számított 4005-ik esztendőnek keltezi, az tulajdonképen - ientí

bizonyításunk szerint - a 4129 év volt. A biblia adatai szerint így nyer bizonyítást az, hogy az Ur 1872-ik esztendeje a világteremtésének 6000-ik esztendeje, az 1873-ik esztendő pedig a hetedik ezer korszakának kezdete, a hetedik millenium, vagyis a föld történetének ezer esztendő's napja.

Tehát csak a bibliából összefoglalt időszámítás, a világ teremtésétől a kétségtelen hitelességű világi történelemig, az egyedüli világos és szilárd időszámítás. Ez tesz egyben bizonyosságot az isteni gondviselésnek a közlésben, elrejtésben s a megfelelő időszerinti fokozatos feliárásban nyilvánuló módszeréről. A keresztyén korszak egyéb megbízható adataival s az előző századokkal egyetemben csak ez ad képességet nekünk arra, hogy az idő nagy áramában tájékozódjunk. És már is kezdjük felemelni fejünket és örvendezni, amikor elgondoljuk, hogy már-már belesuhanunk a hetedik millenium dicsőséges korszakába, jöllehet belátjuk, hogy kezdete sötét és háborúsággal lesz teljes, amint a próféta megjövendölte és hogy a viharfelhők már gyülekeznek és mind sötétebbek lesznek.

Urunk születésének dátuma.

Az egyház hatodik századában kezdődött az Urunk születésétől való időszámítás, vagyis a Ur esztendejének megállapítása, a Cyrus, perzsakirály első esztendejétől számított 536-ik esztendőben. E dátumot az „Ur évé“-nek nevezte és „Annum Domini“ latin jelentéséről A. D. betűkkel jelezte, melyet máig is használnak. Jól vagy rosszul helyezték el ezt az esztendőt, közömbös a fent ismertetett időszámításra nézve, amely azt mondja, hogy az Ádám teremtésétől számított 6000 esztendő az Ur 1872-ik esztendejében végződött; mert az Ur esztendejének jelzett esztendőtől számítva ezernyolcszázhatvenkét esztendő telt el, a Cyrus első esztendeje pedig öt-

százharminchat esztendővel volt az Urnak ezen esztendeje előtt, akár volt ez az Ur születési esztendeje, akár nem.

Nem érzékelhetjük ezt másképen, mint a régi-módi csillagos vonallal így :

K. e. _____ ✱ _____ Ur esztendeje. Jelentse a vonal a föld történetének 6000 esztendejét Ádám teremtetésétől az Ur 1873-ik esztendejéig. A csillag pedig jelezze a forduló pontot a K. előtti és az Ur esztendeje között. Bármelyik irányban mozgassuk a csillagot, a korszak egészének hossza nem fog változni, jóllehet az évek neve ezáltal megváltozik. Ha egy esztendővel hátrább mozdítjuk a csillagot, akkor a K. e. korszakban egy évvel kevesebb, az Ur esztendeje korszakban pedig egy évvel több lesz, de a K. e. és K. u. esztendők összege ugyanaz marad. Mert az egyik oldalról elvett szám a másikhoz adatik. Mindazonáltal vizsgáljuk meg az Ur születésének dátumát, amennyiben következő tanulmányainkban ez hasznossággal kecsegtet.

A tudások megállapodás szerint azt vallják, hogy az Ur esztendje épen négy esztendővel hibás, hogy t. i. az Ur négy esztendővel született előbb az Ur esztendejének nevezett esztendőnél, vagyis K. e. 4-ben. Ezt az elméletet a biblia közönséges fordításának kiadói is követték. De mi nem fogadhatjuk el a K. e. 4-ik esztendőt az Ur születése esztendejének. Ellenkezőleg azt állítjuk, hogy az Ur csak egy évvel és három hónappal született a mi időszámításunk előtt, t. i. a K. e. 2-ik év októberében.

Azokat, akik azt állítják, hogy az Ur esztendejét négy esztendővel korábbra kell helyezni, hogy az Ur születését pontosan jelölje, az a szándék vezérli, hogy összhangot teremtsenek Josephus zsidó történétíró némely állításával Nagy Heródes uralkodásának hosszúsága tekintetében. Egyik állítása szerint Heródes három esztendővel halt meg az Ur esztendejének számi-

tott esztendő előtt. Ha ez igaz volna, akkor ez mindenesetre azt bizonyítaná, hogy az Úr K. e. a 4-ik esztendőben született. Mert ez volt az a Heródes, aki elrendelte a bethlehemi csecsemők megölését, kik közül Jézus megmenekedett. (Máté 2:14—16.) De vajjon megbízható-e Josephusnak ez az állítása? Igaz-e, hogy Heródes négy esztendővel az Úr esztendeje előtt halt meg? A mi leleletünk ez, hogy Josephus egymaga nem elég tekintély ily fontos döntésre, mert általános elfogadás szerint olyannak ismeretes, mint aki pontatlan a dátumok közlésében.

De a fenti nézet győzedelmeskedett: általánosan elfogadták a K. e. 4-ik esztendőt és a történeti eseményeket és dátumokat odacsavarták, hogy alkalmasak legyenek ennek az elméletnek a támogatására. Arra nézve, hogy a K. e. 4-ik esztendő a helyes dátum több feltételezett érv között van egy holdfogyatkozás is, melyről Josephus azt állítja, hogy kevéssel Heródes halála előtt történt. Minden, amit erről a holdfogyatkozásról tudunk, ennyi: Heródes egy nagy aranyaszt helyezett a templom kapuja fölé. Két előkelő zsidó ember, Mátyás és Judás, rábeszéltek néhány fiatal embert, hogy tépjék le onnan. Az ifjak úgy is cselekedtek, mire letartóztatták és kivégezték őket. A dolog magyarázatául Josephus elbeszéli, hogy ebben az időben volt egy másik Mátyás is, főpap, aki nem volt a lázadásba belekeveredve. Majd hozzáfűzi: „De Heródes megfosztotta ezt a Mátyást is a főpapi méltóságtól, azt a Mátyást pedig, ki a lázadást keltette, társaival együtt elevenen megégezte. És ezen az éjszakan volt a holdfogyatkozás.” Ezt az eseményt úgy beszéli el Josephus, mint Heródes utolsó cselekedetei közül valót s azzal, hogy az esemény dátumát az említett holdfogyatkozással jelzi, olyan dátumot közöl, mely megegyezhetnék a K. e. 4-ik esztendővel.

Mivel azonban olykor-olykor négy holdfogyatko-

zás is előfordulhat egy esztendőben; nyilvánvaló, hogy egészen különös körülményektől eltekintve, egy ilyen természetű esemény mit sem bizonyít. Ott, ahol az éjszaka, az év és az elsötétülés tartama mind megvannak adva, ilyen adat a dátumok megállapításában nagyfontosságú. Ám a tárgyalt esetben semmi ilyen részletezés nem történik. Következőleg időszámítás tekintetében a holdfogyatkozás e helyütt semmit sem bizonyít. Josephus egy böjtöt is említ, melyet a tárgyalt eseményt megelőzőleg tartottak. De hogy miféle böjtöt és mennyivel az esemény előtt, azt nem említi.

Történet szerint K. e. 4-ben csak egy holdfogyatkozás volt, míg K. e. 1-ben három. A K. e. 4-beli holdfogyatkozás részleges volt, vagyis csak fele része volt a holdnak elsötétedve. Ellenben a K. e. 1-beliek teljes holdfogyatkozások voltak, vagyis a hold egészen elsötétedett és pedig hosszabb időre, miáltal az eseménynek feltűnőbb voltát eredményezte. Ha tehát a holdfogyatkozás elméletének van egyáltalán jelentősége, az nem a korábbi dátumok, vagyis a K. e. 4-ik esztendőnek kedvez.

Szerenesétlenségre Herodes halálát egyetlen megbízható történetíró sem közli. Josephus ugyan a maga történeti munkájában jelzi a fontosabb korszakokat s néhány esemény dátumát, de ezek az adatok mind megbízhatatlanok. Némely adata azt tanítja, hogy Herodes K. e. 4-ben halt meg, viszont más adatok összeegyeztethetetlenek ezzel a tanítással. Egy helyt pl. azt állítja, hogy Herodes halála 70 éves korában következett be. Viszont K. e. 47-ben lett Galilea kormányzója s erre nézve azt mondja Josephus, hogy 25 éves volt Herodes. Ez esetben azonban K. e. 72-ben kellett volna születnie, 70 éves korában bekövetkezett halálának pedig K. e. 2-re és nem 4-re kellett volna esnie.

Ezzel kapcsolatban jó megjegyezni a tudósok vé-

leményeltérését Herodes halálának pontos dátumára vonatkozóan, mert ily módon megvilágosodik mindenki előtt, hogy semmi igazolt alapja nincs annak, hogy a K. e. 4-ik évet fogadjuk el mint olyat, mely Máté 2 : 14—16-al egyezik. Fausset „Bible Encyclopaedia“ c. műve Herodest 20 évesnek mondja, mikor kormányzó lett. E szerint halála 70 éves korában K. u. 2-re esnék. Chamber „Cyclopaediája“ és Smith „Bible Dictionary“-ja 15 évesnek mondják Herodest kormányzóvá levésekor, amely esetben halála K. u. 7-ben történt volna. Appleton „Cyclopaediá“-ja a „Chronology“ fejezetben így ír : „Josephus adatokat is szolgáltat, de sokkal felületesebbek, semmint számításba lehetne venni azokat.“

Most közölni fogjuk ebben a kérdésben a Szentírás adatait, amelyek inkább megegyeznek az elfogadott időszámítással s bizonyítják, hogy Urunk születése csak egy évvel és három hónappal történt előbb a K. u. 1-ső év januárjától. És pedig :

A mi Urunk szolgálata három és fél évig tartott. A hatvankilenc jelképes esztendő-hét (Dán. 9 : 24—27) egészen megkereszteléséig és Messiássá kenéséig nyulott és itt kezdődött izrael kegyelmének hetedik hete (hét esztendő). Ennek a hetedik hétnék a közepén szakadt el a halálban — három és fél évre papságának megkezdése után. Amint tudjuk, a páska idején feszítették keresztre, április elseje körül, mindegy, melyik esztendőben. Szolgálatának három és fél esztendeje tehát, mely áprilisben végződött, szűkséggépen októberben vette kezdetét, egészen közömbös, melyik esztendőben. Valamelyik esztendő októberének kellett tehát lennie születése hónapjának, mert nem halogatta papságának elkezdését, mihelyt harminc esztendős lett s a törvény szerint (amelyben született s amelynek engedelmeskedett) nem kezdhette meg har-

minc esztendő s kora előtt. Olvassuk is: „Most már, hogy Jézus harminc esztendő s korába lépett, jön.“

Keresztelő János hat hónappal volt idősebb, mint Urunk. (Lukács 1 ; 26, 36.) Ennélfogva kellő korúsága (harminc éves a törvény szerint — Mózes IV. könyve 4 : 3 ; Lukács 3 : 23) és prédikálása hat hónappal kezdődött Urunk kelő korúsága és szolgálata előtt. János szolgálatának kezdete világosan meg van adva, mint Tiberius Caesar, Róma harmadik császára uralkodásának harmadik esztendeje. (Luk. 3 : 1.) Ez pontosan megállapított dátum, melyben nem lehet kételkedni. Tiberius akkor lett császárrá, mikor Augustus Caesar meghalt, Róma alapításának 767-ik évében, mely az Ur 14-ik esztendejének felel meg.

De a Josephusnak Herodesre vonatkozó pontatlan állításaitól megzavart adatok, melyek Jézus születését a K. e. 4-ik évre helyezik, csak azért, hogy az Josephussal egyezzek, összeütközésbe kerülnek a Lukácstól szolgáltatott világos adattal s ezért megkísérlik ezt is összeegyeztetni a K. e. 4-ik év elméletével. Hogy céljukat elérjék, azt vitatják, hogy Tiberius hatalmát három vagy négy esztendővel hamarabb kezdte gyakorolni, mint ahogy Augustus meghalt, tehát mielőtt még végérvényesen császárnak tétetett. Ugy vélik, hogy uralkodása valószínűen ettől a korábbi dátumtól számított.

De az ilyen feltevések elvesztik minden alapjukat, mihelyt valaki a történet lapjain kezdi nyomozni a kérdést. Az igaz, hogy Tiberiust roppant magas polcra emelte Augustus, de ez nem négy esztendővel történt Augustus halála előtt, mint állítják, hanem tiz esztendővel, az Ur 4-ik esztendejében. Ez a ráruházott hatalom pedig csak olyan volt, milyent mások is élveztek előtte. A szó semmi értelmében sem volt ez császári hatalom, és semmiképen sem mondható, hogy uralkodása ekkor kezdődött : csak valószínű örökös

számba ment. Még a legtulzóbb kifejezéssel sem lehet mondani, hogy uralkodása Augustus halála előtt kezdődött s hogy ekkor, az Ur 4-ik esztendejében lett volna meg méltóságába való iktatása a római tanács által.

A történelem azt mondja: „A császár, akinek hajlott korában segítőtársra volt szüksége, örökébe fogadta Tiberiust, K. u. 4-ben, és megújította hatalmát.“ Rees' Cyclopaedia, Tiberius.

„Maga Augustus úgy határozta, hogy hatalmának egy részét reá, Tiberiusra ruházza. Ez a formális hatalomra emelés Tiberiuszt ugyanarra a fokra helyezte, melyet utolsó éveiben a veterán Agrippa élvezett s kétségtelenül általánosan úgy tekintették, mint lépcsőt a birodalom legfelső polcára való jutáshoz. Az öröklés terve mindent megmondóan előre jeleztetett: Tiberius rendeletet kapott, hogy elfoglalja helyét a tanács, a a nép és hadsereg élén. Az egyidejűleg történt örökbe fogadás dátuma Róma alapításának 757-ik esztendeje, vagyis a K. u. 4-ik esztendő.“ Merivel s History of the Romans. IV. Kötet 220, 221 oldal.

Tehát döntő bizonyosságunk van amellet, hogy Tiberius Caesar uralkodásának első éve nem volt három és félévvel Augustus halála előtt; hogy az említett méltóságok, melyek Augustus uralkodása alatt ruháztattak reá, tiz és nem négy esztendővel Augustus halála előtt adattak Tiberiusnak, tehát semmi esetre sem voltak császári méltóságok.

Lukács. 3: 1-et ennél fogva nem szabad úgy tekintünk, mint az Új Testamentumban közölt egyetlen bizonyítékot, hanem, mint félreérthetetlen bizonyítékot. Senki sem fűzhet kétséget hozzá, aki alaposan vizsgálja. Tiberius K. u. 14-ben kezdett uralkodni. Uralkodásának tizenötödik éve tehát a K. u. 29-ik esztendő, amely esztendőben Lukács tanúsága szerint (3: 1—3) János elkezdte szolgálatát. Minthogy Urunk harmincadik

születésnapja és szolgálatának kezdete októberben volt s minthogy János születésnapja és szolgálatának kezdete épen hat hónappal volt korábban, ebből az következik, hogy János szolgálatát tavaszkor kezdte el, április elseje körül, mihelyt kellő kora lett. Mert Isten tervelt szándékai mindig pontos időben hajttnak végre. Ha már most János harminc éves volt K. u. 29-ben, április eleje körül, következőleg Kr. e. 2-ben kellett születnie, április elseje körül. Jézus születésének pedig hat hónappal később, K. e. 2-re, október elseje tájára kellett esnie.

Hasonlóképen erős bizonyságunk van arra, hogy Jézus pénteken feszítettett keresztre, K. u. 33-ban, április 3-ikán. Az a tény, hogy a keresztre feszítés szorosan Niszán hó tizennegyedik napja után történt és hogy ez a dátum ritkán esik péntekre, de K. u. 33-ban úgy esett, oly lényegessé teszi ezt a dátumot, hogy maga Usher is, ki K. e. 4-et fogadja el, mint Jézus születésének dátumát, kénytelen volt elismerni, hogy a keresztfeszítés éve K. u. 33. Hasonlitsuk össze Usher adatait a biblia közönséges fordításában Lukács 2 : 21-nél és Máté 2 : 1-nél a Máté 27 és Lukács 23-nál lévő adatokkal. A keresztfeszítés dátuma a K. u. 33-ik év lévén, ebből az következik, hogy Jézus K. e. 4-ben született, ennél fogva 36 éves volt, amikor meghalt. Szolgálatja pedig harmincadik évétől harminchat éves koráig épen hat év lett volna. Ámde bizonyos, hogy Urunk szolgálatja három és fél volt. Ez az általánosan elfogadott tény pedig bizonyítva van Dániel próféciájával, mely szerint a Messiás izrael kegyelme hetedik hetének a közepén szakasztott el.

Ilyképen ismételten be van bizonyítva, hogy Jézus születése a közönséges időszámítás, azaz az Ur első esztendeje előtt három és fél hónappal volt. Mert szolgálatja harminchárom és fél éves korában végződvn, K.

találjuk meg, ha a K. u. 33-ik év április 3-ikától visszafelé mérünk harminchárom és félesztendőt. Harminckét év és három hónap K. u. 33 április előtt a K. e. 2-ik év október hónapja lesz, mint az Ur Bethlehemben való születésének dátuma. A zsidóktól akkoriban használt holdszámitás között a különbség mindössze csak néhány nap lenne, úgy, hogy nem vagyunk egészen bizonyosak affelől, hogy a pontos nap nem lenne inkább szeptember 27-ike körül, míg K. e. 2 október 1-e hozzávetőleges pontosságu maradna. Kilenc hónapot visszafelé számitva, eljutunk K. e. 3 karácsonyáig, arra a dátumra mikor Urunk elhagyta a dicsőséget, melyet az Atyával birtokolt a világteremtése előtt és megkezdődött az emberi természet felvévése és az abba való beleváltozás. Valószínűnek látszik, hogy ez volt kezdete dec. 25-ikének, mint karácsonynapja megünneplésének. Némely egyháztörténeti író azt is vitatja, hogy karácsony napja eredetileg, mint Máriának, a Gábiel angyal részéről való hirdetés, emléknapja szenteltetett meg. (Lukács 1:26.) Annyi bizonyos, hogy egy télközépi dátum nincs öszhangban a Szentírás közlésével, mely szerint Urunk születésekor a pásztorok nyájaikkal a mezőn időztek.

*Fel a szivekkel csüggedt zarándokok,
Félelmeteket bocsássátok szélnek;
Aki meghalt a Kálvária csúcsán,
Uralmát hozza már az ezer évnek!*

*Ezer esztendő! Föld dicső jövője!
Ez a vigságos nap, mely fénnel támad;
Sion ragyogó, dicső reggele,
Mit a próféták rég előre láttak.*

*Óh jövendőlj jót az egész világnak,
Mondd, hogy a nyugalás immár közeleg!
Hogy ezer évig tart jubileumunk,
S felkelnek az elnyomott nemzetek!*

*Mit árt, ha reggel kék ég boltozatját,
Pillanatra eltakarja felhő?
Int az ezer év dicsőséges fénye,
S a megigért nap biborosan feljö!*

III. TANULMÁNY.

A Krisztus első eljövételére vonatkozó időjóslat beteljesedése.

Dániel jóslatának „hetven hete.“ - Az ezen időre jósolt és feltárult események. - A Messiás jövetelének próféciája. - Kulcs más jóslatok megértéséhez. - Messiás keresztfeszítésének próféciája - Az izraelre árasztott kegy megszűnése - egyesek kiválasztása. - A „Legszentebb“ fölkenése. - A bukófélben állók nagy zavara.

Értsd meg azért a beszédet és értsd meg a látást. „Hetven hetek végeztettek a Te néped felől és a Te szent városod felől, hogy vége szakadjon a gonoszságnak és bépecséltessek a bűn és hogy kitisztítsassék a hamisság és az örök igazság meghozattassék és bépecsételtessék a látás és prófécia és felkenettessék a szentek Szenté. Tudjad azért és eszedbe vedyed: e népnek szabadulása és Jerusalemnek megépítettése felől való beszédnek kimenésétől fogva, a Krisztus Fejedelemtig hét hetek és hatvankét hetek ($7 + 62 = 69$) vannak, és hazavitetik a nép és megépíttetik ismét az utca és a kerítés és leszen ez háborus időkben.“

„És hatvankét hét után kivágattatik a Messiás, de a halái Néki semmit sem árt. És a várost és a szent templomot elpusztítja a következő fejedelem (Titus római fejedelem serege) annyira, hogy az ő vége legyen vizözönnel, és a hadnak végéig vannak rendelkezve a pusztulások. És megerősíti a (Messiás) sokaknak a szövetséget egy heten (a kegyelem frigyének hetedik, vagyis utolsó hetén); és fél heten véget vet a véres áldozatnak, és az ajándéknak, és az utálatosságoknak elterjedése miatt leszen pusztulás és (az isteni

tervben) eltökélt pusztlás száll a népre.“ (A népet Jeruzsálem képviseli, Dán. 9 : 23—27.

Mig ez a prófécia a zsidó korszak „aratását“ jelenti s egyben az Úr akkori jelenlétét, mint fő arató-jét, van több, más prófécia, mely még világosabban jelzi az evangéliumi korszak, „aratásának“ kezdetét, amelyben második eljövetelekor szintén Urunknak kell a főaratónak lennie. Ennek a próféciának a teljesedése prófétai teljesedéseket világít meg általánosságban, nemkülönben egy másik, később tárgyalandó próféciában foglalt pontot magyaráz.

Mig a többi próféciák egyidejűleg megállapítják és megerősítik Krisztus második eljövetelének dátumát, ez az egy tisztán csak az első eljövétel dátumát határozza meg. Ha teljesedése pontos megállapítást nyer, ez segíteni fog bennünket a második eljövételre vonatkozó próféciák kiszámításában és megítélésében. Ebből az okból itt csak ennek a beteljesedett próféciának adunk helyet, azért is, mert a benne megállapított dátumok egy némelyike szükséges lesz nekünk a második eljövétel, később tárgyalandó próféciáival kapcsolatos értelmünk kedvéért.

Dániel több látományban részesült, amint tárgyalva van próféciájának 2. 4, 7. és 8. fejezeteiben, s ezeknek a látományoknak mindenike nagy szerencsét, égis való magasztaltságot, azaz pogány királyságokat mutatott. De az ő különleges érdeklődése izraelnek szólt, és nem volt értesülése épen izrael jövője felől. Mindazonáltal tudta Jeremiás próféciájából, (Jer. 29 : 10; 2. Krón. 36 : 20—23) hogy Judea pusztulása hetven évig fog tartani. Tudva továbbá, hogy ez a korszak közel áll a beteléshez, (Dán. 9 : 2.) komolyan imádkozott Isten kegyelmének Izraelhez való viszatértéért (17-49) és a fenti volt az Úr felelete egy angyal által.

Izrael történetének kiemelt („kivágotott“, „elvégeztetett“) korszaka itt „hetven hét“-nek mondatik, és

pedig egy adott ponttól, t. i. „a Jeruzsálem megépítésére“ vonatkozó végzés teljesedésétől számítva. (Jegyezd meg, hogy nem a Templom megépíttetésétől számítva!). A város kedvezőtlen körülmények között fog felépíttetni, (Neh. 4.) háborus időkben. A bűn bépecsételtetik a vétékért hozott engesztelő áldozat által. Az igazság (a megigazulás) meghozatik, nem oly módon, mint az a megigazulás, melyet évről-évre eszközöltek kecskék és bikák vére által, hanem a valódi és „örök igazság“, amelyet Krisztus áldozata eredményez. Dániel arról értesülve volt, hogy Az, aki a jobb áldozatot fogja bevezetni, az ugyancsak ezáltal megfogja szüntetni a törvény jelképes áldozatait és ajándékait.

Ebben a korszakban a Messiás, izrael régen várt Megváltója meg fog jönni, és pedig hét és hatvankét hét, összesen hatvankilenc hét van mondva a Messiás jelenléte idejének mértékéül. Ennekutánna kivágatik, de a halál nem fog ártani Neki. Ennélfogva a a Messiás jövetele után egy hét fog még maradni, az utolsó, a megígért kegyelem hetvenedik hete. És megjövendőltetett, hogy ennek a hétnek a közepén **O** megfogja szüntetni a jelképi áldozatokat azáltal, hogy lelkét teszi áldozatul a bűnért.“ (Esaías 53: 10—12.)

Ez a hetven hét, vagyis négyszázkilencven nap, négyszázkilencvenesztendőt jelképezett, minden jelképes nap egy esztendőt jelentvén. S minthogy ebben az egyetlen, az első eljövételre közvetlen vonatkozó időprófécia teljesedett, egyszermind kezünkbe adja a kulcsát néhány más próféciának is, melyekről később fogjuk kimutatni, hogy ily módon jelképes számokba voltak elrejtve — egy nap egy év helyett — amíg megoldásuk ideje elérkezett. Ez a prófécia úgy volt megszövegezve, hogy Dániel és a zsidók, ha úgy tetszett, hihetetlennek is gondolhatták s idővel elfelejtették: Viszont eszükbe tartották azok, „akik várták

izrael megvigasztalását“ vagy akik képesek voltak az idő jelképességére következtetni, mint Ezékiel. (4 : 6.). Bízonyos, hogy a hűséges egyének tudták várni a Messiást. Sőt az is meg van írva, hogy minden ember várakozásban volt reá (Luk. 3 : 15.), még ha nem is voltak mindannyian képesek fogadni Őt érkezésének utján.

Todnunk kell, hogy a hatvankilenc jelképes hét, vagyis négyszáznolcvanhárom év a Messiás-fejedelemig nyulik és nem Jézusnak Bethlehembben való születéséig. A héber Messiás szó, megfelelvén a görög Christosnak, annyit jelent, mint Fölkent és inkább cím, mint név. Jézus nem volt a Fölkent, a Messiás, a Krisztus, amíg meg nem kereszteltetett. (Vesd össze Csel. 10 : 37, 38 és Máté. 3 : 16.) Ő felkenetett a Szentlélekkel nyomban, ahogy a vízből kijött. Mindez akkor történt, mikor elérte férfi állapotát, vagyis a törvényszerint harmincesztendőskorában. Mert Ő a törvény alatt született és annak alája volt vetve Ő is, valamint minden zsidó — amíg végét nem vetette a törvény uralmának azáltal, hogy betöltötte annak feltételeit — „odaszegezvén azt keresztjéhez“. Ennélfogva e prófécia hatvankilenc hete az Ő megkeresztelésének és felkenelésének idejéig nyulik, ahonnan csak és nem előbből Messiás, Krisztus, a Fölkent. Eszerint a hatvankilenc hét, vagyis négyszáznolcvanhárom év a K. u. 29-ik év őszén végződött. És ekkor teljesedett a próféciaának vonatkozó része : „É népnek szabadulása és Jerusalemnek megépíttetése fölől való beszédnek kimenésétől fogva (Dán. 9 : 25) a Krisztus Fejedelemig hét hetek és hatvankét hetek vannak.“ Innen kezdődőleg úgy találjuk, hogy a hetvenedik hét is betelt, mint a többi — egy nap helyett egy évet számítva.

A legfőbb író ebben a kérdésben a korszak számítását Artaxerxes hetedik évétől kezdte számítani, amikor egy parancs adatott Esdrásnak. (Esdrás 7 : 7—14),

amely panasról feltételezhető, hogy Cyrus rendeletének volt a kieroszakolása. (Esdrás 1 : 3 ; 5 : 13 ; 6 : 1—12.) Meg kell jegyeznünk mindazonáltal, hogy Cyrus rendelethe az Ur házának, tehát a templomnak és az udvar falának felépítésére irányult. De volt egy más, Nehemiásnak adott végzés is Artaxerxes huszadik évében Jerusálem falainak felépítése tárgyában, melyek ebben az időben még javítatlan állapotban voltak. (Neh. 2 : 3—8 ; 6 : 15 ; 7 : 1.) Ebből a végzésből való „a népnek szabadulása és Jerusalemben megépíttetése” próféciájának kezdete. Az ügy egész állása egyezik is ezzel, csak egyetlen látszólagos ellenvetés lévén, Ésaiásnak erre vonatkozó próféciájában, ki nemcsak azt mondta Cyrusról, hogy a „foglyaimat elbocsátja,” hanem azt is, hogy : „Ő építi meg az én városomat”. (Ézsaiás 45 : 13). Ennek látszólagos ellenvetésére mi azt feleljük : „A városnak adott szó itt „ir” mely fallal körülvett helységet jelent.” Beláthatjuk, hogy itt a Templom udvarfalára van célzás. A fent említett tények pedig ezzel egyeznek. Ugyanazon „ir” szó a II. Kir. 20 : 4-ben udvarral van visszaadva.

Nehemiás megbízatásának dátuma rendszerint K. e. 445-re van helyezve. De Dr. Hole könyve az időszámításról (449 és 531-ik lap) és Dr. Priestlie értelmezése az evangélisták egyezéséről (24—38 lap) ezt „udvar”-ral az általános nézetet kilenc évvel kevesebbnek mutatják, ami K. e. 454-ben állapítja meg Nehemiás megbízatását. Ezzel a dátummal egyezik is Dániel jövendölése (Dán. 9 : 25) a nép szabadulását és Jerusálem megépítését illetően.

Minthogy 69 hét, illetve négyszáznyolcvanhárom (483) évből álló korszakból levonunk négyszázötvennégy (454) évet K. e., mint a nép megszabadulásának és Jerusálem megépítésének valódi dátumát. A maradék, azaz a K. u. 29-ik év lesz az az esztendő, melyben a Felkentnek meg kellett nyilváníttatnia. Ez töké-

letes egy esetben van azzal, amit már kimutattunk, t. i. hogy Jézus megkeresztelése Jánostól és a Szentlélektől való felkenetése a K. u. 29-ik „évben történt, október 3-ika körül, amely időben Ő harminc éves volt, megfelelően születése pontos dátumának, melyet már az előző fejezetben bebizonyítottunk.

Ami Urunk szolgálata három és fél esztendőre terjedt, végződván keresztfeszítésével, a páska idején, K. u. 33 tavaszán. Ezalatt az idő alatt tökéletesen beteljesítette a megígért kegyelem hátralevő, vagyis utolsó hetére (hét év) vonatkozó próféciát, mely azt mondja: „És (7 és 62) hatvankilenc hét után kivágattatik a Messiás, (Douay fordítása szerint: „megöletett“ de a halál nem fogártani neki . . .)* és félhete (a hátralevő, hetvenediken) véget vet a véres áldozatnak és ajándéknak.

A törvény értelmében bemutatott áldozatok tehát akkor megszűntek. Nem úgy, hogy állatok, füstölőszer többé nem mutattattak be a papok által, mert azután is évről-évre bemutatták az áldozatokat, hanem oly értelemben, hogy Jehova többet nem fogadta el azokat és nem voltak többé bűnáldozatok. Minthogy az igazi áldozat elérkezett, minthogy Urunk Jézus „eltörölte a bűnt önmagának feláldozása által“ (Zsid. 9 : 26), Jehova többé nem ismerhetett el más áldozatokat és ajándékokat, sem olyanoknak szükségességét.

Ott a kereszten a Messiás, aki három és fél esztendőre feláldozta magát, befejezte művét (János 19:30) és így „végét vetette a bűnnek“, teljes és tökéletes engesztelést tett Istennek az emberck bűnéért. Ezáltal örökké tartó megigazulást hozott az emberiségnek a

* Ez a kifejezés az angol biblia fordításban úgy van értelmezve, hogy: „nem önmagáért.“ (but not for himself) Véleményünk szerint a Károlyi fordításával szemben: De a halál nem ártott neki — ez a helyes.

bűnből, az esztendőnkénti jelképi megigazulás helyett, melyet jelképekkel teljesítettek a jelképi nép, izrael részére. A Messiás halála hasonlóképen a teljesedést hitelesítő pecsétje volt minden látománynak és próféciának a jövőendő áldásokra vonatkozóan és azon időkre vonatkozóan, melyekről „szólott az Isten szent prófétái által, kik eleitől fogva voltak.“ (Csel. 3 : 21.) Ezek az ígéretek, úgy az ábrahámi frigy, valamint az új-szövetség biztosítottak, megerősítették „az Ő drága vére által,“ (Luk. 22 : 20 ; 1 Kor. 11 : 25) amely jobb dolgokról beszél nekünk, mint a birkák és kecskék vére — sőt örökös megigazulásról, a bűn eltöröltetéséről, mindazokra nézve, kik fogadják Őt. A zsidó kegyelem hetvenedik, vagyis utolsó hetének hátralevő felén pedig, a három és fél év végén, Pünkösdtől kezdődőleg, követői, annak a nemzetnek „legszentebbjai“ felkenettek Isten Szentlelkével, mert a Messiás a hatvankilenc hét lezártához jutott.

Ily módon beteljesedtek e prófécia 24-ik versének állításai: „Hetven hetek végeztettek néped felől és szent városod felől, a) hogy vége szakadjon a gonoszságnak, hogy bépecséltessek a bűn és hogy kitisztítsassék a hamisság és b) az örök igazság meghozattassék és bépecséltessek a látás és prófécia és c) felkenetessék a szentek Szentje.“ A prófécia nem jelezte, hogy ez az egész munka elhalasztatik az utolsó „hétig“, amikor a Messiás jelen lesz ; és kétségkívül úgy értelmezték, hogy az nagy erkölcsi reformot fog rájuk hárítani, amely őket előkészítse a Messiásra, és nemzetüknek, mint a legszentebb népnek felkenetésére Ő alatta, hogy megáldassék a világ egészében. Nem tanulták meg századok tapasztalatából, hogy ők maguk tehetetlenek arra, hogy a bűnt eltöröljék s engesztelést tegyenek a bűnért, és hogy egy tökéletes váltság-áldozatra van szükség, hogy a

bűn eltörlésének s az elítélt megigazításának nagy munkája véghezvitessék.

Mig Dániel próféciája megmutatja, hogy a Messiás kivágit az utolsó hét felén, másfelől nem jelzi, hogy népének nagy tömege szentségtelen és ezért elvetett állapotban van, mint ahogy volt eme hét közepén (Máté 23 : 38). Egy másik próféta mondta, hogy Ő bevégyi a munkát és rövid munkát tesz az igazságban. És ime minden bevégeztetett a Krisztus szolgálata félhetében (három és félesztendő), kivéven a Legszentebb felkenését.

De mi van a hetvenedik hét mérlegével, a három és fél esztendejével annak az időnek, mely a keresztén túlra terjedt? Ugy van-e, hogy Jehova hetven kegyelmi hetet végzett izrael felől és valóban csak hatvankilencet és felet adott nekik? Első pillanatra úgy látszik a dolog, főképen ha megszívleljük, hogy halála előtt épen öt nappal, tehát félheten volt, hogy Jézus sirt városuk felett és letett róluk, mondván: „A ti városotok pusztán hagyatik.“ De nem így van. Jehova tudta a véget kezdettől fogva. Ha Ő hetven hetet mondott, annyit is gondolt. Ennélfogva kegyelmet kell várnunk ennek a népnek a részére a keresztrefeszítést követő három és fél esztendőben, jóllehet nemzeti állapotukat tekintve akkor már elpusztítottan hagytattak.

Hogy a zsidók, mint nemzet nem voltak alkalmasak arra, hogy elnyerjék a fő — azaz lelki kegyelmet, (sem pedig a földi kegyelmet) az bebizonyítást nyert az által is, hogy Messiást elvetették, amint Isten előrelátta és előre megmondta. Ennélfogva hasztalan lett volna folytatniok nemzeti próbálkozásukat a hetvenedik hét felén túl. Rájuk nézve elvégeztetett a dolog, amikor pusztulás állapotában hagytattak, elvetve a kegyelemtől. Korszakuknak hátralevő szakaszában (három és fél esztendő) a kegyelem növekedett, noha

a „maradék“-ra szorítva, a legszentebbre, a legtisztábbra, a legalkalmasabbra, melynek csak egyedül használhat a kegyelem (Ésaiás 10 : 22, 23. Vessd össze Róm. 9 : 28.) A kegyelem növekedése abban a tényben állott, hogy a „maradék“-nak három és félévnyi kizárólagos figyelés és szolgálat engedtetett, a lelki felmentésnek meggyarapodott előnyei közepette, amely előnyök kezdődve a Pünkösdi tanítványain, valószínűen kiterjedtek ennek a nemzetnek egész érett búzájára, a különleges kegyelem korszakának folyamán. Az első néhány nap eredményeire nézve lásd Csel. 2 : 41 és 4 : 4.

Ezért történt, hogy noha Jézus mindenkiért megkostolta a halált s noha az evangélium mindenkinek volt hirdetendő, mégis tanítványainak szóló utasítása az volt, hogy a tanítást Jeruzsálemben kezdjék. Nem volt szabad tehát félbenhagyniok ezt a különös munkát, sem másoknak felajánlaniok az új felmentés kegyelmét, amíg az izraelnek ígért kegyelem három és fél esztendeje be nem telt, amíg Isten kifejezetten nem küldte ezt a kegyelmet a pogányoknak úgy, mint a zsidóknak. Csel. 10.

Cornelius megtérésének pontos dátumát az időszámítás tudósai csak sejthetik, ennél fogva különböző eltérésekkel azt K. u. 37--40 közé helyezik. De a tárgyaláshoz levő kiemelt próféciát tekintve nem kétkedhetünk, hogy az K. u. 36. őszén történt, mert ekkor végződött a hetven hét, vagyis izrael négyszázketven éve. Minthogy a kizárólagosan részükre adott kegyelem itt véget ért, a legalkalmasabban az által lesz ez jelezhető, hogy ekkor küldetett az evangélium a pogányoknak. A zsidók ezután sem fosztattak meg az evangéliumtól, de úgy bántak velük, mint pogányokkal, noha kétségtelenül az előítélet a maradványt kevésbé kedvezőbb állapotba hozta. A „legszentebb“ ki lévén már választva az evangélium nem korlátozta-

tott többet csak reájuk, hanem nyitva volt minden fémremtény számára, kiknek füleik voltak hallani.

A hetven hét után a 26, és 27-ik versek későbbi záradékaiban említett csüggettség és háborúság következett. Jött a római fejedelem és lerombolta a várost és templomot s vizözön módjára rettenetes pusztítást és rombolást hagyott maga mögött. A Messiás, akit ők elvetettek, azóta különböző bajokat engedett a népre zúdulni és fog engedni ezután is „végezetig.” Amikor majd már eltelnek és azt mondják: „Szóljatak Jerusálemnek kedve szerint valókat és hirdessétek neki, hogy eltelt elrendelt ideje, hogy megbocsáttatott az ő bűne” (Ésaiás 40 : 2); Azalatt, míg ez rendelve van, az elpusztított, elhajított népnek addig öntenek poharába, amíg az meg nem telik szomorúsággal, — mindez addig a napig, a mikor kiáltani fognak : „Áldott, ki az Úr nevében jön.” Izrael megszabadulásának ez a napja most — hála Istennek — hajnalodik. És noha pusztulásuk és csüggedésük még nem ért véget, minden óra siettetí az időt, amikor az előítélettől elvakított elmék meglátják a sötétségből azt, akit ők átszurtak és amikor gyászolni fognak érte, mint az, aki gyászolja egyszülött fiát. (Zak. 12 : 10.)

Sokan az itt tárgyalt fejezetet olvasva, a próféta szava valódi értelmének hibás felfogása következtében nagy zavarba és tévedésbe estek, amennyiben a Messiás fejedelmet összetévesztették a római fejedelemmel. Ajánljuk ennél fogva e fejezetnek gondos tanulmányozását, és pedig a fejezet kezdetének elrendezése szerint, a zárójelek és gondolatjelek közé rakott magyarázó megjegyzések figyelembevételével.

IV. TANULMÁNY.

A pogányság korszaka.

Mit értünk pogány idők alatt? - Kezdeté és tartama. — Vége a Kr. u. 1914. esztendő. - Kísérő események. - A következő fejlemények. - Betűszerinti és symbolikus idők. - Nevezetes mintha. - A jelen megnyilatkozásai. - Isten királysága megsemmisíti a pogány uralmat. - Ezért létesítették annak vége előtt. - 1914 előtti idők. - Miért ellenzik ezt a pogány királyságok? - Hogyan és miért fogadják el végül mindnyájan örömmel? - „Eljön minden nemzet kívánsága.“

„És Jerúsálem tapodtatik a pogányoktól, megke-
„betelnek a pogányok idei“. (Lukács 21 : 24.) Ezt
a kifejezést: „a pogányok idei“, Urunk a föld törté-
netének arra az időközére alkalmazza, mely Isten jel-
képi királyságának, izrael királyságának (Ezek. 21 :
25—27) elmozdítása és a jelképi megfelelőnek, Isten
igaz királyságának bevezetése és megalapítása közé
esik. Ez utóbbikor Krisztus „megdicsőítették az Ő
szentjeiben és csodálatot kelt mindenekben, kik hisznek
ama napban.“

Ennek a korban eső időnek a folyamán a föld
uralmát pogány kormányoknak kellett gyakorolniuk.
Izrael pedig úgy testileg és lelkileg magát alávetendő
volt ezeknek a hatalmaknak, míg ideik be nem telnek.
Noha Isten se nem helyesli, se nem rendeli ezeket a
kormányokat, mégis elismeri uralmukat. Más szavakkal,
bölcs célok kedvéért kiszabott időre megengedte, hogy
felsőbbiséget gyakoroljanak.

A föld uralma eredetileg Ádámnak adatott, hogy
hatalma alá hajtsa, birtokolja és kormányozza azt
igazságban. (I. Mózes 1 : 28.) Ádám elbukott és a bűn
által eljátszott uralom elvételétől. Ezután az an-
gyaloknak adatott a kormányzásra engedelem. De

ahelyett, hogy felemelték volna az elesett emberiséget, néhányan közülök „nem őrizték meg első állapotukat“, és vétékbe estek. A vizözön elteltével Isten kijelentette, hogy Ábrahámra szándékozik ruházni a bűnös, a haladóklo emberfajnak szükséges segedelmet, az ő utodai által, egynagy Megváltót, Kormányzót és Tanítót támasztván közülök, mondván: „A te nemzetségedben fognak megáldatni a föld minden nemzetségei.“ Ez volt a földön való nemzeti, egyetemes uralomnak első gondolata. Ez az Istentől jövő gondolat különös alkalmazhatóságot és e kormányzatnak minden más kormányzat felett való különös felsőbbiséget foglalt magában és előnyére szolgálva az egész emberiségnek ennek a kormányynak alávetettni. Nem szenved kétséget, hogy ez az Ábrahámnak szóló ígélet, betöltötte ivadékának, izraelnek szívét és értelmét és ismerték rokonaik is, a moábiták és az edomiták. Hogy egy ilyen nemzeti reménység más nemzetek előtt is ismeretessé válhatott, igen valószínű. És ha ismeretessé vált, nem kételkedhetünk, hogy a dölyfösség vágyat ébresztett bennük az iránt, hogy övék legyen az egyetemes uralom, mint-hogy hitük szerint minden tekintetben ép oly alkalmazsak és képesek az uralkodásra, a tanításra és a nemzetek megáldására, mint Ábrahám bármely ivadéka.

Izraelnek az a reménye, hogy nem ugyan a nemzetek választásából, hanem Isten választásából és a javára megnyilatkoztatott hatalomból kifolyólag az egyetemes uralmat elnyerje, úgy látszik, más nemzetekre is átharapódzott. Minden egyes esetben úgy találjuk, hogy a pogány királyok és népek hatalmukat mindig a tőlük tisztelt istenek kegyeképen fogadták. És ugyanez a gondolat csilingel minden picí fejedelmecske és uralkodócska fejében, csak úgy, mint a hatalmas királyokéban és császárokéban. Akármilyen gyengék legyenek is értelmileg és fizikailag, akármilyen romlottak és alkalmatlanok arra, hogy magukon vagy másokon

uralkodjanak, örültséggel határos fokban ápolják azt a gondolatot, hogy Isten őket és családjukat különösképen választotta ki az egész föld kormányzására és „megáldására.“ A népek tömegei elfogadták ezt az elméletet és az cimert kap érmeiken, vert pénzeken és állami bankjegyeken ezekkel a szavakkal: „Isten kegyelméből N. N. ország királya.“

Mig tehát izrael várta és remélte a föld megígért uralmát és gyakran abban a hitben volt, hogy elérték már annak megvalósítását, különösen Dávid és Salamon királyok alatt, addig az egyetemes uralom után való vágy a többi nemzetek között is általánossá lett. És mikor Isten azon volt, hogy elvegye a koronát izraeltől, amig eljön az ígélet igazi nemzetsége, hogy átvegye az uralmat, úgy végezte, hogy a pogány királyságok elvállalják a kormányzást és megkíséreljék a világ igazgatását, hogy így a világ is megtapasztalja az önkormányzatra való törekvésének hiábavalóságát jelen bűnös állapotának tartama alatt. Amiképen Isten az Ádámtól eljátszott uralmat az angyaloknak adta, hogy bebizonyítsa képtelenségüket a világkormányzására és megáldására, úgy most is az uralmat a pogányokra vitte át, hadd kíséreljék meg különböző módszereiket Tőle segitetlenül. Ezeket a kísérleteket Isten megengedi, mint megannyi értékes és szükséges leckét, amelyek betöltik az Ur Fölkentjének eljöveteleig terjedő időt, akit egyedül illet meg az a jog, hogy eljőjjön, felvegye az uralmat és betöltse minden kegyes tervét.

Mínthogy a test szerinti izrael jelképe volt a lelki izraelnek, az evangéliumi egyháznak, amelyet magasabb értelemben szintén úgy hívnak: „a királyi papság és szent nemzet“ (I. Péter 2 : 9) és amelynek kellő időben kormányoznia és megáldania kell a nemzeteket, ennél fogva izrael királysága bizonyos tekintetben jelképe volt Krisztus királyságának. Következőleg mikor eljött Isten ideje arra, hogy áttérleje az ural-

mat a pogányokra, egészen megfelelő volt, hogy először elvegye a jelképi koronát izraeltől s a jelképi királyság ne ismertessék el többet annak. Ezt Isten meg is tette kijelentvén, hogy a zsidók önmagukat alkalmatlanoknak bizonyították az uralomra való felmagasztalásukra, minthogy romlottak, hiuságosak és bálványimádókká lettek abban az arányban, ahogy nemzeti különállóságukat megközelítették. Ez Zedékiás napjaiban történt és az isteni végzést a prófétának következő szavai fejezték ki: „Ezt mondja az Ur: Elveszem a királyi süveget és elveszem a koronát fejedről és nem leszen ez; az alázatost felemelem és a kevélyt megalázom. Elfordítom, elfordítom, elfordítom azt; ez is nem leszen többé mindaddig, mignem eljön Az, akié az ítélet és adom annak.” (Ezékiel 21: 24—27.)

A koronának, az uralomnak ez az elfordítása már beteljesedett. Először Babylonnak adatott, azután Medo-Perzsiának, azután Görögországnak, majd Rómának. Ezeknek a birodalomnak a történet szerinti jellemét tökéletes egyezésben találtuk a prófétai leírásokkal, amint azok lefestve voltak Nebukádnezzár szoborlátomásában és Dániel négyállatlátomásában. Izrael uralma felforgatott állapotának folytatódnia kellett mindaddig, míg eljött és átvette az uralmat Krisztus, izrael és az egész föld trónusának jogszerű örököse, ki megvette ezt a trónt saját drága vérén. Amint már láttuk, Ővé lesz a föld ötödik egyetemes uralma, Isten királysága az összes egek alatt. De eltérően a négy megelőző uralomtól, melyek csak megszabott időre voltak megengedve, s ennél fogva nem helybenhagyóan elismerve, ezt az egyet Isten úgy hagyja helybe és úgy alapítja meg, mint az Ő földi helytartóságát. Ez az Isten királysága lesz, Jehova Felkentjéé. Fokozatosan fog megalapíttatni, a háborúság hosszú idején keresztül, mely ez evangéliumi korszakkal végződik, és a melynek de-

rekán a jelen uralmak teljesen felemésztődnek, eltűn-
vén nagy zavarok közepette.

Ebben a fejezetben feltárjuk a bizonyítékát annak,
hogy a pogányok ideinek, azaz hatalmi bérletüknek
teljes vége a K. u. 1914-ik esztendőben következik be.
És hogy egyszersmind ez a dátum feloszlási kezdete a
tökéletlen emberek kormányzatának. Jegyezzük meg,
hogy ha ez a Szentírásból szilárdan megállapított
ténynek bizonyul, akkor a következőket fogja bizo-
nyítani.

Először, hogy Isten királysága, amelyért az Ur
tanított bennünket imádkozni, szólván: „Jöjjön el a Te
országod,” ettől az időtől teljes és egyetemes fennha-
tóságot kezd nyerni, hogy felállítsa és szilárdan meg-
alapozza a földön az országot a jelen intézmények rom-
jain.

Másodszor bizonyítja, hogy az, akinek jogában
lesz ily módon elvállalni az uralmat, az jelenvaló lesz,
mint a föld új kormányzója. De nem csak ezt bizonyítja,
hanem azt is, hogy e dátumot megelőzően már jó idő-
vel megjelenik. Mert ezeknek a pogány uralmaknak a
felborítása közvetlenül abból származik, hogy darabokra
töri őket, mint a cserépedényt (Zsolt. 2 : 9 ; Jel. 2 : 27.)
és felépíti helyükben az Ő igazságos uralmát.

Harmadszor azt fogja bizonyítani, hogy kevés
idővel a bukás előtt Krisztus istenileg elismert egy-
házának utolsó tagjai a „királyi papság” — „Krisztus tes-
te” megfognak dicsőülni a Fővel együtt. Mivel minden
tag uralkodásra van hívva Krisztussal, társörökös lé-
vén Vele a királyságban. A királyság pedig nem állit-
tatik fel teljesen az összes tagok nélkül.

Negyedszer bizonyítani fogja, hogy ezen időtől
fogva Jeruzsálem nem lesz többé taposva pogányoktól,
hanem az isteni kegyvesztettség porából felemelkedve
tisztelőben fog részesülni, mivel a „pogányok ideje”
lejárt.

Ötödször bizonyítani fogja, hogy ezzel a dátummal, vagy még korábban, izrael vaksága kezd megszűnni, mert részleges vakságuknak csak addig kell tartania, „mig a választott pogányok száma betelik“ (Róm. 11 : 25.), vagy más szavakkal, mig a pogányok közül azok, kik Krisztus testének, azaz menyasszonyának tagjaiul vannak hivatva, teljes számban ki lesznek választva.

Hatodszor bizonyítani fogja, hogy a nagy háborúság, „milyen még nem volt, mióta nemzet van a földön“ egy világra szóló anarchia — uralomban (fejetlenség) fog betetőződni. Akkor majd az emberek megtanulnak csöndesen lenni és megismerni, hogy Jehova az Isten, aki felmagasztaltatik a földön. (Zsolt. 46 : 10.) A dolgok állapota, melyekről jelképes nyelven, mint a tenger dühöngő hullámaival, a föld oladásáról, hegyek omlásáról és egek lángolásáról esett szó, akkor elmulik és a háborúságtól dobált emheriség és az Ő igaz és igazságos tekintélyét először az Ur gyermekeinek társasága fogja elismerni még a nagy háborúság folyamán, akiket a „Korok rajzá“-ban az *m* és *t* betűk jeleznek. (Lásd a „Korok rajza“, I. kötet). Azután épen a háborúságbezáródásakor, a testi izrael, végre pedig az egész emberiség.

Hetedszer bizonyítani fogja, hogy a végső bukás előtt Isten királysága, hatalomban megszerveztetve, e földön megalakul s aztán meglöki és szétzúzza a pogány szoborképet (Dániel 2 : 34) — és teljesen felémészti ezeknek a királyoknak hatalmát. Saját hatalma és uralma meg lesz alapítva, mihelyt különböző befolyása és tevékenysége által szétzúzza és szétszórja a hatalmakat, melyek mint vas és agyag, polgáriak és egyháziak.

A pogány idők kezdete K. e. 606.

Urunk szavai: „Mig betelneka pogányok idei,“* magukban foglalják, hogy a pogány időknek véglegesen megszabott határuk van. Mert egy megszabatlan, határozatlan korszakról nem lehet mondani, hogy betelik. Ennélfogva a pogány kormányzatnak kezdete volt, meghatározott ideig fog tartani és megszabott időben lesz vége.

Ezeknek a pogány időknek a kezdetét a Szentírás pontosan elhelyezi. Következőleg, ha a Szentírás egyben a megszabott időnek, azaz a pogány uralom bérletének tartamát is megadja nekünk, pontosan megtudjuk azt is, hogy mikor végződik. A biblia közli velünk ezt a megszabott korszakot, amely betelendő. De ez a közlés oly módon történt, hogy az nem volt érthető írásának idején, sem pedig addig, mig az idő múlása s a történelem eseményei nem vetettek világot rá. És ekkor is csak azok érthették meg, akik figyeltek és nem voltak túlterhelve a világ gondjaitól.

A biblia világosan és szigoruan bizonyítja, hogy a „pogányok idei“ egy 2520 éves korszak, K. e. 606-tól K. u. 1914-ig bezárólag. Az egyetemes uralomnak a pogány kormányok részére való bérbeadása, amint már láttuk, Nebukodnezárral kezdődött, nem amikor királysága végződött, hanem amikor az Úr jelképes királysága elmúlt és az egész világ a pogányok kezeibe adatott.

A pogány idők kezdetének a dátumát ennélfogva határozottan megjelöli azaz időpont, amikor Isten jelképi királyságának koronája Zédékiástól, utolsó kirá-

* Az „idők“-nek fordított szó a görögben Kairos, mely megszabott időt jelent. Ugyanez a szó van fordítva „idők“-nek még a következő helyeken: Márk 1:15; 1Tim. 6:15; Jel. 12:14; Csel. 3:19; 17:26. Az „alkalmak“ szó a Csel. 1:7-ben szintén ebből a görög szóból való.

tól elvétetik. A próféta szavai szerint (Ezek. 21 : 25-27), a korona elvétetett Zedékiástól, Jeruzsálemet megszállotta Nebukodnezár serege és romokba döntötte és így maradt hetven esztendőn keresztül, a helyreállításig Cyrus első esztendejében. (2. Krón. 36 : 21—23.) Jóllehet Jeruzsálem akkor felépíttetett s a foglyok visszatértek, izraelnek attól a naptól kezdve a jelen napig soha sem volt többet királya. Noha Cyrus izraelt visszahelyezte országába és személyes szabadságába, mint nemzet mégis egymásután alá volt vetve a perzsáknak, a görögöknek és a rómaiaknak. Az utóbbiak igájában éltek Urunk első eljövetele idején, amikor Pilátus és Heródes voltak Caesar helytartói.

Szemelött tartva ezeket a tényeket, már most könnyen megtaláljuk a pogány uralom idejének a kezdetét. Cyrus uralkodásának első esztendeje szabatosan megállapított dátum — úgy a világi, mint az egyházi történetírók kiváló egyhangúsággal megegyeznek Ptolemeus Kánonjában, amely ezt a dátumot a K. e. 536-ik esztendőre helyezi. Ha pedig a K. e. 536-ik esztendő volt az, amelyben Jeruzsálem pusztulásának 70-ik esztendeje végződött s a zsidók helyreállítása megkezdődött, ez azt jelenti, hogy királyságuk a K. e. 536-ik esztendő előtt épen 70 esztendővel borítottatott fel, azaz $536 + 70 = \text{K. e. } 606$ esztendőben. Ez adja meg nekünk a pogányok korszaka kezdetének a dátumát.

Annak beismeréséből, hogy Isten a hatalom bérletét ezeknek a világi, vagyis pogány kormányoknak adta, nemcsak azt tudjuk, hogy ezek elfognak bukni és felboríttatni, s mikor idejük betelik; Krisztus királysága fogja őket követni, hanem azt is, hogy Isten nem fogja az uralmat elvenni tőlük, hogy azt Felkentjének adja, amíg ez a bérlet le nem jár, „amíg a pogányok idei be nem telnek.” Következőleg mi meg vagyunk itt védve attól a hamis eszmétől, melybe a papság vitte a világot, hogy t. i. Krisztus királysága

már Pünkösdkor felállíttatott, és még teljesebben megalapíttatott, amikor a római birodalom a keresztyénségre tért és egyben világi és lelki hatalmat nyert a világ felett. Látjuk a pogányok idejére vonatkozó eme jövődőlésből, hogy ez a római egyház részéről támasztott és a protestánsoktól többé-kevésbé hitelesített követelés hamis. Látjuk, hogy azok a nemzetek, melyeket a papság és a protestántizmus is keresztyén nemzeteknek jelöl, és akiknek uralmait ők keresztyénségnek, Krisztus királyságának nevezik, tulajdonképen nem keresztyének. Ezek ugyancsak „e világ királyságai” és amíg idejük be nem telik, addig Krisztus királysága nem veheti át az uralmat, jöllehet utóbbi szervezkedik és előkészül erre annak a néhány esztendőnek a folyamán, amelyek berekesztik a pogány idöket s a mialatt a világi királyságok reszketnek, felbomlanak és anarchiába esnek.

Az evangéliumi korszak folyamán Krisztus királysága csak kezdödő fokában, megalázottságában létezett, hatalom és uralkodói előjog nélkül és korona nélkül, egyedül az ígéret jogarát birtokolva. A világ nem ismerte el és alá volt vetve a pogány királyságok hatalmának. A mennyei királyság örököseinek ebben az állapotban kell tovább maradniok, a Krisztussal együtt való uralkodásnak kiszabott idejének elérkeztéig. Az ezt a korszakot bezáró háborúság idején hatalomra emeltetnek, de a világ felett való igazságos uralmak csak Kr. u. 1914 után kezdödik, mikor ugyanis a pogányok ideje betelik. Ennélfogva az egyház kötelessége, hogy türelemmel bevárja a diadalára és dicsőséges uralkodására kiszabott idöt; hogy elrekesszék magokat a jelen világ királyságaitól, mint idegenek, zarándokok és messziröl valók; és mint a jövődö királyság örökösei, reményeiket és vágyaikat abban összpontosítsák. A keresztyéneknek fel kell ismerniök ezeknek a világi királyságoknak valódi karakterét, s

míg egyfelől elzárkóznak előlük, másfelől kellő tisztelettel és engedelmességgel legyenek irántok, mivel Isten megengedte nekik az uralmat. Amint szent Pál tanítja: „Minden lélek a felső hatalmasságoknak engedelmes legyen, mert nincsen hatalmasság, csak Istentől.” (Róm, 13:1.)

A testi izrael sem jöhet régtől fogva megígért örökségébe eddig az időpontig, jóllehet megelőzőleg előkészítő lépéseket tesz ennek irányában. Isten ugyanis nem fogja teljesen megalapítani királyságának sem földi, sem lelki szakaszát még a pogányok bérlete le nem jár.

A korona elvéteztet Isten népétől — úgy a lelki, mint a testi ivadéktól — mindaddig, míg a pogányok idei be nem végződnek, a Messiás dicsőséges jelenlétében, aki nemcsak „a zsidók királya”, hanem „az egész föld felett való király lesz e napon.” Sokan azt gondolhatnák, hogy a koronának ez az elvevése izraeltől az ígért megsértése. „Nem vétetik el Judától a birodalom, és a törvénytevő az ő maradékától, mígnem eljő a Küldött.” (I. Mózes könyve 49:10.) Mindazonáltal jegyezzük meg a különbséget a korona és kormánypálca között. Mert noha a korona elmúlt izraeltől Zedékiás idejében, a kormánypálca, amint látni fogjuk, nem veszett el 639 esztendeig még azután — amikor a mi Urunk, Jézus Juda törzsétől és test szerint Dávid magjából, Isten elismeréséből kifolyóan, a föld régtől fogva megígért kormánypalcájának jogos és egyedüli örököse lett.

Az Ábrahám részére tett, és Izsáknak és Jákobnak megújított isteni ígért az volt, hogy magjokból fog születni a nagy Megváltó, aki nemcsak megáldja és felmagasztalja ivadékaikat ezen a világon, hanem „megáldja a föld minden nemzetségét” is. Egy ideig úgy tetszett, mintha Mózes, a nagy törvényhozó, a megígért szabadító lett volna. Am a prófétamódra megjövendölte a népnek, hogy: „Egy hozzám hasonló pró-

fétát fog támasztani az Ur nektek testvéreitek közül“, jelelvén ezzel, hogy ő csak jelképe az Eljövendőnek. És aztán meghalt Mózes. Az ezt követő ígérlet, hogy: „Hogy a kormánypálca nem fog elvétni Judától“, a várakozást csak erre a törzsre szűkítette. Az összes többi törzsek pedig csüngöttek Judán abban a mértékben, amint hitük volt az ígéretekben, várván kellő időre a Judával kapcsolatos áldást.

Amikor Dávid király támadt az ígérletes törzsből, az ő győzelmei egy kiterjedt királyság nagy várakozásaira vezették, amely királyságnak befolyása szétárad és átöleli az egész világot s az összes nemzeteket aláveti a törvénynek. Mikor pedig Salamon világszerte ismert bölcsesége és nagysága tetőpontjára jutott, egész bizonyosan úgy látszott, mintha az egyetemes uralom koronája nagyon is az ő kezeügyében lett volna. Az Ur ígérlete Dávidnak, hogy ágyékának gyümölcséből fog támasztani valakit, ki örökösen az Ő trónján fog ülni, az ígérletet Juda törzsében egyetlenegy családra szorította és ez a család már izrael trónusán ült. És amikor felépült Salamon nagy temploma, és énekeseinek és papjainak százai tekintélyes látványt nyújtottak; amikor Salamon bölcs hire és gazdagságának mesés volta az egész világra szétáradt; amikor királyok küldöztek neki ajándékokat és versenyeztek kegyéért; és amikor Séba királynője ajándékokkal megrakodva, eljött hozzája, hogy megláthassa a világ eddig ismert legtekintélyesebb és legcsodálatosabb királyát, mindekkor egész természetesen a zsidók kéble reménytől és büszkeségtől dagadozott, mert elérkezve látta Ábrahám napja felmagasztaltatásának és általa minden nemzet áldásának régtől fogva epekedett pillanatát.

Fájdalmas volt kiábrándulásuk, mikor Salamon halála után a királyság megfordult és végezetül teljesen felborult, a nép pedig, amely annak vártában volt,

hogy mint Isten szent népe kormányozza és megáldja a nemzeteket, a babiloni fogságba hurcoltatott. „A Babilonnak folyó vize mellett, ott ülünk, és sirunk, mikor megemlékeznénk Sionról.” (Zsolt. 137:1.)

De noha a korona, azaz a hatalom a népeket, sőt önmagukat is kormányozni elvétellett izraeltől, a kormányzás joga, melyet eredetileg Isten ígérete ruházott rájuk, még sem vétett el. Noha az egyetemes uralom Nebukádnezzárnak és utódainak adatott, amint azt a nagy szoborkép és a négy állat jelképezte, mégis ennek az uralomnak a tartama csak kiszabott időre volt korlátozva. Az izrael részére tett eredeti ígéretnek be kellett teljesednie, — a korona elvétellett, de a kormánypálcának meg kellett maradnia, a mig Siloh (a Küldött) jött. Épen ez van kiemelve a Zedékiás ellen hozott végzésben: „Tedd le a koronát, Én elfordítom azt, mig el nem jön, akinek joga az, és annak adom.”

Mig az Ábrahámval kötött frigy, megígérte a világ kormányzását és megáldását az ő magja által, az izraellel, Ábrahám ivadékaival kötött törvényi frigy megszorította és korlátozta az ábrahámi frigyvet oly módon, hogy csak azok, akik teljesen és tökéletesen engedelmeskednek a törvénynek, követeltetik, hogy remélhetik jogosan az ábrahámi szövetségben megígért kormányzásban vagy áldásban való részesedést. Ennek a ténynek a belátása az Irástudók szektájának az alukulatára vezetett, akik azzal kérkedtek, hogy gáncs nélkül betöltik a törvény minden egyes részletét, és „biztak magukban, hogy ők igazak, és lenéztek másokat”; publikánusoknak és vétkezőknek nevezték a rajtok kívül álókat, míg magukat Ábrahám gyermekeinek vallották, a világot megáldandó ígéretes uralom gyermekeinek.

A mi Urunk Jézus világos és kényszerítő erejű tanítása részben az Irástudók ellen volt irányítva, akik

feltételezték, hogy a törvény külső szertartásainak gondos teljesítése egy, a törvény betűjének és szellemének való teljes meghódolással. Urunk azt tanította, amit most minden keresztyén ember tud, hogy a törvény egészében tekintve olyan fenségesen tökéletes, az ember pedig annyira esett és tökéletlen és annyira megterhelt a törvény hijából eredő kísértésekkel és az annak gyakorlásában való gyengeséggel, hogy senki sem tarthatja meg lehető tökéletesen a törvényeket és így senki sem igényelheti az ábrahámi áldást. Urunknak az Írástudókkal szemben hangoztatott bírálatait nem szabad tehát úgy értenünk, mint megfeddéseit abbeli igyekezetüknek, hogy a törvényt gáncs nélkül megtartsák; sem azért nem feddette őket, hogy nem tudták teljesen betartani a törvényt, amire tulajdonképpen egyetlen tökéletlen ember sem képes. Ellenkezően, a kénmutatásért feddette őket, hogy megcsalták önmagukat és másokat a tökéletesség és szentség tettetésével, amelyről maguk és mások is láthatták, hogy az csak külső csillogás, holott szívük tisztátalan és megszenvedett volt. Azért feddette őket, hogy az istenességnek csak formája volt meg rajtuk, a puszta ajakkal való imádás, míg bensejük távol volt Istentől. Ennélfogva, mint az Ur és Szent Pál is kijelenti, egyikük sem tartotta meg, vagy tarthatta meg tökéletesen a törvényt, (János 7: 19; Róm. 3: 20.) noha közelebb is juthattak volna a törvény követelményeinek tökéletes megvalósításához, mint ahogy valóban tették.

Urunk nemcsak szóval jelentette ki, hogy a törvénynek fő sulya ez: „Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes elmédből, teljes lelkedből és minden erődből, felebarátodat pedig, mint tenmagadat” — hanem kifejezte ezt azáltal is, hogy magát teljesen alárendelte Isten akaratának és tervének, elkerülvén minden saját tervét és vágyat és minden önzést. Isten akaratának legszívesebb véghezvitele ez teljes szív-

ből, elméjéből, lelkéből és akaratából és felebarátjának önmagaként való szeretése — mind halálíg.

Ily módon betöltvén a törvény kikötéseit — tökéletesen engedelmeskedvén a törvénynek, amint senki tökéletlen emberi ivadék sem engedelmeskedhetett —, *a mi Urunk, Jézus örököse lett az izraellel a Sínai hegyen kötött törvényi frigy minden áldásának; és eképen beigazolódott, hogy Ő Ábrahám magja, akire most már az egész ábrahámi ígért vonatkozik.* Urunk ilyformán biztosította magának a kormánypálcát (a földi uralom megígért jogát és igazolását), amelyről századokkal előbb megígértetett, hogy Juda törzséből és Dávid családjából való valaki fogja kiérdemelni és annak adatik. Siloh, a nagy Békeszerző, eljött: Ő, aki nemcsak békét szerzett Isten és ember között az Ő keresztjének vérével, amikor megváltotta az emberiséget a mindenkitől megérdemelt halálbüntetésből, hanem aki felvevén nagy hatalmát és uralmát, mint királyok Királya, urak Ura, felforgat minden gonoszát, rosszat és bünt, és megalapítja a békét a szentség szilárd alapján. A béke fejedelme Ő.

Amikor a kormánypálca (a jog) e frigy értelmében átszállott Jézusra, ez a törvényi frigy megszűnt. Mert hiszen Isten, hogy ajánlhatná fel továbbra, bármily feltételek mellett másoknak is a jutalmát, amelyet már Siloh megnyert? Ennélfogva az apostol azt mondja: „Krisztus eltörölte a törvényt, azt kereszt-fájára szegezvén.” (Kol. 2 : 14.)

Tehát a Fejedelme alattvalói részére biztosította úgy a bűnök megbocsátását, mint a helyreállítást és örök királyságot alapított az igazság bázisán, ahogy azt semmi más módon megalapítani nem lett volna lehetséges. Így teljesedett be a jövendölés: „Nem véte-tik el Judától a kormánypálca és a törvénytevő az ő maradékától, míg el nem jön Siloh.” (I. Mózes 49 : 10.) Akkor aztán elvétellett Judától és odaadatott „az orosz-

lánnak (az erősnek, a felmagasztosított szellemi teremtménynek, a dicsőség Urának) Juda törzséből“, aki most birtokolja ezt a kormánypalcát (a jogosság címét), mint királyok Királya és urak Ura.

A Babilonban való hetvenéves fogságután is, amikor néhányan visszatértek és ismét felépítették a templomot és a város falait, voltak olyanok, kik tekin-tettel voltak Isten ígéretére és „akik várták izrael vigasztalását.“ Ezek Juda törzse körül gyülekeztek, megemlékezhén Isten ígéretéről, hogy a törvénytevő, a Megváltó, a nagy Siloh vagy békeszerző Juda törzsébe fog megérkezni. De sajnós, mikor megjött a Békeszerető, aki békét és engesztelést szerzett keresztje vérével a bűnért, akkor megvetették, lenézték Őt, mert nem egy nagy Főpapot, hanem egy nagy hadvezért vártak.

Siloh megkapván a kormánypalcát és a teljes hatalmat feltámadásakor, mert engedelmes volt mind haláláig, valóban először izraelt fogja megáldani — de nem a test szerinti izraelt, mert nem mindnyájan igazi izraeliták, kik izraeltól valók. (Róm. 9 : 6.) Siloh, az örökös, Ábrahámnak a lélekszerint való gyermekeit keresi és találja meg, azokat, kik osztozkodnak a hitnek és engedelmességnek ábrahámi természetében, legyenek akár természetes ivadékai, akár a pogányok közül valók, hogy népül válassza azokat. (Csel. 15 : 14.) És „ezután“, (miután választott: egyházának összegyűjtése megtörtént az evangéliumi korszak aratásakor, vagyis bevégeződésekor, a pogányok ideinek záródásában), ismét oda fordítja kegyelmét, és újból felépíti izrael romjait és végezetül a föld minden nemzetségének romjait, sokkal szilárdabb alapon, semmint előbb ennek elképzelésébe sziv behatolhatott volna. Ő, aki most a kormánypalcát hordozza, akinek „joga“ az uralkodás, a pogány idők lejártával a koronát is megkapja, „és sok népek gyűlnek Ő hozzá.“ (I. Mózes

49:10.) A kormánypálca, vagyis a földi és mennyei teljes hatalom jogcíme feltámadásakor adatott neki, de Ő várja az Átyától kiszabott időt, a pogány idők végrehajtását, mielőtt felvenné nagyhatalmát s dicsőséges uralkodásába fogna. (Lásd Jel. 11:17, 18.)

Most idézzük emlékezetünkbe a pogány idők kezdetének immár megtalált dátumát, t. i. K. e. 606-ik esztendő — miközben áttérünk az arra vonatkozó bizonyítás vizsgálatára, hogy a pogány idők tartama 2520 esztendő és végződésük ideje a K. u. 1914-ik év.

Nem szabad azt várnunk, hogy ez az értesülésünk is bő szavakban fog találatni. Mert ha így közöltetett volna, ismeretessé vált volna még a kellő idő előtt. Ellenkezőleg, oly módon közöltetett, hogy lepecsételve maradjon a „végső ideig.“ (Dán. 12:4, 10.)

A mi Urunk szavai: „Jeruzsálem letiportatik a pogányoktól, miglen a pogányok idei betelnek“, nem csupán a pogány uralom határolt és megszabott tartamát sejteti, hanem egyszersmind azt a meggyőződést is sugalmazza, hogy noha a lelki és testi izrael alávetetett ennek a pogány uralomnak, mégis ezek az „idők“ valahogy Jeruzsálemmel, a földi várossal és izrael testi házával vannak összekötve és ahhoz igazodnak. És felmerül a gondolat, hogy: vajjon izrael történetére vonatkozóan jövendölt-e Isten valamit, ami az Istentől célzott „idők“-nek pontos mértékét adja meg nekünk? Igenis, így van a dolog.

Mózes III. könyvéhez fordulva, földi és időleges természetű áldásokat és átkokat találunk ott említve. Ha izrael hiven engedelmeskedik Istennek, megáldatnak minden nemzetek felett; ha nem engedelmeskednek, bizonyos bajok fognak rájuk szakadni. A következmény kijelentése a következő: „Ti közöttetek járok szüntelen. Leszek néktek Istenetek, ti pedig lesztek az én népeim... Ha engemet nem hallgattok és mind a parancsolatokat nem cselekszitek... az én meghara-

gudott orcámat fordítom ellenetek, hogy a ti ellenségeitek előtt elhulljatok és uralkodjanak rajtatok, akik titeket gyűlölnék.“ „Ha mindezek után mégis nem hallgattok engemet, *még hét izben ostromoljak titeket büneitekért.*“ (Mózes III könyve 26:17, 18, 24, 28.)

A büntetésnek ezen „hétszeresével“ való fenyegetés háromszor van említve. A „hétszeres“ szó előtt említett büntetések az assziroknál, moábitáknál, midjánitáknál, filiszteusoknál való több izbeni fogságokra céloznak, melyeknek folyamán Isten gondoskodása folytonos volt felettük. Az Ő elbánása velük „egy tanítás a másra, egyik parancs a másra, egyszer is kevésbé, másszor is kevésbé“; fogott rajtuk és amikor megbánták hibáikat és Hozzá kiáltottak, meghallgatta őket és felelt nekik és megszabadította őket ellenségeiktől. (Bírák 3:9, 15.) De amikor ezek a megrendszabályozások hiábavalóknak bizonyultak, a „még hét izben való“ alkalmazta, mivel megfenyegette volt őket: a koronát állandóan elvette; és izrael, valamint az egész világ alávetett a baromi hatalmaknak hétszer keményebben.

Így szakadt rájuk Isten fenyegetése: „Ha engemet nem hallgattok és mind e parancsolatokat nem cselekszitek, még hét izben foglak ostromolni titeket.“ A vonatkozás, amelyben a „hét izben való“ fenyegetés elhangzott, jelzi, hogy végleges és befejező büntetést foglal magában ez a fenyegetés a többi rendszabályozások után, amelyek ismételten képtelenek voltak a népet átalakítani. Ennek a „még hét izben való“ büntetésnek meglesz a szándékolt hatása abban az értelemben, hogy izraelt teljesen megalázza Ura előtt és így előkészíti őt az áldások elfogadására. Ennélfogva a „hét izben“ szó az időnek a tartamára vonatkozik, amely alatt a pogányok uralkodni fognak rajta. Kétségtelen az is, hogy az Úr erre a hét izben való időre célzott, mikor a pogányok ideiről beszélt.

Az időpont, amikor a csekélyebb fogságok és megrendszabályozások átadták a helyet ennek a hét hét izben való nagy nemzeti büntetésnek, az volt, amikor az izraeliták utolsó nemzeti királya Zedékiás letétetett. Ettől számítva egy hosszabb büntetés-korszak volt, a megjósolt hét izben való, vagyis 2520 esztendő.

Az „iz“ szónak idő értelme van, a bibliában pedig az idő esztendőt jelent, akár betűszerinti, akár jelképes értelemben. Ám valamely prófécia kijelentésekor nem tudható, hogy az értett idő betűszerinti vagy jelképes értelemben veendő. A próféták szorgalmasan, de hasztalan kutatták, hogy a Szentlélek miféle időt vagy időmódozatokat (betűszerinti vagy jelképes) akart értetni. (I. Péter 1:11.) A jelképes esztendő a próféciában való használata szerint a holdév alapján számíttatik — tizenkét harmincnapos hónap, tehát 360 nap. — Következéleg egy „idő“ vagy esztendő, ha jelképes, 360 jelképes napot jelent, *hét izben* pedig huszonöt száz és husz ($7 \times 360 = 2520$) jelképes napot, vagyis 2520 betűszerinti esztendőt.

Az itt felmerülő kérdés most már ez a „hét izben“ betűszerinti vagy jelképes? Hét évet céloznak, vagy huszonöt száz és husz évet? Azt feleljük, hogy jelképes idők voltak, tehát 2520 esztendő. Egyáltalában nem érthetők hét szó szerinti esztendőnek, mert izrael sok hosszabb tartamu fogságot szenvedett, pl. szolgálták Mezopotámia királyát nyolc évig (Birák 3:8.); Moáb királyát tizennyolc évig (Birák 3:14.); Jábin királyt húsz évig (Birák 4:2, 3); a filiszteusokat egy negyvenéves korszakban, és még egyszer tizennyolc évig (Birák 10:7, 8; 13:1.), eltekintve a Babilonban való hetven évtől. Minthogy ezek az idők hosszabbak a „hét izben“-nél, vagyis hét betűszerinti évnél és mert mégis a „hét izben“ utoljára említették, mint a legnagyobb és végső büntetés, ebből az a bizonyosság, hogy jelképes és nem betűszerinti idő volt gondolva,

jöllehet a Mózes III. könyvében (26:18, 25, 24, 28.) lévő „hét izben“ teljesen egy. a Dániel 4:16, 23, 25, 32-ben fordított szóval, kivéven, hogy Dánielben az „iddan“ szó is hozzá van adva, míg Mózes III-ban odaértendő. Különös még, hogy mindenik esetben négyszer említettik. Nebukádnezár esetében betűszerinti évek voltak, de mint látni fogjuk, úgy Nebukádnezár, mint az ő „hét esztentendeje“ típusul szolgáltak.

Nebukádnezár lefokozásának „hét esztendeje“ (Dán. 4:16, 13—26.) akkor bizonyult hét betűszerinti esztendőnek, mikor tényleg beteljesedett; hasonlóképen izraelnek és az egész világnak megalázása a meglévő hatalmak alatt jelképes hét esztendőnek bizonyult — kétezeröttszázhusz betűszerinti esztendőnek. Ennek a korszaknak a beteljesedéséből már semmi sem hiányzik, és tevékenységek munkálkodnak minden oldalon, arra mutatva, hogy a pogány uralomnak már vége lesz és bevezetődik az örökkétartó igazság és az új szerződés minden áldása, izrael és a nyögő teremtés részére.

Izrael hét esztendejének vége.

Izrael büntetésének ez a hosszú korszaka („hét esztendő“, vagyis 2520 esztendő) a pogány uralom korszaka, „a pogányok idei.“ Mivel, amint már láttuk, a pogány idők K. e. 606-ban kezdődtek és kétezeröttszázhusz esztendőn keresztül kellett folytatódniok. Ekkor teljesedtek aztán kezdődőlegesen az ugyanazon fejezet (III. Mózes 26:44, 45) utóbbi részében említett áldozatok. Isten meg fog emlékezni és teljesíti izrael részére az atyáikkal kötött szövetséget. (Róm. 11:25—27.)

Világosabban ezt így szemléltethetjük :
 Izrael fenytésének hét esztendeje = 2520 esztendő.
 Ez akkor kezdődött, mikor a hatalom
 bérlete a pogányoknak adatott, ami
 mint már láttuk, K. e. 606-ban volt.
 Tehát K. u. 1-ben 606 esztendő
 mult el korszakukból, a maradékot
 pedig a K. u. számított év jelzi, vagyis 1914

Annak bizonyosságául, hogy a napnak esztendő értelmében való használata a jelképes próféciában bibliai szokás, a következő, már beteljesedett példákat idézzük.

1. A kémeknek negyven napig kellett járniok Kanaán keresésében, jelképezvén ezáltal izraelnek a pusztában való negyven esztendei vándorlását (IV. Mózes 14 : 33, 34.) b) Amikor Isten izraelnek Ezékiel által a szerencsétlenség egy korszakát akarta jelenteni, a prófétaival ezt jelképesen fejeztette ki, mondván : „Én pedig adtam néked az ő álnokságuknak esztendeit napok számában“ (Ezék. 4 : 1—8). c) Dánielnek (9 : 24—27.) nevezetes és immár teljesedett próféciájában, melyet az előző fejezetben vizsgáltunk és amelyben Urunk felkenetésének ideje van kimutatva, továbbá az izrael iránt való ezt követő kegyelem hét esztendeje, amelynek derekán a Messiás „elszakasztatott“, szintén jelképes idő használtatik : a hetven jelképes hétnek minden napja egy esztendőt képvisel, és így is teljesedett ; d) Hasonlóképen Dán. 7 : 25 és 12 : 7, a pápaság diadalmának korszaka, mint három és fél idő van megoldva, és ez, mint még ebben a kötetben meg fogjuk mutatni tizenkétszáz és hatvan esztendőben teljesedett ($360 \times 3\frac{1}{2} = 1260$), Ugyanez a korszak a Jelenések könyvében is említve van. A 12 : 14-ben itt három és fél időnek neveztetik ($360 \times 3\frac{1}{2} = 1260$), a 13 : 5-ban pedig negyvenkét hónappal van kifejezve ($30 \times 42 = 1260$), végül a 12 : 6-ban ezerkétszáz és

hatvan nap áll. Ezeknek a próféciáknak a teljesedése következőleg fog vizsgáltatni. Itt elég legyen annyit megjegyezni, hogy amint a Szentlélek másutt használja az „idő” szót, az megegyezik a szónak jelen esetben való használatával, vagyis jelképes próféciában az „idő” szó 360 napból álló esztendő jelent. Az a tény, hogy a hitehagyott egyház győzelmére mértékül alkalmazott három és fél idő 1260 esztendő tartamában teljesedett, megállapítja az elvet, amely szerint a pogány uralom „hét esztendeje” számíttatik (360×2520) és bebizonyítja, hogy e korszaknak vége K. u. 1914. Mert ha három és fél idő 1260 nap (év), akkor hét idő épen kétszer olyan hosszú korszak lesz, vagyis 2520 esztendő.

Ha izrael hét ideje betűszerint teljesedett volna, (hét év) akkor az atyákkal kötött föltétlen szövetség értelmében részükre biztosított áldások is nyomon követték volna. (Lásd III. Mózes 26 : 45 ; Róm. 11 : 28.) De ez nem történt meg. Még eddig soha nem élvezték ezeket a megígért áldásokat. És Szent Pál szerint (Róm. 11 : 25, 26.) ez a szerződés nem is fog teljesedni, amíg a választott evangéliumi egyház, Krisztus teste, meg nem tökéletesítettik, mint megszabadítójuk, aki által aztán a szövetség hatóvá lesz. „Hanem ez a szövetség, melyet vetek az izrael házával, e napok után, azt mondja az Úr : Adom az én törvényemet öbeléjük, és az ő szívekbe írom be azt, és lesznek nékik Istenek, és ők nékem lesznek népeim. Többé senki sem tanítja az ő felebarátját, és senki nem az ő atyafiát, mondván : „Ismerjétek meg az Urat.” Mert ők mindnyájan megismernek engem kicsinytől fogva nagyig, azt mondja az Úr : mert megkegyelmezek az ő álnokságuknak és az ő bűnökről többé nem emlékezem.” (Jer. 31 : 33, 34 : Zsidókhoz 10 : 16, 17.) „Az napokban többé nem mondják : Az atyák ették meg az eget és a fiaknak foga vásott meg belé. Sőt inkább

fosztása, helyreállításának biztossága, amely majd a pogány idők végével kezdődik, mindez itt meggyőzően van jelképezve Nebukádnezár álmában, Dániel megfejtésében s az álom teljesezésében Nebukádnezáron.

Álmában Nebukádnezár egy igen magas fát látott, mely nőtt és erősödött, míg az égig ért s látható lett az egész földön. Koronája lombos, tartós, gyümölcsökkel gazdagon megáldva, dús eledelt nyújtott s menedéket kínált mindenki számára. Hűvös árnyékában édesen pihent meg az állatok serege. Oltalmát itt lelte visszatérő szárnyhad, ha szált dalra kelve. De íme az Őr szől leszállva az égből s rémesen kiáltja: „Vágjátok le a fát, ágait s leveleit az éltető erő többé át ne járja. Zord enyészet érje s messze hordja a szél tűnő nagy alkonyán. Feledés homálya borítson szemfedőt élte hajnal korán...! Oh de várjatok csak...! Ne bántsátok gyökét! Hátha égi harmat gyöngéden mosdatva, Vas- és érckötekből szelid napsugárral életre fakasztja. Kihajt még s beoltva nem lesz vad gyümölcs; Hét idő elmúltán megengedem, hogy szép ruháját felöltse!... Vigyázók végzése; szentek kívánsága tárja fel e tárgyat: Élők ismerjék meg az Isten uralmát s hogy emelhet gátat. Időt szab, utat mér, nincs ki számon kérje. Hitetlent is enged hatalom polcára. Oh de áldás fakad bölcs munkája nyomán a hívő azt vélje!

— Hidd el hű testvérem, úgy lesz nem sokára!

Ez a jelentős fa, a maga dicsőséges voltában és szépségében a föld első uralmát jelentette, amely az emberi nemnek adatott képviselőjében és fejében, Ádámban, akihez így szólott az Úr: „Gyümölcsözzetek és sokasodjatok, és töltsétek be a földet, és hajtjátok azt birodalmatok alá: és uralkodjatok a tengernek halain, az égnek repdeső madarain és a földön csuszó-mászó állatokon.“ (I. Mózes 1 : 28.) Az ember eredeti dicsősége és a ráruházott hatalom fenséges

kiki a maga gonoszságáért hal meg, minden embernek, ki megeszi az egrest, a tulajdon foga vásik belé.“ (Jer. 31 : 29, 30.)

A helyreállítás a Babilonban töltött hetven esztendő végével még nem volt a pogány uralom alól való felmentés. Mert adófizető nép maradtak ezután is. Ez a helyreállítás inkább csak arra szolgált, hogy összetartsa egy népet, melynek a Messiás megmutatandó volt. Még azalatt, hogy a pogány kormányzat izraelt leigázottságban tartotta és erre a tényre tekintettel történt, hogy az Úr kijelentette, hogy továbbra is letiporva maradnak, míg a pogányok idei le nem járnak, vagyis be nem telnek. A világ tanuskodik a mellett a tény mellett, hogy izrael büntetése a pogány uralom alatt, folytonosan tartott K. e. 606 óta, és hogy még mindig tart és hogy semmi alapja sincs nemzeti újjászervezkedésüket korábbra várni, mint K.u. 1914, amely esztendő véghatára az ők „hét esztendjüknek“ vagyis a 2520 évnek. De minthogy nemzeti megfenyítésüknek ez a hosszú korszaka végéhez közeledik, fontos jeleket látunk arra nézve, hogy a kiszáradt fügefa kihajtani készül, mutatván, hogy a rosznak téli évszaka elmúlóban van, és közeledik a millenniumi nyár, amely teljesen visszaállítja az izraelitákat előbbi örökségükbe és nemzeti függetlenségükbe. Már az a tény is hogy mostanában nagy készülődések és várakozások fűződnek izraelnek saját földjére való visszatéréséhez, jelentős kísérő bizonyosság, mely megerősíti az Írás tanítását. (Ennek a ténynek jelentőségére lásd az I. kötetet.)

A bizonyosság másik rendje.

A pogány időknek egy másik szemlélete van bemutatva Dániel 4 fejezetében. Az embernek eredeti uralma az egész föld felett, az uralomtól való meg-

volt. Az ember az egész föld felett állott, hogy megáldjon, tápláljon, védjen és óvjon minden élő állatot. De mikor bekövetkezett a bűn, parancs jött, hogy vágassék le a fa és az emberi nem dicsősége, szépsége és hatalma elvétetett. Az alacsonyabb teremtés pedig nem lelt továbbra árnyékot, védelmet és áldást befolyása alatt. A halál levágta a nagy fát, szétszórta gyümölcsét és levélzetét s az alacsonyabb teremtest ura és jóltevője nélkül hagyta.

Ami az embert illeti, az első uralom visszaszerzésének minden tehetsége remény nélkül elmúlt. De nem így volt Isten szempontjából. Az uralom eredetileg az Ő tervéből származott és az Ő kegyes adománya volt. És noha parancsot adott levágására, a gyökerek — a helyreállításnak isteni szándéka és terve — megmaradhat továbbra is, noha kemény bilincsekkel lekötve, hogy ne hajthassanak, míg az istenileg megszabott idő el nem jön.

Az álomban a kép a fa csönkjébe lealacsonyított, az állatokkal való hasonlóságba és azok társaságába juttatott emberré változik, aki meg van fosztva trónjától és minden dicsősége elmúlt: Látjuk tehát az embert, a föld bukott és lealacsonyított urát: dicsősége, uralma teljesen megszűnt. Azóta is, hogy az ítélet elhangzott, az emberi nemnek mindig része volt az állatokkal és az emberi szív állativá és alacsonnyá lett. Mennyire meglepő képet kapunk, ha az emberi nemnek jelen és multbeli félművelt és vad állapotát tekintjük. Ha megszivleljük, hogy a csekély kisebbség is, amely törekszik legyőzni a sülvedő irányzatot, ezt csak korlátolt fokban tudja elérni, nagy küzdéssel és állandó erőfeszítéssel. A fajnak meg kell maradnia sülyedt állapotában a gonosz uralom alatt, míg meg nem tanulja a nagy leckét, hogy a legfenségesebb dönt az emberi nem királyságának kérdésében s azt annak adja, kinek akarja. És mindaddig, míg az em-

berek ebben a lefokozott állapotban vannak, Isten megengedi a legalacsonyabbaknak közülnök, hogy uralkodjanak rajtuk, hogy jelen. keserű tapasztalatuk a jövőben maradandó jótéteménynek bizonyuljon.

Dániel megfejtésének igazából tudjuk, hogy mindez teljesedett Nebukádnezáron és örült, lealacsonyult, állati állapotában az állatok társaságában élt; amig *hét idő* (az ő esetében hét betűszerinti év) el nem telt felette. Dániel álomfejtése annak pusztán Nebukádnezáron való teljesedéséről számol be. De mivel az álom, a megfejtés, és a teljesedés olyan gondos részletességgel van elmondva, ez az elbeszélésnek bizonyos célzata mellett bizonyít. Az egésznek különös alkalmazhatósága pedig arra, hogy megvilágítsa az egész emberi nem leigázásának isteni tervét a gonosz uralma alatt, büntetéséül és megjavításául, hogy aztán kellő időben Isten ismét helyreállítsa és igazságba és örök életbe helyezze, ismételjük, ez alkalmazhatóság kezeskedik nekünk arról, hogy az egészet, mint szándékos jelképet (tipust) fogadjuk el.

Az álomnak Nebukádnezáron való teljesedése különösen megszívlelendővé válik akkor, ha meggondoljuk, hogy Nebukádnezár az emberi uralom jelképes uralkodó fejévé tétetett (Dán. 2 : 38.) és hozzá, mint a föld urához, a próféta majdnem ugyanazokat a szavakat intézi, mint amilyeneket az Isten intézett először Ádámhoz: „Te, óh király, királyoknak királya vagy, mert a mennyei Isten országot, hatalmat, erőt és dicsőséget adott neked! És valahol lakoznak emberek fiai, mezei oktan állatok és égi madarak, adta azokat a te kezédbe, és urrá tett tégedet mindezenen.” (Dán. 2 : 37—38. Vesd össze I. Mózes 1 : 28.) Ennek utána, a bűn következtében, Nebukádnezár a büntetés *hét idejét* kapta, melynek lejártával elméje kezdett visszatérni és az uralomba való visszahelyezése teljes lett. Visszatétetett királyságába, megnövekedett fensége,

miután megtanulta a szükséges leckét, melyről a következő szavakkal tesz említést:

„És azoknak a napoknak utánna, én, Nebukádnezar, az én szemeimet az égbe emelém, és az én értelmem megjőve nékem, és a felséges Istent áldám, és az Örökkéélőt dicsőítém; mert az Ő hatalma örökké való hatalom, és országa nemzetről-nemzetre vagon. És a föld minden lakói olyannak becsültetnek, mint a semmi; és az Ő akaratja szerint cselekszik az égnek seregében, és a földön lakozók között, és nincsen, aki az Ő kezét megbántsa, és mondja neki: Mit cselekedtél? Ugyanazon időben az én értelmem megtérem én hozzám, és az én országomnak dicsőségére térék, az én ékességem és méltóságom megtérem hozzám: és az én tanácsosim és főrendeim megkeresének engemet, és az én országomban megerősítettém, és nagyobb méltóság adaték nekem. Most azért én, Nebukádnezar, dicsérem, magasztalom és dicsőítém a mennyei Királyt; mert minden Ő cselekedetei igazság, és az Ő utai ítélet, és azokat, kik járnak kevélységben, megaláztatja. (Dán. 4:31—34.)

Nebukádnezar hatalomtól való megfosztása jelképezi az emberi nem hatalomtól való megfosztását a baromi kormányok alatt a hét jelképes időn, esztendőn keresztül — nap helyett évet számítva, 2520 esztendő — a Nebukádnezar idejétől kezdődőleg. Meg kell jegyeznünk, hogy ez pontosan megegyezik az izraelre nézve megjövendőlt *hét idővel*, amely, amint épen előbb láttuk, 1914-ben végződött. Mert ez alatt a Nebukádnezar alatt történt, hogy izrael Babilonba foglyul hurcoltatott, Isten királyságának koronája elvételét és a hét idő kezdetét vette.

Tökéletes harmóniában van ezzel az is, hogy Isten a pogányoknak ezen uralmát jelképezve, ezeket Dánielnek, mint megannyi vadállatot festette, míg az Isten királysága ezek közepette úgy van feltün-

tetve, mint amely egy ember fiához hasonlatosnak adatott.

Ha ez nem azért lett volna, hogy előre jelezze a pogány idő tartamát és alacsonyosságát, semmi okát nem tudnók annak, hogy miért mondatott el a pogány király történetének ez a töredéke. Hogy a hatalomtól való megfosztásnak ez a hét esztendeje alkalmasan magyarázta az emberi lealacsonyodást, az tény, hogy Isten bizonyos nagy leckék megtanulása után megigérte az emberiségnek a földi uralom helyreállítását, szintén tény, hogy a hét jelképes pogány idő (2520 esztendő) pontosan akkor végződik, mikor az emberiség megtanulta saját lealacsonyodását, és jelen képtelenségét arra, hogy a világot előnyösen kormányozza, de aztán készülletet nyer Isten királyságára és uralmára, ez egy harmadik tény. A jelkép alkalmatossága rákészteti a meggyőződést arra, hogy míg egyfelől Nebukádnezár hét éve betű szerint teljesedett az ő személyén, addig másfelől nagyobb és szélesebb jelentősége is van, mint az általa jelképezett pogány uralom hét jelképes ideje figurájának. Nebukádnezár hatalomtól való megfosztásának pontos dátuma nincs megállapítva, de ez nem is fontos, mert hatalomtól való megfosztottságának korszaka a pogány uralom egész korszakát jelezte, amely akkor kezdődött, amikor Isten tipikus királyságának koronája Zedákiástól elvételével. A pogány uralom baromi volt kezdetétől fogva, és ideje számon van tartva. Határait Jehova szabta meg és azok nem léphetők keresztül.

Mennyire üdítő a kép, mely ennek a hét időnek a bezáródásakor varázsolódik tekintetünk elé! Sem izrael, sem az ettől a néptől képviselt emberi nem nem lesz többé letiporva, elnyomva, igazságtalanul kormányozva a baromi pogány hatalmaktól. Isten királysága és az Ő Krisztusa helyreállíttatja a földön, és izrael és az egész világ meg fog áldatni igazságos

és jogos kormánya alatt. Akkor az ígéretnek és reménynek először az Édenbe plántált gyökere (I. Mózes 3:15.), átsegítettén a vizözönön és átültetettén izraellel, a jelképi néppel, kihajt és újból virágozik.

Kihajtása Urunk első eljövetelekor kezdődött, de a kiszabott évszak nem érkezett el, hogy virágozzék és megteremje áldott gyümölcsét minden dolgok helyreállításában. Ám a pogány idők végén a kikelet biztos jelei nem fognak hiányozni, gazdag lesz a nyár gyümölcstermése és dicsőséges az őszi aratás, mely meg fog érni és élveztetni fog az eljövendő dicsőség örök korszakaiban. Akkor majd a földnek eredeti ura joggal helyreállíttatván, teljesen visszahelyeztetik, megőregbedett méltósággal és dicsőséggel, ahogy a jelképben volt és dicsérni, magasztalni és tisztelni fogja a mennyei királyt.

Már látjuk, hogy az értelem kezd visszatérni az emberiségbe. Az emberek valahogy ébredeznek alacsonyosságukból és állapotuk megjavulásának reményében vannak. Gondolkodnak, tervelnek, vázlatot készítenek egy jobb helyzet felől, mint az, melynek alá voltak vetve a baromi hatalmak igája alatt. De mielőtt eljutnának Istennek és mindenek felett való uralmának ismeretéhez, az örülségnek egy még rettenetesebb rohamát fogják átélni, amelynek küzdelméből elgyöngülve, tehetetlen és kimerülve fognak feleszmélni, de eléggé helyreigazodott józan elmével arra, hogy megismerjék és meghajoljanak annak tekintélye előtt, ki jön helyreállítani a rég elvesztett első uralmat a jó és rossz kitapasztalásának és tudásának maradandó alapján.

Az igaz, hogy nagy dolgok várását jelenti azt hirdetni, mint a mit mi hirdetünk, hogy nem sok időn belül az összes jelen kormányok teljesen felborulnak és megsemmisülnek. De mi különös és rendkívüli időben élünk, „Jehova napjában“, melyben a dolgok gyors végeredményre jutnak. Irva vagyon, hogy

rövid munkát végez Isten a világgal. Az elmúlt esztendőben ezek a dolgok lényegileg a testi kifejtés szerint hirdették. És ezalatt a rövid idő alatt is a föld legerősebb birodalmainak aláaknázására és felborítására irányuló hatások és tényezők kifejlődése csodálatos volt. A jelen korszakban kommunizmus, szocializmus, nihilizmus virágzásba szökött és már nagy kényelmetlenséget okoznak az uralkodók és a földi nagyságok között, kiket elhagy bátorságuk a félelem miatt és azon dolgok szemlélete miatt, melyek a világra jönnek. A jelen hatalmak már erősen meginogtak s végül nagy roppanással teljesen eltűnnek.

Szemben ezzel a szigorú bibliai bizonyossággal a pogányok ideit illetően, megállapított igazságnak tekintjük, hogy a világ királyságainak végleges megszakadása s Isten királyságának tökéletes helyreállítása a Kr. u. 1914-ik év körül következik be. Akkor aztán az egyház imádsága, — mindazóta, hogy Ura eltávozott — „Jöjjön el a Te országod“, meg fog hallgatni. És eme bölcs és igazságos igazgatás alatt az egész föld betelik az Ur dicsőségével, tudással, igazsággal és békével (Zsolt. 72:19; Ésaías 6:3; Hab. 2:14.); és az Isten akarata teljesül, „amiképen mennyben, azonképen a földön is.“

Dánielnek az az állítása, hogy Isten királysága felállittatik, de nem csak azután, hogy a földnek eme királyságai feloszlanak, hanem már azoknak napjában, mialatt még léteznek és hatalomban vannak és hogy Isten királysága lesz az, mely ezeket a királyságokat darabokra töri és felemészti (Dán. 2:44.), teljes figyelmünkre méltó. Így is volt ezeknek a baromi kormányoknak mindenikével: mind léteztek, mielőtt egyetemes uralmat nyertek. Babilon jóval azelőtt létezett, hogy Jeruzsálemet meghódította, és az uralmat elnyerte (Dán. 2:37, 38.); Medo-Persia létezett, mielőtt Babiloniát meghódította. És így az összes királyságok:

mind létezniök kellett és magasabb hatalomra jutniok, mielőtt másokat leigáztak. Így van szakasztott Isten királyságával is: csirájában létezett a tizenhét századtól kezdve. Azonban az egész széles világgal egyetemben alá volt vetve az „Istentől rendelt“ „meglévő hatalmaknak.“ Mindaddig, míg *hét éve* be nem telik, Isten királysága nem juthat egyetemes uralomra. Mindazonáltal, mint a többi hatalmaknak, arányos erő kell nyernie ezeknek a királyságoknak a felborítására, mielőtt darabokra zuzná őket.

Ennélfogva Jehovának ebben a napjában, a „háborúság“ napjában az Ur felveszi eddig szendergő nagy hatalmát és uralmát. Ez az ami okozza a háborúságot, noha a világ sok ideig ezt nem fogja úgy látni. Hogy a szentek is részt vesznek a jelen királyságok darabokra törésében, abban semmi kétség. Meg van írva: „Ez minden Ő szentjének ékessége, hogy a megírott ítélet szerint cselekedjenek ő velek, hogy megköttözzék azoknak királyait vaslancokkal és főembereiket vasbílincsekkel.“ (Zsolt. 149 : 8, 9.)

„Mert aki diadalmas leend, és megőrizendi mindig az én cselekedeteimet, adok annak hatalmat a pogányokon. És birja azokat vasvesszővel, és mint a fazekasoknak edényei, megromlanak.“ (Jel. 2 : 26, 27 ; Zsolt. 2 : 8, 9.)

Az előző kötetben végzett vizsgálódásunk az Isten királysága s a föld baromi királysága között való különbség kérdésében, előkészít bennünket annak belátására is, hogy mi a különbség a hadviselés módjaiban. A hódítás és szétzuzás módszerei nagyban fognak különbözni mindazoktól, amelyekkel valaha nemzeteket borítottak fel. Az, aki most felveszi az Ő uralkodói nagy hatalmát, jelképesen (Jel. 19 : 15.) úgy van megmutatva, mint akinek szájából fegyver jön ki, „hogy azzal verje a pogányokat, mert Ő birja azokat vasvesszővel.“ (Jel. 19 : 15.) Ez a fegyver az igazság

(Efezus. 6 : 17.), és az élő szentek, nem különben a világból valók is sokan, mint az Ur katonái fognak alkalmaztatni a tévedések és a gonoszságok felforgatásában.

De nehogy valaki elhamarkodva azt következtesse, hogy a *nemzetek békés* megtérése van itt jelképezve, mert sok Szentíráshely, mint Jel. 11 : 17, 18; Dán. 12 : 1, 2. Thess. 2 : 8; Zsolt. 149. és 47, ezzel ellenkezőt tanítanak.

Ne legyetek tehát meglepődve, ha a következő fejezetekben bizonyítékokat fogunk közölni arra vonatkozóan, hogy Isten királyságának felállítása már megkezdődött; hogy a próféciában, mint a hatalom gyakorlása megkezdésének kellő ideje a Kr. u. 1878-ik év van megjelölve; hogy továbbá „a Mindenható vialdjának arra van napja“ (Jel. 16 : 14.), amely a Kr. u. 1914 év körül fog végzödni a föld jelen kormányzatának teljes felbomlásával, már kezdetét vette. A hadseregek gyülekezése Isten igéjének szempontjából világosan észlelhető.

Ha látásunkat nem akadályozza előítélet, ha helyesen beigazítva használjuk Isten igéjének messzelátóját, tisztán láthatjuk az Ur napján megtörténendő sok eseménynek a karakterét — hogy azoknak az eseményeknek már kellős közepében vagyunk, és hogy „haragjának nagy napja már elérkezett.“

Az igazságnak már kiélezett kardja elvágni készül minden gonosz rendszert és szokást — polgárit, társadalmi, egyházit. Sőt láthatjuk, hogy az elvágás már megkezdődött: a gondolatszabadság és emberi jogok, melyek rég elvesztek a tekintet elől a királyok, császárok, pápák, szinodusok, zsinatok, hagyományok és krédók alatt, most ismét becsülésben kezdenek részesülni és védelmeztetnek, mint soha azelőtt. A belső összeütközés már forrong: nem sokára kitör, mint pusztító tűz; s az emberi rendszereknek és tévedéseknek, melyek századokon keresztül lebilincseltek

az igazságot és elnyomták a sóhajtozó teremtményeket, meg kell olvadniuk előtte. Igen, az igazság és annak szétáradt és gyarapodó tudata a fegyver, amely megdöbbsenti és megrontja sokaknak fejét annyi országban. (Zsolt. 110:6.) Mégis ebben a háborúságban milyen nagy áldás van elrejtve: előkészíti az embereket az igazságosságnak és igazságnak tökéletesebb értékelése az igazság királyának uralom alatt.

Amiképen alkalomadtán az emberek meg fogják érteni, hogy az ítélet mértékre van téve s az igazság nehezekre állítva (Ézsaiás 28:17) azonképen meg fogják azt is tanulni, hogy egyedül az igazság szigorú szabályai biztosíthatják a mindenkitől esdett áldásokat. Teljesen kiábrándulva saját utjaikból és az önzésnek nyomoru gyümölcséből, üdvözölni fogják és örömmel meghajlanak az igazságos hatalom előtt, mely átveszi az uralmat. És ilyképen, amint írva van: „El fog jönni minden nemzetek vágyakozása” — Isten királysága, Jehova Fölkentjének korlátlan és határtalan uralkodása alatt.

*Rettenetes és félelmetes,
Melyben élünk, az idő;
Kort ítélő korban élni
Fenségesen rémitő.
Halld a nemzetek zugását,
Hogy zörög vas és agyag!
Halld, mi hangzik: A teremtmény
Sóhajt, vár jobb napokat.*

*Fitymáló gúny, az Ég néz rád,
Órád van még küzdened;
Feltárul a próféta szó,
Fehérbe öltözzetek.
Engedjétek minden lelket
Harcolni az igazért,
Kort vádoljon s Istent valljon
Minden ideg, minden ér!*

V. TANULMÁNY.

Urunk visszatérésének és megjelenésének módja.

Urunk második jövetele összhangban van az isteni terv más részleteivel. - Hogyan és mikor áldatik meg az egyház? - Hát a világ emberisége mikor fogja szemlélni az Ur dicsőségét teljességének fényében? - Látszólagos ellenmondások összhangzóknak bizonyulnak. - Ugy jön, mint a „tolvaj“ szokott: - Némelyeknek mégis előre jelzi jövetelét. - Jön „örömmijongással, kiáltással s harsonának zugásával.“ - Megnyilatkozása „lángoló tűzben“ való bosszuállással történik meg. - Megjelenik úgy, amint távozott: - A prófétai idő fontossága ezekkel kapcsolatban látható. - A jelen események összhangja.

Az épen az imént nyert belátásunk a pogány idők gyors bezáródásáról az a biztatás, hogy az egyház reményének a teljesedése meg kell, hogy előzze bezáródásukat, csak éleszti azoknak szomját, akik most izrael vigasztalására várnak. Ilyen fokozott lesz az éhség bárminemű kijelentés után, mit Atyánk a próféták által adhatott az aratást, a véget, vagyis a jelen korszak bezáródását, a gabonának a pelyvától való elválasztását tekintve a névleges egyház élő tagjai között, nem különben a győzedelmeskedők változását tekintve, kik az Urral lesznek és olyanok lesznek, mint az Ur: a Test Feje.

De hogy ezekben a mély érdekességű kérdésekben a prófétai tanítás észszerűségét, méltathassuk, föltétlenül szükséges, hogy tiszta fogalmaink legyenek úgy Urunk második eljövetelének céljáról, mint a módról is, mely szerint Ő megnyilváníttatik. Hogy eljövetelének célja az, hogy a világon mindenkit, „a ki csak akar“ Istenhez engeszteljen, kormányzó, tanító és fegyelmező eljárással, mely ítéletnek és áldásának neveztetik, re-

méljük, hogy arról az I. kötetnek minden olvasója meggyőződött. Az Ur eljövetelének és megjelenésének módja ennél fogva itt a legfőbb jelentőségű, mielőtt az aratás idejét illető tanulmányokban stb. tovább haladnánk. Urunk visszatérének módját tanulmányozva világosan szemünk előtt kell tartanunk a célt; és végül mindkettőt, a célt és a módot is, mikor majd az időre térünk át. Ez szükséges mintegy kiegyenlítésül a mások értelmet foglalkoztató téves nézeteknek, a melyek az Urunk eljövetelének célját és módját illető téves eszméken alapulnak.

Ragadjuk meg és tartsuk lehető szilárdan elménkben azt a már bebizonyított tényt, hogy isten terve egy összhangos egész, melyet Krisztus dolgozott ki; és hogy a második eljövetel ténye ugy viszonylik az az elsőhöz, mint az okozot az okhoz. Vagyis: a helyreállításnak nagy műve a második eljövetelkor, a megváltásnak az idő eljövetelkor véghezvitt művét az isteni terv szerint logikai folyamánként követi. Ennél fogva az Ur visszatérte a reménység hajnalhasadása az egész világra nézve, a megváltással biztosított kegyelmek adományozásának ideje — az evangéliumi korszak pusztán csak egy közbeneső szakasz lévén, melynek folyamán Krisztus menyasszonya kiválasztatik, hogy egyesüljön Urával a helyreállítás nagy munkájában, melyet Ő teljesítendő lesz.

És mivel a Krisztus egyházának, mely az evangéliumi korszak folyamán fejlődésben volt, egyesülnie kell Urával a milleniumi korszak nagy helyreállító munkájában, Krisztus első munkája második eljövetelkor az lesz, hogy összegyűjti az Ő választott egyházát, amire célzás is történik a próféta részéről (Zsolt. 50:5) mondván: „Győjtsétek előmbe szenteimet, kik velem szövetséget tettek az áldozat által.” Ez az összegyűjtő vagyis arató munka a két korszak átmeneti szakaszára esik. Amint kifogjuk mutatni, ez egy 40 éves időszak

amely bevégzi az evangéliumi kort és bevezeti a milleniumi kort. (Lásd első kötet 235—237. és 251—254 oldalon és a korok térképét.) Ez az arató korszak nemcsak beteljesíti a buza elválasztását a konkolytól, a névleges evangéliumi egyházban, nem különben a buza-osztály összegyűjtését és megdicsőülését, hanem bevégzi a konkoly elégetését (elpusztítását) is. A konkoly vagyis az utánczott buza, nem egyénekre vonatkozik; a pusztítás tüze pedig jelképes, épugy, mint a konkoly. Továbbá elvégzi a „föld szőlőkertje romlott termésének (emberi nagyravágyás, kapzsiság és önzés) összegyűjtését és elpusztítását is, amely romlott termés századokon keresztül nőtt és ért e világ királyságaiban és az emberek közt való polgári és társadalmi szervezetekben.

Noha Urunk visszatértének célját tárgyalva kimutattuk, hogy az személyes eljövétel lesz, mégis hadd védjük meg a biblia tanulmányozóját a gondolatzavartól Urunk két, látszólag ellenmondó kifejezése tekintetében: — „És ime én veletek vagyok minden napon e világ végzetéig“ (Máté 28:20.) és „Elmegyek, hogy megkészítek nektek a helyt . . . ismét eljövök és felveszlek titeket magamhoz“ (János 14:2, 3.) A következő esemény mintegy magyarázatul szolgál a két ígélet között való egyezésnek: Egyik jóbarát így szólott a másikhoz elválásukkor: „Tudd meg, hogy veled leszek az egész utazás folyamán.“ Hogyan? Természetesen nem személyileg. Mert abból a célból szálltak vonatra, hogy ellenkező irányban távozzanak. A gondolat tehát, az volt, hogy szeretetben, gondolatban, egymásért való aggodalomban, maradnak együtt elválaszthatatlanul. Hasonlóan, csak hogy tökéletesebb értelemben az Ur is mindig az egyházzal volt; isteni erje képessége Öt, hogy mindig felügyeljen rája, irányítsa, segítse az egyház tagjait elsőtől utolsóig. De ezuttal az Urnak velünk való jelenlétét nem ebben a jelképes

értelemben tekintjük, hanem az Ő második személyes megjelenésének és jelenlétének a módját „mikor el fog jönni; hogy megdicsőüljön az Ő szenteiben és csodáltságuk mindazokban, akik hisznek Benne ama napon.”

A Szentírás azt tanítja, hogy Krisztus megint eljön uralkodni; hogy uralkodnia kell, mindaddig, míg összes ellenségeit le nem veri — minden Vele ellenkezőt, minden dolgot, mely útjában áll a nagy helyreállításnak, melyet Ő eljön betéljesíteni — az utolsó legyőzendő dolog a halál lévén uralmának ezer éve alatt. (1. Kor. 15:25, 26.) Ennélfogva teljesen megfelel a várakozásnak, hogy a próféciában sokkal nagyobb hely van szentelve a második eljövételnek és a dicsőséges uralom és a gonosz felforgatása ezer esztendejének, mint az első eljövétel harmincnégy esztendejének. És amint láttuk, hogy a prófécia érinti ennek a harmincnégy esztendőnek különböző jelentős pontjait Bethlehemtől és Názárettől az epéig és ecetig, a kisorsolt ruháig, a keresztig, a sirig és a feltámadásig, hasonlóképen találjuk, hogy a prófécia a második eljövétel ezer esztendejének is érinti különböző jelentős pontjait, főképen annak kezdetét és végét.

Az Úr második eljövetele sokkal terjedelmesebb időt takar, mint az első. Első eljövételének küldetése valamivel kevesebb idő alatt végződött be, mint harmincnégy esztendő, míg a második eljövétel kijelölt munkájának bevégzése épen ezer esztendőt kíván. Ily módon első pillanatra is látható, hogy noha az első eljövétel munkája nem volt kevésbé jelentős, mint a másodiké, sőt annyira jelentős volt, hogy a második eljövétel munkája nem is volt lehetséges nélküle, mégis nem volt oly változatos, következőleg nem kívánt olyan részletes leírást, mint a második eljövétel.

A második eljövételt tanulmányozva épen úgy, mint az első eljövételnél, nem szabad azt várnunk, hogy az összes próféciák Urunk megérkeztének külö-

nősképen eseményes jelentőségű momentumát jelöljék s jelenlétének a tényére hívják fel az összes emberiség figyelmét. Ez nem Isten megszokott módszere és nem így volt első eljövedele esetében sem. Az első eljövetelet nem jelezte semmi hirtelen és meglepő bizonyítás, mely meghakadta volna a dolgok rendjét, hanem a próféciának fokozatos teljesedése nyilvánította meg és bizonyította, megmutatván a gondolkodó megfigyelőknek, hogy a várt események teljesedésbe is mentek valamikor. Szakasztott így lesz a második eljövetele is. Kisebb jelentőségű az, hogy feltárjuk érkezésének pontos pillanatát, mint azt, hogy megtudjuk különböztetni jelenlétének tényét megérkezése után, épenúgy, mint első eljövedele esetében is az volt a fontos, hogy az emberek felismerjék jelenlétét és pedig minél hamarább, és csekélyebb jelentősége van annak, hogy tudjuk születése pontos dátumát. A második eljövetele vizsgálatában a jövetele ténye és az érkezés pillanata tulságosan sűrűn foglalkoztatja a gondolatot, minélfogva ezt is úgy kell elképzelnünk, mint a jelenléte egy korszakát, épen mint az első eljövetele esetében. Tehát jelenlétele kezdetének pontos dátuma itt is kevésbé jelentősnek tűnik fel és a nagyobb figyelmet jelenléte folyamán követett célja és megtett munkája követeli.

Nem szabad elfelejtenünk továbbá, hogy Urunk többé nem emberi lény; hogy mint emberi lény váltsággul adta magát az emberekért és épen ezért a célért lett emberi lényé. (1. Tim. 2 : 6 ; Zsid. 10 : 4, 5 ; 1. Kor. 15 : 21, 22.) Most már fel van magasztalva isteni természetre. Ezért mondja Pál: „Krisztust ha test szernt ismertük is, mindazonáltal többé nem test szerint ismerjük.” (2. Kr. 5 : 16.) Elevenítő lélekké emeltetett (1. Kor. 15 : 45) és többé nem földből való. Többé nem emberi semmi értelemben és fokozatban; mert nem szabad elfelednünk, mit az első kötetben

tanultunk, hogy a természetek különállók és különbözők. Minthogy Ő többet nemmi értelemben, vagy fokozatban nem emberi lény, nem szabad azt várunk, hogy megint emberi lényként jöjjön el, mint első eljövetelekor. Második eljövetele egészen eltérő módozatul lesz, mint célja is eltérő.

Megjegyezvén azt a tényt, hogy Urunk átváltozása emberi természetből isteni természetre, nagyobb változás volt, mint amely harmincnégy évvel azelőtt ment végbe, mikor félredobta szellemi létének dicsőségét és testté lett, nagy hasznunkra szolgál aprólékosan megfigyelnünk Krisztusnak minden cselekedetét a feltámadást követő negyvennap folyamán, mielőtt „az Atyához ment.” Mert ennek a negyven napnak feltámadott Krisztusa az, aki ismét el fog jönni és nem az ember Krisztus Jézus, aki válságul adta magát az emberiségért a halálban. Az, aki halálra adatott mint testi lény, a feltámadáskor megelevenítettett, mint szellemi lény. (1 Péter 3:18.)*

Második eljövetelekor nem azért jön, hogy alávesse magát az akkor meglévő hatalmaknak, hogy adót fizessen Cézárnak, és megalázást, igazságtalan-

* Károlyi ezt a helyet több fordítóval együtt úgy fordítja, hogy: „a lélek által”. ami nyilvánvalóan hibás és félreértésre vezet, amennyiben erőszakosan beiktatja az „által” szót. A görög szöveg egyszerűen csak ennyit mond: Halálra adatott (mint) test és megelevenítettett (mint) lélek. Azaz Urunk halálra adatott, mint testi, emberi lény és feltámadt a halálból, mint szellemi lény. Minthogy pedig az egyháznak át kell változnia, hogy olyanná legyen, mint Krisztus, egészen világos, hogy a változás, amely a Fejben ment végbe, azonos fajtájú volt azzal, mint a mely leírás szerint a győzedelmesek részére tartatik, akik emberi lényekből szellemi természetű válnak és hasonlókká lesznek Hozzá: részesévé az isteni természetnek. Ennélfogva a szentek áhítzásának alább következő leírása egyszersmind Urunkra is talál, t. i.: „Elvettették gyalázatos test, feltámasztatik dicsőséges; elvettették erőtelen test, feltámasztatik hatalmas; elvettették természetes test, feltámasztatik lelki test.” (I. Kor. 15:43.)

ságot és sérelmet szenvedjen. Hanem azért jön, hogy uralkodjék és minden hatalmat gyakoroljon a mennyben és földön. Nem a megalázkodás testében, emberi testben jön, melyet Ő csak a halálszenvedés elviselésére vett fel, mint alacsonyabbat az Ő korábbi dicsőséges testével szemben (Zsid. 2 : 9) ; hanem az Ő dicsőséges szellemi testében jön el, amely „az Atya személyének kimetszett bélyege.” (Zsid. 1 : 3.) Mert mindhalálíg való engedelmessége folytán az isteni természetre és hasonlóságra magasztaltatott és olyan név adatott Neki, mely minden név felett vagyon, kivéven egyedül az Atya nevét. (Fil. 2 : 9 ; 1 Kor. 15 : 27.) Az apostol bizonyítja, hogy az emberi értelem előtt még nem jelentetett meg, hogy Ő micsoda, következőleg mi sem tudhatjuk, hogy micsodák leszünk, mikor Hozzá leszünk hasonlatosak, de mi (az egyház) azért örülünk annak biztában, hogy egy napon Vele leszünk és meglátjuk Őt, amint van (1 János 3 : 2), nem olyannak, mint amilyen volt első eljövelekor megalázkodásban, mikor félretette korábbi dicsőségét és érettünk szegénnyé lett, hogy viszont mi az Ő szegénysége által meggazdagodjunk.

Ha megfigyeljük Urunk módszereinek bölcsességét és okosságát, amelyek által feltámadása után és azt megelőzőleg magát tanítványainak megjelentette, ez hozzásegít annak megfontolására, hogy ugyanaz a bölcsesség nyilvánul meg az Ő megjelentésének a módzataiban — úgy az egyháznak, mint a világnak második eljövelekor. Ezek a megjelenési módok nem szükségképen hasonlóak, de minden esetben megfelelnek a célnak, amely nem az, hogy fellármázza és felizgassa az embereket, hanem hogy meggyőzze higgadt- és nyugodt ítéletüket a beléjük oltandó nagy igazságokról. Urunk első eljövele nem volt megdöbbenő, felizgató, fellármázó esemény. Mennyire nyugodtan és tolakodás nélkül jött Ő! Annyira, hogy csak azok, kikben hit és

alázatosság lakott, voltak képesek megismerni az alacsonyyszármazásu csecsemőben, a szomorúságok embe-
rében, az alázatosak és szegények barátjában és végül
a megfeszítettben a régóta várt Messiást.

Feltámadása után, jelenlétének megnyilvánulása
már ez eset természeténél fogva is meglepőbb tény lett
volna, főképen ha Urunk megváltozott természetét is
figyelembe vesszük. Mindazonáltal feltámadásának ténye
megváltozott természetének tényével együtt nem álta-
lánosan volt megnyilvánulandó, hanem csak választott
tanuknak, hogy azok majd a tényről a következő nem-
zedékeknek hiteles bizonyítást tegyenek. Ha az egész
világ megismerte volna a tényt, akkor a napjainkig
leszármazó bizonyság bizonyára jóval csekélyebb fok-
ban lett volna hitelképes, mert beszínezték és elferdi-
tették volna az emberek eszméi, összeelegyedett volna
hagyományaikkal, úgy, hogy az igazság majdnem, vagy
tökéletesen hihetetlennek tűnnék fel. Ennélfogva Isten
csupa választott, hű és érdemes tanukra bízta azt. És
az evangélium értesítését figyelve jegyezzük meg mind-
annyian, hogy mennyire beteljesedett a cél, hogy
mennyire világos, valóságos és meggyőző a bizonyíték,
amelyet Krisztus feltámadása és változása nyújt az em-
bereknek. Jegyezzük meg továbbá azt a gondosságot,
mellyel Urunk tartózkodott az emberek fellármázásától
és minden szükségtelen felizgatásától, amikor ki-
nyilvánította és hangsúlyozta ezeket a nagy igazságokat.
Legyünk tehát bizonyosak affelől, hogy ugyanaza bölcsé-
ség, okosság és ügyesség fog alkalmaztatni eljárásában,
mikor dicsőséges jelenlétének tényét fogja ismeretessé
tenni második megjelenésekor. A nyugodt, higgadt
ítélet minden esetben fog győzedelmeskedni és noha
a világnak általában szigorú fegyelmezésre lesz szük-
sége, hogy a bizonyság elfogadására alkalmas állapotba
kerüljön, az igaz szívűeknek hamarabb lesz az áldott
értelemben részük. Urunk feltámadásának és szellemi

lényé változásának bizonyítékai nem közöltettek egyszerre tanítványaival, hanem csak akkor, amikor képessé lettek azoknak elviselésére és olyan módon, ahogy azok a bizonyítékok a mélyebb hatás keltésére alkalmasabbaknak számítottak.

Urunk szolgálatának három és fél esztendeje alatt tanítványai feláldozták barátaikat, jóhirüket, vagyonukat, hogy teljes időt és erőt szentelhessenek a Messiás jelenlétének hirdetésére és királysága megalapítására. De mindenesetre egyelőre helytelen fogalmaik voltak Mesterük felmagasztaltatásáról s Vele együtt a maguk felmagasztaltatásáról. De akkor még nem is volt a teljes ismeret szükséges: teljesen elégséges volt, hogy hittel tegyenek meg minden lépést, mikor arra szükség volt. Ennélfogva a Mester csak apránként tanította őket, befogadó képességük szerint. Szolgálatának végének közeledtével pedig azt mondta: „Még sok dolog van, melyet nektek el kellene mondanom, de most el nem hordozhatjátok. Mikor pedig eljő amaz, az igazságnak lelke, minden igazságra vezérel titeket és amelyek következendők, azokat jelenti meg nektek és eszetekbe juttatja mindazokat, melyeket mondtam nektek“ (János 16: 12, 13; 14: 26)

Ki mondhatná el nagy csalódásukat, — noha a lehető legnagyobb fokban fel voltak fegyverkezve ez ellen, — mikor egyszer csak azt látták, hogy elragadják tőlük, és gyalázatos módon megfeszítik, mint egy gonosztevőt azt, akinek királyságát és dicsőségét várták, és hirdették; és ez a királyság öt nappal megfeszítése előtt még oly közel tetszett nekik a megvalósuláshoz. (János 12: 1, 12—19) Noha tudtak róla, hogy hamisan vádoltatik, és igazságtalanul feszített meg, ez még sem változtatott a tényen, hogy régóta dédelgetett nemzeti reményeik a zsidó királyságra nézve, mely nemzetüket ismét befolyásra és hatalomra segítette volna, nemkülönben egyéni reményeik és vá-

Az idő elérkezett:

gyaik és nagyralátásaik, a királyságban élvezendő jelentékeny hivatalok és magas méltóságok *légvárai*, mindez hirtelen összeomlott azzal a kedvezőtlen fordulattal, amely királyuk megfeszítése által történt.

Jól tudta a Mester, hogy mennyire elhagyottnak, céljavesztettnek és elképpedtnek fogják érezni magukat; ezért van megírva a prófétánál: „Verd meg a pásztort és eloszolnak a juhok.” (Zak. 13:7; Márk 14:27.) A feltámadása és mennybemenetele közé eső negyven nap alatt tehát az volt a főgondja, hogy ismét összegyűjtse őket és hogy ismét helyreállítsa Benne való hitüket, mint a rég várt Messiásban, bizonyossá tévén nekik feltámadása tényét és hogy feltámadása után, noha ugyanazon egyéni *létét* megtartotta, mégsem volt többé emberi, hanem egy felmagasztosított szellemi lény, kinek „teljes hatalom adatott mennyben és földön.” (Máté 28:18.)

Fokozatosan tárta fel nekik feltámadása hírét, először asszonyok által (Mária Magdolna, Joánna, Jakab anyja: Mária és Salome és mások rajtuk kívül — Márk 16:1, Luk. 24:1—10), kik korán eljöttek a sirhoz, hogy illatos fűszerekkel megkenjék a halott testét. Amig várták, hogy kit találjanak, ki elgördítse a követ a sir ajtajáról, ime, megrengett a föld s ahogy közel léptek, a követ már elgördítve találták és az Ur anygala ült rajta és szólott nekik: „Ne féljetek, mert tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek Ő nincs itt, mert feltámadott, amint megmondotta. Jöjjetek ide és lássátok a helyet, ahol feküdt az Ur . . . és hamar elmenvén, mondjátok meg az Ő tanítványainak, hogy feltámadott a halálból. És ime, előtettek megyen Galileába, ott meglátjátok Őt.” (Máté 28:5—7.)

Ugy látszik, hogy Mária Magdolna elvált a többi asszonytól és szaladt, hogy elmondja Péternek és Jánosnak. (János 20:1, 2) Ezalatt a többi asszony a

többi tanítványok értesítésére sietett. Miután Mária Magdolna elhagyta a többi asszonyt, megjelent Jézus az uton a többi asszonymak, mondván: „Egészséggel.“ (Máté 28:9, 10.) Azok pedig járulának, megfogák az Ő lábait és szolgálnak Neki. Akkor szóla nekik Jézus: „Ne féljete, menjete el és mondjátok meg az én atyámfiai, hogy menjenek Galileába, ott engemet meglátnak.“ Meglepetésük, elképpedésük, örömük és félelmük és álmélkodásuk zavaros érzetében aligha tudhatták, hogy hogyan közöljék különös és csodálatos értesülésüket. Amikor Mária találta Pétert és Jánost, így szólt: „Elvitték az Urat a koporsóból, és nem tudjuk, hová tették.“ (János 20:2.) A többi asszony ellenben elmondta, hogy mint láttak egy angyalt, aki azt mondta, hogy Krisztus él (Luk. 24:22, 23), majd, mint találták az Urat útközben (Máté 28:8, 10.)

A tanítványok többsége kétségtelenül babonás felindulásnak tekintette elbeszélésüket, de Péter és János azt mondták: „Megyünk és megnézzük magunk“ Mária pedig visszatért velük a sirhoz. Péter és János az egészben annyit láttak, hogy a kő el volt gördítve az ajtóból. Csodálkozásukban hát visszatértek, míg Mária sirva ott maradt. Sirás közben lehajolt, bepillantott a sirba, hát két angyalt látott ott, akik szóltak: „Asszony, miért sírsz?“ Válaszolt: „Mivel elvitték Uramat és nem tudom, hová tették.“ Erre megfordulván, Jézust látta ott állani, de nem ismerte meg Őt. Jézus is kérdezte: „Asszony, miért sírsz? Kit keresel?“ Mária azt hívén, hogy a kertész, így felelt: „Uram, ha Te vitted el innen Őtet, mondd meg nekem, hova titted, és én elviszem Őtet.“ Erre az Úr a régi bizalmas hangon, melyet Mária hamar felismert, szólott: „Mária!“

Ez elég volt arra, hogy megszilárdítsa Mária hitét az angyal kijelentésében, hogy Jézus feltámadott, noha ez a kijelentés eddig álomnak, vagy hiu mesé-

nek látszott. Örömeiben hát felkiáltott: „Mester!” Első gondolata az volt, hogy átöleli Jézust és hogy társaságában marad. De Jézus szeliden értesítette őt, hogy jelentős feladat végrehajtása vár most reá, hogy t. i. bizonyosságot tegyen feltámadásáról és hogy siessen hirt vinni és megszilárdítani a többi tanítványok hitét, akik még kétségben és bizonytalanságban voltak. Szólt hát Jézus: „Ne illess engemet (ne időzz tovább társaságomban szereteted kimutatása céljából), mert nem mentem még fel az én Atyámhoz (csak rövid ideig maradok veletek); de menj atyámfiához és mondd meg nekik: Felmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.” (János 20:17.) Mindezt mondotta Máriának, bár a többi asszony által is üzenetet küldött nekik, hogy találni fogják Őt Galileában.

Ennekutána meglelte két szomorú és elcsüggedt tanítványát, amint Jerusálemből Emmausba mentek, és kérdezte szomorúságuk és csüggedésük okát. (Luk. 24:13—35.) Egyik közülök felelt: „Csak te vagy-e jövevény Jerusálemben, és nem tudod-e, minemű dolgok lettek e napokban?” És mondá nekik: „Micsoda dolgok?” Azok pedig mondának Neki: „Amelyek esének a názáretbeli Jézuson, ki próféta vala cselekedetekben és beszédekben hatalmas, Isten előtt és az egész község előtt. Mimódon őtet elragadják a papi fejedelmek és a mi fejedelmeink, hogy hálálra kárhoztatnák, és megfeszíték Őtet. Mi pedig azt reméljük vala, hogy Ő volna az, aki megszabadítaná az izraelt: Mindezeknek felette pedig harmadrappja ma, mióta ezek lettek. (Itt valószínűen János 2:19, 21, 22-re emlékeztettek). De valami asszonyok is, kik mi közülünk valók, elámitottak minket, jó reggel nyvén a koporsóhoz. És mikor nem találták volna az Ő testét, haza jöttek, azt mondván, hogy angyaloknak jelenését is látták volna, kik azt mondják, hogy

Ő él. És azok közül némelyek, kik velünk valának, elmentek a koporsóhoz, és úgy találták, amint az aszonyok mondták vala; Őtet pedig nem látták.“

Nem csoda, hogy elámultak. Mindez mennyire idegenszerűnek tetszhetett! Mennyire különösek és borzadályosak lehettek az utolsó öt nap eseményei!

Erre aztán a jövevény megható beszédet tartott nekik a próféciákról, kimutatván, hogy az őket elcsüggesztő dolgok azonosak azokkal, melyeket a próféták előre megmondtak az igaz Messiásra nézve: hogy mielőtt kormányozhatná, megáldhatná, és felemelné izraelt, meg kell váltania őket saját élete árán a halál átkától, mely Ádám által jött a világra. Majd Jehova által életre és dicsőségre emeltetvén, Mesterük beteljesíti mindazt, mi jövő dicsőségére és tisztelésére nézve a prófétáktól megíratott; oly hiven fogja ezeket a jövőndöléseket betölteni, mint a mily hiven betöltötte a szenvedésére, megaláztatására és halálára vonatkozó jövőndöléseket. Csodálatos szónok és csodálatos szónoklat volt ez! Új eszméket támasztott és új várakozásoknak és reményeknek nyitott utat. Ahogy közelebb jutottak a faluhoz, kényszerítették Őt, hogy velük maradjon, mivel már este volt és a nappal elmulott. Belenyugodott hát a velük maradásba, és amikor ételhez ültek, kenyeret vett, megtörte és nekik nyújtotta. Ekkor nyíltak meg szemeik, de Ő eltűnt tekintetük elől.

Eddig a pillanatig nem ismerték fel Őt, noha jártak, beszélgettek Vele, és együtt ültek étekhez. Tehát nem arcáról, hanem a kenyértörés és megáldás régi, bizalmas módja által ismerték meg Őt. Ilymódon nyert megerősítést hitük abban, amit már hallottak, hogy t. i. feltámadott és meg fogják látni Őt.

Ekkor a két meglepett és felette örvendező tanítvány abban a pillanatban utnak indult és visszatért Jerusálembe, szólván egymásnak: „Avagy nem

gerjedez vala-e a mi szívünk mibennünk, mikor nekünk szólna az uton és mikor magyarázná nekünk az Írásokat?“ Megérkezvén Jerusálembe, megtalálták a tizenegy tanítványt egybegyűlve örömben, kik azt mondják vala: „Feltámadott az Úr biztonnal és megjelent Simonnak.“ És ezek is megbeszélék, minemű dolgok történtek az uton és miképen ismerték fel Őt a kenyérnek megszegéséről. Valószínű, hogy ezen az estén mindannyian együtt voltak, otthont, foglalkozást, mindent elfeledve, — Mária Magdolna örömkönnyekkel a szemében mondhatta: „Ahogy nevemet kiejtette, mindjárt megismertem. Nem tudtam hinni a feltámadást közlő angyal kijelentésének akkor még.“ Aztán a többi asszony is beszámolhatott a korán reggeli csodálatos élményükről, és hogy mint találkoztak Vele az uton. Majd Simonnak kellett elmondania esefét. Most pedig még itt van két Emmausból való tanu is. Mennyire eseményekben gazdag nap! Nem csoda, hogy kedvük támadt ezután minden hét első napján találkozni, hogy újra és újra megbeszéljék az esetet, hogy emlékezetükbe hívjanak az Úr dicsőséges feltámadásával kapcsolatos minden apró körülményt és hogy ismét és ismét meggyujtsák szívüket.

Mialatt a felizgult és örömtől repeső kis társaság úgy együtt volt és beszámoltak egymásnak csodálatos élményeikről, az Úr hirtelen közéjük termett (Luk. 24: 36—49) és szólott: „Békesség nektek.“ Honnan jött? Mindezeket az összejöveleteket titokban, zárt ajtók mögött tartották, a zsidóktól való félelem miatt, (János 20: 19, 26) de itt hirtelen megjelenés történt minden látható közeledés nélkül. Megrémültek hát és azt hitték, szellemet látnak. Aztán bátorította őket, azt mondta, hogy csillapítsák félelmüket, megmutatta nekik kezeit, lábait, mondván: „Én vagyok. Tapogassatok meg engemet és lássátok, mert a léleknek nincsen husa és csontja, amint látjátok, hogy ne-

kem van.“ Mikor pedig még nem hittek az öröm miatt és csodálkoztak, szólott nekik : „Van-e itt valami enni-valótok ?“ Ők pedig adtak neki egy darab sült halat és lépesmézet, elfogadta és megette előttük. És megnyilatkoztatá akkor értelmüket, lelki szemeiket, magyarázta nekik az Írást, kimutatván a törvényből és a prófétákból, hogy ezek a dolgok pontosan a jövődőlés szerint történtek. De Tamás nem volt jelen (János 20 : 24), s amikor a többi tanítványok mondták neki, hogy látták az Urat, nem akart hinni nekik, hanem azt mondta : „Hacsak nem látom az Ő kezén a szegeknek helyét és nem bocsátom az én ujjaimat a szegeknek helyébe és nem bocsátom kezemet az oldalába, semmiképen nem hiszem.“

Nyolc nap mult el további megnyilatkoztatások nélkül, idejük volt nyugodtan gondolkodni és beszélgetni ennek a csodálatos napnak a tapasztalatairól, amikor a tanítványok ismét együtt lévén, mint azelőtt, Jézus közöttük termett, szólván : „Békesség nektek.“ (János 20 : 26.) Ezuttal Tamás jelen volt, az Úr pedig szót intézett hozzá, mondván : „Hozd ide ujjadat és lásd az én kezeimet és hozd ide a kezedet és bocsásd az én oldalamba és ne légy hitetlen, hanem hívő.“ Ezáltal megmutatta, hogy valakinek a közlése nélkül is tudta, hogy mit mondott Tamás, és így bizonyosságot tett feltámadásáról, amelyről Tamás azt mondta, hogy az megnyugtathatná. Ujjongva felelt tehát Tamás : „En Uram, én Istenem !“

Ezekután meglehetősen hosszú időköz mult el, míg az Úr jelenlétéről újabb megnyilatkoztatás történt. A Galileából való tanítványok már kezdtek gondolkodni az otthonról és a jövőről. Azonkívül megemlékezve az Urnak az asszonyoktól küldött izenetéről, hogy még előttük megérkezik Galileába, hát hazaindultak, valószínűen útközben, az Úr találkozott velük, Máté szerint egy hegyen. Megdöbbentek. Már nem érezték ve-

lük szemben ugyanazt a bizalmasságot, melyet egykor éreztek. Megfeszítése után annyira kivetkőzött addigi formájából, olyan különös helyeken és időkben jelen meg és tűnt el; nem volt már többé hasonlatos az ember Jézus Krisztushoz. Amint Máté mondja, térdre esve imádták, némelyek pedig kételkedtek vala. Nehány velük váltott szó után az Úr eltűnt tekintetül elől és bizonytalanságban hagyta őket affelől, hogy mi fog történni. Bizonyos ideig — Galileába való visszatértük után — semmi szokatlan és az Úr jelenlétéről további kinyilvánítás nem történt. Kétségtelen hogy tanítványai még összetalálkoztak, beszélgettek a helyzetről, és csodálkoztak, hogy miért nem jelenik meg nekik többször is? Várakozásukban a napok é hetek hosszúaknak tündek fel. Már jóval azelőtt fel hagytak az élet rendes menetével, hogy az Urat helyről-helyre kövessék, hogy tanuljanak Tőle, másoknál meg prédikálják: „Elközelített a mennyek országa. (Máté 10 : 5—7.) Nem kíváncsiok többé visszatérni régi foglalkozásukhoz. Am hogy járjanak el az Úr művével? Elég világosan átértették a helyzetet annak megállapítására, hogy tovább nem prédikálhatják, mint azelőtt, a királyság közelvalóságát. Mert az egész né tudott arról, hogy Mesterük és Királyuk megfeszített, de viszont egyedül csak nekik volt tudomásu feltámadásáról. Míg a többi tizenegy ilyen aggodalomban és elképpedésben volt; egyik sem tudott arról amit Péter mondott, hogy: „Nos, ez nem fog csatétlenkedésre készíteni. Elmegyek halászni, visszatér az én régi halász mesterségemhez.“ Erre a többiek közül hat azt mondta: „Ugyanazt tesszük. Mi is emegyünk veled.“ (János 21 : 3.) És valószínű, hogy többiek is visszatértek régi foglalkozásukhoz.

Ki kételkedhetik abban, hogy beszélgetésük sok izben az Úr láthatatlanul jelen volt közöttük, végázta és irányította a körülmények menetét az ő

legnagyobb javára? Ha nagy eredményeket értek volna el, ha eltelték volna üzleti érdekeikkel, azzal már alkalmatlanokká váltak volna a magasabb szolgálatra. De ha meg teljesen sikertelen maradt volna fáradozásuk, ez meg épen kényszerítette volna őket a fokozottabb üzleti tevékenységre. Az Úr ennél fogva olyan tervet választott, amely szerint ugyanarra a leckére tanította tanítványait, amelyre most is gyakran tanítja az Őt követőket, hogy t. i. Ő bármely irányban tetszése szerint kormányozhatja törekvéseink sikerét, vagy sikertelenségét.

A halászok régi cége ujjaszerveztetett. Összetették csolnakjaikat és hálóikat és kimentek első fogásra. Egész éjszaka iparkodtak, ám semmi halat nem fogtak és kezdtek már elcsüggedni. Reggel a parton egy idegen kiált nekik, tudakozódva sikerük felől. Gyenge siker! Semmit sem fogtunk — volt a feleletük. Próbáljátok meg újból — mondta az idegen. Dobjátok be ezuttal hálótokat a csolnak másik oldalán. Nem használ, oh idegen, megkísértettük mindkét oldalán és hal lenne hal egyik felől, biztosan lenne másik felől is. Mindazonáltal megkísértjük, figyeld. Ugy is tettek és roppant fogást tettek. Milyen különös! — szólott némelyikük. De a fürge és lobbanékony János mindjárt megtalálta a helyes gondolatot és szólott: „Testvérek, csak az Úr mivelhette ezt. Nem emlékeztek a sokaság táplálására?” Az Úrnak kell kint, a parton lennie és ez egy másik mód, melyet nekünk való megjelentetésére választott. Nem emlékeztek, hogy így volt akkor is, mikor az Úr bennünket első ízben elhívott? Akkor is szintén egész éjszaka kintlódunk és semmit sem fogtunk, míg végre nem kiáltott nekünk, mondván: „Bocsássátok le hálóitokat halfogásra.” (Lukács 5: 4—11). Igen, bizonyára az Úr ez, noha feltámadása óta nem ismerhetjük meg Őt külseje szerint. Most különböző formákban jelenik meg nekünk. És mi minden

alkalommal valamely különös körülményből ismerjük meg, hogy ez Ő, mint pl. most abból, hogy a Vele való multbeli ismeretségünknek valamely jellegzetes eseményét juttatja eszünkbe.

Mikor aztán partra szálltak, úgy találták, hogy Jézusnak kenyeje és hala is van és megtanulták azt a tanulságot, hogy az Ő igazgatásából és gondoskodásából és az Ő szolgálatában nem juthatnak éhenhalásra. (Luk. 12: 29, 30). Nem kérdezték Tőle, hogy vajjon az Ur-e Ő, mert most is, mint más esetekben, értelmük szeme megnyilatkozván, megismerték Őt, nem természetes látással, hanem csoda által. Aztán folytatta ennek a gyönyörös órának tanításait, biztosítván Pétert az Ő folytonos kegyelemben lételéről az Ur megtagadása ellenére is, melyet megbánt és megsíratott. Újólág megtanulta most ismerni a Mester szeretetét és az Ő folytonos kiváltságos jogát arra, hogy táplálja juhait és bárányait. Mintha hallanók az Urat szólani: „Nem szükséges visszatérnetek a halászmesterségre, Péter. Egykor elhívtalak titeket az emberek halászaik és sziveteket hűségesnek és buzgónak ismervén, most megújítom azt a megbízásomat, hogy az emberek halászaivá legyetek.“

„Aztán együtt evén velük, meghagyá nekik, hogy el ne menjenek Jerusálembe, hanem várják meg az Atyjának ígéretét, melyet — úgy mond — hallottatok Entőlem. Mert noha János vízzel keresztelt, ti meg kereszteltettek Szentlélekkel nem sok napok után.“ (Csel. 1. 6.) Erre aztán elmentek Jerusálembe az uasítás szerint és itt lön, hogy találkozott és beszélgett velük utoljára, negyven nappal feltámadása után. Bátorságot vettek maguknak ekkor, hogy megkérdézzék Őt a királyság felől, melyet ígért nekik. Így szdltak: „Uram, avagy nem ez időben épited-e meg az Izraelnek országát?“ Ez a királyságról való gondolat volt a legfontosabb minden zsidó elméjében. Tudták, hogy iz-

ráelnek kellett lennie a legfőbbnek a nemzetek között a Messiás alatt és nem tudtak a pogányok idejének hosszúságáról és nem sejtették meg, hogy a főáldás elvétetett a testi izraeltól (Máté 21 : 43 ; Róm. 11 : 7.) ; hogy nekik maguknak az új, lelki izrael tagjainak kell lenniök, a királyi papságnak, a szent nemzetnek, amely által, mint Krisztus Teste által a világ áldása eljövend. Mindeddig ők mit sem tudtak ezekről a dolgokról. Hogy lehetett ez ? Ugy, hogy még nem kapták meg a fiakul fogadás Szentlelkét, hanem még mindig elítélés alatt voltak. Mert noha a váltságáldozat megtétetett a Megváltó által, ránk nézve még nem mutattatott be formálisan a szentek szentjében, magában a mennyben. (János 7 : 39). Ennélfogva az Ur megsem kísértett semmi felvilágosító feleletet kérdésükre, pusztán annyit mondott : „Nem a ti dolgotok ez időket tudnotok és az alkalmakat, melyeket az Atya a Maga hatalmába helyezett. Hanem veszitek a Szentléleknek erejét,* minnekutána eljövend reátok. És lesztek nekem tanuim Jerúsálemben és egész Judeában és Samariában és e földnek mind végső határáig.“ Csel. 1 : 7, 8.)

Ekkor az Ur, aki velük haladt, elérvén az Olajfák hegyét, felemelte kezét és megáldotta őket. Majd elvált tőlük, láttokra felemelkedett és a felhő Jézust eltakará és elszakasztá szemeik elől. (Luk. 24 : 48—52 ; Csel. 1 : 6—15). Most már kezdtek valamivel többet látni Isten tervéből. Az Ur, aki leszállott a mennyből, visszatért az Atyához, amint megmondta nekik halála előtt ; — elment, hogy helyet készítsen nekik és majd ismét visszatérjen és fogadja őket ; elment, hogy el-

* Az idők és alkalmak és a tulajdonképeni tanúságra tartozó dolgok megértésének az ereje az egész egyházra vonatkozott az elsőtől az utolsóig. A Szentlélek vezetéséből és erejéből kifolyólag a terv minden részletét illetően alkalmas időben való eledelről is van gondoskodva, abból a célból, hogy tanui lehessünk el, ennek a kornak a végéig. V. ö. János 16 : 12, 13.

vegye a megígért királyságot, hogy aztán újból visszajöj-
jön. (Luk. 19: 12). Ezenközben nekik tanukul kellett
lenniök az egész földön, hogy prédikáljanak, népet
készítsenek elé az Ő fogadására, mikorra eljövendő
lesz megdicsőülve szenteiben és uralkodandó, mivel a
királyok Királya és urak Ura. Látták új hivatásukat,
hogy hirdetniök kell az összes teremtményeknek a
mennyből eljövendő királyt „teljes hatalommal mennyben
és földön. És hogy ez a hivatás sokkal jelentősebb
munka, mint az előző évek munkája, mikor hirdették
az ember Jézus Krisztust és követték azt, ki az ember-
ek megvetettje és lenézette volt. Az ő feltámadott
Urok valóban megváltozott, nem csak személye külse-
jében — egy és más formában és helyen jelenvén meg,
megnyilvánítván teljes hatalmát — hanem megváltozott
állapotában és természetében is. Nem intézte többet
szavát a zsidókhoz, sem nem mutatkozott többé nekik,
mert feltámadása után senki semmi értelemben nem látta
Őt, kivéven barátait és követőit. Szavai: „Még csak
kevés idő és a világ nem fog látni többet,” így telje-
sedtek.

Igy tehát az apostolok és az első egyház hite az
Ur feltámadásának tényén alapult. Kétségeik elosz-
lottak és szívük ujjongott. Visszatértek Jeruzsálembe
és folytatták az imádságot, a könyörgést és a Szent-
írás tanulmányozását, várván az Atyától megígért
örökbe fogadást és a lelki értelemmel való felruházá-
sukat és megáldásukat, az erő csodálatos adományai-
ról, amelyek képesítik őket az igaz izraeliták meggyő-
zésére és az evangéliumi egyház megalapítására,
Pünkösöd napján. (Csel. 1:14; 2:1.)

Noha Urunk második eljövetelekor nem fogja
magát azonképen megnyilvánítani, mint a feltámadását
követő negyven nap folyamán, mégis biztosítékunk
van affelől, hogy „a testvérek nem maradnak sötétség-
ben.” Sőt inkább, segítségünk lesz olyan, milyentők

nem birtak és birhattak ama negyven nap folyamán való boldogulásukra, t. i. „a magasból való erő“, amely rávezet bennünket minden megértendő igazságnak a megértésére, sőt amint meg volt ígérve, megmutatja nekünk az eljövendő dolgokat is. Ily módon kellő időben teljes ismeretünk lesz az Ő megjelenésének módjáról, idejéről és kísérő körülményeiről, amely ismeret, ha gondosan figyeljük és megjegyezzük, nem lesz kevésbé meggyőző, mint az Ur feltámadásának bizonyítékai, melyek, noha egészen más fajtájúak voltak, az első egyháznak adattak.

Nem szenved kétséget, hogy Urunk második eljövetelekor is emberi formát ölthet és úgy jelenhet meg az embereknek, amint megjelent a feltámadás után tanítványainak. Nem csak azért, mert így emberi formában jelent meg a negyven nap folyamán is, hanem mert a szellemi lények a multban mindig megnyilvánították azt a hatalmukat, hogy mint emberek jelenjenek meg, testben és különböző alakban. De az ilyen megjelenés kívül esnék az isteni terv általános hatalmával való összhangon, nem különben kívül esnék a szentirási bizonyosságokkal való összhangon és megjelenés módja tekintetében. Mindjárt látni fogjuk ezt. Ehelyett az Urnak terve az, hogy az Ő lelki királysága emberi és földi hatásokkal közölje, eszközölje és nyilvánítsa jelenlétét és erejét. Épen úgy, amint e világ fejedelme a Sátán is, habár az embereknek láthatatlan, mégis szerteható befolyást gyakorol a világra a neki alávetettek és az ő szellemétől megszállottak és kormányzottak által, azonképen a béke új Fejedelme is, az Ur, jelenlétét Neki alávetett és az Ő szellemétől megszállott és kormányzott emberi lények által fogja megnyilvánítani és azt művelni.

A természetes szemmel való látás és a természetes füllel való hallás nem minden, ami látás és hallás tekintetében van. „Az Istent soha senki sem látta“

igy, de az Isten minden gyermeke látta ismerte és érintkezett Vele. (János 1:18; 5:37; 14:7.) Mi halljuk Isten hívását, állandóan Jézusra nézünk és látjuk a jutalmat, az élet koronáját, melyet Ő ígér, de nem természetes látással és hallással, hanem értelemmel. Az a látás, amelyet mi birtokolunk a mi megdicsőült Urunktól, mint a dicsőségnek szellemi, felmagasztosított királyáról, Megváltónkról, a mi királyunkról értelmünk és hitünk szemeivel, sokkal értékesebb annál a látásnál, melyet természetes szemünk szolgálatot nekünk Pünkösöd előtt.

Szükségesség rendelte, hogy Urunk feltámadása után úgy és azon a módon jelenjék meg tanítványai előtt, mint ahogy megjelent. Ez a szükségesség nem forog fenn második eljövetelekor. Ez esetben célját egy másik mód jobban fogja szolgálni. Tényleg, ugyanazon módon jelenni meg második eljövetelekor, kárara volna az akkor betöltendő szándéknak. Feltámadása előtt az volt a célja, hogy meggyőzze őket arról, hogy Ő, aki meghalt, tovább is él, hogy azok elmenjenek tanúságot tenni feltámadásának tényéről (Luk. 24:48) és hogy ez a tanúság biztos alapja legyen a jövődő nemzedékek hitének. Minthogy senki sem jöhet Istenhez méltó módon, hogy elnyerje Tőle az örök befogadás szent lelkét, a Krisztusban való hit nélkül, szükségessé vált, nemcsak a tanítványokra nézve, hanem mindenkire nézve azután, hogy feltámadásának és átváltozásának bizonyosságai olyanok legyenek, hogy a természetes emberek is felfoghassák és értékelhessék azokat. Miután részesei lettek a Szentléleknek és megértették a lelki dolgokat, (1 Kor. 2:12—16) akkor is elhitték volna a sirnál álló angyaloknak, hogy Ő feltámadott halott állapotából, ha a Jézus ember-husból való testét ott látták volna feküdni még a sirban. De nem így volt azelőtt — a testnek távol kellett lennie, hogy hitet keltsen a szerintök lehetséges feltámadás-

ban. Miután a Szentlélek képessé tette őket a lelki dolgok megkülönböztetésére, elhitték a próféták bizonyosságát, hogy meg kell halnia, hogy azután feltámadjon halottaiból és felmagasztaltassék, mint a dicsőség királya, anélkül, hogy szükséges volna Rá nézve, hogy mint ember megjelenjék, hogy különféle testi alak ruháját öltse magára és ők érinthessék és lássák. Őt felszállani. De mindegyre szükségük volt nekik és minden természetes embernek. Hit által Istenhez jutunk. Ő általa, a bűnök bocsánatát nyerjük és az örökbefogadás Lelkét, hogy megértsük az által a lelki dolgokat.

Épen azzal, hogy Urunk emberi alakot öltvén, elmozdította a hit természetes akadályait, győzte meg tanítványait és tette őket másoknak tanukul, nem természetes látásuk és érintésük erejéből, hanem a Szentírásból való világosságuk alapján: „És megnyilatkoztatá akkor az Ő elméjüket, hogy értenék az Írásokat. És mondá nekik: így vagyon megírva, és így kellett szenvedni a Krisztusnak, és feltámadni a halálból harmadnapra. És prédikáltatni az Ő nevében a megtérésnek és a bűnök bocsánatának minden pogányok között, Jeruzsálemtől elkezdvén. Ti vagytok pedig ezeknek bizonyosságai.“ (Luk. 24 : 45—48.) Péter is világosan kijelenti ezt a célt mondván: „Ezt az Isten feltámasztá harmadnapon és azt mivelte, hogy Ő megjelenjék nyilván. Nem mind az egész községnek, hanem a tanúságtévőknek, kiket Ő azelőtt választott tudniillik nekünk, kik ettünk és ittunk vele együtt, minekutána feltámadott a halálból. Megparancsolta pedig nekünk, hogy hirdetnénk és bizonyosságot tennénk a népnek, hogy Ő az, akit az Isten elrendelt, hogy élőknek és holtaknak bírójuk legyen.“ (Csel. 10 : 40-42.)

Az Urra nézve feltámadása után pusztán csak célszerűségi kérdés volt, hogy a tanítványai előtt való megjelenésnek melyik formája tölti be jobban célját,

hogy t. i. ismertté tegye feltámadását és természete elváltozását. Ha mint tüzláng jelent volna meg, mint az angyal jelent meg Mózesnek az égő csipkebokorban (II. Móz. 3 : 2), valóban szólott volna ezáltal velük, de az ily módon adott bizonyság nem lett volna annyira meggyőző, mint az a módszer, amelyet választott, az apostolokkal és az egész széles világgal szemben, amelynek ők bizonyságul szolgáltak.

Ha a szellemi alak dicsőségében jelent volna meg, mint az angyal Dánielnek (Dán. 10 : 5—8), a dicsőség sokkal nagyobb lett volna, mint amekkorát a tanúság elviselhetett. A tanítványok bizonyára annyira meg lettek volna zavarva, hogy képtelenek lettek volna utasításokat kapni Tőle. Senki másnak, egyedül Pálnak mutatta magát így az Úr, és Pált annyira legyőzte dicsőségének megpillantása, hogy a földre esett és megvakult fényétől, amely meghaladta a déli nap fényét.

Vizsgálva a módot, melyet az Úr a negyven nap folyamán való megjelenésére választott, láttuk, hogy még a választott tanúságtevők előtt is csak néhány szori megjelenést engedett meg magának és akkor is csak rövidesen. Ha az egész idő, melynek tartama alatt tanítványainak megnyilvánult, az apró időközök helyett egy napra szorítottatott volna, alig lett volna több 12 óránál, szóval egy nyolcvanad része az egész időnek. Ha ez igaz, akkor nyilvánvaló, hogy a negyven nap 79 nyolcvanadrészában láthatatlanul volt jelen tanítványai közt. És ha megnyilvánulásokban is volt részük, ezek a megnyilvánulások (kivéven egyszer Tamásnak) nem voltak pontosan azonosak azzal az alakkal, amelyet három éven keresztül olyan közelről ismertek és csak néhány nappal is előbb láttak. Egyszer sincs mondván, hogy megszokott alakvonásai után ismerték volna fel, vagy hogy egyszer is ugyanabban a

alakban ismertek volnára, mint többi megnyilvánulásaikor.

Mária azt hitte Róla, hogy a kertész. Az Emmaus felé haladó kettőnek idegen volt. A Galileai tó halászainak is idegenkép tűnt fel, nem különben a tizenegyek a zárt szobában. Minden egyes alkalommal cselekedeteiről ismerték fel, szavairól, vagy beszédének megszokott színezetéről.

Amikor Tamás kijelentette, hogy csak az ő természetes látásához és hallásához szóló bizonyítékot tudja elfogadni, az Ur, noha teljesítette kérését, szeliden megfeddette, mondván: „Mivelhogy láttál és hittél engemet, Tamás, boldogok, akik nem láttak és hittek”. (János 20: 27—29.) Az idegenszerűbb bizonyosság az volt, amely nem a természetes látásnak szólt és áldottabbak azok, akik készen állanak elfogadni az igazságot, bárminemű bizonyosságok útján is valósítja azt meg Isten.

Megmutatta ily módon nekik, hogy most már nemcsak arra van hatalma, hogy különböző alakban és módon jelenjék meg, hanem hogy a tőlük látott testi alakoknak egyike sem volt az Ő szellemi, dicsőséges teste, jöllehet feltámadásának és jelenlétének ténye ezek által nyilvánult meg tanítványainak. A változatos alakok és láthatatlan, külső jelenlétének hosszú időközei, nyilvánvalóvá tették azt a tényt, hogy noha Uruk és tanítójuk élő volt és még nem szállott fel az Atyához, mégis szellemi lény volt, valójában láthatatlan az emberi szemnek, de azzal a képességgel felruházva, hogy jelenlétét és erejét tetszés szerint különböző alakban megnyilvánítsa.*

* A Lukács 4: 30-ban említett eset nem tekinthető hasonlónak a feltámadása után való megjelenésével és eltűnésével. Az nem volt eltűnés a nép előtt való láthatatlanná levés értelmében. Az csak ügyes, gyors mozdulat volt, amellyel kijátszotta elenségeinek gyilkos szándékát. Mielőtt véghez vitték meggyilkolására irányuló tervüket, hirtelen megfordult és elmenvén köztük, senkinek sem volt bátorsága és ereje, hogy bántsák Őt, mert még nem jött el ideje.

Testének és külsejének megteremtése, ahogy nekik megjelent, abban a szobában, melyben összegyűlve voltak, elvitathatatlan bizonyítéka volt annak, hogy Krisztus nem volt többé emberi lény, noha biztosította tanítványait, hogy a test, amelyet láttak és amelyet Tamás megérintett, valóságos husból és csontból való test és nem csupán látomás és jelenség.* Mint emberi lény nem léphetett a szobába anélkül, hogy az ajtót kinyitotta volna, de mint szellemi lény erre képes volt és akkor egy pillanat alatt olyan husból való testet és ruházatot teremtett és öltött magára, amilyent szándékolt tervére nézve alkalmasnak talált.

Egy pillanatig sem szabad elfogadnunk azt a némelyektől ajánlott véleményt, hogy Urunk az ajtót észrevétlenül nyitotta ki, mert az értesítés világos és egyszerű, hogy t. i. jött és megállott közöttük, míg az ajtó zárva volt — valószínűen gondosan eltorlaszolva és elrekeszelve — „a zsidóktól való félelem miatt.“ (János 20 : 19,26.)

Megváltozott természetéről való ez a tanítás még inkább kiemeltetett, a mód által, mellyel kitért tekintetük elől. „És eltűnt szemeik elől.“ A husból és csontból való test és ruházata, mely hirtelen jelent meg, míg az ajtók zárva voltak, nem távozott el az ajtón, hanem eltűnt, feloszlott azokra az elemekre, melyekből

* Senki se tételezze fel elhamarkodva, hogy mi itt spiritizmust, swedenborgianizmust, vagy egyéb izmust követünk. Mi csak pusztán az apostoli értesítést követjük és kapcsoljuk össze logikusan. A biblia tanítása s annak a Sátántól hirdetett utánpótlása, a spiritualizmus között való eltérést mi pontosan megkülönböztetjük s a következőekben fogjuk vizsgálat tárgyává tenni. Itt elég annyit megjegyeznünk, hogy a spiritizmus érintkezést állít a halottak és élők között, míg a biblia elítéli ezt (Ézsaiás 8 : 19) és azt tanítja, hogy az ilyen érintkezéseket, amennyiben igazak voltak, szellemi lények eszközölték, mint angyalok: Urunk stb. De sosem történtek ilyenek Urunk által, míg Ő ember Jézus Krisztus, vagy míg halott volt, hanem csak feltámadásával való átváltozása után, amikor életadó, megelevenítő lényé lett.

teremtette néhány pillanattal előbb. Eltűnt szemeik elől és nem volt többé látható nekik, miután a hus és csontok és a ruha, amelyekben megnyilvánult, szétszórtak — noha Ő még mindig, láthatatlan jelenvalósággal velük volt. És így volt több esetben a negyven nap folyamán.

Különös alkalmakkor, különös parancs céljából Isten hasonló erőt adott más szellemi lényeknek is, mint pl. angyaloknak, miáltal képesekké tette őket, hogy emberi formában jelenjenek meg, husból és csontból való testekben, melyek ettek és beszéltek azokkal, kiket utasítani jöttek, ép úgy, mint Urunk tette. (Lásd I. Mózes 18 ; Birák 6 : 11—22 ; 13 : 3—20 ; és az ezekre vonatkozó magyarázatokat az I. kötetben.)

Urunktól és az említett angyaloktól megnyilvánított erő, melynél fogva a ruhát, melyben megjelentek megteremthették és feloszlathatták, éppannyira emberfeletti volt, mint felöltött emberi testük megteremtése és felosztása. És ezek a testek nem voltak inkább dicsőséges szellemi testek, mint a ruhák, melyeket viseltek. Emlékezzünk vissza, hogy a varratlan köpenyeg és az egyéb ruházat, melyet Megváltónk keresztfeszítése előtt viselt, felosztatott a római katonák között, halottas ruhája pedig összehajtogatva a sirban maradt (János 19 : 23, 24 ; 20 : 5—7), úgy, hogy a ruháknak, melyben Ő az említett alkalmakkor megjelent, külön kellett teremtetniök s valószínűen mindenik a legmegfelelőbb volt minden egyes alkalomra. Például, amikor Máriának, mint kertész jelent meg, valószínűen olyan külsőben volt, melyet kertész szokott viselni.

Hogy a testek, melyben Urunk megjelent, valóban emberi testek voltak és nem káprázatok, azt azáltal adta tudtukra, hogy evett előttük, felszólította őket, hogy tapogassák meg és lássák, hogy teste valóban husból és csontból volt, mondván : „Miért vagytok meglepődve ? Nézzétek kezeimet és lábaimat,

hogy én vagyok, érintsetek engemet és lássatok, mert a léleknek nincs husa és teste, mint ahogy látjátok, hogy nekem van.“

Némely keresztyén igen képtelen következtetéseket vont le Urunknak ebből a kifejezéseiből, hogy ily módon az Ő felöltött husból és csontból való testét igazolják. Úgy tekintették felöltött testét, mint szellem testét, és azt állítják, hogy a szellem test szintén husból és csontból való test és tökéletesen azonos az emberi testtel, kivéven, hogy egy meghatározhatatlan valami, mit ők szellemnek neveznek, folyik ereiben, vér helyett. Úgy látszik, hogy elkerüli figyelmüket az Úr állítása, hogy ez nem szellemi test, hogy szellemi lénynek nincs husa és csontja. És feledik tán János kijelentését is, hogy: „Még nem jelentetett meg,“ hogy kicsodás egy szellemi test; és nem is fogjuk tudni addig, míg át nem változunk és nem leszünk Hozzá hasonlatosak, és nem látjuk Őt, nem olyanoknak, aminő volt, hanem amilyen most. ? (1. János 3 : 2) Elfelejtik e Szent Pál világos kijelentését, hogy „hús és vér nem örökölhetik Isten országát“ ? — és az Ő további állítását, hogy ennél fogva a Krisztussal öröklőknek mind „meg kell változniok.“ ? (I. Kor. 15 : 50, 51.)

Sok keresztyénnek az a gondolata, hogy Urunk dicsőséges szellemi teste azonos azzal a testtel, amely megfeszítettet és József sirjában elhelyeztetett. Az Urat megdicsőülve látva, a Kálvárián kapott sebei által akarják azonosságát megállapítani. Ez nagy tévedés, amelyet a legkisebb megfontolás is kiderít. Először, ez azt bizonyítja, hogy a feltámadási test nem megdicsőült és tökéletes, hanem sebekkel borított és eltorzított. Másodszor, ez azt bizonyítaná, hogy tudjuk, mi a szellemi test, holott az apostol ellenkezően nyilatkozott. Harmadszor, hogy megváltásunk díja visszavétetett, mert Jézus azt mondá: „Az én testemet váltságul adom a világ életéért.“ Teste, élete, *mint*

ember, emberi voltában áldoztatott fel megváltásunkért. És ha az Atya hatalmas által ismét életre támasztatott, nem emberi létezésre támasztotta fel azt, mert az a test feláldoztatott, mint megvételünknek ára. Ha pedig ez az ár visszavétetett volna, akkor továbbra is a halál ítélete alatt állana az emberiség, reménység nélkül.

Nincs több okunk azt feltételezni, hogy Urunk szellemi teste feltámadása után is emberi test, mint volna azt hinnünk, hogy szellemi teste emberi születése előtt is emberi volt, vagy hogy más szellemi lényeknek is van emberi testük. A szellemnek nincs húsa és csontja, s amint Péter apostol mondja: „Urunk halála adatott testben és megleveleltetett lélekben.”

Mindazonáltal Urunk emberi teste természetfeletti módon mozdíttatott el a sírból. Mert ha ott maradt volna, legyőzhetetlen akadálya lett volna a tanítványok hitének, kik még nem voltak kioktatva szellemi dolgokban „mert még nem vala a Szentlélek.” (János 7 : 39). Semmit sem tudunk arról, hogy mi lett ebből a testből, csak annyit, hogy nem romlott meg, nem indult bomlásnak. (Csel. 2 : 27, 31.) Vajjon gázokká omlott-e széjjel, vagy most is őriztetik valahol, mint Isten szeretetének, Krisztus engedelmességének és megváltásunknak nagy emléke, senki sem tudja. De nem is szükség ezt tudni. Hogy Isten csodálatos módon elrejtette Mózes testét, azt tudjuk. (V. Mózes 34 : 6 : Birák 9.) Tudjuk azt is, hogy az Úr emlék céljából csodálatos módon megőrizte a Mannát a romlástól az arany vederben, mely a frigszekrénybe volt helyezve a Szentek-Szentjében a Sátorban, és hogy ez jelképe volt az Úr testének, a mennyből való kenyérnek. (Zsid. 9 : 4 ; János 6 : 51—58.) Ennélfogva nem fog meglepni minket, ha a királyságban az Úr megmutatja a világnak a húsból való testet, amely megfeszítettetett mindenkiért, értük adott váltságképen, ám nem engedtetett meg, hogy megromoljék, hanem meg-

öriztetett, mint örökkévaló bizonyága a végtelen szeretetnek és tökéletes engedelmességnek: Végre hát lehetséges, hogy János 19 : 37 és Zak. 12 : 10 így módon teljesedjenek. Azok, akik kiabálták : „feszítsd meg” majd mint tanuk megállapíthatják ugyanannak a lándsával átszurt és szegektől és tövisektől megtépett testnek az azonosságát.

Ha Urunk dicsőséges testét húsból való testnek tekintenők, végre is nem adhatnánk számot különös és hirtelen megjelenéseiről a mennybemenetelt megelőző negyvennap folyamán. Hogy tudhatott oly hirtelen megjeleni, aztán eltűnni? Hogy volt lehetséges, hogy majdnem az egész negyvennap alatt láthatatlanul tartozkodott? Miért volt az, hogy minden egyes alkalomkor külseje annyira elváltozott, hogy sosem tetszett és ismertetett fel olyannak, amilyen valamely előző alkalommal volt, vagy amilyennek mindenki ismerte és szerette csak egy néhány nappal is megfeszítése előtt?

Nem elég, csak azt mondani, hogy ezek csodák voltak, mert az esetben a csodák szükségességének vagy szokásának az alapját is meg kellene nevezni. Ha feltámadásutáni teste húsból és csontból való volt, és azonos azzal a testtel, amely megfeszítettet, ugyanazokkal a vonásokkal és sebekkel, miért követett el olyan csodákat, melyek nemcsak nem erősítik meg ezt a tényt, hanem alkalmasak arra, amint látjuk, hogy egészen ellenkezőt tanítsanak? — hogy t. i. Ő maga nem volt többet ember, — hús és csontból való — hanem szellemi lény, aki szél módjára járhatott-kelhetett, úgy, hogy senki sem mondhatta meg, honnan jött, hova ment, de aki tanítványai oktatása céljából, mint ember — húsból és csontbólvaló — változatos emberekben jelent meg, melyeket szükséges alkalmakkor maga teremtetett és oszlatott széjjel.

Felfeszítése előtt Urunk baráti viszonyban volt

tanítványaival, de feltámadása után, noha nem kevésbé szerette őket, viselkedése velük szemben tartózkodóbb volt. Ez kétségtelenül azért volt, hogy nagyobb erővel vessé beléjük méltóságát, felmagasztaltságának tisztességét és hogy személye és tekintélye iránt kellő tiszteletet sugalmazzon nekik. Jóllehet Nála, mint ember-Jézusnál sosem hiányzott a viselkedésnek az a méltósága, mely tiszteletet parancsol, mégis isteni természetté való változása után nagyobb tartózkodás volt szükséges és alkalomszerű. Ezt a tartózkodást mindig megőrizte Jehova is teremtményeivel szemben és alkalomszerű volt a jelen körülmények között is. Ez a tartózkodás jellemezte Urunk összes találkozásait is tanítványaival feltámadása után. Ezek a találkozások nagyon rövidesek voltak, mint Maga is mondta: „Nem szölok ezután sokat veletek.“ (János 14 : 30.)

Azok, akik hiszik, hogy mennyei Atyánk szellem és nem ember, semmi nehézséget sem találnak annak elgondolásában, hogy Urunk Jézus is, aki most isteni természetű magasztaltatott fel s aki nemcsak erkölcsi hasonlósága Istennek, hanem valóban is „az Atya személyének nyilvánvaló képe“ többé nem ember, hanem szellemi lény, akit senki sem láthatott és láthat csoda nélkül. Ép olyan lehetetlenség emberekre nézve, hogy megláthassák az Úr Jézus leplezetlen dicsőségét, mint amily lehetetlen volt Jehovát meglátni. Gondoljuk meg egy pillanatra, hogy a szellemi dicsőség egyetlen sugára is mennyire hatott Mózesre és izraelre Sinai hegyén. (Zsid. 12 : 21; II. Mózes 19; 20 : 19—21; 33 : 20—23; 34 : 29—35.) „Oly félelmetes volt a látvány,“ annyira előzőlnő és félelemsugalló, „hogy Mózes szólott: Rettenetesen félek és reszketek.“ És jóllehet Mózes természetfeletti úton meg volt erősítve arra, hogy az Úr dicsőségét meglássa, úgy, hogy negyven nap és negyven éjjel keresztül Istennel egyedül, dicsőségétől beárnyé-

kolva, étel és ital nélkül vette és irta az isteni törvényt (II. Mózes 34 : 28), mégis mikor színről-színre kívánta látni az Urat, az Úr azt mondta neki: „Nem láthatod az én arcomat, mert nem láthat engemet egy ember is élve.“ (II. Mózes 33 : 20.) Ennélfogva minden, amit Mózes láthatott, csak egy, az Urat ábrázoló jelenség volt, több nem volt lehetséges. Ez megegyezik az apostol nyilatkozatával is: „Senki sem látta az Istent soha,“ Ő a halhatatlan Király, a láthatatlan, „kit senki az emberek közül nem látott, sem láthat.“ (I. Timóthé 6 : 15, 16.) De hogy a szellemi lények láthatják és látják is Istent, ki Maga is szellemi lény, világosan meg van mondva Máté 18 : 10-ben.

Ha Urunk még mindig „az ember Jézus Krisztus, ki váltságul adta Magát mindenekért“ (I. Timothé. 2 : 5, 6) — ha halálra adatván mint test, ismét feltámadott mint test, és nem, mint az apostol mondja, megelevenítő lélekképen, akkor ahelyett, hogy felmagasztaltatott volna magasabbra, mint az angyalok és mint minden név, mely égen és földön neveztetik, még mindig csak ember. Ha pedig megtartja szolgálai alakját, amelyet felvett a minden emberért való halál elszenvedése céljából és így még egy kissé alantabb áll, mint az angyalok, akkor nem is láthatja Istent. De mennyire észszerűtlennek tűnik fel ilyen feltevés az apostoli bizonyosságok vizsgálatának világában! Gondoljuk meg, ha az Urnak lándsával és szegekkel és töviskoszorúval átluggatott és megsebzett és szomorúsággal jellemzett teste egyszersmind az Ő dicsőséges szellemi-teste is, hogyha a sebek és vérbe kevert emberi vonások részei és darabkái a megdicsőült Urnak, mennyire távol esnék Ő a szépségtől, még akkor is, ha szeretnők az érettünk elszenvedett sebeket. Ha Ő ilymódon tökéletlen, sebektől és vértől itatott testet visel és mi majd Hozzá hasonlók leszünk, nem következik-e ebből, hogy az apostolok és a szentek is,

akiket megfeszítettek, lefejeztek, halálra köveztek, elégettek, darabokra vagdaltak és állatokkal széttépettek, nemkülönben azok is, kiket véletlen szerencsétlenségek értek, mind az Ő bélyegeit és sebeit fogják viselni?

Eszerint a felfogás szerint nem nyujtaná-e a menny a legbőrzalmasabb látványt — mindörökké? De hát ez nem lehet és senki sem vallhat sokáig ilyen észszerőtlen szentírássellenes nézetet. A szellemi lények tökéletesek minden tekintetben és ezért figyelmezteti az apostol az egyházat, kik az Ő mennyei, avagy szellemi dicsőségének és tiszteletének örökösei, hogy noha elvettetett (halálban) gyengeségben, (jelekkel és sebekkel, stb.) mégis (a lény) feltámadott dicsőségben; noha elvettetett tiszteletlenségben (a gond és szomorúság vonásaival), feltámadott dicsőségben, noha elvettetett mint természetes test, (szóról-szóra állati test), fel fog támadni, mint szellemi test; és amiképen viseltük a földi atya képét, úgy fogjuk viselni a mennybeli Úr képét. (I. Kor. 15 : 42—51.) Urunk Jézus mi érettünk földi képet is vett és viselt egy ideig, hogy megváltson minket. De feltámadása által mennybeli Úr lett (Róm. 14 : 9) és nekünk, ha igazak vagyunk, már nemsokára viselnünk kell a mennybeli Úr (szellemi testek) képét, amint most még a földi Ur, Ádám (emberi testek) képét viseljük.

Emlékezzünk Pál esetére. Hogy az apostolok egyike lehessen, bizonyoságul kell lennie; látnia kell az Urat feltámadása után. Ő nem volt azok sorából, kik látták a feltámadás és jelenlétel megnyilatkozásait a negyven nap folyamán, ennél fogva részére az Urnak külön megpillantása adatott. Ám nem úgy látta Őt, mint a többiek, különböző alaku husba és ruhákba leplezve. És a pusztá rápillantás Urunk leplezetlen dicsőségű személyére, a földre sujtotta őt, megvakulva a fénytől, amely felülmulta a napnak déli fényét. Ebből a látásból őt bár részlegesen látásra visszasegíteni,

csodát kívánt. (Csel. 9 : 17, 18.) Nem úgy látta-e Pál az Urat, mint amilyen, — mint szellemi lényt ? És nem úgy jelent-e meg az Ur a negyven nap folyamán, mint a milyen volt, t. i. mint a milyen volt előzőleg — immár kifejtett különös célból és okokból ? Erre nézve nem lehet helye kétségnek. De az Urnak célja volt azaz, hogy így jelent meg Pálnak, mint ahogy más célja volt és más célt munkált azzal, hogy eltérően mutatkozott a többieknek. Ezt a célt maga Pál mondja meg így szólván: „Legutolszor pedig mindennek között nekem is, mintegy idő előtt születettnek megjelent.“ (I. Kor. 15 : 8) Minthogy az Urnak a megszületése, halálból való megszületése volt, szellemi lény voltának teljes tökéletességére (Kol. 1 : 18 ; Róm. 8 : 29.), úgy az egyháznak, Krisztus testének a feltámadására is itt és egybeült is, mint születésre történik célzás. Szellemi lényekké születésünk, vagyis feltámadásunkkor, mi is az Urat úgy fogjuk látni, mint amilyen, úgy, ahogy Pál látta Őt. De mi akkor megváltozván, vagyis megszületvén mint szellemi lények, nem fogunk földre sujtatni, sem megvakíttatni az Ur dicsőséges személyének látásától. Pálnak a szava azt jelenti, hogy ő úgy látta az Urat, mint ahogy mi fogjuk látni Őt, — „mint amilyen“ : — Ő úgy látta, mint ahogy Krisztus egész Teste fogja látni. Am Pál idő előtt látta az Urat, mielőtt megszületett volna a halálból, és képes lett volna elviselni a látást ; mégis úgy látta, mint ahogy minden megszületett látni fogja kellő időben.

Mózes, amint lejött a hegyről, hogy közölje Izraellel a törvény szövetséget, jelképezője volt az új szövetség nagyobb Törvényadójának és Közvetítőjének, aki második eljövetelekor eljön kormányozni és megáldani a világot. Mózes ennél fogva jelképezte az egész egyházat, amelynek Urunk feje volt. Mózesnek az arca fényessé tétetett, hogy a nép nem nézhetett reá és fátyolt kellett aztán viselnie, mint jelképét Krisztus

szellemi dicsőségének, mint ábrázolóját annak a pontnak, melyet most vizsgálunk. Krisztusé a valódi dicsőség és fényesség, az Atya személyének nyilvánvaló képe és mi olyanok leszünk, mint Ő és senki sem nézhet rá erre a dicsőségre. Ennélfogva bármiképen is nyilvánítja magát a Törvényhozó a világnak, amikor az Ur dicsősége feltáratik, a lelki személyek dicsősége láthatatlan lesz. A fátyolon át fognak beszélni, a lepel alatt. Ezt és még többet jelent a Mózes fátyola. (II. Mózes 34: 30—33.)

Minél gondosabban tanulmányozzuk a kérdést, annál inkább és inkább megismerjük az isteni bölcsességet, mely érvényesül abban a módban, ahogy Urunk feltámadása az apostoloknak feltáratott, hogy ezáltal megnyugtatót és megbízható tanukká legyenek, hogy a világ szelidjei elfogadhassák bizonyosságukat és híhesék, hogy Isten feltámasztotta Urunkat a halálból — hogy elhiggyék, hogy Ő volt az egyetlen, aki halott volt, de most méginkább eleven, és hívén, eljuttassanak Általa Istenhez. És amint az igazság Szentlelkének utmutatása mellett szemléljük Őt, értelmünk kitágul és nem úgy látjuk többé, mint ember Jézus Krisztust, hanem mint a dicsőség és hatalom Urát, az isteni természet részesét. Ily módon megismerjük Őt, akinek jöveteleért és királyságáért az egyház oly komolyan imádkozott és sohajtozott. Senki, aki kellőképpen ismeri meg az Ő nagy felmagasztalását, nem várhatja második eljövetelekor az ember Jézus Krisztust husból való testében, mely áldözatra készítettett és megsebesítettett és halálra adatott váltságunkképen. Sem azt nem várhatjuk, hogy második eljövetelekor a husnak és csontnak különféle formáiban jelentkezze és nyilvánítsa meg magát a világnak — ez csak azoknak az első tanuknak volt szükséges, de nem most. Amint látni fogjuk, második jelenlétét egészen eltérően fogja megnyilvánítani.

Abból, amit a szellemi lényekre s azoknak multbeli megnyilvánulásaira nézve láttunk világos, hogy ha Urunknak második eljövetelekor úgy kellene megnyilvánulnia, hogy vagy megnyitja az emberek szemét dicsőségének látására, mint tette Pállal és Dániellel, vagy pedig emberi testet ölt, mindkettő kár lenne az igéjében feltárt tervre nézve. Ha dicsőségben jelennék meg a világnak, a világ szemét csodálatos uton képesé munkálván az Ő látására, ennek eredménye az volna, hogy teljesen megbénítaná az embereket ez az előzőnlő látomás. Ha pedig mint ember jelennék meg, ez lefokozná méltóságának mértékét és isteni természetének és alakjának a kelleténél alacsonyabban becslését eredményezné. Minthogy se nem szükséges, se nem tanácsos, nem tételezhetjük fel, hogy bármelyikét is választaná az említett két módnak.

Ellenkezően azt kell várnunk, hogy Krisztus emberi mivoltának testében szakasztott azon módon lesz jelen, mintahogy akkor, mikor az Ur „testté lett“ és az emberek közt lakott, Isten nyilvánult meg testében. Az emberi természet, ha tökéletes és Istennel harmóniában élő, Istennek képmása a testben. Így az eredetileg tökéletes Ádám képmása volt Istennek és a tökéletes ember Jézus Krisztus szintén, ugyannyira, hogy elmondhatta: Fülöpnek, tanítványának, ki kérte, hogy megláthassa az Atyát, hogy: „Aki engem látott, az látta az Atyát“ — vagyis látta Istennek hasonmását a testben „a testben megnyilvánult Istent.“

Ilymódon az emberi nem is általánosságban, valamint annak tagjai fokozatosan visszatérnek Istennek rég elvesztett képére, testileg képei, hasonmásai lesznek az Atyának és Krisztusnak. A Millenium kezdetekor, amint már láttuk, a tökéletes emberiség példányképei lesznek a világ előtt (I. kötet): Ábrahám, Izsák, Jákob és a szent próféták, mint kik már megpróbáltattak és elismertettek, lesznek fejedelmek az emberek között, a

szellemi, a láthatatlan királyság helytartói és képviselői. Ezekben — testeikben — Krisztus meg fog nyilváníttatni, épen úgy, mint ahogy az Atya megnyilváníttatott az Ő testében. És amiképen mindenki, aki akar, tökéletességre jut és teljes harmóniába kerül Krisztus akaratával, minden egyes ilyen képe lesz Istennek és Krisztusnak és mindenikben közülök Krisztus meg fog nyilvánulni.

Minthogy a tökéletes és teljesen megszentelt ember Isten erkölcsi képmására teremtetett, képes is lesz tökéletesen értékelni a Szentlelket és Isten ígését; és a megdicsőült egyház fogja irányítani őt. Kétségtelen, hogy látomások, közvetlen kinyilatkoztatások és egyetemes összeköttetés a lelki királyság s annak földi helytartói és képviselői között sokkal szabadabbak és általánosabbak lesznek, mint amilyenek voltak azelőtt valaha a hasonló összeköttetések — még az édeni közösség után is, mielőtt a bűn elítéltetést s az Isteni kegyelméből és közösségből való kiszakadást hozott.

Ennélfogva sem értelem, sem Szentírás szerint semmi sem követeli, hogy Urunk második eljövetelekor husból és csontból való különféle testekben nyilatkozzék meg. Hogy ez az eljárásmód nem is lényeges, ki tetszik Sátán királyságának sikeréből, mely tisztára emberi lényeket működtet, mint ható tényezőket. Azok, kik a gonoszság és tévedés szellemében részesednek, a legteljesebben a nagy, láthatatlan fejedelmet képviselik. Utóbbi tehát nyilvánvaló testükben, jöllehet maga, mint szellemi lény, az embereknek láthatatlan.

Krisztus átváltoztatta az isteni természet részeit, azt mivelte, hogy azok is szellemi lényekké legyenek, oly igazán, mint a Sátán és egyképen láthatatlanok az embereknek. Cselekedeteik módban a Sátán hiveinek cselekedeteihez hasonlóak lesznek, noha jellemben és eredményekben egyenesen ellenkezők. Tisztes cselek-

vöik nem lesznek megkötve és rabszolgákká téve a tudatlanságtól és gyengeségtől, hanem tökéletesek lesznek, „igazán szabadok,” értelemmel és összhangban cselekednek, szabad választásból és szeretetből, jutalmuk pedig az igazság jutalma lesz.

Urunk jelenléte „a hatalom és nagy dicsőség” feltárásai által fog megnyilváníttatni a világ előtt és pedig nem csak a természetes látásnak, hanem a világ értelmi szemeinek is, amennyiben ezek a szemek nyitva lesznek az új Kormányzótól létrehozott nagy változások értékelésére. Jelenléte és igazságos hatalma el fog ismertetni úgy a büntetésekben, mint az áldásokban, melyek uralmából az emberiségre áradnak.

Régóta általános hiedelem, hogy csüggedés és háboruság, mint a rossz cselekedet büntetése jön a gonoszokra. Ez természetes és valódi törvénynek tetszvé, az emberek általánosságban elfogadták azt, úgy gondolkodván, hogy ennek így kell lennie, ha valójában nincs is így. Ám a tapasztalat rideg tényei megegyeznek a bibliával abban, hogy a múlt folyamán az istenes emberek voltak azok, kik a leggyakrabban szenvedtek csapásokat és üldözéseket (2 Timóth. 3: 12.) „A háboruság napjában” azonban, a Messiás uralmát bevezető negyven évben a dolgoknak ez a rendje kezd megfordítódni. Ezen a napon a gonosz hatalmak felborulnak és a fokozatos folyamatban megalapozott igazság csakhamar a gonosztevőknek megfelelő megtorlást fog kimunkálni és áldásokat azoknak, kik jót mivelnek. „Nyomorusság és szorongató veszedelem lesz minden gonoszat cselekedőnek . . . de dicsőség, tisztesség és béke minden jó cselekedőnek,” . . . a haragnak napjára és az Isten igaz ítélete megjelenésének napjára. Ki megfizet mindennek az ő cselekedetei szerint” (Róm. 2: 9, 10, 6, 5.) És minthogy oly sokan vannak most, kik gonoszok, a megtorlás igen súlyos lesz kezdetben, „háboruság idejét” teremtvén „milyen

még nem volt, mióta nemzet van a világon.“ Ily módon, bosszuban, háboruságban és a nemzeteken való haragban fogja az Ur feltárni a világnak a változás tényét, vagyis a felmentést és az uralkodók megváltozását. Mikor az Urnak ítéletei lesznek a földön, az igazságot megtanulják a földnek lakosai: (Ézsaiás 26: 5—11). Meg fogják tanulni, hogy a dolgok új rendjében az igazat cselekvőknek fel kell magasztaltatniok, a gonoszt cselekvőknek pedig visszاسorítottatniok és büntetést szenvedniök. A királyságra vonatkozóan, nem különben annak hatására az alázatosak, az igazak, a szegények, a szűkölködők és elnyomottak dolgában, továbbá, hogy a királyság mint fogja felborítani a kiváltságokat és az igazságtalanság és elnyomottság minden rendszerét és mint fogja általánosan egyenlősíteni az emberi dolgokat, mindezt nézve prófétai bizonyosságot óhajtvá, olvasd Zsolt. 72: 1—19, 37: 1—14.

Királyunk ilyenképen fokozatosan fogja megnyilatkoztatni magát: némelyek hamarabb fogják megkülönböztetni az új Uralkodót, mint mások, de végezetül „minden szem látni (horao — megkülönböztetni) fogja Őt. (Jel. 1: 7.) De „felhőkkel jön“ és míg a háboruság felhői nehezek és sötétek és a hegyek (a jelen világrend királyságai) reszketnek és lehullanak, és a föld (a szervezett társadalom) megrendül, szétदारabolódik és megolvad, némelyek kezdik megérteni, amit mi már elérkezettnek hirdetünk, hogy t. i. Jehova nagy napja megjött, hogy a háboruságnak és a nemzeteken való haragnak megjövendőlt napja már kezdődik; hogy Jehova Felkentje felölti nagy hatalmát és bele fog nagy művébe, hogy az ítéletet mértékre vonja és az igazságot mérlegre. (Ézsaiás 28: 17.) És uralkodnia kell, amíg le nem terített minden tekintélyt és törvényt a földön, melyek ellenkeznek a mennyben érvényes tekintélyekkel és törvényekkel.

Amint a háboruság növekszik, az emberek vé-

delmet keresnek, de hiába, az odukban, a pincékben, a társadalom sziklái és erődítményei között (Szabadkőművesség, an Odd Fellow-k társasága, Trade Union, Céh, Trust, és egyéb világi és egyházi társaságok), a föld hegyei (kormányai) között, mondván: „Esetek mi reánk,* (fedjete, védjete), rejtsetek el minket Annak színe előtt, Aki a széken ül és a Báránynak haragjától; mert eljött haragjának nagy napja.“ (Jel. 6: 15—17.)

A pénz bálványimádása, melyben az egész világ esztét vesztette és amelynek oly kimagasló helye lesz a háboruságban, amennyiben nem csak a felhalmozás vágyát okozza, hanem a megtartását is, teljesen el fog töröltetni, amint meg van mutatva Ézsaiás 2: 8—21; és Ezékiel 7: 17—19-ben.

A háboruság nagy napja fel fog ismertetni, és vihara elől mindenki védelmet keres, noha az Urnak akkor világszerte leendő ítéleteit kevesen fogják úgy ismerni, mint jelenlétének, hatalma felállításának és törvényei rákényszerítésének eredményét. Végezetten azonban mindenki meg fogja ismerni (látni) a dicsőség Királyát; és mindenki, aki szereti az igazságot, örülni fog akkor, hogy engedelmeskedett Neki és teljesen igazságos követelményeihez szabta magát.

Ez a megtorlás ideje lesz mindazokra nézve, kik csellel és erőszakkal, olykor a törvény nevében és annak szentesítésével igazságtalanul elharácsolják mások jogait és tulajdonát. A megtorlás, amint láttuk, az Ur-

* Az itt használatos görög szó epi általában on, en, ön-t jelent, de felett-et és körül-t is jelent és igen gyakran így fordítják a biblia fordításokban. A gondolat itt a védelem és nem a szétzúzás. Az erre a szakaszra vonatkozó általános nézet, hogy az azt tanítaná, hogy a gonosz embereknek akkor elég hitük lesz arra, hogy valódi hegyeknek a lehullását kérik, képtelenség. Az igazi teljesség már kezdődik: a nagy, a gazdag, nem kevésbé a szegény, egyformán menedéket keres a hegyekben, a sziklákban, a barlangokban a gyűlni látszó háboruság sötét vihara elől,

tól fog jönni, a nép tömegeinek felkeltése által. Nyomorultságukban, irtózáván lemondani egy dollárról, vagy egy hold földről, vagy valamely megszerzett és hosszú időn keresztül vita nélkül élvezett jogról, vagy méltóságról, de látva a megtorlás közeledtét, sokan az el-eddig hatalmas — polgári, társadalmi és egyházi — szervezetek védelmét keresik, hogy megvédjék, vagy előmozdítsák érdekeiket, érezvén, hogy egymagukra el kell bukniok. De mindezek nem lesznek elég erősek arra, hogy megszabaduljanak az Úr haragjának napján. A közelgő összeütközés és megtorlás a föld összes családjait jajgatásra bírja, mert ez háborúság napja leszen, milyen még nem volt, mióta nemzet van e földön, és nem is fog lenni ismét. Őmiatta lesz, hogy ők jajgatni fognak; ítéletei miatt, melyek egészen természetes módon fogják elhívni a nagy háborúságot. Mert az Úr felkel, hogy rettenetesen meg rázza a földet és pusztítsa romlottságát. (Ézsaiás 2 : 21.) Oly messzirenyúlók lesznek az ítéletek és a háborúság, hogy senki sem fog megmenekülni. Végetül minden szem meg fogja különböztetni a változást és megismeri, hogy az Úr uralkodik. A háborúság jelentékenyen csökkentetnék, ha az emberek belátók lennének és hamarosan a méltányosság elvei szerint tudnának cselekedni, megtagadva és elhagyva a multnak minden igazságtalan előjogát, még ha törvényesítve is vannak azok. De az önzés nem fogja megengedni ezt, míg a háborúság egészen meg nem töri és fel nem borítja a dőlyföst, meg nem alázza a hatalmast és fel nem magasztalja a szelidet.

Am mindaddig, míg a háborúság nagy napja bezáródáshoz nem jut, míg a pogány királyságok porrá nem zúzatnak, és véglegesen el nem mozdíttatnak, semmi hely nem maradván részükre (amint megmutattuk az előző fejezetben) míg a nagy Babilon teljesen fel nem boríttatik és befolyása a nemzetekre meg nem

töretik, mindaddig az emberi nem nagy tömege nem jut el az eset igazi állapotának ismeretére. Akkor látni fogják, hogy a nagy háborúság, amelyen átmentek volt az, amely jelképesen „a mindenható Isten ama nagy napja viadaljának” neveztetik (Jel. 16 : 14); hogy abban az arányban, ahogy a tévedést és gonoszt segítették, küzdöttek az új uralom és a föld új kormányzójának törvénye és ereje ellen, és amint nyelvüket, tollukat, kezüket, befolyásukat és eszközeiket bármilyen kérdésben az igazság és jog támogatására használták, abban a mértékben és fokban harcoltak az Úr mellett.

Némelyek a háborúság jelentőségét hamarabb felfogják, mint mások, mert tanulékonyabbak. És az egész háborúság folyamán mindig lesznek a világon olyanok, akik tanúságot tesznek a dolog mellett, hirdetvén, hogy az Úr jelenléte és a sötétség hatalmai ellenmondó királyságának a fenntartani akarása az igazi oka a háborúságnak, a társadalom megrázkodtatásának és felborulásának, megmutatván, hogy mindenki, aki ellenszegül az igazságnak és igazságosságnak, ellensége ezáltal az új királyságnak és ha nem hódolnak meg hamarosan, csakhamar megalázó vereséget kell szenvedniök. Mégis a tömegek nem fognak törődni a bölcs tanáccsal, mint ahogy mindig tették, míg teljesen meg nem aláztatnak az új királyság vas kormánya alatt, csak végére látván be pályájuk esztelenségét.

Az igazi tanító és világosító (Máté 5 : 14); az egyház, Krisztus teste nem fog sötétségben hagyatni, hogy tudomást szerezzen az Úr jelenlétéről haragjának és erejének megnyilvánulásai által, amint a világ tudomást fog szerezni arról. Megvilágosítására különleges intézkedés tétetett. A prófécia biztos szava által, mely mint világosság fénylik a sötétség helyén, világos és határozott értesülést nyer a várandó dolgokról. (2 Péter 1 : 19.) A próféta szava által nemcsak a csüg-

gedéstől lesz megvédve és képessé téve a kísértések, cselvetések és botránykövek legyőzésére ama gonosz napon és ily módon Istentől elismerten megállani, hanem a világnak fáklyahordozója és oktatója is lesz. Az egyháznak így módjában lesz megmutatni a világnak a háborúság okát, hirdetni az új kormányzó jelenlétét és kijelenteni az új felmentés politikáját, tervét és célját és kitanítani a világot a dolgok tekintetében követendő legjobb út felől. És noha az emberek nem fognak törődni az oktatással, amíg a meghódolás leckeje a háborúság által erővel rájuk nem kényszerítetik, mégis nagyban fogja segíteni őket a lecke megtanulásában. A „lábaknak,” mint Krisztus utolsó tagjainak, a hegyeken (királyságokon) Krisztus uralma kezdete hirdetőinek eme küldetésére céloz. Ézsaiás 52 : 7.

Látszólag ellenmondó szentiráshelyek.

Vannak némely szentirási kijelentések, az Úr viszatérésének és megjelenésének módjára vonatkozóan, melyek kritikailag megvizsgáltatván, egymásnak ellentmondani látszanak. Kétségtelenül ezek századokon keresztül az isteni tervnek azt a szolgálatot tették, hogy az igazságot megértése kellő idejének eljöttéig elrejtsek. És ekkor is rejtve marad az igazság mindenki elől, kivéven a megszentelt egyének különös osztályát, kiknek részére az igazság rendeltetett.

Például Urunk azt mondta: „Ime eljövök, mint a tolvaj,” és „Amiképen volt Noé napjaiban, úgy lesz az ember fiának napjaiban is.” (az Ő jelenlétének napjaiban). „Esznek vala, isznak vala, feleségeket vesznek és házasságra adatnak vala,” „és mit sem tudott addig, mig el nem jött a vizözön.” „És amikor a farizeusok kérdezték Jézust, hogy mikor jön Isten országa, felelte nekik, mondván: Isten országa észrevétlen jön.” (Széliegyzet: külső jel nélkül) Jel. 16 : 15 ; Lukács 17 : 26, 27, 20 ; Máté. 24 : 38, 39.)

Ezek a szentiráshelyek világosan jelzik és ábrázolják az Úr jövetelének módját. Megmutatják, hogy Ő láthatlanul lesz jelen és oly dolgot mivel, miről a világ egyideig mit sem fog tudni. Megérkezésének ennélfogva csöndesen, észrevétlen kell történni, és teljesen ismeretlenül a világnak, mintha tolvaj jönne, zaj nélkül, s figyelemkeltő tüntetés nélkül. Amikép Noé idejében a világ folytatta szokott dolgait, egyáltalában meg nem zavarva és a legcsekélyebb hit nélkül Nóénak a közelgő vizözönre célzó prédikációjában, épen úgy az Úr napjának elején is a világ, nem hívén jelenléte és a fenyegető veszély hirdetésének, szokott módon tovább él, rá sem hederítván semmi ilyes prédikációra, miglen a háborúság nagy vizözönében a régi világ — a dolgok régi rendje — alá merül, elmulik, előkészítvén az újrend végleges megalapítását, Isten királyságát az összes egek alatt. — „Ahogy volt Nóé napjaiban, úgy fog lenni az ember fiának napjában (jelenlétében) is.“

Másfelől találunk szentiráshelyeket, melyek első pillanatra egyenes ellenmondásban látszanak lenni ezekkel. Pl. „Mert az Úr unszolásnak kiáltásával, Arkan-gyálnak szavaival és Istennek trombitájával leszáll az égből.“ „Mikor megjelenik az Úr Jézus az égből; az Ő hatalmasságának angyalival. Tűznek lángjában, ki boszszut áll azokon, kik az Istent nem ismerik és nem engednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának.“ „Meglátják az embernek fiát eljönni az égnek felhőiben, nagy hatalommal és dicsőséggel.“ „Íme eljő felhőkkel és minden szem meglátja Őt.“ (1 Thess. 4 : 16 ; 2 Thess. 1 : 7, 8 ; Máté 24 : 30 ; Jel. 1 : 7.)

Hozzánk, mint az igazság kutatóihoz nem illő ezekkel a szentirási szakaszokkal szemben azt mondanunk, hogy nagyobb részük a nekünk tetszős nézetet látszik igazolni, s ezzel aztán a többi szakasznak hátat fordítanunk. Amig valamely kérdésben nincs

olyan nézetünk, amelyben minden egyes bibliai állítás értelmes magyarázatra talál, mindaddig nem szabad biztosaknak lennünk affelől, hogy a kérdésben meglettük az igazságot. Az Úrnak egyetlen állítása annyira igaz és annyira szilárd alapja a hitnek, mint száz. Sokkal bölcsebb dolgok, összeegyező értelmet keresnünk, mint egyoldalú magyarázaton alapuló következtetésre jutnunk és ugyanolyan elméletet elfogadnunk és így magunkat és másokat is megcsalunk.

A keresztyének általában nem törekszenek arra, hogy ezeket a szentirási helyeket összeegyeztessék és így eszméik egyoldalúak és helytelenek. Az említett idézeteknek utóbbi csoportja ép olyan pozitív, mint az első csoport és csak látszólagosan tanítja az Úr csendes, észrevétlen, tolvajszerű eljövetelének és jelenlétének tökéletes ellentétjét. Ezeken az idézeteken kívül az Úr eljövetele módjának még két, más jelölésére hivatkozhatunk, és pedig: „E Jézus, aki oda felviteték titóletek mennyországba, aképen jő el, amiképen látátok Őtet felmenni a mennyekbe.“ „Mert miképen a villámlás kijő napkeletről, és megtetszik napnyugatra is, úgy leszen az ember fiának eljövetele is.“ (Csel. 1 : 11 ; Máté 24 : 27.) Helyes következtetés mérlegelése céljából ezeket is kellőképen mérlegelnünk kell.

A kérdés vizsgálatába meg kell jegyeznünk a következőt. Minthogy Urunk pozitív tényként állította, hogy királysága külső jel nélkül fog megalapíttatni, és hogy jövetele, jelenléte olyan lesz, mint a tolvajé, szigorú és éber figyelmet kívánó arra nézve, hogy észrevegyék és megkülömböztessék, ebből az következik, hogy a fentebb külső, látható megnyilvánulás bizonyítékul közölt idézetek, a legteljesebben jelképes nyelvek, kivéven azt az egyet, mely azt mondja, hogy aképen fog eljönni, mint ahogy elment. A jelképes szövegeknek magyarázat tekintetében mindig meg kell hajolniuk a világosabb, betűszerintibb szövegek előtt.

mihelyt amazoknak jelképes karakterét felismertük. Mi helyt pedig a betűszerinti magyarázat megtámadja az értelmet és így valamely szakaszt egyenes ellentétbe helyez a szentírás érthető kijelentéseivel, az ilyen szakaszt jelképesnek kell tekintenünk és értelmét, min jelképet egyezőnek kell gondolnunk más nyilvánvalóan egyszerű és betűszerinti szakaszokkal és a kinyilatkoztatott terv általános tervével és céljával. Ily módon felismerve és magyarázva a jelen esetben való jelképeket, kitetszik az összes kijelentések gyönyörű harmóniája. Hadd vizsgáljuk meg most azokat és lássuk, mennyire tökéletesen egyeznek a nem jelképes kijelentésekkel.

a) *„Mert az Úr unszolásnak kiáltásával, Aranygalnak szavával és Istennek trombitájával leszáll az égből.”* (1 Tess. 4 : 16). Az itt említett szó és trombita minden tekintetben megfelel a Jel. 11 : 15—19-ben használt képpel : „És a hetedik angyal is trombitála és nagy szózatok lönek a mennyben, melyek ezt mondják vala : E világnak országai lettek a mi Urunkéi és az Ő Krisztusáé, ki mindörökkön uralkodik . . . És megbusultak a pogányok és eljött a Te haragod és a halottaknak idejek, hogy megítélteszenek stb.” Ugyanezekre az eseményekre történik célzás Dániel próféciájában : „Ezidőben feláll, (átveszi az uralmat) Mihály angyal (Krisztus) a nagy fejedelem . . . és leend a háboruságnak ideje, melyhez hasonló nem volt attól fogva, hogy nép kezdett lenni mindezideig . . . és sokan azok közül, kik alszanak a föld porában, felsekkennek.” Pál pedig a hangoknak és trombitáknak általa való említéséhez hozzáfűzi : „És a Krisztusban meghalt először támad fel.” 2. Tim. 4 : 1-ben továbbá azt mondja, hogy Krisztus megfogja ítélni az eleveneket és holtakat, az Ő megjelenésének és Királyságának idején ; és az élő nemzetek megítélésének ez a kezdete mindenütt úgy van leírva, mint a legna-

gyobb háborúság ideje, melyet valaha a világ ismert. (Dán. 12 : 1.)

Ilymódon Pál, János és Dániel nyilvánvalóan ugyanarra az időre céloznak, Urunk megjelenésének és Királysága megalapításának idejére háborúság nagy idejének közepette, nemkülönben az azt megelőző és bevezető eseményekre. Az összes írók ugyanezt az eredményt mutatják, Mihály fellépését, a hangokat és trombitát követő eseményekképen: nevezetesen a háborúságot, a nemzeteken való haragot és a halottak feltámadását.

Vizsgáljuk meg most azt a kifejezést: „Kiáltással.” Az így fordított görög szó: Keleuzma, amely bátorító kiáltást jelent. A kiáltás magában hordja a nyilvános tudtuladás fogalmát, amely fülekhez intéztetik, de nem néhány ember részére, hanem összevegyült tömeg részére. Célja általában az, hogy fellármázzon, ijjessen, segítsen és bátorítson. Tehát lehet egy csoportra egy hatása, másokra pedig épen ellenkező hatása, a körülményeknek és feltételeknek megfelelően.

A világ ügyeinek képe az utolsó 40 esztendőben feltűnően megegyezik ezzel a jelképpel, a világszerte fellobbanó bátorításban minden ember részére, hogy ébredjenek emberi jogaik és kiváltságaik érzetére, hogy szíveleljék meg kölcsönös rokoni viszonylataikat, az elveket, amelyekre közösen támaszkodnak és a végcélokat, amelyeknek betöltésére törekedniök kell. Hol van a föld hátán civilizált nemzet, mely nem hallotta a kiáltást és nem került hatása alá? Az egész művelt világ az utóbbi néhány esztendőben annyira tanulmányozta a nemzet gazdaságot, a polgári jogot és a társadalmi szabadságokat, mint soha azelőtt a történelem évkönyveiben. Az emberek pedig bátorítják egymást és kedvet kapnak, mint soha azelőtt ezeknek a kérdéseknek mélyreható vizsgálatára. A bátorításnak a tudomány gyarapodásával megindult kiáltása körül-

ölelte az egész földet és hatása alatt az emberek csoportokba szövetkeznek és nagy eszü és szellemes emberektől biztatva és támogatva a való és képzett jogok és szabadságok megvalósítására igyekeznek és törekednek. Amint pedig szervezkedéseik gyarapodnak és szaporodnak, azonképen növekedik hángosabbá és hosszasabbá a kiáltás és végződik lassanként a megjövendölés szerint, a háborúság és a haragzó nemzetek zajongásának idejében. Ezt az eredményt ábrázolatosan írja le a próféta: „Sok népeknek szavokhoz hasonló szó hallatik a hegyeken (királyságokban); összegyűlt pogány népeknek szavok hallatszik; seregeknek Ura mustrálja az Ő hadra való seregét.” (Ézsaiás 13: 4.)

„Az arkangyalnak szava” egy másik feltűnő jelkép, hasonló jelentőségű. Az „arkangyal” szó annyit jelent, mint főhirdető. Felkent Urunk pedig Jehova fő hirdetője — a szövetség hirdetője. (Mal. 3: 1). Dániel ugyaneme a személyre céloz, Michaelnek nevezvén Őt, amely név azt jelenti. Ő, aki Isten, egy ráillő név, aki „az Atya személyének nyilvánvaló képe és hatalmának és tekintélyének képviselője. Az arkangyal szó „Krisztus tekintélyét” és „parancsot” jelent. Ez a jelkép tehát Krisztust úgy jelzi, mint a kormányzás felvevőjét, uralmának kezdetét, parancsainak adását, hivatalos rendeleteit, amelyek hirdetik a felmentés által való változást királysága törvényeinek ráerőszakolása által.

Ugyanezt a gondolatot fejezi ki Dániel, de másképen, mikor ezt mondja: Akkor fellépők Mihály, a nagy fejedelem. Fellépni itt annyit jelent, mint felöltöni a hatalmat, parancsokat osztani. Lásd „felkél” (Ézsaiás 2: 19: 21.) A jelképnek egy másik ábrázolatja Dánieltől való, ki azt mondja prófétailag Krisztusról: „Ki mondotta szavát, a föld megolvadt”. A háborúság nagy napja hirtelen jön és a föld (a szervezett társadalom) megolvad, vagyis széthull az érvényrejutó kormányzat változása alatt, amikor az új király kimondja parancs-

szavát. Parancsára a polgári, társadalmi és vallási tévedések szervezeteinek le kell omlaniok, bármilyen régiek, szilárdan elárkoltak és megerősítettek legyenek is. A szájából kinyuló kard fogja okozni a pusztulást: a minden kérdésben való igazság, annak mindenféleképpen változó képében fogja megítélni az embereket és erejével és fennhatóságával eredményezni fogja a gonoszság és tévedés felborulását ezer formájukban.

„Az Isten trombitája“. Ugy látszik, hogy sokan minden meggondolás nélkül azt a felfogást vallják, hogy ez a trombita betűszerint harsogni fog a levegőben. De kitűnik, hogy ez esztelen várakozás, mihelyt megjegyezzük, hogy Pál itt ugyanarra céloz, amint a jelenések szerzője a „hetedik trombitának,“ vagyis „az utolsó trombitának“ mind a jelképes trombiták sorozatában. (Jel. 11 : 15 ; 1 Kor. 15 : 52). Annak bizonyossága, hogy ezek az említések mind egyazon trombitára vonatkoznak, megtalálható a mindenikkel kapcsolatos események elbeszélésében. Páll a feltámadást és az Ur királyságának megalapítását „az Isten trombitá“-jával kapcsolatban említi, a jelenések szerzője pedig ugyan ezt mondja még nagyobb pontossággal. A „hetedik“ „az utolsó trombita“ és „Isten trombitája“ elnevezés találósága kitűnik, ha megfontoljuk, hogy a jelenések előbbi hat trombitájával kapcsolatosan említett események az emberiség cselekedeteire tartoznak, míg a hetedik trombita egész különösen Isten művere vonatkozik és az Ur napját fedi. Minthogy az előző hat trombita jelkép — és ezt elfogadja minden valamire való magyarázó és biblia tnnulmányozó, ki igénytart a Jelenések magyarázójának voltára — az értelem és józan ész ellen való merénylet volna azt várni, hogy a sorozatnak hetedik, azaz utolsó trombitája betűszerinti legyen, tehát a levegőben hallható hang. De nem csak ez, hanem ezenkívül elütne az Ur általános módszereivel való egyezéstől és a szentírásnak azoktól a kijelentéseitől, melyek

a jövetel titkosságát hirdetik. Mert hát egy tolvaj sosem fuj trombitát, hogy ezzel jövetelét jelentse.

A jelenések hét trombitája mind jelképes és hét nagy időszakot és azoknak eseményeit jelenti; Ennek vizsgálatát egy következő kötetre hagyjuk. Elég legyen itt annyit megemlítenünk, hogy ma már a végén vagyunk azoknak az eseményeknek, melyeket a hetedik trombita harsogása jelez. A nagy hangok, a tudás gyarapodása, a haragos nemzetek, az időprófeciákkal kapcsolatban tekintetvén, mindezt tényül állapítják meg. Sok eseménynek még meg kell világosodnia, mielőtt a hetedik, az utolsó trombita megszűnik hangzani, mint pl. a szentek és próféták megjutalmazásának, az összes halottak feltámadásának, stb. Valóban ez az idő végig fedi Krisztus milleniumi uralmának egész korszakát, amint jelzik ezt azok az események, melyeknek e korszak folyamán meg kell világosodniok, (Jel. 10 : 7 ; 11 : 15, 18.)

Ugy vesszük észre, hogy „kiáltás“ „az arkangyal hangja“ „Isten trombitája“ mind jelképek és épen most vannak a teljesedés folyamatában. Jegyezzük meg, továbbá pontosan, hogy az imént említett három prófécia (Dán. 12 : 1 ; Jel. 11 : 15 ; 1 Thessz. 4 : 16) az Ur jelenlétét mind arra az időre teszi, mikor a fentemlített események megvilágosodnak. Ezek mind abból a célból említettettek még, hogy jelezzék a módot, ahogy jelenléte megnyilvánul azok előtt, kik hisznek a prófécia szavában. Szent Pál azt mondja : „Az Ur lefog szállani kiáltással (szó szerint kiáltásban, kiáltás közepette), hanggal, trombitával, stb. János azt mondja, hogy e világ királyságai mind az Ővéi lesznek ez események idejének folyamán. Dániel pedig így szól : „Ebben az időben Michael, a nagy fejedelem (Krisztus) fel fog lépni“, jelenvaló lesz és felveszi nagy hatalmát. Ha tehát felismerjük a kiáltást, a hangokat és a nagy trombita harsogását, úgy kell ezeket felfognunk, mint

jeleket, nem arra vonatkozóan, hogy az Ur nemsokára eljön, hanem inkább, hogy már megjött, hogy jelen van most már és hogy a gabona gyűjtésének és a konkoly elégetésének arató munkája folyamatban van. Ennek bőbizonyosságát fogjuk látni az időprófeciák által. De jelenléte és munkája mégis nem a természetes látás útján, hanem a hit szeme és a prófécia biztos szava által különböztethető meg.

Épen itt nem szabad figyelmen kívül hagynunk egy másik tényt, nevezetesen, hogy a „kiáltás“, „az Arkangyal hangja“ és „Isten trombitája“ a fenti magyarázat szerint mind közreműködések az evangéliumi kor arató munkájának befejezésére. Ha tehát nemcsak a jelentésüket nézzük ezeknek a jelképeknek, hanem a megjövendőlt eredményeknek jelen megvalósulását is, újabb bizonyítékát nyerjük annak, hogy nemcsak jól értetelmeltük ezeket a jelképeket, hanem benne is vagyunk most az „aratás“-nak nevezett korszakban, amelyben érintkeznek az evangéliumi és a milleniumi korszakok, az egyik bezáródván, a másik pedig megkezdődvén. Sokaknak nem fog fáradtságot okozni annak felfedezése, hogy most egy elválasztó munka megy végbe az igazán megszenteltek és a pusztán névleges kezesztyének között. Sokan láthatják már a folyamatban lévő jelképes tüzet, megkülönböztethetik a nép „kiáltását“, az új király, Immánuel parancsszavait és „az Isten trombitájának“ és „a háborúság felhőinek“ nevezett eseményeket, amelyek közepette az Úr jön és a melyekből és melyekben ereje megnyilváníttatik, hatalmába hajtván minden dolgokat.

Felhívtuk már a figyelmet arra a tényre (I. kötet) hogy a jelen folyamatban az aratás munkájának a felismerése bizonyítéka az Úr jelenlétének, mert kijelentette, hogy Ő lesz a főarató és az egész munka irányítója; és hogy ez első munkája lesz. „És tekinték és íme vala fényes felhő és a felhőn ül vala hasonlatos az

emberrek fiához, kinek fején arany korona vala és az Ő kezében éles sarló“ „Bocsátá“ azért az, ki a felhőn ül vala, az Ő sarlóját a földre és a föld learatatték“ „És aratás idején meghagyom az aratóknak: Szedjétek stb.“ Jel. 14: 14, 15; Máté 13: 30). Az arató munka negyven esztendő fog betölteni tökéletes beteljesedésig és K. u. 1914-ben végződik. Különböző elemei fokozatosan fognak betelleni, de minden napja „az ember Fiának napja,“ — Urunk jelenlétének és erejének napja, végén mindenkitől felismertetvén, de kezdetben csak attól az osztálytól, melyet az apostol így jellemez: „Ti testvéreim, (kik) nem (vagytok) sötétségben.“

„Tűznek lángjában“ A jelképes kijelentéseknek ez a soronlevője könnyen megérthető, ha az I. kötetben már megmagyarázott jelképeket, tűz stb. emlékezetbe idézzük. Olvassuk: Az Úr Jézus megjelenik az égből az Ő hatalmasságának angyalaival. Tűznek lángjában, ki boszót áll azokon, kik az Istent nem ismerik és nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának.“ (2Thess. 1: 8.)

Szószerinti kifejezésben ezt így értjük, hogy az Úr jelenléte az Ő napjában (Milleniumi kor) az Ő lelki kormányzatának helyéből (mennyeek) fog feltáratni és megnyilvánulni a gonoszokra és gonosztevőkre zudított haragban és büntetésben. Ez emésztő harag lesz, mint a tűz jelképe is jelenti és sem gyökerét, sem ágait nem hagyja meg a gonosz rendszereknek, elnyomásnak, tévedésnek és szándékos vétkezőknek. Az összes dölyfösök és gonosz cselekvők elfognak égettetni a milleniumi napon, mint a pozdorja. Kezdetekor, az aratás korszakában ez a tűz nagyon és hevesen fog égetni, elemészte a dölyfösöket és gonoszokat, kik most oly buján tenyésznek. Boldogak, kik rombolásnak engedik gonoszságokat és dölyfüket, hogy ők maguk ne romboltassanak le (második halál), aminthogy sok

ellenállónak nyilvánvalóan ez lesz a sorsa a milleniumi korszakban. Erről az időről olvassuk: „Mert ime eljő a nap, mint az égő kemence és megemésztetnek minden kevélyek és minden álnokságnak cselekedői, mint a pozdorja és megégeti őket a jövő nap, ezt mondja a seregeknek Úra, annyira, hogy sem gyökerük, sem ágak ne maradjon“ (Mal. 4:1).

„A hatalmas angyalok“ hirnökök, hatalmának megbízottai, különfélék és úgy érthetjük azokat, mint akik kifejezik és magukban foglalják mindazokat a tevékenységeket, élőket és életteleneket, melyeket az Úr alkalmazni fog a jelen gonosz rendszereinek felborításában és a gonosz cselekvők megfenyítésében.

Mialatt az Úr haragja és bosszuja ily módon nyilvánul meg lángoló tűzben, pusztító háboruságban, amilyent még nem ismertek eddig az emberek — annyira általános, annyira szétáradó és annyira gonoszságpusztító — azalatt az igazság és az igaz kezdenek kedvezésben részesülni. És minthogy ez az eljárás mindinkább nyilvánvalóvá lesz, az emberek kezdik azt a következtetést vonni, hogy új hatalom kezd erőt venni az emberi ügyeken. Ily formán Urunknak, mint a királyok Királyának jelenléte fel fog tárulni a világelőtt. „Meg fog nyilvánulni tűznek lángjában, ki bosszút áll azokon, kik az Istent nem ismerik és nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának.“

A milleniumi nap büntetései, gyarapodó fénye és kedvező alkalmai között mindenki az igazságnak és az igazságosság utjának olyan tiszta ismeretére jut, hogy nem mentegetheti magát tudatlansággal, sem pedig az igazságnak való engedelmességben való tehetetlenséggel. Azok pedig, kik továbbra is ellenségei maradnak Istennek és az igazságnak, örök romlással (amelyből nem lesz soha helyreállítás) fognak büntettetni, az Úr színe elől és hatalma dicsőségének színe elől.

„Nagy hatalommal és dicsőséggel.“ Ez a kijelen-

tés azt mondja, hogy a világ meg fogja látni az ember Fiát, amint jön, mielőtt királysága teljesen felállíttatik és társörökösei összegyűjtetnek és Vele felmagasztaltatnk. Látván Őt érkezni, a föld összes nemzeti sirnak : „Meglátják az ember fiát eljönni nagy hatalommal és dicsőséggel.”

A világ már látja a háboru felhőinek gyülekezését és sötétedését. Kezdik meggondolni, hogy új hatalom munkálkodik az emberek ügyeiben, mellyel ők nem mérközhetnek. A jelen kilátás szerint a legközelebbi jövő sötét és végzetes mindazok szemében, kiknek elég értelmük van megfigyelni az események irányát. A gondolkodó emberek megfigyelhetik azt a makacsságot, mellyel a jogosság és jogtalanság, az igazságosság és igazságtalanság kérdései rákényszeríttetnek megfontolásokra s követelik egyéni elveik kifejezésre juttatását. Sokan elismerik az Úr kormányzó dicsőségét és hatalmát, de mivel felhő és sötétség van körülöttök, magát a királyt nem ismerik meg. Az emberek látják a felhőt és ennél fogva látják az Ő közeledtét is felhőkben, nagy hatalommal és dicsőséggel (a hatalom és igazság dicsőségével), de nem ismerik fel Őt magát. Nem mindaddig, míg a felhők köesöt és elevenszeneket (Zsolt. 18 : 12, 13) nem hullatnak, hogy összetiporják az emberek döllyfét, önzését és előítéleteit és megemésszék azokat, a felhők pedig eltűnnek és feltárul Krisztus jelenlétének teljes fensége és dicsősége. Ha az emberek megszívlelnék és figyelnének az Úr szavára, mely most az igazság pályáját irányítja és figyelmeztet a fenyegető megtartásra, a közel jövőnek fenyegető katasztrófái elkerülhetők lennének. De „az Isten szól egyszer sőt kétszer de az ember nem veszi mégsem figyelembe. Akkor megnyitja az emberek füleit (a háborúság napjának dörgő haragjaiban) és megpecsételi tanításokat, hogy visszatartsa az embert (saját) szándékától és elrejtse a döllyföt az ember előtt.

„Ime Ő eljön felhőkkel“ és kellő időben minden szem meg fogja látni (megkülönböztetni) Őt, felismeri jelenlétét, erejét és tekintélyét; és mindenkinek meg kell hajolnia Előtte, akarva, nem akarva, a Sátán feloldozásáig egy kis időre, a millennium bezáródásakor, amikor mindennek megtapasztalása után akarásuk és nem akarásuk teljes próbára tétetik: a nem akaró leromboltatik — ez a második halál, jelképesen a tűzzel égő tónak nevezetik: (Jel, 21: 8).

Látjuk ily módon, hogy mindezek a jelképes magyarázások az Úr jövetelének módjára vonatkozóan tökéletesen megegyeznek azokkal a világos nyilatkozatokkal, melyek azt mondják, hogy jelenléte egyidejű titok lesz, pusztán csak a figyelőknek ismeretes.

A z o n k é p e n .

Lássuk most, hogy mire tanít bennünket az angyalnak Urunk távoztának idejekor tett nyilatkozata, (Csel. 1: 11.) „E Jézus, aki oda felvitették titőletek mennyországba, aképen jő el, amiképen láttátok Őtet felmenni mennyekbe.“

E szövegnek gondos vizsgálata felfogja tárni egyezését az előzővel. Sokan azt gondolják, hogy a szakasznak ez a jelentése: Amiképen látjátok most az Urat mennyekbe szállani, azonképen fogjátok látni ismét eljönni is. Az ilyeneknek újra meg újra kell olvasniok, amig felfogják azt a tényt, hogy ez a szakasz nem azt jelenti, hogy ugyanazok, akik látták menni, fogják látni jönni is, hanem az a jelentése, hogy jövetelének módja épen olyan lesz, mint távozásának módja. Milyen volt hát távozásának módja? Nagy pompával és tüntetéssel történt? Trombitaharsogással, hangoskodással és levegőt megreszkkettető nagy kiáltással, mialatt az Úr személye természetfeletti fényben és csillogásban tündökölt? Ha így volt, akkor azt

kell várnunk, hogy jövetele is azonképpenn legyen. Másfelől nem volt-e elmenetele a lehető legcsendesebb és titkosabb, egyező azzal a szándékával, hogy teljesen meggyőzze a tény tanuit? Senki sem látta Őt és senki sem tudott a tényről, kivéven leghivebb követőit. Kijelentése (János 14 : 19) : „Még egy kevés idő vagyon, és e világ nem lát engem többé“ soha még meg nem cáfoltatott, mert a testvéreken kívül senki nem látta még feltámadása után való megnyilvánulásait sem, és senki más nem volt tanuja mennybemenetelének. Azon a módon, ahogy elment (csöndben, titkosan, legalább a világra *nézve és csak a tanítványainak tudottan*), úgy, azonmólon fog eljönni is. És amint elmenetelékor felemelte kezeit és megáldotta őket, úgy lesz eljövetelekor is, hogy teljes legyen örömünk, amint megmondta : „Ismét eljövök és felveszlek titeket magamhoz.“ „Ismét meglátlak titeket és örülni fog a ti szívetek és a ti örömeteket senki el nem veszi tőletek.“ (Luk. 24 : 50, 51 ; János 14 : 3 ; 16 : 22.)

Ugy látszik, hogy az angyal különös nyomatékot helyezett arra a tényre, hogy a visszajövetel ugyanannak a Jézusnak lesz visszajövele; ugyanazé, aki elhagyta a világ meglétele előtt az Atyával birtokolt dicsőségét és emberré lett — szegénységet vállalt, hogy mi gazdagok legyünk : ugyanazé a Jézusé, ki meghalt a Kálvárián : ugyanazé a Jézusé, aki feltámadott, mint meglevenítő lélek harmadnapon ; ugyanazé a Jézusé, aki megnyilvánította elváltozását negyven napon keresztül. Ugyanez a Jézus most felszállott a magasba. Igen. Ő ugyanaz, aki természetének két átváltozását érte meg — először szellemből emberi természeté, azután emberből Istenné. Természetének ezek a változásai azonban nem rombolták le egyéniségét. Azonossága megtartott, amint az angyal biztosít erről, akár megértjük a dolog filozofiáját, akár nem.

És noha többet nem a test után fogjuk ismerni, (mint embert): hanem eszünkben kell tartanunk felmagasztaltatását; hogy most isteni, lelki természetű és jövetelét előre is úgy kell tekintenünk, mint ezzel a változással és felmagasztaltatással, egyezésben levőt, mégis emlékezni fogunk, hogy Ő ugyanaz a szerető Jézus, aki noha jelen volt a feltámadást követő negyven napon, mégis csak tanítványai látták egyedül és ők is csak futólagosan, és aki második eljövelekor is épen olyan láthatatlan lesz a világnak, mint a mennybemenetelt megelőző negyven napon. Gondoljuk meg, hogy többé nem azért jön, hogy áldozatul adja magát, következőleg nem lesz szüksége többet áldozatra előkészített emberi testre. (Zsid. 10 : 5.) Ez már mind túlhaladott dolog; nem hal meg többet, hanem azért jön, hogy kormányozza, megáldja és felemelje a megváltott emberiséget.

Urunk a legszebben világította meg jelenléte feltáráának módját mondván: „Mert miként a fénylő nap kijön napkeletről, és megtetszik napnyugatra is, úgy leszen az ember Fiának jelenléte is.” (Máté 24 : 27) Hogy ennek a versnek a legtöbb fordítása hibás, a „villámlás” szót használván ott, hol a napfény van gondolva (Lásd Károli fordítását is), nyilvánvaló. Mert hát a villámlás nyilai nem jönnek ki keletről és látشانak egész nyugatig. Ép oly gyakran villannak elé más irányból is, és a villámlás ritkán, vagy tán soha sem világít az egész égbolton keresztül. Az Úr magyarázó képe, amely egyedül egyezik a kifejezés értelmével, itt a nap fénye, amely mindig változatlanul keletről tetszik fel és nyugatig világít. A görög „astrape” szó tehát itt, a szövegben — mint láttuk — helytelenül van fordítva, nemkülönben ugyanezeknek a szavaknak Lukácsnál való idézésében is. (Luk. 17 : 24). Egy másik példája az „astrape” szó használatának Urunk szájában Luk. 11 : 36-ban találhatik, ahol az a gyertya

fényére alkalmaztatik és a közönséges fordításban „világosság” szóval fordittatik. A fordítók elméjében meggyökeresedett téves eszmék az Úr jövetelének és feltárulásának módjáról, arra a tévedésre vezették őket, hogy az „astrape” szót villámlással fordítsák. Föltételezték, hogy Urunk hirtelen fog megnyilvánulni, mint a villámlás fénye és nem fokozatosan, mint a pirkadó napfény. Am mennyire gyönyörű a napkeltének képe, mint ábrázolója a hajnalodó igazságnak és áldásnak jelenlétének napján! Az Úr a győzedelmeskedőket Önmagával társítja ebben a képben, mondván: „Akkor az igazak fényleni fognak, mint a nap Atyjuk országában.” A próféta is, ugyanezt a képet használván, azt mondja: „Az igazság napja fel fog támadni gyógyulással sugaraiban.” A virradás fokozatos, de végül is a teljes, tiszta fény fogja teljesen elűzni a gonosz-
nak, a tudatlanságnak, babonának és bűnnek sötétségét.

A „parousia” szónak tökéletlen fordítása szintén odahatott, hogy elhomályosítsa ennek a szakasznak értelmét. Az *Emphatic Diaglott*-ban és Prof. Young fordításában *jelenlét*-tel van fordítva; Rotherham fordításában megérkezés-sel, míg a közönséges angol fordításban jövetel-lel. (Károli is eljövetel-nek fordítja.) És jóllehet az úgynevezett *Revised Version* angol fordítás megtartja a *jövetel*-lel való téves fordítást, mégis a marginális szövegben elismeri, hogy „*jelenlétel*” a görög kifejezés helyes meghatározása. A görög „parousia” szó állandóan *jelenlétel*-et fejez ki, tehát már megjöttiséget, megérkezettséget, és sosem szabad úgy értenünk, hogy folyamatbanlevőséget jelent, mint ahogy a jövetel, jövés (Coming) szót szokták érteni. A tárgyalásban levő szöveg ennél fogva azt tanítja, hogy amiképpen a napfény fokozatosan támad, úgy az ember Fiának jelenléte is fokanként fog megnyilváníttatni és feltárulni.

Ehhez a jelképes ábrázoláshoz Urunk óvó szavakat is csatolt bizonyos tévedésektől, amelyek majd második eljövetelét megelőzik és arra lesznek szánva, hogy egyházát tévútra vezessék. „Íme eleve megmondtam nektek. Azért ha azt mondják nektek: ime a pusztában vagyok; ne menjete ki. Ime a rejtekházakban; ne higgyétek. Mert miként a felkelő nap kijön (fokként) napkeletről és megtetszik napnyugatra is, úgy lesz az ember Fiának jelenléte is.“ Így mond Urunk óvatosságra int két tévedéssel szemben, mely gyorsan megteremhet napjainkban. Az egyik annak vitatása, hogy Urunk testszerint, Palesztina pusztájában, vagy vadonjában fog megjelenni. Ennek hitében sokan mentek oda és várják Krisztus meglátását testben, sebeivel, ahogy megfeszítették. Minthogy úgy várták, amilyen volt és nem amilyen, súlyosan tévedtek és önmagukat elvakítják az igazsággal szemben, amint a zsidók tették első eljövetelekor. Ezek a téves várakozások arra indították őket, hogy betűszerint értelmezték a próféta kijelentését (Zak. 14 : 4) : „És állanak az Ő lábai azon a napon az olajfák hegyének tetején.“ (Ennek a próféciának a vizsgálatát más alkalomra hagyjuk.) Téves várakozásaiktól elvakítva, nem látják, hogy a lábak ebben a versben jelképesek, épen úgy, mint Zsolt. 91 : 12 ; Ézsaiás 52 : 7 ; Zsolt. 7 : 6 ; 110 : 1 ; Ef. 6 : 15 ; V. Mózes 33 : 3-ban és sok egyéb helyütt. Ha tudták volna, mit kell várniok, tudhatták volna azt is, hogy nem kell Jeruzsálemben menniök, hogy várják az ember Jézus Krisztust. Mert a magasztos Király úgy jön, mint a nap fénye, jelenlétét és hatását egész világszerte érezteti. Ezért mondja : „Ne menjete ki.“

„Ha azt mondják nektek, ime a rejtekházakban vagyok, ne higgyétek.“ A spiritizmus, mely mindig készen van arra, hogy csalásokkal ámtson és mindig kész arra, hogy haladott igazságokat a világoasság

köntöséül használjanak (2 Kor. 11 : 13, 14), habozás nélkül vallják, hogy mi most felmentési változás korában vagyunk, egy dicsőséges kornak hajnalán. Sok hasonló dolog között azt is tanítják némelyek, hogy Krisztus jelen van. És mi nem kételkedünk, hogy nem-sokára széánszokat rendeznek, és azt állítják, hogy azokon megmutatják Öt, a rejtekházakban. Akár ebben, akár másformában nyilatkozik meg a tévedés, emlékezzünk az Úr szavaira és utasítsuk vissza az ilyen állításokat, mint hamisakat, tudván, hogy nem így nyilvánítja meg jelenlétét, hanem, mint a „napfény,” fokkénti támadással — „az igazság napja fel fog kelni győgyulással sugaraiban.”

Urunk párouziája az aratásban.

A görög nyelv igen pontos nyelv. Ez a tény nagyban emeli értékét abban az értelemben, hogy az igazságot pontosan fejezi ki. Így pl. a közönséges angol fordításokban a „come” (jönni) ige harminckét görög szó fordításául használtatik, amelyek között mind finom árnyalati különbségek vannak. Példák : *ephustemi* annyit tesz, mint meglepni, Lukács 21 : 34 pedig így fordittatik : „come upon you unawares” „nagy hirtelen reájuk jöjjön az a nap.” *Zünerchomái* annyit jelent, mint összegyülni, összejönni, amint 1 Kor. 11 : 18-ban fordittatik : „Come together in the church” „Mikor egybegyültek a gyülekezetbe.” *Prozerchomái* jelentése : közeledni, feléje jönni, amint a Zsid. 4 : 16-ban van : „Let us therefor come boldly” „Járuljunk azért bizalommal.” *Heko* annyit tesz, mint megérkezni, vagy jött vala, vagy jött, tehát bevégzett cselekvést jelent, ám. János 2 : 4-ben így fordítja : „Mine hour is not yet come.” *Enistemi* jelentése jelen lenni és így is fordittatik, kivéven két esetet, ahol a fordítás így adja vissza : 2 Tjm. 3 : 1 „Perilous times shall come,

vagyis lesz jelen; 2 Thess. 2 : 2 „That the day of Christ is at hand, t. i. jelenvaló. Párúzia is jelenlételet jelent és sosem szabad jövetellel fordítani, mint a közönséges angol biblia fordításban (common version), ahol csak kétszer van helyesen jelenlételet szóval visszaadva (2 Kor. 10 : 10; Fil. 2 : 12.) Az úgynevezett „Emphatic Diaglott,” az Új Testamentumok igen értékes fordítása a párúzia szót helyesen jelenlételet-lel (presence) fordítja, a szó előfordulásának majdnem mindenik helyén.

A két görög szó: heko és párúzia és új testamentomi használataik, az, amit most kiválóan ki akarunk emelni, főképen az utóbbit a kettő közül. Mert jelentésük pontos értékelése világosságot önt Urunk visszatérésének módjára, azok által a szakaszok által, melyekben előfordulnak, míg a közönséges, de téves fordítások ködbe burkolják azt a pontot, melyet épen meg kellene világítaniok.*

Párúzia helyes jelentésével elménkben — hogy t. i. nem jövetelt jelent, útbanlételet, hanem jelenlételet, tehát megérkezés után levőt, — hadd vizsgáljunk meg néhány verset, hol a szó használtatik. Ezekből meg fogjuk tanulni, hogy jelenlételet nem kíván mindig szem-melláthatóságot, hanem vonatkozhatik jelenlévő ugyan, de láthatatlan dolgokra is. Így pl. angyalok; szellemi lények jelen lehetnek közöttünk, de láthatatlanul, amiképen Urunk is jelen volt a világon és gyakran tanítványaival is a feltámadást követő negyvennapon, anélkül, hogy látható lett volna a világnak, vagy akár

* A párúzia szó huszonnégyszer fordul elő a görög Testamentumban és csak kétszer van helyesen, jelenlételet-lel fordítva (2 Kor. 10 : 10; Fil. 2 : 12) az angol közönséges fordításban. (Károlis ezeken a helyeken jelenlételet-t, jelenvolt-ot használ. A többi helyek, ahol helytelenül jövetellel van fordítva, a következők: Máté 24 : 3, 27, 37, 39; 1 Kor. 15 : 23; 16 : 17; 2 Kor. 7 : 6, 7; Fil. 1 : 26; 1 Thess. 2 : 19; 3 : 13; 4 : 15; 5 : 23; 2 Thess. 2 : 1, 8 9; Jakab 5 : 7, 8; 2 Pét. 1 : 16; 3 : 4, 12; Jakab 2 : 28.

tanítványainak is, kivéven a már említett igen rövid alkalmakat. Ezek a napok a jelenlétel, a párúzia napjai voltak épen annyira, amennyire az volt a megelőző harminchárom és fél esztendő.

A Máté 24 : 3. v. kérdését megelőző társalgásban az Úr előre megmondta a templom lerombolását és a testszerinti izrael visszavetését addig az ideig, amikor ők is boldogan fogják elismerni Őt, mint Messiásukat és mondani fogják: „Áldott Ő.” Megmondta tanítványainak, hogy el fog menni és ismét visszajön és magához veszi őket. Azt a napjukat *aratás*-nak nevezte, vagyis a korszak végének és beszélt nekik egy jövőendő aratásról is második jövetelekör. (Máté 9 : 37, 38 ; 13 : 39, 40.) Kétségtelenül, meggondolván, hogy kevesen ismerték el Őt, mint Krisztust, első eljövetelekör, kívánták tudni, hogy hogyan lesz biztosan felismerhető második eljövetelekör, mert hát arra vártak, hogy második eljövele az ő napjaikban fog megtörténni. Ezért kérdésük: „Mi lesz a jele a párúziának és a kor végének?”

Minthogy hajlandók voltak a zsidókorszak, vagyis az aratás záróeseményeit, melyekben éltek, összetéveszteni az azután eljövendő aratás-nak, vagyis az evangéliumi felmentésnek eseményeivel, Urunk részletes értesítést adott nekik a bekövetkezendő eseményekről, egyben egy jelentékeny közbeneső korszakot is jelezvén, ámbár nem adott tiszta fogalmat hosszúságáról, mert Maga sem tudta, mennyi ideig fog tartani. (Márk 13 : 32.)

Urunk felelete 1—14 versekben az egész evangéliumi korszakot takarja, 15—22 versekben levő szavainak pedig kettős vonatkozása van — szószerint a zsidókorszakra, képletesen ennek az evangéliumi korszaknak a végére, amelynek a zsidókorszak előrevetett árnyéka. 23—26 versek figyelmeztetéseket tartalmaznak a hamis Krisztusok ellen, a 27-ik versben pedig

érinti kérdésüket páruziájára vonatkozóan és kijelenti (teljes fordítás szerint): „Amiképen a felkelő nap feljön napkeletről és megtetszik napnyugatig, úgy lesz az ember Fiának páruziája (jelenléte) is.“ A napfény pillanat alatt lesz jelenvalóvá, de zaj nélkül, és azok veszik észre leghamarabb, akik korábban ébrednek.

Urunk beszédének egyéb közbeeső elemeit a maguk helyén való tárgyalásra hagyva, vegyük szemügyre második válaszát a páruziájára vonatkozóan fel-tett kérdésekre a 37 és 39 versekben. Ezt mondja: „Aminemű vala Noé ideje, olyan lesz az ember Fiának páruziája (jelenléte) is.“ Jegyezzük meg, hogy az összehasonlítás nem Noé jövetele és Urunk jövetele, sem a vizözön jövetele és Urunk jövetele között történik. Noé jövetelére nem történik egyáltalán célzás, hasonlóképen nem Urunk jövetelére sem, mert amint már mondtuk, páruzia nem jelent jövetelt, hanem jelenlételt. Az ellentét ennél fogva Noénak a nép körében való jelenlétének ideje között, „a vizözön előtt“ és Krisztus a világon való jelenlétének ideje között van, második eljövetelekor, a tűz előtt — az Úr napjának végső háborúsága előtt, mellyel ez a kor végződik.

És noha a nép gonosz volt Noé idejében, az özönviz előtt és gonosz lesz Urunk jelenléte idején, a rájuk jövőendő háborúság idejének forró tüze előtt, mégsem ez az összehasonlítás alapja, vagyis a hasonlóság, amelyre Urunk céloz, mert hiszen a gonoszság bőséges volt minden korszakban. A hasonlóság alapja világosan megvan állapítva és hamarosan kitetszik, ha kritikailag olvassuk. „A nép, kivéven Noé családjának tagjait, tudatlan volt a közelgő vihar felől és hitetlen volt Noénak és családjának bizonyossága iránt, tehát mit sem tudtak és ez az összehasonlítás alapja. Így lesz az ember Fiának jelenlétével is. Senki, csak Isten családjának tagjai fognak hinni itt; a többiek nem fognak semmit sem tudni, míg a jelen szervezettség szerint való

társadalom olvadni kezd a most fenyegető háborúság idejének buzogó izzásában. Ezt a következő szavak világítják meg: „Hasonlatosképen mint a Lót idejében is lett, esznek vala, isznak vala, feleséget vesznek vala“ (Luk. 17: 27.) és tovább füzi „plántálnak vala, építenek vala mind a napig, melyen bement Noé a bárkába és semmit sem tudtak, . . . hasonlóképen lesz az ember Fiának eljövetele is.“ Az ember Fia jelenlétének idején ennél fogva a világ tovább folytatja evését, ivását, plántálását, építését és házasodását, melyek itt mind nem mint bűnös cselekedetek vannak említve, hanem mint Urunk jelenléte felől s a világon elhatalmasodni fogó háborúság felől való tudatlanságok bizonyítékai. Tanítványainak kérdésére, hogy: Mi lesz a jele (bizonyítéka) jelenlétének (páruzia) és a korszak aratása végének? — lényegében ez Urunk felelete: A világ tömegei részére nem lesz jel; nem fognak azok tudni jelenlétéről és az új felmentési változásokról. Csak a kevesek fognak tudni arról és azok ki fognak oktatni Istentől (itt még nem tárgyalt módon) mielőtt a világtól megkülömböztethető jel (bizonyíték) lenne.

Lukács közlése ugyanerről a beszélgetésről (Luk. 17: 26—29) jóllehet nem ugyanezekkel a szavakkal, tökéletesen egyezik a fentivel. Lukács nem használja a páruzia szót, de szakasztott azt a gondolatot fejezi ki, mondván: „És miképen lett a Noé idejében, azonosképen lesz az ember Fiának napjaikor is“ — vagyis jelenlétének napjaiban. Nem napjai előtt, nem napjai után, hanem napjaiban (folyamán) a világ enni, inni, házasodni, adni, venni, plántálni és építeni fog. Ezek a szentirási helyek világosan tanítják, hogy Urunk jelenvaló lesz e korszak végén, teljesen ismeretlenül a világnak és láthatatlanul nekik.

Noha nem lesz több özönvíz a föld elpusztítására (I. Mózes 9: 11.), mégis meg van írva, hogy az égész

föld föl fog emésztetni az Úr haragjának tüze miatt (Sof. 3 : 8). De bármelyik esetben nem a betűszerinti, fizikai föld van gondolva, hanem mindkét alkalommal a dolgoknak meglévő rendje. Az első alkalommal beteljesedett a kijelentés az egész emberiség vizbe-
 fulásával, kivéven Noé családját ; a második alkalommal be fog teljesedni Isten családjának kivételével minden-
 kinek megégésével a jelképes tűzben, az Úr napjának nagy háboruságában. Istennek hűséges gyermekei méltóknak fognak ítéltetni arra, hogy megmenekedjenek a világra jövő dolgokból (Luk. 21 : 36), nem szükség-
 képen azért, hogy elvitetnek a földről, hanem azért, hogy lehetőleg tűzállókká tétetnek, mint a három izra-
 elitával való jelképi ábrázolásban, akik a hétszer hevi-
 tett tüzes kemencében járkáltak s még szaga sem volt ruhájukon a tűznek, mert egy Istenhez hasonló ábrázatu lény volt közöttük. Dán. 3 : 19—25.)

Legközelebb olyan szentíráshelyeket fogunk meg-
 vizsgálni, melyek azt tanítják, hogy ez egyházban szá-
 mosan tudatlanságban lesznek az Úrnak jelenléte, az
 aratás és a korszak vége felől, noha az már tényleg
 jelen lesz és az aratás munkája folyamatban.

Máté 24-ik fejezetének záró versei a 42-ik vers-
 től kezdve igen fontosak. A 37-ik versben Urunk meg-
 mutatta, hogy a világ nem fog tudni az ember Fiának
 páruziájáról. És most már inti a magukat tanítványai-
 val vallókat is, hogy ha nem vigyáznak, hasonlóképen
 sötétségben lesznek páruziája felől. Azt mondja : „Vi-
 gyázzatok azért, mert nem tudjátok, mely órában jön
 el (erchomai, megérkezni) a ti Uratok.“ Ha az embe-
 rek egy tolvajt bizonyos időre várnának, ébren marad-
 nának, hogy nehogy észrevétlen lepje meg őket. Így
 kell nektek is mindig ébren, mindig készen, mindig
 figyelésben lennetek páruziám első jele iránt. Válaszul
 kérdésekre : „Mikor lesznek ezek a dolgok ?“ — én
 csupán azt mondom, hogy vigyázzatok, készen legye-

tek és amikor megérkezem, amikor jelenvaló leszek, közölni fogom ezt mindenkivel, akik figyelnek és hűségesek és csak pusztán ezeknek lesz joguk tudni erről. Minden más külső sötétségben fog maradni és kell maradnia és a világgal és a világ példájára a háborúság által kell megokosodnia.

Kicsoda tehát „a hív és bölcs szolga, a kit az Ő Ura gondviselővé fog tenni (Károlinál: tett, a Sinai és Vatikáni kéziratokban: fog tenni) az Ő háznépén, hogy azoknak eledelt adjon alkalmas időben? Boldog szolga az, akit Ura tiszte szerint talál cselekedni, mikor eljövend (erchomai = megérkezni). Bizony mondom nektek, hogy minden jószágán gondviselővé teszi azt.” (Máté 24: 42—47). Vagyis a drága igazságnak minden gazdag tárháza meg fog nyilni ezeknek a hűséges szolgáltnak, felfegyverezni, ellátni és táplálni a hit egész házanépét.

„Hogyha pedig ama gonosz szolga azt gondoláldja szívében: Elhalasztja Uram eljövetelét (még nem érkezett meg) és kezdi verni szolga társait (ellenkezik velük és ellentmond nekik, azoknak t. i. akik más véleményen vannak, mint ő, következésképpen ellenkező dolgot hirdetnek és pedig azt, hogy: az én Uram nem halasztja eljövetelét, hogy megjött és jelen van), az ilyen szolga kezd enni és inni a részegekkel (megmérgezi őt a világ szelleme), de Ura megjön (görögül heko — megérkezik) amely napon nem várja és amely órában nem gondolja és elszakasztja azt (attól, hogy egyike legyen ama kiváltságolt szolgáltnak, akik alkalmas időben eledelt nyújtanak a háznépnek) és a képmutató szolgák közé sorolja. (Noha nem képmutató, hanem eredet szerint szolga, mégis hitetlensége és tulterheltsége miatt, a hitetlenekkel lesz része a Babylonra jövő zavarban és háborúságban) „Ott leszen sirás és fogak csikorgatása.”

Az előző, gondos tanulmány világosan tanít ben-

nünket arra, hogy e korszak végén lesz egy csoport, amely tagadni fogja, hogy az Úr jelen lesz (nem azt tagadja, hogy valamikor el fog jönni, hanem, hogy eljött) és veri, vagyis nyersen ellenük szegül azoknak a szolgálknak, akiknek ennél fogva az ellenkezőt kell tanítaniok, hogy t. i. az Úr megjött. Melyik a hü, igaz szolgál és melyik van tévedésben, arra nézve az Úr világosan nyilatkozik. A hűséges szolgál, akit az Úr az alkalmas időben való eledel nyújtójául lel, fel fog magasztaltatni, teljesebb gondviselő tisztet fog nyerni az igazság kincsesháza felett, fokozott rátermettséggel arra, hogy tovább fejlessze a háztartást, míg a hitetlen fokozatosan elrekesztetik és hovatovább mind szorosabb rokonszenvezésbe kerül a pusztán magavallókkal és képmutatókkal. Jegyezzük meg azt is, hogy a hitetlen olyan időben szakasztatik el és választatik el, mikor nem is gondolja, az aratás idejében, mialatt Ura valóban jelen van, de ismeretlenül részére, maga pedig kincseit keresi és gyűjti: (Máté 13 : 30 ; Zsolt. 50 : 5 ; Malakiás 3 : 17 ; Máté 24 : 31.)

Itt most részletezni fogunk, pusztán hogy megmutassuk, hogy feleletül a tanítványoknak második jelenlétének jelei és bizonyítékai felől feltett kérdésre, Urunk azt tanította, hogy sem a világ, sem a hitetlen szolgák nem fogják észrevenni azt, addig legalább, míg a háborúság kemény tüze legalább meg nem kezdődik. A hűséges pedig minden bizonnyal a *hit szemeivel* fogja látni jelenlétét, jönléhet a Szentírás már előre megíratott okulásukra, hogy kellő alkalommal megértsék. A minden kérdésben való jelen igazságok az Ő javainak, új és régi kincseinek részei, melyeket Urunk eltett részünkre és most pazarul ad nekünk. (Máté 24 : 45—47.)

Mig egyfelől, ily módon előlegezett jelekkel az Úr széleskörű intézkedéseket tett arra, hogy kellő időben képessé tegye az egyházat jelenlétének megismerésére,

noha nem fogják. Őt látni természetes szemükkel, másfelől gondosan óvott a leendő csalásoktól is, csalásoktól, melyek annyira elfogadhatóknak fognak tetszeni, hogy még a választottakat is félrevezetnék, ha lehetséges volna. De nem lehetséges, mert az összes választottak komolyan figyelnek az intésre és szorgalmasan tanulmányozzák jelenlétének megjövendőlt jeleit és figyelik betelésüket. A másképen gondolkozók nem tartoznak a választott osztályba. Csak a győzedelmeskedők fognak uralkodni az Úrral. Az említett csalások, amint kifogjuk mutatni egy következő fejezetben, már is megvannak és sokakat félrevezetnek. De — hála Istennek — a választottak előre intve és védve vannak és sem meg nem csalatnak, sem csüggedés nem vesz rajtuk erőt. Jóllehet ködök és sötétség van körülöttük, mégis felismerik jelenlétét és örvendenek, hogy szabadságuk közeledik. „Akkor, ha valaki ezt mondja nektek: imé itt vagyon a Krisztus, vagy amott (egy bizonyos helyen): ne higgyétek. És ha azt mondják nektek: imé a pusztában vagyon, ne menjete ki, ime a rejtkeházakban: ne higgyétek. Mert miképen a napkelte kijön napkeletfelől és megtetszik napnyugatra is, úgy lesz az ember Fiának jelenléte is.” (Máté 24: 23, 26, 27.). Amint megjövendőltetett, úgy fog megnyilvánulni, az igazság napjának hajnalodásával, a minden kérdésben való igazságnak, amint azt oly gyors és dicsőséges kibontakozásban látjuk most. Még csak egy néhány esztendő és az igazság Napja teljesen feltámad, gyógyulással sugaraiban, hogy megáldja és felemelje a halálra sujtott világot.

A jelen, az előtti és a következő fejezetekben bemutatott bizonyságokat tekintve, nem habozunk hirdetni a szívetvidámító hirt, hogy az evangéliumj. kor aratása rajtunk van, és hogy a Mester, mint főarató jelenvaló — nem testben, mint a zsidó aratáskor, hanem erőben és nagy dicsőségben, mint a felmagasztalt

„isteni Krisztus“, akinek dicsőséges teste most „az Atya személyének nyilvánvaló képmása“, noha dicsőséges személye kegyesen el van vonva az emberi tekintet elől. Ő felavatja igazságos uralmát; igazság-sarlójával elválasztást tesz; szívbéli és értelmi egységbe gyűjti a szellemi izrael érett zsengeit és csakhamar a teljessé lett választott „test“ elkezdí uralkodását és a világ megáldását.

Ezt a kijelentést azért tesszük itt, hogy amint tovább haladunk, az olvasónak tisztább eszméje legyen arról, amit a próféciák a legnagyobb részletességgel jelentenek; amikor kifogjuk mutatni, hogy az aratás és annak kísérő eseményei időtanilag most esedékesek és a jövődőlés szerint teljeseznek.

Igy tekintve a dolgokat, ezek az időpróféciák és minden tanító részletük az Úr megjelenésének és kísérő körülményeinek módjára vonatkozóan, nem azért adattak, hogy fellármázzák a világot, hogy kielégítsék a lusta kíváncsiaskodást, vagy hogy felébresszék a szunnyadó névleges egyházat. Ellenkezőleg azért adattak, hogy akik nem alszanak és nem e világból valók, az ébrenlévők, a megszenteltek, hűségesek s az Atyjuk tervének hűséges tanulmányozói, értesülve legyenek a föltetsző események jelentősége felől és hogy ne legyenek sötétségben sem kérdésben, mely azokra az eseményekre vonatkozik, melyek semmi más módon bizonyossággal meg nem különböztethetők — az aratásra, a nagy Árató jelenlétére, az igaz buza cséplésére és rostálására és a konkoly összekötésére és elégetésére a háboruság idejében stb.

A megjövendőlt csufolódás.

Péter apostol leírja, hogy mint fognak némelyek a hűtelen szolgák és képmutatók közül gunyolódni az Úr jelenléte folyamán, amint gunyolódtak Noé napjai-

ban is. (2 Péter 3 : 3, 4, 10, 12.) Jegyezzük meg, hogy az apostol az egyháznak irt és hogy az általa leirt csufolódók a névleges egyházban vannak, állítólagosan érdekeltek az Úr művében és tervében, ennél fogva hiszik, hogy valamikor el fog jönni. A csufolódás az itt leirt kérdésre vonatkozik és olyan, ahogy azt halljuk és hallani fogjuk az állítólagos keresztyénektől, valahányszor az Úr jelenlétének és az arató munkának kérdése előhozatik. A keresztyéneknek általában, amíg a kérdést nem vizsgálják, olyan eszméik vannak a tűz, a trombiták, a szózatok betűszerinti megnyilatkozásáról, és az Ur levegőben való leszállásának látásáról, husból való testének csillogásáról, hogy amikor láthatatlan jelenlétéről hallanak, anélkül, hogy időt vennének maguknak arra, hogy a kérdést, amelyben oly biztosnak érzik magukat, megvizsgálják, világi tervekkel foglalkozván és a világ szellemétől megmérgeztetvén, csakhamar hátat fordítanak a dolognak, mint vizsgálatra érdemetlennek.

Ezek az állítólagos keresztyének azok, akikre az apostol céloz, mondván: „Az utolsó időkben (az evangéliumi korszak záróesztendeiben, az aratásban) támadnak csufolók, kik az ők tulajdon kívánságaik után járnak (terveik, elméleteik után stb.) kérdvén: Hol van az Úr jelenlétének (párúziájának) ígérete? Mert mióta az Atyák elaludtak, mindenek a teremtésnek kezdetétől fogva ugyanazon módon állanak.” Amikor hivatkozás történik az Úr állítására (Máté 24 : 37—39; Luk. 17 : 26) hogy napjaiban, jelenlétének napjaiban, a dolgok valóban úgy fognak folytatódni, mint Nőé idejében; és hogy, mint Nőé idejében, az emberek esznek, isznak, házasodnak, plántálnak és építenek; és hogy akkor a világ nem fog tudni jelenlétéről és nem fogja leolvasni az akkor meglevő gyors és nagy változásoknak jeleit, mikor tehát ezekre hivatkozás történik, sokkal elfoglaltabbak lesznek, semhogy

gondosan megszívlelnék a bizonyosságot, hanem csak tovább csufolódnak.

Oh! — mondja Péter, — ők elfelejtik a nagy változást, amely történt Nőé napjaiban. Aztán a tűz jelképe alatt leírja a háboruságnak azt az előzőnlő áradatát, amely hamarosan meglepi a világot, véglegesen felborítva minden polgári és egyházi kormányzatot (egeket), és elolvasztja az egész szociális gyárüzemet (a földet), anarchiát és társadalmi zűrzavart teremtve, miglen az új egek (kormányzó hatalmak — Isten országa) teljesen meg nem alapittatik, nemkülönben az új föld is (a szeretet, egyenlőség és igazság új és jobb alapján szervezett társadalom). Az apostol aztán figyelmeztet bennünket (8 vers), hogy az Úr jelenlétének ez a napja, mely után az egyház oly hoszszasan reménykedett és várakozott, ezerezstendős nap lesz, Krisztus uralmának milleniuma.

A 10. vers biztosít bennünket, hogy: „az Úrnak napja úgy érkezik meg, (görögül: heko) mint a lopó az éjszakán* (észrevétlenül, csendben: már jelen lesz, mialatt némelyek gunyolódnak és verik szolgatársaikat, kik az igazságot hangoztatják.) Az apostol aztán a világtól való elválásra buzdítja a szenteket, hogy ne nyeljék el őket a politika és pénzszerzés stb., hanem magasabb dolgokra irányítsák érzéseiket. Majd azt mondja: Látván, hogy Isten tervében a jelen földi állapotok csak ideiglenesek és csakhamar helyet engednek egy jobb rendnek, minemű embereknek kell lennünk „kik várjuk Isten napjának jelenlétét (párusiáját)“, kik várjuk a bizonyosságokat, (a jeleket), melyek megerősítik, hogy eljött?

És — hála Istennek — az Ő gondviselése oly bőséges, hogy mindazok a jámborok, akik várják ezt a napot, tudni fognak arról, a harag tüzének teljes

* Némely régi kézirat kihagyja az „éjszakán“ szót.

küldetése előtt. Pál által biztosít bennünket, hogy a világosság gyermekei közül senki sem fog sötétségben maradni, hogy az a nap észrevétlenül szakadjon reájuk. (1 Thess. 5 : 4.) Ennélfogva, noha már az Úr jelenlétének napjában vagyunk, és a háborúság nagy tüzeének kezdetén, látjuk, hogy épen úgy van, ahogy a jelképben feltáratott nekünk (Jel. 7 : 1, 2) — t. i. a vihar visszatartatik addig, amíg „az Isten hűségesszolgái, megpecsételtetnek homlokukon,” azaz míg megadatik nekik, hogy értelmileg értékeljék az időt, a jelenlétet stb., mi nemcsak erősíti és védi őket, hanem jelül, pecsétjül, bizonyosságul is szolgál fiúságuknak, amint azt Urunk is jelezte, mikor megígérte nekik, hogy a Szentlélek megmutat a hűségeseknek jövődő dolgokat. (János 16 : 13.)

Sokan szószerint veszik Péter kijelentését, hogy „az eget megégyvén megolvadnak és elmúlnak nagy csikorgással.” Hasonlóképen János leírását is ugyanezekre az eseményekre vonatkozóan, tökéletesen egyező jelkép szerint : „Az ég megindult, mint az irattekercs, mikor összeszalad.” Mindazonáltal úgy látszik, hogy egy pillantás fel, a fénylő ég miriád ékkövére millió, meg millió mértföldnyi távolságon keresztül, melyen belől semmi sincs, mi összeszaladjon, vagy tüzet fogjon, egy pillanat alatt meggyőző bizonyítékul szolgálhat arra nézve, hogy tévednek, mikor ezeket a kijelentéseket betű szerint veszik ; nem különben arra nézve, hogy a betűszerinti teljesedésre irányuló várakozásuk képtelenség a legnagyobb fokban.

Igy tehát Isten elfátyolozta trombiták, szózatok és tűz jelképeiben (melyeknek megfejtése nem a világnak volt szánva, hanem a megszentelt szentek „kisednyájának) az aratásra, az Úr jelenlétére, lelki királyságára vonatkozó értesítését. Mégis úgy intézte azokat, hogy kellő időben világosan és hangsúlyozottan szóljanak annak az osztálynak, melynek részére Isten értesítésül

szánta. Amiképen az első eljövételkor, úgy most is, a második eljövételkor mondani lehetne a hasonlókép megszentelt osztálynak: „Néktek adatott, hogy az Isten országának titkát tudjátok: a kívülvalóknak pedig mindezek példabeszédekben lesznek” — jelképekben és homályos mondásokban — acélból, hogyha előttük is van a biblia, mások, mint a megszenteltek, ne láthassanak és ne érthessenek igazán. (Márk 4: 11, 12.)

A világ nem tudatlan a példanélküli eseményekben, a jelenkor körülményeiben s azoknak minden múlt évvel növekvő jelentőségében. De nem ismervén a végső kifejlést, mindezek a dolgok elméjüket a gonosz sötét előjeleivel töltik meg. Mint mondtuk már, a világ emberei félelemben vannak, remegve várják a földre elkövetkező dolgokat. Mert az ég erői (a jelenkori kormányzó hatalmak) már megrázkodnak.

A prófétai láncolat összefűzése.

Az előző fejezetben bemutattuk annak bizonyítását, hogy a „pogányok korszaka,” vagyis uralombértük teljesen le fog járni a K. u. 1914-ik évvel és hogy ebben az időben mind felboríttatnak és Krisztus Királysága véglegesen megalapíttatik. Majd világosan megállapítottuk, hogy az Urnak jelen kell lennie és nagy hatalmát gyakorolnia a végre, hogy a nemzeteket darabokra zuzza, mint a cserépedényt. Mert „ezeknek a királyoknak napjaiban,” felborításuk előtt lesz, hogy a menny Úra felállítja királyságát. „És darabokra töri és elemésztí mindezeket.” (Dán. 2 : 44.) Egyezően mindezzel, úgy látjuk, hogy körülöttünk minden bizonyítja a jelen hatalmak zuzásának, rázásának és felborításának kezdetét, amely előkészíti megalapítását a királyságnak, „amely el nem mozdítható,” a szilárd királyságnak.

A következő fejezet bibliailag bizonyítani fogja

azt, hogy K. u. 1874 volt a „helyreállítás korszaka” megkezdésének pontos dátuma, tehát Urunk visszatérének is. Ezóta a dátum óta igazolta ígérését azoknak, akik az éber figyelem alkalmas állapotában vannak: „Boldogok azok a szolgák, akiket az Úr, mikor hazamegyen, vigyázva talál. Bizony mondom nektek, hogy felővezvén magát, leülteti azokat, és előjövén, szolgál nekik.” (Luk. 12 : 37.) Épen így kinyitotta nekünk a Szentírást megmutatván nekünk, az Ő jelen dicső természetére vonatkozó igazságot, jövetelének célját, módját és idejét és megnyilatkozásainak természetét a hit háznépére és a világra vonatkozólag. Felhívta figyelmünket a próféciákra, melyek véglegesen megjelölik helyünket az idő áradatában és feltárta részünkre művei tervezetének sorrendjét ebben az aratási időben. Megmutatta nekünk mindenekelőtt, hogy ez a szentek aratása, teljes megérésük és a konkolytól való elválasztásuk ideje. Megmutatta másodszor, hogy ez a világra nézve az ő forgószele vetése, learatásának ideje, a föld borának szüreteléséé és termése kitaposásának ideje a Mindenható Isten haragjának sajtójában. Megmutatta nekünk, hogy ezeknek az éréseknek mindketteje (Jel. 14 : 1—4, 18—20) folyamatban lesz a negyven esztendő s korszakban, amely a K. u. 1914-ik évvel végződik.

De noha az olvasó ilyen értesülést nyer a következő fejezetekben bebizonyított dolgokról, nem kell arra elkészülve lennie, hogy olyan szentírási fejezeteket talál, melyekben ezek a kérdések és dátumok világosan megvannak írva. Ellenkezőleg, elméjében kell tartania, hogy mindezek a dolgok elrejtettek az Úr által olymódon, hogy sem meg nem érthetők, sem nem értékelhetők, míg a kellő idő el nem jön, és akkor is csak komoly és hűséges gyermekei Tothadják fel, kik az igazságot annyira becsülik, mint a rubint s oly készségesen keresik, mint az ezüstöt szokták keresni. Az

igazságot is, mint az ezüstöt nemcsak bányászni kell, hanem finomítani, a salaktól elválasztani, mielőtt értéke megbecsülhető. Az itt csak néhány szóban említett dolgok pontról-pontra bebizonyítást fognak nyerni. És noha sokan inkább szeretik a Szentírásból vett bizonyítás fáradsága nélkül elfogadni egy állítást, az igazság valódi keresőjénél sosem lesz így. Neki lehetőség szerint minden szempontot, bizonyítékot és érvet egyenesen Isten igéjéből sajátjává kell tennie, kutatva az összefüggések minden szálát és így meggyőznie magát az. előtte álló értesítés meggyőző igazságáról.

Jóllehet az Úr gondoskodik részünkre és a szolgák hordják fel „az alkalmatos időben való eledelt a háznép számára,“ mégis mindenkinek, hogy megerősödjék általa, külön magáért kell ennie.

*Szemeim már közel látják jövetelét hű Uramnak;
Tapossa már a borsajtót, hol haragja fürti vannak;
Lángoló viharját látom kezében a sujtó kardnak,
Urunk immár közeleg.*

*Látom immár ítéletit hogy keringnek és a földet járják össze;
Az ígért jelt és sóhajtatást, a második megszületést megelőzve;
Igazságos ítéletét olvasom, míg föld trónjai dőlnek össze.
Urunk immár közeleg.*

*Pogány idők záródnak, mert betelt királyaik napja,
Velük együtt bűn és bánat is elmulnak - így van szabva -
Mert a kardot Juda törzsből való nagy Oroszlán kapja.
Urunk immár közeleg.*

*A hetedik harsona szól, s Urunk nem veszthet csatában.
Megrostálja szívünket, míg ül birói trónusában.
Ujjongj szívem és köszöntsöd Őt te is dicsérettel szájam.
Urunk immár közeleg.*

VI. TANULMÁNY.

A föld nagy jubileuma.

A „helyreállítás“ ideje. — Mózes megövendölte. — E korszak megkezdődött. — Nem kezdődhetett a nagy Helyreállító visszatövelete előtt. — A „törvény“ erre vonatkozó bizonsága. — A prófétai írás ereje. — Az ezekből származó logikai következtetések külön-külön és együttesen. — A jelen események összhangja.

„**M**ert bizony mondom nektek, hogy míg az ég és föld elmulik, egy kis í-betű, vagy pontocska el nem mulik a törvényben, míg nem abban minden be nem teljesítettik.“ (Máté 5 : 18.)

Csak ha az izraellel való isteni elbánás jellegzetes karakterét megismertük, tudjuk kellően méltányolni ennek a népnek csodálatos történetét és megérteni, hogy elsőségbn a többi nép felett, miért tárgyalják történetüket oly részletesen a próféták és az új-testamentom írói. Utóbbiaknak tanusága szerint Isten a zsidó népben meglepő bizonyítékait adta az egyházra és a világra vonatkozó tervének. Szentély szolgálatának, mely oly aporlékosan elő volt írva az Istentől adott törvényben, a vérző állatok és a szentély szolgálat minden különleges intézménye, lakomáik, ünnepeik, szombatjaik és összes szertartásuk, mint jelképek előre mutattak hatalmasabb, magasabb és nagyobb jelképi megfelelésekre (antitypus), mint ezek az árnyékdolgok. Pál apostol mondja, hogy ezek a jelképi megfelelések áldásokkal lesznek megrakva az emberiség részére, mert — mint mondja — a törvény árnyéka volt az elkövetkezendő jóknak. (Zsid. 10 : 1 ; 8 : 5 ; Kol. 2: 17.) Az Úr pedig fentebb biztosít bennünket, hogy minden jó dolog, melynek árnyéka előrevetettett, biztosan teljesedni fog.

Mindazonáltal a jelképeket megfigyelve, gondo-

san kerülnünk kell sok jóhiszemű embernek a tévedését, akik mikor kezdik belátni, hogy a Szentírásban nagyjelentőségű jelképek vannak, a végletekig mennek és minden bibliai karaktert és mellékeseményt jelképesen magyaráznak és így pusztán kíváncsiságból és szellemeskedésből tévedésbe esnek. Mi azonban nem építünk bizonytalan talajra, amikor a zsidó törvény szertartásait vizsgáljuk, amelyek különösképen jelképekül vannak rendelve s az apostol is ilyenekül jelentette ki. Azt sem segíthetjük elő, hogy ezek a jelképek a bennük foglalt tanításoknak kellő megszívlelése és alapos tanulmányozása nélkül elhanyagoltassanak, s még kevésbé tehetjük azt, hogy időt veszttegessünk üres spekulációkkal s a hitnek feltevésekre való építésével.

Mikor Urunk azt mondta, hogy egy kis í-betű, vagy pontocska sem mulik el a törvényben, amíg az be nem teljeseedik, ezzel nem csak a törvény szövetségszerinti kötelességeinek a teljesedésére célzott, tehát a törvény hatásának megszűntére azok felett, kik a törvényi szövetségben állanak, továbbá, hogy az Ur a törvény követeléseit a kötelezettekkel szemben saját testével fogja leróni, hanem sokkal többet gondolt ezzel. Azt gondolta, hogy a törvényben jelképesen kifejezett áldások biztosan teljesedni fognak jelképi megfeleléseknek a fokozatain. Az egész zsidó törvényben Isten egyetlen jelképet sem rendelt, amely értelmetlennek, vagy teljesülés nélkülinek bizonyulna. És gondoskodva volt az összes jelképek szigorú betartásáról, amíg végre azoknak teljesedése megkezdődött. Az összes jelképeknek folytonosan ismétlődniök kell, amíg jelképi megfelelőjük feltűnik. Ugyanis egy jelképnek a megtartása még nem teljesedése. A teljesedés akkor éretik el, mikor a jelkép megszűnik azáltal, hogy a valóság, a jelképi megfelelő (antitypus) helyébe lép.

Igy például a páska bárány levágása, mint jelkép teljesedett Krisztusnak, „Isten bárányának“ halálában és akkor kezdődött a különös áldás, a jelképi megfelelés szerinti elsőszülötteken, az evangéliumi korszak hívőin. Az áldás, amelynek árnyéka előre vetített ebben a jelképben, még nem teljesedett be tökéletesen, jóllehet, a teljesedés megkezdődött már Krisztusnak, ami páskabárányunknak halálával. Amiképen ez, úgy a törvényben előirt többi szertartások is telve vannak jelképes jelentéssel. És az az aprólékosság, amellyel ezen jelképek minden részletének megtartása kötelező volt az egész zsidó korszakon keresztül, különös súlyt ad Urunk fent idézett szavainak. T. i. minden kis í-betű, minden pontocska a törvényben ép oly részletességgel teljesedni fog, mint amely részletes kötelezésnek tárgyai voltak a törvényszertartásaiban.

Ebben a fejezetben vizsgálni szándékoljuk a Jubileumnak nevezett Mózesi törvény jelképes természetét. Be fogjuk bizonyítani, hogy ez előrevetett árnyéka volt a nagy Helyreállításnak, amely az emberi nem felemelkedése bukásaiból a milleniumi korban teljesedik. Be fogjuk továbbá bizonyítani, hogy a jubileum magyarázója volt az eljövendő helyreállításnak és hogy kalendáriumi módszerével oly időszámítási szabályokat szolgáltat, amelyek megértve és alkalmazva, világosan jelképezik a jelképi megfelelőnek, vagyis „minden dolog helyreállításának kezdetét.“ (Csel. 3: 19-21.)

Mindhogy a jubileum egy része a törvénynek és mivel az ismétlődés még nem teljesedés, továbbá, mivel Urunk kijelentette, hogy a jelkép nem mulhat el teljesedés nélkül és végül mivel tudjuk, hogy semmi ilyen, „a világ kezdetétől lévő prófétáktól megjövendölt“ helyreállítás, melyet a jubileum jelképezett, még

nem volt, mindezekből biztosan tudjuk, hogy az a jövőben beteljesedik.

Izrael jubileumi éve.

A jubileumi esztendő a pihenés és üdülés szombatja volt úgy a nép részére, mint a föld részére, melyet Isten nekik adott. Ez a szombatok, vagyis pihenések sorának legfontosabbja volt. A zsidóknál minden hetedik nap szombat nap volt. És egyszer minden esztendőben ezek a képletes szombat napok tetőpontra jutottak, t. i. hét szombatot, mely 49 napidőközt tett ki, ($7 \times 7 = 49$) egy jubileumi nap követett, az ugynevezett *ötvenedik* nap (III. Móz. 23 : 15, 16), mely a zsidók között mint *pünkösd* volt ismeretes. Örvendezés és hálaadás napja volt ez.

A szombat év is minden hetedik esztendőben fordult elő. A szombatévben a földnek pihenőt engedtek és semmi gabonát nem vetettek. Ezeknek a pihenő szombatéveknek a tetőpontját ugyanolyan módon érték el, mint a pünkösdt, vagyis az ötvenedik nap-szombatot. Hét szombatév, magában foglalván hétszer hét év időkörét, vagyis 49 esztendőt ($7 \times 7 = 49$) egy szombat-évkört alkotott. És az erre következő esztendő volt az ötvenedik esztendő, vagyis a *jubileumi év*.

Vizsgáljuk meg ennek történetét és emeljük ki alkalmatosságát arra, hogy a helyreállítás nagy milleniومانának példázója legyen.

Amikor izrael Kánaánba jött, a földet sorsvetéssel osztották ki közöttük, törzseik és családjaik szerint. Eset szerint a szerencse növelhette, szerencsétlenség apaszthatta egyéni birtokaikat. Ha egy ember adóságba keveredett, kényszerülve volt áruba bocsátani birtoka egy részét, vagy épen az egész birtokot és családjával együtt rabszolgaságba állani. De Isten jó-

ságos intézkedést tett a balsorsuakra nézve: úgy rendezte, hogy a megkárosító körülmények ne tarthassanak örökké és hogy összes számadásaik, adosságok, hitelezések csak a *jubileumi évig* számíttassanak. Akkor mindenkinek fel kellett szabadíttatnia a régi kötelezettségek alól és új kezdéssel neki indulnia a legközelebbi ötven esztendő határának.*

Igy tehát, a Kánaánba való belépéstől számítva, minden ötvenedik esztendő jubileumi esztendője volt izraelnek, örömnök és helyreállításnak esztendeje, amikor szétmállott családok ismét egyesülhettek, s elvesztett tűzhelyek helyreállítottak. Nem csoda, hogy ezt jubileumnak nevezték, mert jubileum annyit tesz, mint vigasság. Ha a tulajdont a hitelezőnek eladták, az adosság csak a birtok zálogjogát jelentette a jubileumi évig. És az eladási ár nagysága rendesen attól függött, hogy a következő jubileumi esztendő közel, vagy messze volt-e?

Ennek a szabálynak a foglalatja Mózes III. könyvének 25. fejezetében találhatjuk meg a 10—15 versekben: „Hogy megszenteljétek az ötvenedik esztendőt és hirdessetek szabadságot a föld minden lakosainak. Jubileumi esztendő az nektek, minden ember jószága mellé térjen. Mikor annakokáért valami eladó, marhát eladsz felebarátodnak, vagy veendesz felebarátodtól, egymást meg ne csaljátok. A jubileumi esztendő után való esztendők száma szerint végy valami jószágot felebarátodtól, a föld használata esztendeinek szá-

*Valamennyire ehhez hasonló intézkedést találtak helyén valóan napjainkban, a bibliai időben kijelentett elv érvényesítésével egy **csődtörvény** alakjában. Nem következik ebből, hogy az adósságnak minden ötvenedik esztendőben való eltörlése, szóval a zsidó forma jobban megfelelne nekünk a mai eljárási módoknál. Mert az ők esetükben az idő, a körülmények stb. nem különösen érettük, az ő kényelmükre és körülményeikre tekintettel voltak, hanem elsősorban prófétai jelekül és leckékül szolgáltak Isten tervére vonatkozóan jövő fejlődésében.

ma szerint adja ő is neked a jószágot. Ha sok esztendő van a szabadság esztendejéig, többet adj azért, amit veszesz, ha kevés esztendő van hátra, kevesebbet adj: mert az esztendők hasznát adja el neked“.

Istennek Mózes által, az Ő képletes közvetítője és a nép vezetője által létesített ezen intézkedése, habár magában is áldásos jótétemény volt, előrevetette árnyékát egy még nagyobb áldásnak, melyet Isten szándékol, t. i. az egész emberiség felszabadításának a bűn adóssága és annak bilincse és szolgasága alól Urunk Krisztus által, aki a Mózesből képletezett nagyobb Közvetítő és Szabadító. (Mózes V. könyve 18: 15). Mózes így, képletekben írt Krisztusról és az általa elkövetkező áldásokról (János 5: 46), — a nagy helyreállításról és jubileumról, amely a jelenben a romlottság bilincsei és a bűn rabszolgasága alatt nyögő emberiségre elkövetkezik.

Ha már maga az árnyék is reménységet és örömet hozott a képletes népre, maga a lényeg, a valóságos helyreállítás határtalan örömet fog okozni és valóban nagy jubileuma lesz az egész emberiségnek, az egész világnak, beleértve izraelt is, amely az emberiséget képletezte épen úgy, amint papságuk is az egyházat, a „királyi papság“-ot képletezte. Még ha nem is lennénk efelől határozottan értesítve, mivelna észszerűbb, mint annak feltételezése, hogy az a végtelen Szeretet, amely gondoskodott izraelnek, ennek a nyakas nemzetnek a jólétéről, még inkább fog gondoskodni az egész világ örök jólétéről, amely világot annyira szeretett, hogy még bűnös állapotában megváltotta? És itt helyén való megjegyezni, ami később világosabban kimutattatik, hogy míg egyfelől az izraeliták képletes jelölői voltak az evangéliumi korszak hívőinek, másfelől mindazokat jelképezik, kik bármilyen korban hittek Istenben és elfogadták vezetését. Ebben a jellemvonásokban vizsgáljuk őket most is. Az ő bi-

kák és kecskék vérével megpecsételt szövetségük, jelképe volt az új szövetségnek, melyet Krisztus drága vére pecsételt meg és a melynek folyamán fog megvalósíttatni az egész világért való engesztelés a legközelebbi korszakban és az egyházért való engesztelés a jelen időben. A zsidók engesztelő napja és bűnaldozataik, jóllehet képletben csak ennek a népnek szólottak és bűneikért, mindazonáltal a „jobb áldozatokat“ képleteztek és a jelenlegi kiengesztelést „az egész világ bűneiért.“ De meg kell jegyeznünk, hogy a jubileum nem vonatkozott izrael papságára is, csupán a többiekre, a nem papokra. Mert a papságnak nem adtak birtokokat, tehát senki közülök se nem veszíthetett, sem visszaadásban nem részesülhetett. A jubileum az egész nép részére volt a papitörzs kivételével, ennél fogva nem azokat az áldásokat képletezi, melyek az egyházra, a királyi papságra szakadnak, hanem a helyreállítási áldásokra, a földi állásokra, amelyek kellő időben mindenkre eljönnek, kik Isten hívői és követői lesznek.

Ennek a képletnek a tanítása tökéletes harmóniában van azzal, amint tanultunk a korszakok isteni tervének vizsgálatánál. Csalhatatlanul rámutat „minden dolog helyreállításának idejére, mely a világ kezdete óta voltszent próféták szájával megjövendöltetett.“ Mózes egy volt a próféták közül és itt különösen ő beszél nekünk az ember rég elveszett és bűnért eladott első állapotának és szabadságának helyreállításáról. Ős szüleink bukása által minden veszendőbe ment. Minden jóg kockára tétetett és mindenki rabszolgájává lett a bűn-zsarnoknak és képtelenek voltak megszabadulni. A családi kör sajnálatraméltóan megtörtött a romlottság, a halál bilincsenek sulya alatt. Hála Istennek a szabadság megigért idejéért! A jubileum közel van és nem sokára már a halál foglyai és a bűn rabszolgái visszanyerik első állapotukat, tökéletes emberi mi-

voltukat és első örökségüket, a földet, Isten ajándékát Jézus Krisztus által, az új szövetség közvetítője és szentesítője által.

A míg a képletes jubileumi esztendőben sok helyreállított szabadság és áldás egyszerre vétetett birtokba, mégis valószínűen az évnek legnagyobb részére volt szükség, hogy az ügyek kiegyenlítettessenek és hogy mindenki ismét teljén visszahelyeztessék korábbi szabadságaiba, jogaiba és birtokaiba. Így lesz a képlet megfelelőjével, a helyreállítás milleniumi korszakával is. Gyökeres reformokkal fog megnyitni, elisméréssel a szem előtt rég elveszett jogoknak, szabadságoknak és birtokoknak. De minden eredetileg elveszett dolog teljes helyreállításának munkája a helyreállítás egész korszakát, ezer esztendőt fog igényelni.

Annyi bizonyos, hogy a képletes jubileum jellegével egyező semmi jelképi megfelelő nem következett még be. De viszont az Úr ígéjének szigorúsága alapján bizonyosak vagyunk, hogy egy képlet nem mulhat el teljesedés nélkül. „Könnyebb pedig a mennynek és a földnek elmulni, semmint hogy a törvénynek egyetlen pontja hiába essék.” (Lukács 16: 17). Látszólag azonban a törvénynek ez a jellemvonása mintha megdőlt volna. Tény az, hogy a képlet, amely szigoruan betartatott, amíg az izraeliták saját országukban voltak, nem tarthatott meg többet, babiloni fogságuk óta. Látszólag ennél fogva a törvénynek ez a jellemvonása elmult a teljesedésnek még csak kezdete nélkül is. Mit kell hát felelnünk az Úr állításának ezen látszólagos ellenmondásával szemben? De hát valóban úgy áll a dolog? Vagy megtalálhatjuk-e a jubileumnak valamely jelképi megfelelőjét, amely kezdetét vette akkor, amikor a képletes jubileum megtartása megszűnt? „Igen” — feleljük. Egy pontosan meghatározott jelképi megfelelő kezdődött meg tisztára ugyanekkor, csak hogy szélesebb és nagyszerűbb fokozatban, semmint jelképi megfelelők

egyáltalán szoktak. Látjuk a jelen teljesezésről, hogy az évkörök és a jubileumi évek, melyekben ezek az évkörök végződtek, be voltak foglalva a képletbe. És hogy ugyanazon módszer, amely szerint kimérték a képletes jubileumi esztendő, volt szem előtt tartandó a jelképi megfelelő, a föld nagy jubileumának kiszámításáról is. Ahogy az utolsó képletes jubileum megtartatott és elmúlt, mindjárt számítódni kezdett a nagy évkör, amelynek bezárolása beleszakad a jelképi megfelelés szerinti (antitipikus) jubileumba, a helyreállítás korszakába.

Említettük már a szombatok számításának módszerét, hogy a szombatnak, vagyis a hetedik napnak héttel való megsokszorozása ($7 \times 7 = 49$) a pünköstre vezetett, vagyis a 49-ik napot követő napra. És hogy továbbá a hetedik esztendőnek héttel való megsokszorozása ($7 \times 7 = 49$) egy évkört alkotott, mely az ötvenedik évre, vagyis a jubileumi évre vezetett. Hasonló módszer alkalmazásával kitetszik, hogy az óhajtott nagy jelképünk megfelelő kiszámítása céljából négyzetre kell emelniök a jubileumot, vagyis ötvennel megszorozni ötvenet. Vagyis a jelképi megfelelés szerinti évkör az imént tanult sokszorozó eljárás útján kiszámítható olyképen, hogy megszorozzuk a képleti jubileumot, vagyis az ötvenedik szombatesztendőt ötvennel, éppen úgy, mint ahogy ez utóbbinak kiszámítására megsokszoroztuk a hetedik szombatesztendőt héttel. (III. Móz. 25 : 2-13.)

Ezt az istenileg sugalmazott számítási módot követve, csodálatos eredmények nyílnak meg előttünk, melyek biztosítanak arról, hogy biztos kulcs van a kezünkben és aszerint élünk vele, amint azt eme kincs-láda alkotója szándékolta. Ötvenszer ötven esztendő eredményezi 2500 év hosszú korszakát ($50 \times 50 = 2500$) azt a nagy évkört, melynek számítása Izrael utolsó képletes jubileumának végével kezdődött s amelynek a nagy jelképi megfelelés szerinti jubi-

leumban kell végződnie. Tudjuk, hogy egy ilyen évkörnek a képlet megszűnésétől kell számítnia. Mert ha egy ellen *i*-betű, vagy kis pontocska sem mulhatik el a törvényből egy legalább megkezdődő teljesedés nélkül, akkor a jubileumi képletnek, mely sokkal több, mint egy *i*-betű, vagy kicsiny pontocska és valóban hatalmas és jelentős eleme volt a törvénynek, nem engedhető meg, hogy elmuljék, míg jelképi megfelelőjének kellő ideje meg nem kezdődött. Hogy a jubileum jelképi megfelelője semmi értelemben nem kezdődött meg, amikor az izraeliták megszűntek azt tartani, világos. Hasonlóképen bizonyosak vagyunk affelől, hogy ezzel a megszűnéssel egy nagy évkör kezdődött. Az új, hosszú évkör megkezdődött ekkor, noha Izrael és a világ mit sem tudtak erről a kezdetről és a nagy jelképi megfelelés szerinti jubileumról, mely a képletet bezárta. Az ennek bezárta után elkövetkező jubileumok jubileumát nekünk csak olyan értelemben kell várnunk, mint amely jelképi megfelelőképpen foglalja el helyét az évkör ötvenedik, vagyis utolsó jubileumának. Egy jelképi megfelelő sose következik a képlet után, hanem elfoglalja helyét ugyanazon dátum alatt. Ennélfogva a 2500-ik esztendő, amely a nagy 50-ik jubileum, mint jelképi megfelelő, a valódi jubileum, vagyis helyreállítás lesz. De ahelyett, hogy egy év tartama lenne, mint a képletben, hosszabb tartamu lesz. A kezdete lesz a nagy ezeréves jubileumnak, a milleniumnak. Szakasztott úgy történt minden olyan képlet teljesedésénél, melynek idő jellege volt. Így pl. a Szentléleknek pünkösdi kiáradása, pünkösöd képletes napján, az ötvenedik napra jött. Krisztus, ami páskaáldozatunk ugyanazon a napon halt meg, melyre a képletes bárány megölése ki volt szabva. Egy nappal előbb, vagy utóbb, már nem lett volna megfelelés. Ugy itt is, a képletes évkör bezárása, vagyis a 2500-ik esztendő előtti, vagy utána való év szintén nem számítana, hanem pontosan az 1874.

októberben kellett a jelképi megfelelésnek, a helyreállítás idejének megkezdődnie.

A képlet betartásának nem lehetett megszűnie addig, amíg a nagy évkör (50×50) számítása meg nem kezdődött. A legfontosabb megállapítani való ennél fogva az, hogy mikor volt az izraeltől megtartott utolsó képletes jubileum. Ha ez a dátum véglegesen meg van állapítva, nagyon egyszerű feladat lesz megszámlálni a nagy évkör ötvenszer ötven esztendejét, vagyis a huszonöt száz esztendőt és így pontosan megállapítani a föld nagy jubileumának, „a minden dolog helyreállításának” kezdő idejét.

De tekintsük csak a minden dolog helyreállítása eme csodálatos munkájának kezdeteit. A képletes jubileumi év első napjaiban aránylag kevés dolog teljességét láthatjuk. Hasonlóképen a nagy milleniumi jubileum hajnalodásának első éveiben csak kevés dolog teljességének látására lehetünk elkészülve. Az első feladat a képletes jubileumi esztendőben természetesen a korábbi jogok és birtokok kikutatása s a jelen jogfosztások megállapítása lehetett. Ennek párhuzamát kutatva, a jelkép megfelelőben ugyanazt kellett várunk, aminek megtörténtét most látjuk körülöttünk. Mert amint mindjárt bebizonyítjuk, már beléptünk a nagy jelképi megfelelés szerinti jubileumi korszakba és benne vagyunk 1874 októbere óta. Mit látunk tehát magunk körül? Látjuk a népek részéről eredeti, Isten adta örökségük és jelen jogfosztásaik kutatásait és sokan tudatlanságukban és önzésükben a mások tulajdonát igénylik. Látjuk továbbá a birtoklók részéről azt a törekvést, hogy minél többet megtarthassanak, amely törekvés vitákat, ellenkezéseket, sztrájkokat és munkától való kizárásokat eredményez, több-kevesebb igazságszállal mindkét részről. Ezeknek a vitáknak elintézése végezetül Krisztus ítéletére hagyatik, miként a törvény idején való vitákat is Mózes intézte el és ha-

lála után azok, akik Mózes székiben ültek. (Máté 23 : 2.) Ezek után a szilárd következtetések és várakozások után, hadd keressük a dátumot, amelyet Isten bizonyára elrejtett részünkre ebben a képletben „hogymegismerjük az Istentől részünkre szabadon adott dolgokat“, melyeknek megértése most időszerű.

A képletes jubileumok megtartásáról nincs semmi egyenes bibliai adatunk, amelyik megmutatná nekünk, hogy melyik volt az utolsó megtartott jubileum. De mint utolsónál, mégis a babiloni fogságot és a zsidók országának hetven éves elpusztítását közvetlenül megelőző évnél állapodunk meg, és pedig két okból : Először, mert az utolsó jubileum nem lehetett ezen a pusztításon innen, mert a képlet ekkor megszűnt, elmúlt. Az ország el volt hagyatva hetven esztendeig, a nép fogságban volt idegen országban, tehát az ennek a hetven esztendőnek folyamán eső jubileumnak figyelmen kívül kellett maradnia. Egy pillantás is meggyőz arról, hogy a jubileumi esztendőre vonatkozó intézkedések és parancsok nem lehettek összeegyeztethetők a népnek fogságban létével és az ország elhagyatottságával. Azt állítjuk tehát, hogy a képlet, vagy akkor, vagy már e megszakadást előzően elmúlt, de ez az elmúlás nem lehetett azon innen. És bármikor szűnt is meg a képlet, a nagy jelképi megfelelő év körének számíthatnia kellett. Azonkívül a babiloni fogság után izraelnek sose volt többet teljhatalma országa felett. Attól kezdve pogány uralomnak volt alávetve.

Másodszor. Az ezt megelőző minden fogságba jutás esetén Isten mindig megszabadította Izraelt ellenségeitől olyan időben, hogy mindig visszamehettek országukba a jubileumi évet megünnepelni és így mindig gondoskodtak a képlet folytonosságáról mindaddig, amíg a nagy (50×50) évkör számítása megkezdődött. Ugyanis előbbi fogságaik, noha gyakoriak voltak, sosem tartottak tovább negyven esztendőnél és így

mindég lehető volt részükre, hogy a jubileum év intézkedésének megfelelően szabadok legyenek s minden ember minden jubileumi évben visszakaphassa örökségét. Azonfelül, ha mindjárt kimondjuk, hogy a Babilon alatti pusztulás hetven esztendejétől számítva, a nagy évkör 1874-ben végződött, nyilvánvalóvá lesz mindenki előtt, hogy ez az évkör nem számíthatott korábbi időpontokban, tehát a babiloni fogságot megelőzően. Mert ha csak egy jubileumról is előbbre helyezzük, ez a nagy évkör végét ötven évvel korábbra helyezné, mint az 1874-ik esztendő, tehát 1825-re. Ebben az évben azonban a helyreállításnak semmi jubileumi korszaka nem kezdődhetett.

Elfogadva tehát, hogy az utolsó képletes jubileum, amelytől a nagy (50×50) évkör számítódik, nem lehetett a babiloni fogságot jóval megelőzően, vagy utána és ennélfogva a babiloni fogságot közvetlenül megelőző jubileum volt az utolsó jubileum és hogy ennek végével a nagy, hallgató évkör számítása kezdődött, most már a következőkép állapítjuk meg az utolsó képletes jubileum pontos idejét:

A szombat évek rendszere szorosan azonosítva lévén Kanaánról és annak öröklésével, az első 49 éves évkörnek, mely az első jubileumra vezetett,* a

* Némelyek úgy gondolták, hogy mivel hat esztendő telt el háboruban az ország meghódításának bevégezése előtt, ennélfogva a jubileum-körök számítása nem kezdődhetett még egészen addig. De nem úgy van, mert az országba akkor tették lábukat, amikor átléptek a Jordáron és a parancs úgy hangzik: „Ha bementek az országba” és nem úgy: „Ha majd elosztottátok az országot”. Részenként osztatott fel a hat év folyamán, de nem jutottak az egésznek a birtokába ezek alatt az esztendők alatt, sem pedig azt követő határozatlan időben — az ellenség teljes kiűzése előtt azon bizonyos esetekben sosem is történt meg. (Lásd Josué 18: 2, 3; 17: 12, 13; 23: 4, 7, 13, 15.) Ennélfogva ha a teljes birtoklásig vártak volna a körök számításával, akkor sohasem kezdheték volna el a számítás.

Kanaánba való belépés idejétől kellett számíttatnia. Ezt a valószínű következtetést megerősítik az Ur saját szavai: „Mikor bementek a földre, melyet adok nektek, a föld nyugodjék az Úrtól rendelt szombat szerint. Hat esztendőben vesd bé földedet és hat esztendőben messed meg szőlődet és vegyed bé gyümölcsét. A hetedik esztendőben a föld nyugodalmának szombatja legyen“. (III. Móz: 25: 1-4.) Így tehát a 7×7 , azaz a 49-es évkör azonnal kezdett számítni és a Kanaánba való belépést követő első ötvenedik esztendő volt az első jubileum.

Már most a Kanaánba való belépéstől a 70 éves pusztulásig összesen 969 év telt el.

Az ország felosztásáig	6 év
Birák kora	450 „
Királyok kora	513 „
Összesen :	969 év

Ebből megtudhatjuk, hogy hány jubileumot tartottak meg ez alatt az idő alatt, úgy, hogy 969-et elosztjuk 50-el. 50 meg van 19-szer a 969-ben, tehát 19 a jubileumok száma és a még megmaradt 19 év azt mutatja, hogy a zsidók 19-ik, vagyis utolsó képletjes jubileuma éppen 19 évvel kezdődött országuknak a babiloni fogság alatti elpusztítása előtt és 950 esztendővel a Kanaánba való belépés után.

Látjuk tehát, hogy 19 évvel a hetven éves pusztulás előtt és éppen a 19-ik jubileum záródásakor veszi kezdetét a nagy 2500 éves (50×50) - évkör számítása. És most már egész egyszerű kérdés kiszámítani, hogy mikor végződött ez a 2500 esztendő, illetve mikorra esett ennek utolsója, a 2500-ik esztendő, mint amely kezdete a nagy jelképi megfelelés szerinti jubileumnak.

Tehát :

Az utolsó, vagyis a 19-ik jubileumtól	
az ország pusztulásáig	19 év
A pusztulás korszaka	70 „
Izraelnek Cyrus által való helyreállítá-	
sától Urunk esztendejéig (Anno Domini)	536 „
Tehát az utolsó jubileumtól az Ur	
esztendejéig	625 „
Az Ur esztendejétől a 2500 év kiegé-	
szítéséig szükséges évek száma	1875 „

Tehát az utolsó megtartott jubileum-
tól összesen 2500 év

Világos tehát, hogy a 2500-ik esztendő 1875 elejével kezdődött, amely a zsidó polgári időszámítás szerint, melynek megfelelően ez a számítás történt, (III. Móz. 25 : 9.) 1874 októberére esik. Így tehát, ha a nagy jubileum csak egyetlen év volna, úgy annak kezdete 1874 októberére (a 2499-ik év végére), vége pedig 1875 októberére esnék. Csakhogy ez nem képlet, hanem valóság, nem jubileumi év, hanem a minden dolog helyreállításának jelképi megfelelés szerinti ezer esztendeje, mely 1874 októberében kezdődött el.

Látjuk ily módon, hogy izrael jubileuma nemcsak tisztán és szükségképen előképezte „minden dolog helyreállítását, melyről Isten szólt a világ kezdete óta levő szent prófétái által“, hanem számításának módja is világosan jelzi a föld nagy jubileuma kezdetének dátumát. Ha nem fogadjuk el ezeket a következtetéseket, nincs más választás, mint elfogadni azt, hogy ez a képlet elmúlt teljesedés nélkül az Urnak határozott nyilatkozata ellenére, hogy ez nem lehetséges, mert „mig az ég és föld elmulik, egy kis i-betű, vagy pontocská el nem mulik a törvényben, mignem mindenek beteljesednek“. Máté 5 : 18. Kénytelenek vagyunk tehát elfogadni ezeket a tényeket, bármily

Jubileum, mint előkép a „Törvény”-ben.

Időszámítási tábla.

A jubileum jelképi dátumai a Kanaánba belépéstől:

Az ország felosztásáig	6 esztendő
Birák korszaka . . .	450 „
Királyok korszaka . . .	513 „
A pusztulásig . . .	969 „
19 jubileum . . .	950 „

Maradék : 19 esztendő

Az utolsó jubileumtól a pusztulásig . . . 19 esztendő

A pusztulás és az egész babiloniai fogság korszaka 70 „

Országukban Cyrus által való helyreállításuktól a K. u. 1-ig 536 „

A K. u. 1-től a K. u. 1875-ig (Zsidó idő, mely 1874. októberében kezdődik) . . 1874 „

2499 esztendő

Ily módon az 1874. októberében kezdődött év volt a 2500-ik év, de minthogy a jelképi megfelelő nagyobb méretű, mint a jelkép, — 1000 esztendő egy esztendő helyett, — 1875 (1874. októberi kezdettel) ahelyett, hogy jubileumi év lenne, elseje volt a jubileum ezer esztendőjének.

Jelképi körök és jubileumok, tízenként, egyfolytában mindaddig, míg a nagykör számítása el nem kezdődik

Ahol a jelképi körök megszüntet, kezdte a nagykör hallean számítani ötvenszer ötven esztendőjét, egészen a nagy jelképi megtelefűig, a föld jubileumáig, a minden dolog helyreállításának korszakáig.

19 × 50 = 950 esztendő

50 × 50 = 2500

Jubileum

Nagy kör, mely a nagy jelképi megtelefűben, a föld jubileumában éri el teljességét

csodálatosak is a következtetések, miket azokból észszerűen vonunk. De mik az ebből, a bibliai tanításból vont észszerű következtetések? Szíveleljük meg tehát előbb az ész álláspontjáról vont következtetéseket s aztán vizsgáljuk meg, hogy egyéb bibliai helyek támogatják-e, vagy megcáfolják azokat?

Először is azt állítjuk, hogy amikor a helyreállítás ideje kellő lesz, a Nagy Helyreállító jelenléte is szükségképeni lesz. Ez nagyon is észszerű állítás, de több, mint állítás, mihelyt az apostolnak pozitíve sugalmazott kijelentésével van hitelesítve. „Minekutána eljövendenek a meghívesítés idei az Urnak színétől* és elbocsátja Azt, aki néktek először hirdettetett a Jézus Krisztust. Kinek az égtől be kell fogadtatni mind azideig, miglen megépíttetnek (helyreállíttatnak) mindenek, mely időkről szólott az Isten minden szent prófétája által, kik eleitől fogva voltak (Csel. 3: 19-21.)

Ennek az egyetlen sugalmazott kijelentésnek az alapján tiszta bizonyosságunk van arról a tényről, hogy Urunk második eljövételének meg kellett történnie akkor, amikor a helyreállítás idejének meg kellett

* Az itt szín-nek fordított szó nem páruzia, hanem **prozopon**; és **ápo prozopon**, melyet színétől kifejezéssel fordított Károli és az angol fordítás presence-szel (jelenlét) ad vissza, nem jelenti a jelenlétnek valamely eredményét, hanem inkább valakinek **arcától, színétől** jövót. Ez a kép ismeretes nekünk és még inkább általános volt keleti országokban réges-rég. Így pl. arcát mutatni, a kegyelem jele volt, míg elfordítani arcát, a kegy vesztettsége. Így iratott Urunkról első eljövetelekor: „Elrejtjük arcunkat, mint annakelőtte, Tőle,“ azaz: „megszégyenültünk Tőle és nem akartuk elismerni Őt“. Jehova sem tekint a bűnre és elrejtí arcát a bűnösök elől. Most, minthogy a váltság megadatott, Jehova halasztja kegyességét, megszabott időig. Akkor aztán nem fogja tovább az embereket mellőzni és nem fog velük, mint bűnösökkel bánni, hátat fordítani nekik, hanem üdülést küld részükre szívéből, kegyelmét és elküldi Jézust, az Ő megbízottját a dolgok helyreállításában. Ugyanaz a gondolat van kifejezve himnuszokban is: „Mutasd nekünk engesztelt arcodat“ és „Mutasd arcod és minden csillogását.“

kezdődnie, vagyis 1874 októberében. Világos, hogy a jubileum, valamiképen a felmentésnek minden dolgai „a mi intésünkre rendeltettek, kikre ez utolsó idők jutottak“. (I. Kor. 10: 11.) Annyi bizonyos, hogy ha ezek a dolgok nekünk nem használnak, akkor hasznaltalanok egyáltalán. Mert az Írás értesít minket arról, hogy a zsidók sose tartották meg pontosan a jubileumot, még az első 19 jubileum folyamán sem. (III. Móz. 26: 35.) Lehetetlennek találták ugyanis vagyonszeretüknek körlátót szabni. Ez, valamint a többi próféciák és képletek arra a célra rendeltettek, hogy világítsanak ott és amikor az igaznak ösvényén szüksége van Krisztus teste nyomdokát követni.

De most emlékezzünk vissza tanításunkra Urunk visszatéréséről és megjelenéséről, különben megbotlunk itt, az ehhez a ponthoz fűződő téves eszmék miatt. Gondoljunk arra, hogy: „minémü vala Noénak ideje, olyan leszen az Ember Fia eljövételének ideje is. Mert miképen az özönviz előtt... nem tudhatták azt... azonképen leszen az Ember Fiának eljövetele is.“ (Máté 24: 37-39.) Szíveleljük meg továbbá az ebből meritett tanulságot, hogy csak a prófécia szavára hiven figyelők, az Ő megjelenését szeretők és várók lesznek képesek észre venni jelenlétét, még mielőtt az megnyilatkozik, „bosszuálító, lobogó tűzben“, a háborúság nagy idején. Az a tény, hogy jelenléte nincs tudva és általánosan elismerve a világon, sőt a keresztyének között sem, még nem érv az igazság ellen. A világ nem hisz a próféataságban, következéleg semmi világosságot nem fedezhet fel abban. A közömbös keresztyének (és ilyen a többségük) nem figyelnek a prófécia biztos szavára, sokan pedig, akik azt vallják, hogy figyelnek reá, azok régi és sokáig dédelgetett tévedések színes szemüvegén keresztül és nyomorult előítéletekkel elhomályosított szemekkel olvassák. Mindezeknek a Nagy Orvoshoz kellene já-

ruhaniok „szemgyógyító írárt“ (Jel. 3: 18.) és örökre elvetniök a hagyományok embereinek színes szemüvegeit és a maguk és minden más elméleteit, melyek összeegyeztethetetlenek Isten ígérének bizonyosságával.

De sem a világ tudatlansága és hitetlensége, sem az állítólagos keresztyének közömbössége és előítéletessége nem fognak botránkozás kövéül lenni Isten választottjainak, azoknak, kik egyszerü, gyermeki hittel elfogadják áldott ígérének bizonyosságát. Az ilyenek nem botolhatnak meg, sem az nem lehetséges, hogy megcsalattassanak. Hitük és Isten vezetése által mindenén győzedelmeskednek. Ne féljete, az Ur saját választásának ékszerai! „Nézzete fel és emeljete fel fejete, mert elközelget válságtok, megszabaditástok és dicsőségte.“ (Lukács. 21: 28; 12: 32.)

Ha a helyreállítás ideje 1874 októberében megkezdődött s az Urnak akkor másodszor meg kellett jelennie, akkor ebből még egyéb észszerü várakozás is fakad, t. i. a figyelők bizonyos megkülönböztetett jeleket fognak látni arra nézve, hogy mi lesz a Szentírás tanítása szerint az Ur jelenlétének első munkája. Pl. az evangéliumi korszak termésének aratása, választottjainak összegyűjtése értelmi társulásban és lelki közösségben és végül néhány kezdölépés Krisztus királyságának megalapítása felé. Ezeknek a jeleknek egy némelyikére már előzetesen futólag rámutattunk. De ezekről még annyi megszívlelendő van, hogy tárgyalásukat egy következő fejezetre kell hagynunk.

Az egyház aratása valóban rajtunk van. A buza elválasztatott az ocsutól és a világi dolgok kezdenek gyorsan úgy alakulni, hogy előkészítsék a Megváltó királyságának állandó megalapítását. A megjövendőlt dolgok megjövendölésük módja és sorrendje szerint nyilvánvalókká lettek a figyelők előtt. De most nem foglalkozunk ezekkel, mert előbb egyéb prófétai bizo-

nyitkokat szándékszunk felhozni. Elég itt csak annyit mondanunk, hogy ennek a kornak az aratásában ép úgy, mint a zsidók aratásában a sarló az igazság; és a „küldöttek“, akik ezt a sarlót most használják, azok az Ur tanítványai és követői, jöllehet sokan közülök alig tudják felfogni a nagy munkát, melyre vállalkoztak.

Megerősítő prófétai bizonyítékok.

Noha az előző bizonyítás világos és szilárdan áll, most prófétai bizonyosságát is bemutatjuk annak, hogy a nagy (50×50) évkört a kellő időpontban kezdtük számítani. Mennyei Atyánk tudta azt a félelmet és reszketést, amellyel kapaszkodni fogunk mérhetetlenül nagy és drága ígéreteibe, ennél fogva megkettőzte a törvényben foglalt, amugy is elég erős bizonyításának szálát járulékos prófétai bizonyítással is. A mi édes Megváltónk és Urunk, ki felénk nyújtja azt a szálát és akinek jelenléte ezt a bizonyosságot szolgáltatja nekünk, amint hozzánk jön a milleniumi nap hajnalán, mintha azt mondaná nekünk is, amit Péternek mondott: „Óh, kicsinyhitű, mit kételkedel?“ Tanuld meg, hogy én az emberi szemnek láthatatlan szellem vagyok. Ezután az ige lámpájával világítom meg Magam értelmed szemében, hogy, ha majd az eljövendő napon a világ hasonlíthatatlan háboruságában sétálni fogok a viharzó tengeren, ne félj, hanem légy jókedvű. Megemlékezve arról, hogy Én vagyok az, ne rettegj.

Ez a csodálatos prófétai megerősítés, melyet most tárgyalni fogunk, amely a jubileumi képlet magyarázásáig és alkalmazásáig a maga egyszerűségében elrejtve lappangott, most feltárta a maga jelentőségét.

A babiloni fogság hetven esztendeje az Írásban úgy van jelezve, mint „az ország pusztulásának hetven esztendeje“. Ezt a pusztulást az Ur Jeremiással jöven-

dőltette meg így: „És az egész föld elpusztul, csodává lesz és e nemzetségek szolgálnak a babilóniai királynak hetven esztendeig“. (Jeremiás 25: 11.)

„Mert azt mondja az Ur: „Mihelyt beteljesednek Babiloniában a hetven esztendő, meglátogatlak titeket és rajtatok betöltöm jó szómat, hogy visszahozzalak titeket e helyre“. (Jer. 29: 10.) A 2. Krón. 36: 17-21-ben említve van ennek a próféciának teljesedése és az okát, hogy miért volt épen hetven esztendő és hogy miért pusztított el teljesen, a következőképpen magyarázza: „És reájuk hozá a Káldeusok királyát . . . és akik megmaradtak a fegyvertől, Babiloniába vivé és voltak néki és fiainak szolgálai mindaddig, míg a persiai birodalom feltámad. Hogy az Ur beszéde beteljesedjék, mely Jeremiás által meg lett mondva, míg a föld az ő szombatit megszentelné és nyugovék a föld pusztaságának egész idején, hogy bételnék a hetven esztendő“.

Látjuk tehát ebből, hogy Izrael nem tartotta meg a szombatokat, melyek között épen a jubileum volt a legfőbb. Valóban a menyeyi Királlyal szemben az engedelmisség nagy próbája lehetett egy olyan kapzsi népre nézve, hogy parancsszóra pihenni hagyja földjét, hogy visszaadja a szerzett tulajdonokat, melyeket éveken át birtokolt és hogy felszabadítsa a rabszolgákat, pláne, mikor az engedelmisség csak parancsolva volt és nem voltak az emberek törvényes uton rákényszerítve. Isten előre figyelmeztette őket Mózes által, hogy ha nem engedelmeskednek a törvényeknek, amelyeknek magukat, mint nemzet elkötelezték, meg fogja büntetni őket. Abban a fejezetben, amelyben a pogány uralom alatti hétszeres büntetésről beszél, azt is mondja, hogy elpusztítja országukat, ha elhanyagolják a szombatokat. Az Ur fenyegetése következőképpen hangzik: „Földetek pusztá legyen

és városaitok is puszták legyenek. Akkor a föld megszenteli az ő szombatit, mindaddig, míg pusztán áll, mikor a ti ellenségeitek földjén leendetek . . . mert nem nyugodt a ti szombatitokon, mikor azon a földön laktatok". (Mózes III. könyve 26: 34, 35, 43.)

Isten megengedte egy ideig félszívű és félmértékű engedelmességüket, de végtére teljesen elszakította őket országuktól, elpusztította azt, egyetlen egy lakó nélkül hagyta és közölte részükre a jubileumi évek számát, együtt számítva nemcsak a be nem tartottakat, hanem az összes elkövetkezendőket is, a jelképi megfelelés szerinti jubileum, a helyreállítás, vagyis milleniumi idő előtt.

Minthogy pedig a jelképi megfelelő előzőiül feltüntetett jubileumok száma ily módon éppen hetvennek bizonyul, ezáltal új módszert nyerünk annak kiszámítására, hogy a jelképi megfelelő mikor kezdődik. A jubileumnak számára vonatkozó ezen prófétai nyilatkozaton alapuló számítás igen könnyű és egyszerű és eredménye, — amint vártuk is — teljesen egyezik a törvényben foglalt számító módszer eredményével.

A jubileumok teljes száma hetven lévén, miután ezekből izrael tizenkilencet félig-meddig megtartott a pusztulás előtt, következik, hogy a megmaradó ötvenegy ($70 - 19 = 51$) az izrael által tökéletlenül megtartott utolsó jubileumtól a nagy jelképi megfelelőig terjedő korszakot jelenti. A törvényben foglalt számítás szerint úgy a jövőbeli, mint az elmúlt 49 éves évköröket a rákövetkező ötvenedik év hozzáadásával számítottuk. Mert a törvény úgy tünteti fel a dolgokat, amint azoknak — izraelkellő teljesítése esetén — meg kellene lenniök. A prófétai nyilatkozatok pedig úgy, amint a dolgok tényleg előfordulnak. Ennélfogva a szóban lévő prófétai nyilatkozatot vizsgálva, úgy kell tekintenünk ezeket az évköröket, mint ahogy tényleg voltak, tehát 49 éves köröknek, jubileumi évek nélkül, mert a zsi-

dok a 19-ik jubileum után nem tartottak be több jubileumot. A 19 első évkörnek voltak jubileumi évei, de a következő 51-nek nem volt. Kénytelenek vagyunk ennél fogva az izraeltől megtartott utolsó jubileumtól a jelképi megfelelőig 51 negyvenkilences évkört számítani, azaz: $(49 \times 51 =)$ 2499 évet.

Ez a számítás, noha teljesen különbözik a másiktól, teljesen azonos évre lyukad ki az előbb vizsgált törvényi számítási móddal, t. i. 1874 októberére.

Most bizonyítsuk be ezt az állítást más formában is, a következőképen: Az Istentől rendelt jubileumok teljes száma 70 volt, amint már láttuk a 70 esztendő elpusztítás okára vonatkozó világos nyilatkozatokban. Ez magába zárta az izraeltől elégtelen módon megszentelt jubileumokat, melyeknek száma — mint láttuk — 19 volt épen úgy, mint az elkövetkezendő évköröket egészen a jelképi megfelelőig. Most számítsuk mindezeket a Kanaánba belépéskor való kezdetüktől és lássuk hol végződnek.

19 évkör hozzáadott jubileumokkal	
(mindenik 50 esztendő)	950 esztendő
51 évkör jubileumok nélkül (mindenik	
tehát 49. esztendő)	2499 „
	3499 „

70 évkör tehát összesen egy 3449-es korszakot fed.

Ez a 3449 esztendő korszak a Kanaánba való belépéstől számítva, épen úgy, mint előbb, 1874 októberében végződik. És pedig:

Kanaánba lépéstől az ország elosztásáig	6 esztendő
A birák kora Saul királyig	450 „
Királyok kora	513 „
A pusztulás kora	70 „
A helyreállítástól az Ur esztendejéig	536 „
Az Ur esztendeje előtti évek teljes száma	1575 „
Most már a fenti 3449 évre való ki-	

egésztés éveinek száma az Ur esztendőjétől számítva 1874 „
mely 1874 októberében végződik.

Tehát a 70 évkör korszaka, kezdődván a fenti kimutatás szerint a jubileumi rendszer elejétől a Kanaánba való belépéskor és terjedvén a jelképi megfelelőig, vagyis a nagy jubileumig, a helyreállítás idejéig.

Összesen 3449 esztendő

Ennélfogva a helyreállítás idejének szükségképen 1874 októberében kellet kezdődnie.

Most, hogy ha ezeket a kérdéseket isteni intézkedésképen elfogadjuk, könnyű levonni belőlük a logikai következtetéseket. Ha pedig nem isteni rendelésből valók, honnan erednek? Mi nem helyeztük bele ezeket a sugalmazott igékbe, hanem pusztán bennük találtuk teljes egyszerűségükben és szépségükben; és valamiképen a többi-Isten tárházából való drága és gazdag *eledelek*-melyeket az Úr felszolgál nekünk ígérete szerint (Lukács 12: 37), úgy ezek is tápláló „valóságos eledelek“, és pedig, nem „a kis gyermekek részére Krisztusban“, hanem az „öregek“ részére, akiknek már gyakorlott érzékeik vannak arra, hogy megkülönböztessék és értékeljék ezeket, az „alkalmas időben“ való eledeleket. Ha ezek nem isteni intézkedésből valók és nem oktatásunkra vannak rendelve, miért találnak össze a kettős bizonyítékok és miért erősíti oly tökéletesen egyik a másikat? Hogy annál inkább meggyőződjunk isteni eredetükről, jegyezzük meg, hogy a pusztulás folyamán lévő 70 szombatesztendő semmi más uton-módon nem egyeztethető össze a nagy jubileum (50×50) évkörével. Tegyük próbát. Tegyük fel, hogy akár tévedés esett, akár pedig megváltozott az izraeltől megtartott 19 jubileum valamelyike. Tegyük fel, hogy 18 vagy 20 jubileum telt el a helven éves pusztulás kezdete előtt. Végezzünk számítást és meglátjuk, hogy ezt a két számítási sort, me-

Időszámítási tábla.

A Kanaánba való belépéstől:

Az ország felosztásáig 6 év

A bírák korszaka . 450 „

Királyok „ . 513 „

A pusztulásig . . 969 „

19 jubileum . . 950 „

19 „

Igy tehát utolsó jubileumokat a pusztulás előtt 19 évvel tartották meg.

Az utolsó jubileum után számított korszak:

A pusztulás előtt a fenti szerint . . 19 év

A pusztulás ideje . 70 „

A Cyrus által való helyreállítástól K.

u. 1-ig 536 „

K. u. 1-től K. u. 1874,

okt. 10-ig, (az esztendő zsidó számítás

szerinti végéig) . 1874 „

2499 év

51 kör (jubileumok nélkül) amint tényleg megvoltak és a próféciában említést nyertek, mindenik 49 esztendő = 2499 esztendő. Vagyis az esztendők összes száma a Kanaánba való belépéstől 1874 októberéig = 3449 esztendő. A 19 körnek és jubileumnak (950 esztendő) és a pusztán csak 51 körnek (2499 esztendő) teljes tartama = 3449 esztendő.

A jubileum megtartásának 950 esztendőjéhez add hozzá az azóta eltelt 2499 esztendőt = 3449 esztendő. A teljes korszak tart tehát a jelképi jubileumi rendszertől elkezdve, egészen a jelképi megfelelőig — a föld nagy jubileumáig, a minden dolog helyreállításának idejéig — K. u. 1874 októberéig.

19 × 50 = 950 esztendő

51 × 49 = 2499 esztendő

Megjártott, de elégtelenül megtartott jubileumok köre = tizenkilenc

Egyenként $7 \times 7 = 49$ esztendő körök, (az ország elpusztulása után, amikor csak megkísérítették a jubileumokat) összesen = ötvenegy

A jubileumi körök teljes száma = hetven.

A prófétailag tekintett jubileum.
Jer. 25: 9—12 és 2. Krón. 36: 21.

lyek oly tökéletesen egyező bizonytságot tesznek arról, hogy az 1875-ik esztendő (az Ur 1874 esztendeje októberében kezdődve) a helyreállítás idejének kezdete és a dátum, amelyre nézve tudjuk, hogy attól fogva az egek nem tartották többet vissza Urunkat, a nagy Helyreállítót, ismételjük, ezt a két számítási sort nem egyeztethetnők össze másképen, anélkül, hogy azokon az időrenden s a még vizsgálandó prófeciákon erőszakot ne tennénk.

Ha ezek az idő-prófeciák tanítanak valamit, akkor ez az, hogy a nagy jubileum, a minden dolog helyreállításának ideje megkezdődött és már a milleniumi kor hajnalába jutottunk, ép úgy, mint az evangéliumi korszak aratásába, amely két korszak negyven évnyi terjedelemben (a harag ideje) fedi egymást. Immár 40 esztendeje benne vagyunk a negyven esztendő s harag napjában és a küzdelemre való előkészületek már tettekben nyilvánulnak. Ez időtartam a jelen pillanat szerint — teljesen elegendő volt minden irott dolog teljességére.

A kedves olvasó ne állítsa elhamarkodottan, hogy nincsenek a helyreállítás bizonyítékai körülötünk, sem pedig, hogy az Igazság napja még nem aranyozza be Sion tornyait és nem világítja be a világot. Hagyjuk inkább, hogy elgondolhassa, hogy már utban vagyunk affelé, hogy a rejtett dolgok nyilvánvalókká legyenek. Gondolja meg, hogy a helyreállítás első feladata tulajdonképen lerombolni a régi és omladozó épületet, mely azon a helyen áll, melyet az ujnak kell elfoglalnia. Gondolja meg, hogy a leggyöngédebb orvosnak is első munkája leggyakrabban az, hogy megnyissa a sebeket és hogy tisztítson és amputáljon a beteg szükségleteinek megfelelően, hogy ezáltal gyökeres gyógyítást tegyen. Hogy az ilyen jó szolgálat fájdalmat okoz s abban a percben kevés beteg értékel, fölösleges mondani. Hasonlóképen van

a nagy Orvos, a Helyreállító, az Életadó munkájával is. Ő is sebez, hogy gyógyítson és a háborúság és a rostálás az egyházban és a világban nem egyebek, mint szükséges metszések és tisztítások, mint a helyreállítás munkájának jelentékeny része.

A képletben a jubileumi kürtnek kellett harsonnia, mikor a jubileumi év megkezdődött, hogy hirdesse a szabadságot az egész országon át, annak minden lakójáig. (III. Móz. 25: 10.) A jelképi megfelelő a „hetedik harsonának“, „Isten harsonájának“, az „utolsó harsonának“ hangjával vezettetik be. Valóban nagy harsona ez: szabadságot hirdet minden fogolynak s noha elsősorban sok elévült jognak és kiváltságnak visszaadását, a zavar idejét, szokások és eljárások bomlását jelenti, teljes jelentőségében értékelve, mégis az egész emberiségnek szóló örömhír.

A megindulás első pillanatában mindenki, aki hallja az új felmentés jubileumi kürtjét, erősen megilletődik annak valamely részletétől és nem törődik a többivel. Egyik a kormányreformokat látja és azokért kiabál, a másik az állandó hadsereg és nehéz terhei eltörlését követeli. Egy másik viszont az arisztokrácia megszüntetését és minden emberben az emberi tulajdonok elismerését. Mások sürgetik a földtulajdonjog eltörlését és kívánják, hogy a földbirtoklás úgy legyen, mint eleinte, a szükségnek, a művelésre való képességnek és hajlandóságnak megfelelően. Vannak, kik mértékletességi reformokat sürgetnek, tiltó és más törvények által, törvényi és rendi társulatok útján, arra igyekezve, hogy megláncolják a nagy Gonoszt és kezdik is megfékezni az embereket, kik pénzszeretettől törbe ejtik, rabbá teszik és tönkre juttatják a fiatal embereket és fogukat gyöngeségükbe vágván, vérükön hiznak és tobzódnak. Mások ismét jótékony és kinzás ellenes társaságokat alakítanak, hogy megátolják azokat, kik ügyesek arra, hogy a gyöngét és

a függőt leigázzák. Mások társaságba tömörülnek a bűnnek és az erkölcstelenítő irodalomnak letörésére. Majd mások társaságokat alapítanak a hamisítás ellen, kutatják az élelmiszer hamisításokat, hogy leleplezzék, üldözzék és megbüntessék azokat, kik a nagyobb haszon kedvéért meghamisítják a táplálékot s azt az egészségre ártalmassá teszik. Törvényeket hoznak az emberek életének és egészségének védelmére. A bányászoknak tiszta levegőjüknek kell lennie, bármily sokba kerüljön; tűz esetén kettős menekülő utjoknak. A munkás népről, melynek nincs módjában megválasztania munkája helyét, köztörvények gondoskodnak. Nem fizethetők többet akkor, mikor az alkalmazónak tetszik, sem pedig készlet-utalványokban, hanem a törvény megkívánja, hogy legalább minden két hétben fizető nap legyen és készpénzben. A munkásokat nem szabad többé olyan épületekbe összeseregíteni, ahol tűz esetén vagy halálra kellene égniök, vagy pedig ugrással tagjaikat törniök, mert a tűzkapuk mindenütt kötelezők és minden oly halálesetért és sérülésért, mely az alkalmazó részéről gondatlanságra vezethető vissza, az alkalmazó felelős és birságra, kártérítésre, vagy elzárásra ítéltető. A nagy társaságok, pl. vasut- és gőzhajótársaságok, kötelezve vannak védeni utasaik és alkalmazottaik életét és érdekeit, legyenek gazdagok, vagy szegények. Mindezek a reformok eredményei az igazság és szabadság kürtjétől felrázott nép ébredésének s nem tulajdoníthatók csupán a jó-módban levő osztály jóakaratának. Mert noha a módos osztálybeli jók és akik szeretik az igazságot, tudnak örvendeni és örvendenek is ezeknek a kezdődő reformoknak, a többiek azonban, a többség, csak a kényszerűségnek engednek. Igaz ugyan, hogy a jelzett törvények és intézmények még nem tökéletesek, sem nem általánosak, de a kezdet is már örvendezteti szívünket és bizonyítja, hogy mit várhatunk az alá-

zatos és elnyomott felemelése és a dolyfös megalázása irányában, ha majd a jubileumi rendezések teljes érvényben lesznek. Mindezek a dolgok részei a föld nagy jubileumába szakadó reformmegindulásnak. És jóllehet, sok követelés történt és fokozatosan sok engedés, mégis a királyok, császárok, királynék — politikaiak, társadalmiak, egyháziak és pénzügyiek — nem fognak meghódolni ezen jubileum, vagy helyreállítás nagy vizszintező munkájának erős és heves küzdelem nélkül. Ezt a küzdelmet az Irás előttünk állónak mondja és noha szigorú és elkerülhetetlen lesz, végsőben jót fog eredményezni.

„Az országszerte való szabadság“ eszméje sokszor valóban észszerűtlen fokig kiterjesztetik a tudatlan és forrófejűek által. De mégis ezek mind részei az elkerülhetetlen jubileumi izgalomnak, melyet a múlt tudatlansága és elnyomása okoz. Senki más, csak az Úr „kisdéd nyája“ van helyesen értesülve a helyreállítás nagy céljáról. Ezek látják a csekélyebb változásokat, az emberek kisebb ügyeinek kiegyenesítését, de látják azt is, mi csak Isten ígéjének álláspontjáról látható, hogy t. i. a bűn, a nagy Leigázó kivettetik hatalmából, hogy a halál nagy fogháza megnyílik és szabadság ajánlatik minden fogolynak, aki meg van jelölve a nagy Megváltónak, a Helyreállítónak, Isten Bárányának vérevel, ki elveszi a világ bűneit. Örömdetes hirdetés lesz ez valóban minden népnek, nem csak az élőknek, hanem a sirban lévőknek is. Mert ennek a nagy jubileumnak vége előtt minden emberi lény szabad lesz, visszatérhet régi, „igen jó“ állapotába, visszanyervén Kristus által mindent, mi Ádám által elveszett.

A hetedik harsona.

*Zengjen a harsona, zengjen!
Harsogjon ünnepin, fennen!
Hasson el az egész földre,
Határit messze betöltve!
Jubileuma megjött már az egész földnek.
Megváltott bűnösök mind visszajönnek!*

*Jézus, ki Főpapunk nekünk,
Lett kegyes engesztelésünk.
Ki fáradt, Altala éled
S örövendez sok gyászos lélek!
Jubileuma megjött már az egész földnek.
Megváltott bűnösök mind visszajönnek!*

*Akiket olcsón eladtak,
S akiknek semmit sem hagytak,
Megnyernek mindent ez évben
Jézustól ajándékképen!
Jubileuma megjött már az egész földnek.
Megváltott bűnösök mind visszajönnek!*

*Zengjen a harsona, zengjen!
Hirdesse: vagyunk új kegyben!
Megváltónk nincs immár messze.
Szemünk és szívünk csak Ot keresse!
Jubileuma megjött már az egész földnek.
Megváltott bűnösök mind visszajönnek!*

VII. Tanulmány.

A párhuzamos felmentési korok.

A „zsidó korszak“ mintája az „evangeliumi korszaknak.“ — A két felmentési kor közötti jelentékeny párhuzam és összhang. - Különbőségeik. - A „keresztyén korszak“ elsőbbsége - a valóság. - A testi és szellemi izrael közötti különbség. - Kimagasló párhuzamokmegfigyelése. - Az időpárhuzamoknál különösen. - A testi izrael kegyideje. - A kegyvesztettség. - A kegy és a kitaszítás ideje egyforma hosszúak a prófeciák szerint. - Apostoli bizonyítéka annak, hogy a kegyvesztettség időszaka a szellemi izrael összegyűjtésének időszakává lett. - Az „evangeliumi kor“ tartalma közvetlenül és tisztán látható. - A bibliai időszámítás és a jubileumi bizonyítékok nincsenek összhangban a világi időszámítás és más alapon való jóvendölések teljességének kimutatásával; a biblia tanúsága az egyedüli döntő és kielégítő válasz.

Az előző fejezetekben utalás történt arra a tényre, hogy Isten eljárásai izrael népével szemben jelképi jellegűek voltak. Ám kevés embernek van helyes fogalma arról, hogy miért volt ez így? Kétségtelenül sokan észrevehették már, hogy az apostolok, különösen Pál, a keresztyén egyházat tanítva, a zsidó és keresztyén felmentésekben való jelképnek és jelképi megfelelésnek bizonyos feltűnő vonásaira mutatnak rá. De az apostol tanításaira való szigorubb figyelés meggyőző bennünket arról, hogy ő nem csak egyszerűen néhány, a zsidó történetből levont példát használ, hanem mélyreható fejtegetéseiben az egész zsidó rendszert isteni alapításunak tekinti (mit sem ügyelve „az atyák hagyományai“-ra, melyek nem voltak ennek a rendszernek része) és bizonyítja, hogy az minden vonásában jelképe volt a hajnalodó keresztyén felmentésnek. Mint jelkép a legnagyobb világossággal megrajzolja a keresztyén egyház pályáját az evangeliumi korszakban,

nem különben rámutat annak dicsőséges munkájára a milleniumban.

Sokan azt hiszik, hogy a zsidó és keresztyén korszak valójában egy és hogy Isten a keresztyén egyházat az emberi létezés kezdetétől kezdve válogatta. Ez komoly tévedés, mely ködössé teszi és megakadályozza sok igazság helyes és világos felfogását. Jézus feje és előfutárja volt a keresztyén egyháznak, amely az Ő teste, (Ef. 5 : 23 ; Kol. 1 : 24.), következésképpen senki sem előzhette Őt meg, mint az egyház tagja, Ha valaki megelőzte volna, akkor nem lehetne Őt előfutárnak nevezni. A nagy meghívás, hogy az emberek társáldozók legyenek és végül társörökösök, semmi más előző korszakban nem jelentetett ki. (Ef. 3 : 2, 3, 6). Azok a jó emberek, akik a drága vér által való váltságunk tényleges megfizetése előtt éltek és haltak meg, mit sem tudtak erről a „nagy meghívás“-ról. Minthogy pedig Isten ajándékai és meghívásai meg nem érdemelt kegyelmek, semmi igazságtalanság nem történt a többi korok embereivel azáltal, hogy ugyanez a kegyelem nem ajánltatott fel nekik. Földi tisztességekre, földi dicsőségre és földi (emberi) lény formájában való örök életre szólottak a régi korokhoz intézett meghívások és kegyelmek. Így jutnak el az érkező kor embereihez is meghívások és kegyelmek ; ám az evangéliumi kor kegyelme és meghívása mennyei tisztességekre és dicsőségre hív, az emberi természet megváltozására emberiből istenivé, hatalomra, méltóságra és uralkodásra a mennyben és a földön, mint Krisztussal való örökös társak és együtt munkálkodók. Mivel pedig az ilymódon elhívott egyház elvált a világtól és kifejlődött ennek a korszaknak a folyamán, az eljövendő korszakban föltétlenül Jehova sáfára lesz a korok tervezetének teljes megvalósításában. Ez a tervzet körvonalozza nem csak az emberiség érdekeit, hanem az összes teremtményekéit mennyben és földön.

Sáfárjainak oktatására és gyakorlására nézve csodálatos előkészületek történtek az elmúlt korszakokban. Nem kevésbé csodálatos volt az a gondoskodás is, amelylyel azok, kik az isteni dicsőségben való társörökösökül elhivattak, a jelen korszakban gyakoroltattak, oktattattak, vezéreltettek és védelmeztettek azon a hosszú rögzös és keskeny ösvényen, amelyet először Uruk és Előfutárjuk nyitott meg nekik, akinek nyomdokaiban való lépésre nyertek utasítást, az Altala adott példa szerint — (I. Pét. 2 : 21.)

Uruk szolgálatának három és félesztendejét azzal töltötte, hogy kiválogatta izraelből, nevelgette és oktatatta azt a néhány tanítványt, akiknek a keresztyén egyház magját kellett alkotniok. Amikor azon volt, hogy magukra hagyja őket a világon, megígérte nekik a Szentlelket, hogy az egész korszakon keresztül bevezesse az egyházat minden igazságba, hogy megmutassa nekik a jövődő dolgokat és mindig eleven emlékükbé idézze, amikre tanította őket. Ez az ígért Pünkösdkor lépett megvalósulásba. Meg van ígérve az is, hogy az angyalok mind szolgáló szellemek, kik azért vannak küldve, hogy ennek a nagy megváltásnak az örököszeit szolgálják ; (Zsid. 1 : 14.) és hogy Urukknak különös gondja van rajtuk el egészen a korszak végéig. (Máté 28 : 20). Az apostolok összes írásai mind az egyházhoz vannak intézve és nem a világhoz, mint azt sokan vélik. Ezek az iratok mind tele vannak külön tanításokkal, bátorításokkal és buzdításokkal, melyek mind a szenteknek szükségesek, kik ennek a korszaknak a folyamán a szűk ösvényen vándorolnak. Uruk jelenéseit is, melyeket Isten a dicsőségbe való bevonulása után adott Neki, az egyháznak küldte és jelképezte fielképezte — jelekben, jelképekben közölte) Uruk, szolgálja, János által. (Jel. 1 : 1). Arról is értesülünk, hogy hajdanta, a régi kor szent embereitől közölt próféciák nem a maguk részére adattak, hanem napja-

ikban és korokban élő más emberek részére, de kizárólagosan a keresztyén egyház oktatása céljából. 1 Pét. 1: 12.

Ebben a fejezetben szándékunk kimutatni, hogy az egész zsidó nemzet, az egész korszakon keresztül, kétségtelenül arra volt kötelezve, hogy Isten irányítása mellett, a mi okulásunkra az egész megváltási tervről, annak minden hatásában egy jelképi áttekintést nyújtson nekünk, épen úgy, amint a zsidóság jubileumairól láttuk, hogy azok a föld minden nemzete megáldása tervezetének végső kifejlését jelölik. Azáltal, hogy mi az igazságnak, az egyház részére oly gazdagon és különösen ellátott kincsházára támaszkodunk, történik, hogy az Isten lelke táplál minket és fokozatosan mind inkább és inkább teljes megismerésére vezet tervének, azzal a sietséggel, amint ez az ismeret szükségessé válik nekünk. És ebből a tárházból Isten most gazdagon ellát bennünket azzal a különös világossággal és táplálékkal, melyre jelenleg, e korszak befejezésekor, az aratás idején van szükségünk. Mivel tehát Isten ilyen gonddal és bőséges ellátással volt a keresztyén egyház iránt a múlt és jövő korok minden nemzetsége felett, mennyire fontosnak becsülheti Isten, hogy tudásunk legyen, és mi magunknak is milyen égő vágygyal kell arra törekednünk.

Noha ebben a fejezetben és ebben a kötetben nem fogunk még részletes elemzésébe az izraellel való isteni eljárások jelképi elemeinek, amint, azokat a Tábernákulumban, (Sátor) a Templomban, a parancsokban és az áldozatokban látjuk, mégis már most felhívjuk az éberebb figyelmet néhány jellegzetes és kiemelkedő vonására annak a *megfelelésnek*, amely a zsidó és keresztyén felmentések között, mint jelkép és jelképi megfelelő között van. Minden ugyanis, amit a keresztyén egyház jelenleg átél és megvalósít, már előre jelképezve volt a zsidó egyházban. A megfelelésnek

ezek közül a vonásai közül sok nem csak karakterben párhuzamos, hanem előfordulásuk viszonylagos idejében is. Ennek a népnek nemzeti történetében, sőt még a nemzet egyes tagjainak történetében is találunk a Szentírásban kiemelt megfeleléseket. Sokat az ilyenek közül keresztyén gondolkodók kiemeltek, másokat meg teljesen figyelmen kívül hagytak. E tekintetben a gondolkodásnak és tanulmányozásnak szép és gyümölcsöző mezeje tárul fel nekünk.

Pál a zsidó egyházat „test szerint való izrael-nek, a keresztyén egyházat” Isten izraeljének nevezi. (1 Kor. 10 : 18 ; Gal. 6 : 16). Ennélfogva egész alkalmasan nevezhetjük őket „testi izrael”-nek és „szellemi izrael”-nek. A szellemi ház magasabb területére szintén az apostol mutat rá, mikor a testi izraelt, mint a *szolgák házát*, (családját) írja le, és a szellemi izraelt, mint a *fiak házát*. (Zsid. 3 : 5, 6 ; Róm. 8 : 14). A testi ház tagjai a szellemi háznak megtisztelt szolgálói voltak sok vonatkozásban, de legfőképpen abban, hogy ők Isten rendezése szerint mintegy szinpadi ábrázolását nyújtották a szellemi dolgoknak, amelyekre ha ügyelnek és azokat tanulmányozzák, nagy fokban megáldják és megvilágosítják a „fiak” házát. Mindkét esetben volt egy névleges izrael és egy valódi izrael Isten megítélése szerint, noha az emberek szemében egynek látszottak. A névleges és valódi nem volt világosan megkülönböztethető egészen a „vég”-ig, vagyis illető korszakaik aratási idejéig, amikor az akkor esedékes és napfényre hozott igazság teljessé teszi az elválasztást és megnyilvánítja, hogy kik a valódi és kik a pusztán névleges izraelből valók. A testi házról mondta Pál: „Nem mindnyájan izraeliták, kik (a névleges) izraelből valók.” (Róm. 9 : 6), és Urunk ugyanezt a tényt ismerte el, mikor Nathaniélről azt mondta: „Ime egy való izraelita, akiben nincs véték.” Nem különben mikor az aratás idején elválasztotta a valódit a névleges-

től és az előbbit értékes buzának, az utóbbit pedig pusztá pelyvának nevezte — noha aránylag a buza csak egy markonyi volt s a pelyva közel a nép összességét foglalta magában. Hasonló arányban és ugyanazon alakzatban mutattatnak meg az evangéliumi korszak szellemi izraeljének névleges és valódi tagjai is. Szétválasztásuk is az aratás idején, az evangéliumi korszak végén történik. Csak akkor fog a buza, — egy aránylag kis szám, egy kis nyáj — elválasztatni a névleges szellemi izrael tömegétől, míg a nagy többség, ocsu és nem valódi buza lévén, értéktelen lesz, mint méltatlan a főkegyelemre, melyre elhivatott és nem fog számoltatni az Úr ékszerei közé. (Róm. 9 : 27 ; 11 : 5 ; Luk. 12 : 32 ; Máté 3 : 12 ; 13 : 24—40.)

A testi ház feje Jákob, melléknéven Izrael (fejedelem) tizenkét fia által alapította a házat, mely nevét viselte, Jákob házát, Izrael házát. Így van a szellemi házzal is. Alapítója Krisztus, ki tizenkét apostola által alapította meg Krisztus egyházát. Idő tekintetében Isten a testi izraelt hívta meg először, de kegyelem tekintetében, a megvalósulás idején a lelki izrael jön elsőnek. (Luk. 13 : 30). A Szentírás világosan jelzi izraelnek ezt a két házát, egyiket mint Ábrahám testi ivadékát, a másikat mint Jehova szellemi ivadékát, a menyeyei atyáét, kit Ábrahám jelképezett.

Sokan vakok maradnak jelentős igazságokkal szemben azon hiedelmük miatt, hogy az „izrael mindkét háza“ kifejezés a testi izrael két csoportjára vonatkozik, a Salamon fia, Rehoboám idejében történt szét szakadásuk után. Ezeket elég emlékeztetni arra, hogy a babiloni fogság után; a Palesztinába való visszahelyezésüket követően, az összes törzsek összes izraelitáinak, akik akkor az egyetemes méd-perzsa birodalomban fogságban voltak, beleértve Szíria, vagy Babilonia földjét is, szabadság adatott tetszés esetén saját országukba való visszatérésre. (Esdr 1 : 1—4). Igen

sokan az összes törzsek hűséges izraelitái közül, akik tisztelték még Istennek a szent földdel és a szent várossal kapcsolatos ígéreteit, visszatértek Palesztina különböző városaiba. Jüda törzse, a főtörzs, amelyre a királyi hivatal volt ruházva és amelynek területén volt Jeruzsálem elhelyezve, természetesen vezető részt vállalt az újraépítésben. Ám a Babilonból való ezen visszatérés után izrael nem volt többé megosztott nemzet, hanem mint azelőtt, együttesen lakott, mint egységes nép és eredeti nevén, mint izrael volt ismeretes. Neh. 11 : 1, 20 ; Esdr. 2 : 70.

Ugyanez van hangsúlyozva továbbá az Új Testamentomban is. Az Úr és az apostolok a testi izraelről, mint egyről beszélnek. Pál azt mondja, hogy izrael keresett, de csak egy „maradék“, taláztatott méltónak. (Róm. 10 : 1—3 ; 9 : 27 ; 11 : 5—12, 20—25 ; Csel. 26 : 7). Urunk mondta hogy Ő izrael (egy) házának összes elveszett juhához küldetett ; és ha nem engedte meg tanítványainak, hogy kimenjenek Palesztinából keresésükre, (Máté 10 : 5, 6 ; 15 : 24.), nyilvánvaló, hogy a Palesztinában élők egész izraelt képviselték. Péter szintén a testi izraelről, mint egy házról beszél és a jeruzsálemi néphez intézven szót, azt mondta : „Bizonytal tudja meg azért izrael egész háza“ stb. (Csel. 2 : 36). Az összes törzsek közül igen sokan laktak Palesztinában és az összes törzsek közül igen sokan laktak a környező nemzetek között. Így pl. Pál a Kis-Ázsiában és Itáliában meglátogatott majdnem összes városokban talált izraelitákat és prédikált nekik, de ezeket mind egy nemzetnek ismerték el, a szellemi izrael lévén az egyetlen külön izrael.

Isten izrael ezen mindkét házával külön szövetséget tett és azoknak külön ígéreteket adott. A testi izraelnek tett ígérek mind földiek voltak, míg a szellemi izraelnek adottak mennyieiek. Jóllehet a testi háznak tett ígérek mind nagyok és értékesek voltak, (és

most is azok) mégis a szellemi ház ígéretei úgy jellemeztetnek, mint „jobb ígéretetek“ és „nagy és drágalátos ígéretetek“ (Zsid. 8: 6; 2 Pét. 1: 4). A testi háznak ez mondatott: „Most annakokáért, ha engedelmeskedtek beszédemnek és megtartjátok szövetségemet, kiváltképpen való kincsem lesztek nekem minden nép felett, mert enyém mind az egész föld. Ti pedig lesztek papi országom és szent nemzet.“ És noha az egész izrael felelt, mondván: „Valamit az Úr mondott, megcselekedjük, (II. Mózes 19: 5—8) és aztán megszegte a szövetséget, mégis a hűségeselek közöttük, akik gyöngeségükben is komolyan megkísérelték a szövetség megtartását „fejedelmek lesznek az egész földön,“ — tagjai Isten királysága földi szakaszának. Lásd I. kötet XIV. fej.

A szellemi háznak ezzel szemben ez mondatott: „Ti mint élő kövek vagytok felépítve, hogy legyetek lelki ház, szent papság, a lelki áldozatoknak* áldozására, melyek Istennek kedvesek a Jézus Krisztus által Ti pedig választott nemzetség, királyi papság, szent nép vagytok és sajátoknak tartott nép, hogy (Istennek) szent dolgait hirdessétek, aki titeket a sötétségből csodálatos világosságára hozott.“ (1 Pét. 2: 5, 9, 10.

A testi izraelnek Isten rendeléséből volt egy kézzel készített Tábernakuluma, amely jelkép volt úgy magában, mint szolgálataiban. (Zsid. 9: 1, 2, 9, 10). De a lelki izraelnek „igaz sátora van (Zsid. 8: 2) melyet az Úr szegezett fel és nem ember“. A jelképi Tábernakulum szolgálatára jelképi papság volt rendelve, amelynek feje Áron volt, aki jelképi áldozatokat mutatott be a jelképi nép bűneiért és minden esztendőben jelképi megtisztítást, azaz igazolást mivelt. A jelkép-

*A lelki szó az áldozatok előtt (5 vers) hiányzik a legrégibb görög kéziratban, a Sinaiticus-ban. Ennek a kihagyásnak a helyességét megértjük, ha meggondoljuk, hogy nem lelki dolgok áldozatnak fel, hanem földi, vagy emberi kiváltságok és jogok stb.

nek megfelelő Tábernakulumnak is meg van a maga papsága, amely „jobb áldozatokat (Zsid. 9:23) mutat be, amelyek ténylegesen és mindörökre eltörlik a világ bűneit.“ Ennek a papságnak pedig a feje Urunk Jézus — a vallásunk (rendünk) szerint való főpap — kinek az egyház, az Ő teste, alpapsága. Az egész névleges egyház nem ez a papság, hanem csak az igaz egyház, a Jézus Krisztusban való hűségesek, akik nagy Főpapunknak nyomdokait követik az áldozatban.

A jelkép és jelképi megfelelés iránti egyezésnek egy másik kiemelkedő vonása még, melyet a Szentírás említ, az, hogy izrael mindkét háza (a testi és szellemi) fogságba hurcoltatott Babilonba. Ezt tisztábban fogjuk látni, ha egyik következő fejezetében „Nagy Babilon, a föld szajháinak anyja“ (Jel. 17:5, 6) szemléletére eljutunk, Itt most csak megemlítjük a megfelelést. A testi izrael a betüszerinti Babilonba hurcoltatott fogságba, amely a betüszerinti Euphrates partjain épült, míg az evangéliumi korszakban való misztikus és jelképes Babilon, mely a szellemi izraelt hurcolta fogságba, úgy ábrázoltatik, mint amely a misztikus Eufrates mellett fekszik. A jelképben a Templom arany edényeit a betüszerinti Babilon hurcolta el és szentségtelenítette meg, a jelképi megfelelőben, a drága, isteni (arany) igazságok, az igaz Templom szolgálatához tartozók, az egyház (1 Kor. 3:16, 17: Jel. 3:12) messze elmozdítottak eredeti helyükről, elferdítette és helytelenül alkalmazta azokat a misztikus Babilon. Minthogy a betüszerinti Babilon az Eufrates folyó mellé építettett, amely anyagilag nagyban hozzájárult gazdagságának forrásaihoz, elpusztítása azáltal fejeztett be, hogy ez a víz elvezettetett tőle. Misztikus Babilon is hasonlóképen vizek (népek, nemzetek) mellett fekszik, azoktól tápláltatik, és bukása megjövendőltetett azáltal, hogy támogatói és fenntartói, a nép, elfordulnak tőle. (Jel. 16:12.)

I d ő - p á r h u z a m o k

— árnyék és valóság, jelkép és jelképi megfelelő —
mérői.

Elérkeztünk most ezen jelképi egyezés legcsodálatosabb vonásának vizsgálatához, t. i. az idő-elemhez, amely minden esetben támogatja és megerősíti a jubileumok, az időtan és a pogány idők bezáródása által jelzett dátumokat. Főképen ezért a célért állítottuk be itt ezt a kérdést — hogy t. i. ennek a csodálatos párhuzamosságnak ereje növelje és erősítse Isten gyermekeinek hitét tervének idő-elemében, amint az nyilvánvalóan erre a végre is rendeltetett. (Zsid. 9 : 9, 23 ; 10 : 1.)

Az összes próféciák és időbizonyosságok között nincs meglepőbb és meggyőzőbb, mint ez az egy. A lecke, amit ez tanít, csodálatos már egyszerűsége folytán is, és meggyőződést ölt az alázatos szívekbe. Nemcsak a testi izrael és szertartásai voltak jelképiek, hanem a zsidó kor maga is jelképe volt az evangéliumi kornak. Mindkettő pontosan egyazon hosszúságu és tökéletesen megfelelnek egymásnak ugyannyira, hogy látva és megbecsülve a zsidó korszakot és hosszúságát, továbbá aratásának, vagyis bezáródásának különösségeit, megtudhatjuk ebből jelképi megfelelőjének, az evangéliumi korszaknak hosszúságát is, és megérthetjük, hogy mikorra és mit várjunk az evangéliumi kor aratásában. De hadd fogjunk most ennek kimutatásába, mert noha általános elvek alapján biztosított-nak vehetjük és kimondhatjuk, hogy valamiképen a zsidó rendszer különböző vonásai megfelelnek az evangéliumi korszak ugyanazon vonásainak, úgy az idő is meg fog felelni, mégis Isten nem engedte, hogy pusztán következtessük ezt, hanem világosan, ámbár közvetve, közölte velünk.

Pál mondja nekünk, hogy Isten kivetette a testi

házat a kegyelemből, a lelki ház kiválasztása idejének folyamán; és ha majd a lelki ház kiválasztatik, Isten kegyelme megint visszatér a testi házhoz. Azt mondja: „Mert akarom, hogy tudtotokra legyen testvéreim (az egyház, testvérei, vagyis lelki izrael) e titok, hogy magatokat el ne higyjétek, hogy ez a vakság, amely rész szerint van (a természetes, a testi) izraelben addig van, amíg a pogányoknak idejek* betelik. Mint megvan írva: Eljön Sionból a (megigért) szabadító, (Krisztus, Urunk, a fő, és a maradék a hűséges kevesek izrael mindkét névleges házából, kik testét alkotják, az egyház) és elveszi Jákobnak istentelenségét. Es így egész izrael meg fog váltatni (mert ez nékik tölem a szövetség), mikor eltörlöm bűneiket. Annakokárt az evangéliumra (ezen korszak nagy hívására) nézve a zsidók ellenségek (elvetettek) ti értetek (hogy nektek elsősegtek legyen és örököljétek a legdrágábbat, az ígéretek szellemi részét); a választásra (melyáltal ők kiválasztottak, hogy az atyjuknak, Ábrahámnak és természetes ivadékaiknak megigért különös földi kegyelmeket nyerjék el Istentől) nézve Isten szereti őket az atyáért. Mert az Istennek ajándékai és hivatala olyanok, hogy soha azokat meg nem bánja“ (Róm. 11: 25—29.) Amit Isten megigért, az bizonyosan beteljesedik. Ismervén a véget már a kezdettől fogva, Jehova sohasem tett olyan szövetséget, melyet szükség lett volna, vagy kívánt volna megszegni.

*Senki se zavarja össze a „pogányok számának betelését“ az előbb említett „pogányok idei“-vel. A **pogányok ideje**, amint már meg mutattuk, az a korszak, amelynek folyamán meg van engedve, hogy a pogányok kormányozzák a világot. Ezzel szemben „a pogányok számának betelése“ arra a teljes számra vonatkozik, amely kiválasztandó a pogányokból, az evangéliumi egyház kiválasztására. Ez az evangéliumi egyház, az izraelitákból kiválasztott **maradékkal**. fogja alkotni Krisztus egyházát, a szent nemzetet, a királyi papságot, Isten királyságát, amelyre a föld uralma és királysága rá fog bízni.

Ebben a próféciában az apostol feltárja nekünk az evangéliumi korszak hosszúságát, megmutatván, hogy az a testi izrael elvetésével kezdődött és a kegyelembe való visszahelyezésükkel fog végződni. Péter és Pál állításait (Róm. 11 : 27 és Csel. 3 : 19, 20) egymás mellé állítva, megtanuljuk, hogy a kegyelem izraelhez való visszatérésének ideje a helyerelyállítás idejének megkezdődésekor lesz, Urunk második eljövetele idején. Pál azt mondja, hogy a kegyelem visszatérése ehhez a néphez akkor lesz, amikor Isten el fogja venni a világ bűneit, amelyről Péter azt mondja, hogy Isten azt a felfrissítés, azaz a helyreállítás idején fogja tenni. Ez pedig akkor lesz, mikor Urunk eljön másodszor, mikor az egek nem fogják többé visszatartani Őt.

Már megbizonyítottuk, hogy Urunk második eljövételének és a helyreállítás korszaka hajnalodásának dátuma a K. u. 1874-ik esztendő. Ennélfogva várunk kell, hogy mindjárt K. u. 1874 után bizonyos jeleit lássuk annak, hogy helyreállítási műve első jeleinek egyikeül, az Úr a testi izraelhez visszatéríti kegyelmét. Elégé bizonyos is, hogy már kezdjük látni, hogy a kegyelem mint kezd visszatérni reájuk. Izrael vaksága megszüntetésének és az irántuk megnyilvánuló isteni kegyelemnek minden friss jele, az apostol ígéje szerint mérlegelve, megannyi friss bizonyítéka annak, hogy az evangéliumi korszak bezáródóban van és hogy „a kisdéd nyáj” létszám betelőben. De van további bizonyágunk is, mely a kegyelem izraelhez való visszatértének *pontos dátumát* szolgáltatja. Például fentebb pusztán csak azt láttuk, hogy izrael elvetett állapotának mértéke a másoknak juttatott különös kegyelem idejének mértéke, amennyiben a többi népek is (pogányok) meghivattak, hogy Krisztusnak társörökösei legyenek és ez a meghívás a helyreállítás idejének kezdete körül végződik. De semmi más prófécia nem mutat rá a kezdet pontos idejére.

De álljunk meg egy pillanatra — ne legyen semmi féléreértés ezen a ponton. Mikor az egyháznak, Krisztus menyasszonyának, a vele való társörökösségnek tagságára való meghívás megszűnik, ez minden esetre azt fogja jelenteni, hogy a már meghívottak bizonyosak lehetnek affelől, hogy méltóknak fognak tekintetni és ennél fogva választottak lesznek. „Sokan vannak a meghívottak és kevesen a választottak“, mert a meghívott egyének közül csak kevesen fognak megbarátkozni a meghívás feltételeivel. Mind ez nem jelenti azt, hogy azok, akik nem hivattak meg erre a „nagy elhivatásra“, azoknak nem fognak más kegyelmek felajánlatni. A tény az, hogy mikor ez a „nagy elhívás“ megszűnik, ez pusztán csak abból az okból lesz, hogy a korszakok tervének nagy Megrajzolója már teljesen bevégezte tervének azt a részét, melynek bevégzését az evangéliumi korszak folyamára szánta, t. i. az evangéliumi egyháznak, Krisztus menyasszonyának kiválasztását. Nem minden ember hivatott el erre a nagy méltóságra. Különösképen értesítve vagyunk affelől, hogy Isten terve eredetileg az volt, hogy erre a célra csak korlátolt számú embert szemeljen ki, az emberiség tömegével összehasonlítva csak egy kised nyáját. Miután elégségest hívott meg és az elhívásra rendelt idő letelik és nem célszerű továbbá ezt a meghívást, másokra kiterjeszteni, még mindig lehetséges lesz a már meghívottakra nézve, t. i. akik elfogadták a meghívást, meghívásukat és kiválasztásukat bizonyossá tenniök ázáltal, hogy mindhalálig hűségesek lesznek teljes Istennek szentelésük szövetsége iránt. De az is lehetséges lesz rájuk nézve, hogy ennek megtevését elmulasszák. Ez a meghívás, melynek be kell végződnie, mihelyt elégséges számban hivattak meg azok, akiknek sorából, a Krisztus testének ez a kegyelemben részesített kised nyája kiegészítendő, mondom ez a meghívás távol van attól, hogy Isten szeretetének, kegyelmének és meghí-

vásának végső foka legyen. Bevégződése csupán csak a mennyei, a nagy meghívásnak a beszüntét fogja jelenteni. Mert amikor ez a meghívás véget ér, amikor az alkalomnak és a kegyelemnek ez az ajtaja becsukódik, egy másik ajtó kezd feltárulni — a szentség magas útjára való lépésnek és az azon való előrejutás alkalmának az ajtaja — nem az isteni természetre való eljutásnak, amelyre az evangéliumi egyház elhivatott, hanem az örök életre és az emberi teremtmények tökéletességére való eljutásnak az ajtaja. Lásd I. kötet, X. és XI. fejezetek.

De most térjünk rá a kegyelem izraelhez való visszatértének pontos dátumára, amely a mennyei elhívásnak pontos végződését jelöli, — amely dátumtól kezdődőleg izrael kezdi fokozatosan átlátni és birtokolni az isteni kegyelem visszatértének fokozatos bizonyítékait és amely dátumtól kezdve Isten meghívása is a mennyei méltóságokra véget ér és csak a már meghívottak fognak részesülni abban a kiváltságban, hogy hűségüknek ezt a jutalmát az élet végéig élvezzék.

A testi izrael épűgy, mint a lelki izrael Istentől arra hivatott el, hogy különös népe legyen, megkülönböztetett kincse minden nép felett (az első földi kincs jelképe a másodiknak, amely mennyei kincs). A világtól elválasztva, Istentől jövő különös kegyelem edényei voltak ezernyolcszáznegyvenöt (1845) éven át. Ez a korszak nemzeti életük kezdetével indult meg, a pátriárkák utolsójának halálával, amikor először kezdték őket, mint nemzetet elismerni, mint „Izrael tizenkét törzsét“ nemzeti néven. (I. Mózes 49 : 28; 46 : 3; V. Mózes 26 : 5.) Nemzeti életüknek és a kegyelemnek ideje ez az ezernyolcszáznegyvenöt év, amikor a Messiást elvetették — K. u. 33, — amikor keresztre feszítése előtt öt nappal Krisztus királyukul mutatta nekik Magát és minthogy nem fogadták el annak, kijelentette: „Ime házatok pusztá-lészen“ (Máté 23 : 38.)

Ez, kegyelemállapotuk vége, megtörtént bukásuk időpontja, amely harminchét (37) éven át tartott és K. u. 70-ben végződött, nemzeti államiságuk, nemkülönbén városuk, templomuk stb. teljes lerombolásakor. Meg kell azért jegyeznünk, hogy Isten azután is folytatta kegyelmét ennek a nemzetnek bizonyos egyénei iránt, miután a nemzet, mint nemzet elszakasztatott! Mert az evangéliumi hívás e nemzet egyéneire korlátoztatott még három és fél évig Pünkösöd után, Krisztus halálát követőleg. Eddig az ideig ugyanis nem jutott el ez a hívás Corneliusig, az első, ilyen értelem szerint kegyelemben részesített pogányig. (Csel. 10.) Ez volt a Dánieltől megjövendőlt hetven hét végleges betelése, amint írva volt: Beteljesíti szövetségét sokakkal egy hétre.“ Ez a hetvenedik esztendőhét Urunk megkeresztelésekor kezdődött; keresztje — jövendölés szerint annak közepét jelezte; és a kegyelem annak bezáródásáig szorítottatott a testi izraelre.

Nemzeti kegyelmi állapotuk hosszú korszakán keresztül (1845), amelynek folyamán a többi nemzetek figyelmen kívül hagyattak, izrael vegyesen — büntetésekben és áldásokban részesült. De még a bűneiért járó büntetések is bizonyítékai és elemei voltak Isten kegyelmének és róluk való atyai gondoskodásának. Háboruságot küldött reájuk és gyakran megengedte, hogy fogságba hurcolják őket, amikor megfellebbeztek Róla és engedetlenek voltak Iránta. Amikor megbánták és az Úrhoz kiáltottak, mindig meghallgatta és megszabadította őket. Ennek a népnek egész története, Mózes II. könyvének, Jósuénak, a Bírának, a Krónikáknak és Sámuelnek adatai szerint azt a tényt bizonyítja, hogy Isten nem sokáig rejtette el arcát előlük, hogy fülei mindig nyitva voltak bűnbánó kiáltásaik iránt, el addig a napig, amikor házuk pusztán hagyott. Még ezen a napon is, Isten megbocsátóbb volt velük szemben, mint valaha, és elküldötte nekik

got, de amelyet később tetteikkel is kiérdemeltek, e balhitükben megbotlottak és eldobták ezt a kegyelmet, mint Krisztus által nekik eredőt. Amint Dávid megjövendölte, asztaluk, amely oly ragyogón volt megterítve gazdag igéretekkel és Krisztus által nekik felajánlott áldásokkal, most tör, botránykő és méltó fizetségük gyanánt lett nekik szívük keménysége miatt. (Róm. 11 : 9, 10 ; Zsolt. 69 : 22—28). Krisztus, aki megváltani jött őket és oly magasztos polcra emelni, melyet kívánni, sőt elképzelni sem voltak képesek, most dőlyfűknek botránykövévé lett és a sérelem kövévé. (Róm. 9 : 32, 33 ; Ézsaiás 8 : 14.)

Mégis izrael vaksága csak „részleges vakság volt“ és nem a látás teljes elvesztése. Mert a törvény testámentoma, a próféták és az apostolok nyitva voltak mindenkinek, akár zsidók, akár pogányok ; az evangéliumi korszak folyamán pedig bárki zsidó ember ohajtotta ledörzsölni az előítélet és a dőlyfősség hályogát és alázattal és hálával elfogadni Istennek a pogányokkal gyakorolt kegyelmét, módjában volt megtenni azt. És semmi kegyelem nem fog adatni nekik és semmi különös erőlködés nem fog történni arra nézve, hogy őket, mint nemzetet az igazság megismerésére, vagy előítéleteik legyőzésére rábirják, amíg a pogányok teljessége be nem következik, más szavakkal, amíg a lelki izrael teljessé nem lesz.

Mióta elvetették a Messiást, mióta házuk pusztán maradt, izrael semmi jelét nem bírja Isten kegyelmének. Maguknak a zsidóknak is be kell ismerniök, hogy könnyeik, sóhajtásaik és imádságaik válasz nélkül maradtak ; és amint prófétáik megjövendölték, „közmondás és pissegetés“ voltak az összes nemzetek között. Noha Isten előbb meghalgatta könyörgéseiket és feljegyezte könnyeiket és visszatérítette őket saját hazájukba és folytonosan kedvezett nekik, azután már nem törődik velük és semmi kegyelmet nem mutat irántuk. Mihelyt

a régtől fogva megígért Messiást, a Megváltót, Urunknak, Fiának személyében! E nemzetnek az alkalmatlansága arra, hogy továbbra is Isten különös kincse legyen, vagy bármilyen fokban képviselje Isten királyságát a földön, abban nyilvánult meg, hogy elvetették a Szentet, az Ártatlant, a Szeplőtelen és inkább egy gyilkost kívántak helyette.

Ilyen formán, épen alkalmasságuk hiánya miatt, a részükre jutott legnagyobb kegyelem napja, elvettetésüknek s a kegyelemből való kiesésük napjává változott. És miután vakságában és szíve keménységében izrael, kivéven a hűséges „maradékot“ (Ézsaiás 1 : 9 ; 10 : 22, 23 ; Róm. 9 : 28, 29 ; 11 : 5.) elvesztette a nagy kegyet, hogy a Messiás társörököse legyen, ez a kegy felajánlatott hívő pogányoknak : nem a pogány nemzeteknek, hanem minden nemzet megigazult hívőinek — noha a kegyelem kezdetben, három és fél éven át kizárólag csak izrael népéből való hívőkre korlátoztatott. Mint nép, a nemzeti előítéletektől elvakítatván, a nagyjuttalom, amely kezdetben nekik felajánlatott, de amelyre méltatlanokká lettek, átmegy egy szent nemzet egy különös nép birtokába, amely nép nemzetüknek méltó „maradékból“ való, együtt a pogány nemzetekből hívottakkal, kiket ők egykor ágaskodó dölyfösségükben mint „kutyákat“ néztek le. Isten kegyelme pedig nem fog hozzájuk, mint néphez visszatérni, hogy elvegye vakságukat s őket, mint a nemzetek zsongéját földi áldásokra vezényelje, nem fog visszatérni hozzájuk mindaddig, míg a különös népnek teljes száma meg nem hivatott a pogányokból, amíg a pogányságnak teljes száma nem jut ebbe a magasabb kegyelembe.

Eszerint, amint Pál mondta (Róm. 11 : 7.) testi izrael nem érte el azt, amit keresett t. i. a főkegyelmet. Abban a hitben lévén, hogy a főkegyelem földi áldások, s szívük dölyfösségében ezt a főáldást úgy követelvén, mint születésükkel járó természetes előjo-

kimondták: „Vére legyen rajtunk és gyermekeinken“, azóta folytonos büntetés az osztályrészük: elszorítottak és üldöztettek az összes nemzetek között, amint megjövendöltetett. Mindezek olyan tények, melyeket mindenki olvashat a történelem lapjain. Most térjünk át a prófétákra és lássuk, hogy mennyire különösképen megjövendöltettek ezek a tények és hogy mi a véleményük ugyanazoknak a prófétáknak a zsidók jövődjét illetően.

Elmondván Jeremiás által, hogy hogyan hagyta el izrael őt, az Úr folytatja: „Azért kiűzlek titeket e földről a földre, amelyet nem láttatok, sem atyáitok és ott szolgáltok az idegen isteneknek nappal és éjjel: mert meg nem kegyelmezek nektek.“ (Jer. 16: 9–13). Ezek a napok akkor következtek be, amikor a Messiást elvették. Mindenki megítélheti, mennyire betűszerint teljesült ez a fenyegetés, és maguknak a zsidóknak is be kell ezt ismerniök. Ez a prófécia nem vonatkozhatik a környező nemzeteknél, Szíriában, Babilonban stb. szenvedett valamelyik előbbi fogságukra. Ilyen feltevés ellen megóv a kifejezés is: „Olyan földre, amelyet nem láttatok, *sem atyáitok*.“ Ábrahám a Káldea, Babiloniabeli Úr városából jött, Jákob Szíriából. (V. Mózes 26: 5.) Izrael szétszoródására az összes nemzetek között, 1845 kegyelemévük betelése után és semmi más fogságukra nem vonatkozik ez a világos kifejezés — „olyan földre, melyet sem *tí*, sem atyáitok nem ismertek“. Úgy hogy ez, egyetemben a kegyvesztettséggel egész határozottan úgy tünteti fel ezt a próféciát, mint a mely izrael jelenlegi, az összes nemzetek között való elszortságára illik.

De noha Isten bizonyos időre elszakasztotta őket a kegyelemtől, nem fogja örök időre elszakasztottan hagyni őket, hanem azt mondja — Jer. 16: 13–15: „Azért imé eljönnek a papok, azt mondja az Úr és többé nem mondják: El az Úr, aki kihozta az izrael

fiait Egyiptom földéből. Hanem ezt mondják: Él az Úr, aki kihozta az izrael fiait észak földéből és egyéb földekből; melyekre számkivetette vala őket, minekutána visszahozom őket földükbe, melyet adtam attyáiknak“.

Megsokszorozhatnók a prófétákból és apostolokból való idézeteket, amelyek szerint Isten kegyelme visszatér Jákobhoz, a test szerinti izraelihez, a teljes számnak a kiválasztása után a pogányokból „Krisztus teste részére“, de a biblia tanulmányozó ezt ugyis megteheti egy Concordantia, azaz hivatkozó biblia segítségével. Az izrael részére visszaállítandó kegyelemre célzó ujtestámentomi szigorú vonatkozások között ott van a Jánosé, Csel. 15: 14—16, és a Pálé, Róm. 11: 26. De előbb ki kell inniok büntetésük utolsó zavaros vizét is. Így is van ez kifejezve ebben a jelentős próféciában Jer. 16: 18: „És először is megfizetek álnokságukért és vétükért kétszeresen“— Az itt *kétszeresen* fordított szó a héber szövegben *misneh*, ami második részt, ismétlést jelent. Ebben az értelemben a próféta kijelentése az, hogy a kegyelemtől való elszakasztottságuk idejétől a kegyelem részükre való visszatérének idejéig, ismétlődés fog történni, vagyis megkétszerezése előbbi történetök idejének, melynek folyamán az isteni kegyelmet élvezték.

Mint a mellékelt rajzmetszet mutatja, kegyelmi állapotuk korszaka, nemzeti létezésük kezdetétől Jákob haláláig és le egészen e kegyelem megszűntéig Krisztus halálakor, K. u. 33-ban, ezernyolcszáznegyvenöt (1845) évet tett ki. Akkor aztán megkezdődött *kétszeresük* (*misneh*) — ugyanilyen hosszúságú időnek ismétlődése, megkétszereződése, tehát ismét ezernyolcszáznegyvenöt (1845) év és pedig kegyelem nélkül. Ezernyolcszáznegyvenöt K. u. 33-tól számítva azt mutatja, hogy a K. u. 1878-ik év kegyvesztettségük vége. K. u. 33+1845=K. u. 1878.

Mindezek a multbeli prófétai pontok világosan

Izrael mindkét háza.

— Idő párhuzamok. —

Zsidó kegyelem, a királyságra várván 1845+3 ¹ / ₂ esztendő.	70-ik hét	Zsidó aratás 3 ¹ / ₂ +3 ¹ / ₂ +33=40 esztendő
Jábob, melléknéven Izrael gyermekei nemzeti létének korszaka, Jákob pátriárka halálától számítva.	A Király bejött.	Izrael elbukik. — A bosszúállás napjai. — Luk. 21 : 22. — A háborúság és végső felborulás ideje.
	K. u. 29. K. u. 33. K. u. 36.	K. u. 70.
K. e. 1813. K. u. 33.	K. u. 1874 K. u. 1878 K. u. 1881	K. u. 1915
A keresztyén kegyelem és a hívőkhoz intézett nagy meghívás korszaka a Messiás halálától Babilon elvetéséig és bukásáig.	A Király bejött.	Babilon elbukik. — A bosszúállás napjai. — Dan. 12 : 1. — „Háborúság ideje, milyen még nem volt, mióta nemzet van a földön“
		Keresztyén aratás. 3 ¹ / ₂ +3 ¹ / ₂ +33=40 esztendő
Keresztyén kegyelem, a királyságra várván zsidó kétszeres folyamán, 1845+3 ¹ / ₂ esztendő.		

vannak jelezve s némi bizonyására kell elkészülve lennünk az Úr kegyelme visszatértének a testi izraelhez (Jákobhoz) a K. u. 1878-ik esztendőben, vagy a körül. Ezt a bizonyítékot megjeljük abban a tényben, hogy a zsidók most bizonyos királyságokat élveznek Palesztinában, amely kiváltságok évszázadokon át megvoltak tagadva tőlük. És épen ebben az évben — K. u. 1878-ban, mikor *kétszeresüknek* be kellett telnie, s az Úr kegyelmének e néphez visszatérnie, történt, hogy a *Nemzetek Berúni kongresszusa* megtartatott és hogy ezen a kongresszuson Lord Beaconsfield (egy zsidó), Angolország akkori miniszterelnöke, főalak volt és vezető szerepet vitt. Angolország akkor egyetemes védelmet vállalt Törökország ázsiai tartományai felett, melyek között ott van Palesztina is. Törökország pedig megjavította az idegenekre vonatkozó törvényeit, ami nagy fokban elviselhetőbbé tette az akkor Palesztinában lakó zsidók helyzetét is és részben mások előtt is megnyitotta a kaput az ott való letelepedésre, ingatlan birtoklás kiváltságával egyetemben. Azelőtt a zsidó csak „kutya“ volt, akit mohamedán uralkodója csak rugdosott, öklözött és bántalmazott, létének legelemibb kiváltságai is megvoltak tagadva tőle, multjának emlékeivel és a jövőjét érintő ígéretekkel együtt megszentelt saját földjén.

Ugyanabban az időben, mikor ilyenformában a Palesztinába vezető kapu megnyílt előttük, heves üldözés támadt ellenük Romániában, Németországban, főképen Oroszországban, amely még most is gyarapodóban van. Egymást követő rendszabályozásokkal kormányaik megfosztották őket jogoktól és kiváltságoktól, szomszédaik kegyetlenül bántak velük, míg végre nagy tömegű kivándorlásra kényszerültek. De kétségtelenül ez az üldözés is kegyelem, mert arra irányul és arra irányult eddig is, hogy Jeruzsálem és a szövetségekfele terelje pillantásukat és emlékükbe hozza;

hogy ők gazdag földi ígéretek örökösei. De gondoljuk meg, hogy a K. u. 1878-ik esztendő csak forduló pontja volt a kegyelem visszatértének a testi izraelhez. Már megtanultuk „A pogányok idei” című tanulmányból, hogy Jeruzsálem és népe továbbra is letapodtatik — kormányoztatik és elnyomatik a pogányoktól — „míg a pogányok idei be nem telnek” és ennél fogva, noha a kegyelem esedékessé vált és meg is kezdődött K. u. 1878-ban, a zsidók nem fogadtatnak vissza a teljes kegyelembe K. u. 1914 utánig. Ilymódon a kegyelemben való ismételt emelkedésük fokozatos lesz, amilyen volt attól való elesésük. Jellegetes továbbá, hogy bukásuk és emelkedésüknek ez a két korszaka pontosan egyenlő hosszúságú. A bukás fokozatos volt, gyarapodó sullyal, 37 esztendőn át, K. u. 33-tól, nemzeti kegyelmi állapotuk megszűnésétől K. u. 70-ig, mikor nemzeti létezésük is megszűnr, az ország pusztává lett és Jeruzsálem teljesen leromboltatott. A történelem ilymódon bukásuk kezdetét és végét jelzi, míg a prófécia emelkedésük két végpontját emeli ki — 1878 és 1914 — rámutatván a harminchét esztendő tökéletes párhuzamára. Ez további része a prófétától említett *misneh*-jüknek. (kétszeresüknek).

Noha a zsidó és evangéliumi korszakok forduló pontjai ily módon világosan megvannak határolva a K. u. 33-ik és a K. u. 1878-ik esztendőben, izrael elvetése és a kegyelem visszatérése által, mindazonáltal e korszakok mindenikének munkája átnyulik az utána következő korszakba. Így például a zsidó korszak forduló pontja elöretvén, utána következő korszakuk beleszakadt a megnyíló evangéliumi korszakba, épen úgy, amint kegyelmi állapotuk visszatérése is, amely egyike volt a milléniumi korszak feltáruló vonásainak, áthajlik az evangéliumi korszak bezáródására, vagyis aratására. Harminchét éven át (K. u. 33-tól, nemzeti kegyelmi állapotuk végződésétől K. u. 70-ig, teljes

felborításukig) izrael, kivéven a hűséges maradékot, bukóban volt, a hívő pogányok pedig emelkedőben. — a zsidó korszak végződött és az evangéliumi korszak kezdődött. Harminchét esztendőn keresztül pedig (K. u. 1878-tól K. u. 1914-ig) az evangéliumi korszak végződőben van és jajok érédnek és szakadnak az ugynevezett keresztyénségre, miglen izrael és az összes népek helyreállítási munkája előkészületben van. Azaz K. u. 33 és K. u. 1878 dátumai azt jelzik, hogy mikor kezdődött az illető új korok munkája, noha meg volt engedve mindkét esetben, hogy az előző kor aratásának és az ellenállás megtörésének munkája harminchét esztendőre belenyuljon az újba. Ilymódon tisztára meg van állapítva a felmentések egymásba nyulása, nem különben mindeniknek vághatára is.

Ezen egymásba nyuló korszakok mindenikére kettős munka tartozik: a régi intézkedésnek, vagyis felmentésnek lerombolása s az újnak megalapítása. És minthogy a zsidó korszak és nép, mindkettő jelkép, azaz: árnyék, el kell készülnie lennünk arra, hogy az eredmények itt sokkal kihatóbbak lesznek, mint ott. És így fogjuk találni. Ez a kettős munka Ézsaiás próféta szavaiban van megmutatva: „Mert (1) bosszuállásnak napja van szívemben és (2) megszabadítottamnak esztendeje eljött. (Ézsaiás 63 : 4.)

Mindez nem ravaszul kiokoskodott megfelelés, a tényekre való ráillés szerint rendezve, mert nem egy ezek közül a párhuzamok közül és egyéb igazságok is, K. u. 1878 előtt több évvel láttattak a próféta által és prédikáltattak a jelen közlés értelmében. A K. u. 1878-ik esztendő is eljövetele előtt és minden előző esemény utalása nélkül hirdettetett úgy, mint a kegyelem izraelhez való visszatérésének ideje. A jelen kötet írója ezeket a szentírásból vont megállapításokat K. u. 1877 tavaszán röpirat alakjában közölte.

A bizonyosság alig lehetett már erősebb és mégis

titokban maradó egészen a jelen időig, mely mind a tudás gyarapodásának, mind a mennyei tanítás bölcs megértésének alkalmas ideje. Izrael elvetésének pontos esztendejét, sőt pontos napját is tudjuk; hogy misneht, kettőzést kellett átélniök, a próféta világosan kijelenti; hogy ez a párhuzamos korszak ezernyolcszáznegyvenöt év hosszú és hogy K. u. 1878-ban végződött, azt hisszük, szemmeláthatóan bebizonyítottuk. Ne feledjük el azt sem, hogy kétszeresük betelése után közölte Próf. Delitzsch az új testamentum héber fordítását, amely most ezer meg ezer zsidó kezén forog és nagy érdeklődést ébreszt. Ne feledjük el azt sem továbbá, hogy az apostolok napjaitól számítható legnagyobb keresztény mozgalom a zsidók között, melynek feje Rabinovitsch és mások, Oroszországban mind nagyobb és nagyobb arányokat ölt. Ez a K. u. 1878 után, tehát izrael „kétszeresének“ bevégeződése után körülbelül annyi időre indult meg, mint amennyire a zsidók ébredése következett be izrael elvetését követően, K. u. 33-ban.

Most gondoljunk az apostol szavaira, melyek világosan rámutatnak arra, hogy izrael addig szakasztott el az isteni kegyelemtől és a földi szövetségektől, melyek még az övéik voltak, amíg a pogányok teljessége, azaz teljes létszáma be nem következett — az evangéliumi meghívás végéig. Ezt meggondolva be fogjuk látni, hogy 1878 jelentős dátum, fontos érdekelt jelent a leki izraelre nézve, de nem kevésbé jelentős azután a testi izraelre nézve is.

Mindazonáltal, minthogy senki más, csak egyedül az Úr Jézus tudta a zsidó kor végének és az evangéliumi kor kezdetének fontosságát, (az apostolok is csak részlegesen és homályosan látták egészen Pünkösöd utánig) most is csak Krisztus Testétől, az ugyanazon lélekkel Felkentől várhatjuk, hogy világosan lássa az evangéliumi kor végét és annak súlyos jelentőségét. A

szegény zsidók és sok állítólagos keresztyén még most sem tudnak arról a nagy felmentési változásról, amely az első eljövételkor megtörtént, t. i. a zsidó kor végéről és az evangéliumi kor megnyitásáról. És hasonlóképpen most is kevesen tudják, vagy fogják megtudni, amíg külső bizonyságok nem tárják azt a természetes látás elé, hogy mi most az evangéliumi korszak végén, vagyis aratásában vagyunk és hogy K. u. 1878 igen jelentős időpontot jelentett. Az igaz, hogy nem is volt másképpen szándékolva, hogy mások lássanak és tudjanak és ne maradjanak sötétségben a világgal együtt, mint az a néhány hűségese. „Nektek adatott tudnotok” — mondta Urunk.

De némelyek azt mondhatnák, hogy noha Jeremiás igazán az Úr prófétája volt, akinek bizonyosságát a misneh-re, azaz izrael élményeinek megkettőződésére vonatkozóan tisztelnünk kell, a bizonyosságot mégis meggyőzőbbnek tekinthetnők, ha más próféta is említetté volna ugyanezt a dolgot. Az ilyen megjegyzésre azt válaszoljuk, hogy egyetlen megbízható prófétának az állítása is jó és elégséges alapja a hitnek és hogy az első eljövétel kiemelkedő bizonyítékait egyetlen próféta is megjövendőlhette. És Isten, aki gazdag irgalmu és végtelen szánó szívű, tekintetbe vette hitünk gyengeségét és előre megfelelt szívünk imádságára azért, hogy több bizonyásgról is gondoskodott.

Forduljunk most Zakariás próféciájához. (9: 9—12.) Prófétai látomásában Jézus mellett lépked, amint bevónul számaron Jeruzsálembe — K. u. 33-ban — öt nappal megfeszítése előtt (János 12: 1—12) és a néphez odakiált a próféta: „Örülj erősen Sionnak leánya, örvendezz Jeruzsálemnek leánya. Imé Királyod eljő tenéked, igaz és szabadító. Ő, szegény és számárhaton ülő.” Lásd ezeknek a szavaknak nyilvánvaló teljesedését — Máté 21: 4—9, 43; János 12: 12—15; Lukács 19: 40—42. Minden részlet beteljesedett, el egészen a

kiáltásig. Amikor a nép Hozsánnát kiáltott, a farizeusok kérték Jézust, hogy csitítsa el őket, de Ő vonakodott, mondván: „Ha ezek esőndben maradnának, a kövek nyomban kiáltani kezdenének.” Miért? Mert megjövendöltetett, hogy kiáltás lesz és a prófécia minden szavának be kellett teljesednie. A prófétai teljesedésnek ez a különös részletessége hadd oltson bizalmat belénk ennek és a többi prófétának további kijelentései iránt is.

Miután rövidesen jelezte eljövendő gonosz következményeit annak, hogy királyukat elvetették, (Zak. 9 : 10.), a próféta, Jehováról **beszélvén**, így intéz szót hozzájuk: „Térjete az erősséghez (Krisztushoz) ti reménységnek foglyai; mai is mondom néktek, hogy kettős jótéteménnyel megajándékozlak titeket.” (12 vers). A „kettős” szó itt is ugyanaz, amit Jeremiás használ — misneh — ismétlés, vagyis egy másik hasonló megnyilvánulás. Izrael éveken át a római iga alatt volt, de a „reménység foglyai” voltak, remélvén egy eljövendő királyt, aki megszabadítja és felmagasztalja őket a föld megígért uralmára. Most királyuk, erős tornyuk megjött, de oly szegény és szelíd, hogy szívük döltyösségében nem ismerhették el Őt, mint szabadítót. És még inkább a bűn foglyai is voltak és ez a Szabadító ezt a nagyobb felszabadítást is szándékolta. Urunk három és fél évig volt velük, betöltvén az Írást körülükben és most érkezett a végső, nagy próba, hogy — vajjon elfogadják Őt, az Úr Felkentjét, királyuknak? Isten előre való tudása, hogy ők el fogják vetni a Messiást, meg van jelentve a próféta szavaiban: „Ma is mondom néktek, hogy kettős jótéteménnyel megajándékozlak titeket.”

Ez a prófécia nem csak nem hagy kétséget affelől, hogy van egy *kettős*, — a büntetésnek izrael sorsához hozzáadott megkétlszerezése Messiásuk elvetése miatt, de jelzi a pontos napot is, mikor ez a kettőzés

elkezdődött és a Jeremiás próféciájából vont és az Úr szavaitól megerősített következtetéseket. „házatok pusztán hagyatik nektek“ kétszeresen szigorúvá, pontossá és nyilvánvalóvá teszi.

Emlékezzünk vissza Urunk szavaira ebben az időben és ebben a vonatkozásban: „Jeruzsálem! Jeruzsálem! ki megölöd a prófétákat és megkövedezed azokat, akik tehozzád küldetnek, hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, miképen a tyúk fiait egybegyűjti szárnyai alá; és nem akartátok. Ime azért házatok puszta lesz. Mert mondom néktek, hogy ez időtől fogva nem látok engemet, mignem ezt mondjátok: Áldott, aki jött az Urnak nevében.“ (Máté 23: 37—39.) Hasonlóképen olvassuk, hogy megpróbálásuk utolsó napján „amikor (számáron ülve) elközelgetett volna, a várost látván, sirva azon, ezt mondván: Vajha eszedbe vettéd volna, épen te, legalább mostani napodon, amelyek békességre valók. De azok (mostantól kezdve) elrejtettek szemeid elől.“ (Luk. 19: 41, 42.) Hála Istennek, most, hogy *kétszeresük* betelt, látjuk, hogy vakságuk kezd elmúlni. És ez örömet szerez a szenteknek önmagukra tekintettel is, mert azt hiszik, hogy Krisztus testének megdicsőülése közeleg.

Am szerető Atyánk, aki nyilvánvalóan szívünket minden kétségen kívül helyezni és megszilárdítani akarta, arra a kis pontra vonatkozóan, amely oly sokat dönt és bizonyít, ígét küldött nekünk izrael „kétszerese“ dolgában legtiszteltebb szolgáltnak egy másikától is — Ézsaiás prófétától is.

Ez a próféta a mostani vég álláspontjára helyezkedik, arra az időre, mikor már „a kétszeres“ (*misneh*) betelt — K. u. 1878-ra. Hozzánk, most élőkhöz intézve szavait, közli velünk Isten hirdelését mondván: „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet, azt mondja Istenetek. Szóljátok Jeruzsálemnek kedve szerint valókat és hirdessétek néki, hogy eltelt elrendelt ideje,

hogy megbocsátatott bűne „hogy kétképen valót* is elvett az Úr kezéből bűneiért“. Ézsaiás 40 : 1, 2. (Lásd a jegyzetet.)

A prófécia tanulmányozójának meg kell jegyeznie, hogy a próféták változtatni szokták kijelentéseik álláspontját: némelykor úgy beszélnek a jövő dolgokról, mint jövőről, máskor meg a jövő helyzetében gondolják magukat és erről a képzelt álláspontról beszélnek. Például Ézsaiás próféta Urunk születéséről beszélván, úgy képzei, hogy a jászol mellett áll, melyben a gyermek Jézus fekszik és ezt mondja. „De nekünk egy gyermek születik, fiu adatik nekünk, kinek vállán leszen fejedelemség.“ (Ézsaiás 9 : 6.) A zsoltárok könyvét nem olvashatjuk értelmesen mindaddig, míg ezt az elvet el nem ismerjük. A prófétai álláspontok különbözőségének erről az elvéről nem adhatunk pontosabb képet, mint a már említett három prófétai célzást izrael „kétszeres“-ére. Jeremiás megjövendölte, hogy eljönnek a napok, amikor Isten elszórja őket minden nemzetek között, s mikor aztán megkapták a „kétképen valót“, ismét összegyűjti őket, részükre a hatalomnak nagyobb megmutatásával, mint mikor Egyiptom szolgaságából kijöttek. Zakariás úgy beszél, mintha abban az időben élne, mikor Krisztus királyul ajánlotta fel Magát izraelnek és kijelenti nekünk, hogy akkor, épen ezen a napon, „kétszeresük“ számítása megkezdődött. Ézsaiás is közöttünk áll K. u. 1878-ban, és felhívja figyelmünket arra a tényre, hogy Isten egy határozott, kitűzött időről gondoskodott izrael megkegyelmezését illetően és ez a határozott idő előbbi kegyelmi állapotuk „kétszerese“ azaz párja szerint való. Közli továbbá, hogy most már adjuk át izraelnek ezt a megerősítő hirdetést, hogy „kétszerese“ betelt, hogy

*Az itt kétképen való-nak fordított szó a héberben „kefel“, amely kettőst jelent, alapjelentése valamely dolognak a középben való összehajtása.

kitűzött ideje teljessé lőn. Valóban nehéz lenne eldönteni, hogy e közül a három prófécia közül melyik a keményebb, a **legjelentősebb**. Mindenik jelentős és mindenik külön-külön is eléggé szilárd. De együttesen csodálatos erejű hármas kötél Isten alázatos, tanulékony és igaz gyermekeinek.

Ezeknek a prófétai kijelentéseknek az ereje még megnövekedik, ha meggondoljuk, hogy ezek a próféták a tényeknél évszázadokkal előbb éltek és írtak és azonkívül a zsidók várakozásának egészen ellenmondó dolgokat írtak meg. Valóban hitetlen és az Isten kijelentéseinek elhívására rest szívek azok, akik ebben a világos és harmonikus bizonyosságban nem látják meg Isten ujját és eljárásait. Ha valaki ellenvetvé, hogy a Berlińi Kongresszus és annak határozatai még nem eléggé jelentős kezdete az isteni kegyelem visszatérének az izraelitákhoz, erre azt válaszoljuk, hogy az sokkal inkább jelzi a kegyelemnek a visszatértét, mint a mennyire jelezte Urunk bevonulása Jeruzsálembe a kegyvesztettséget. Megtörténtének idején, akkor sem ismerték úgy el, mint prófétai teljesedést. És most is ezekkel meg ezekkel többen vannak, akik tudnak a *kétszeres*-nek a beteléréséről, mint a mennyien tudták egészen pünkösdig, hogy a *kétszeres* számítása onnan kezdődött visszafelé. Látjuk azt is, hogy a gyermek, akiről Simon azt mondta, hogy izraelből soknak a bukására és ismét felemelkedésére küldetett (Luk. 2. 34.), a testi izraelnek, mint népmzetnek inkább bukásául és boiránykövéül bizonyult. És láttuk továbbá, hogy Neki, mint a lelki izrael Fejének és Kapitányának, hogy kell Megváltóul lennie, hogy ismét felemelje a testi házat és helyreállítson minden dolgot, miután „kitűzött idejük” „kétszeresük” betelt. Látva Atyánk igéjének teljesedését énekelhetjük szívünkben:

Mennyire szilárd az alap, Urunk valamennyi szentje!
Mi az örök igében van hiteteknek lefektetve!

Megszívlelvén ily módon izrael elszakadását a kegyelemtől, ezt követő veszteségüket és az egésznek az okát, ne feledjük el, hogy ebben is előre jelképezték lelki izraelt és hogy ugyanazok a próféták megjövendölték izrael mindkét házának megbotlását. „Es lesz izrael mindkét házának megbotránkozás köve.” (Ezsaiás 8 : 14.)

Ép oly igazán, mint ahogy a fentiek szerint volt egy elvetés és bukás a névleges testi izraelre nézve, lesz egy elvetés a névleges lelki izraelre, a névleges evangéliumi egyházra nézve is és pedig egészen hasonló okokból. Az egyiknek elvetése és bukása éppen olyan élénken van feltüntetve a Szentírásban, mint a másiké. És éppen oly bizonyosan, mint ahogy a testi izrael egy maradéka szelidsége és hite által megmenekült a vakságtól és bukástól, a névleges lelki izraelnek is egy hasonló maradéka meg fog menekülni a névleges tömeg vakságától és bukásától az aratáskor, vagyis e kor bezáródásakor. Ilyenformán az igaz egyház, Krisztus teste utolsó tagjainak el kell választatniok a névleges egynáztól, hogy a Fejfel egyesítesse, megdicsőüljenek. Ezek (a testi izraelből bukásukkor kiválogatott maradék, az evangéliumi egyház hűséges kevesei, beleszámítva a kor bezáródásakor élő maradékot is) egyedül alkotják Isten „igaz izrael”-jét. Ezek a választottak, a Krisztus megváltó munkájában való hit által megigazultak, akik a Krisztussal való közös áldozatra és közös örökségre vannak elhíva, az igazságban való hit által választatván és az igazság lelkétől megszenteltetvén és hűségesek mindhalálig. Ezen kicsiny csoport kiválasztásának befejezetével e korszak aratásakor, halk izgalom lesz észlelhető a buza és a konkoly között. Mert sok isteni kegyelem, amelyek kiváltképen a hűséges kevesek kedvéért adattak, visszavonattak a névleges tömegtől, mikor a kiseded nyáj, akinek javára és fejlődésére ezek a kegyelmek osztattak, teljessé lesz.

Azt kell várnunk, hogy az eljárás itt is az legyen, mi a jelképi zsidó aratáskor volt: elválasztó munka, mint amely beteljesíti a próféta szavait: „Gyűjtsétek Előmbé szenteimet, kik velem szövetséget tettek az áldozat által,” (Zsolt. 50 : 5.) És amiképen K. u. 33 azt a dátumot jelezte, amikor a névleges zsidó ház, mint rendszer, a kegyvesztettségnek, a szétszakadásnak, a felborulásnak átadatott, azonképen a megfelelő dátum is, K. u. 1878 a névleges lelki izrael kegyvesztettségének, szétszakadásának és felborulásának kezdetét jelentette. Erről mind bővebben fogunk beszélni a következő fejezetekben.

Számtani bizonyítás.

Föltéven, hogy az előbbi bizonyosság döntő erejű és elégséges, most áttérünk az időtani bizonyítására annak hogy : 1.) a zsidó korszak, Jákob halálától egészen addig, amikor házuk pusztán hagyatott, *kétszeresük*, vagyis a második rész számításának megkezdése idejéig ezernyolcszáznegyvenöt évet tesz ki; 2.) hogy a kétszeres K. u. 1878-ban végződött s a kegyelemnek, akkor kellett ujrakezdődnie, bizonyosságul ilymódon az evangéliumi korszakbeli kegyek megszűnésének. A második pont valójában semmi bizonyítást nem követel, mert tény lévén, hogy Urunk K. u. 33-ban meghalt, egészen könnyű feladat ezernyolcszáznegyvenöt évet hozzáadni K. u. 33-hoz, és így rájönni, hogy a K. u. 1878-ik esztendő az, amikor azt izrael részére való kegyelemnek meg kellett kezdődnie, föltéven, hogy bizonyítani tudjuk első tételünket, mely szerint az a korszak, melynek hosszan izrael isteni kegyelem folytán Isten ígéreteinek betöltését várta, ezernyolcszáznegyvenöt évből álló korszak volt.

Ennek a korszaknak a hossza teljesen ki van mutatva az időtánról való fejezetben, kivéven egyetlen

tételt, nevezetesen a Jákob halálától az Egyiptomból való kijövetelig terjedő korszakot. Ez a korszak egész mostanáig különösebbképen rejtve és eltakarva volt. Amíg ezt nem állapították meg, a zsidó korszak hossza sem volt ismeretes. Enélkül pedig kétszerese, a párja sem volt megmérhető, noha a kétszeresre vonatkozó próféciák megfigyeltettek és megértettek. Az időtan simán halad egészen Jákob haláláig, de ettől a dátumtól az Egyiptomból való kijövetelig nincsen tökéletes értesítés. Különböző morzsákat kapunk innen is onnan is, de nincs folytonos fonal, mely tudásunkat segítené. Ez volt az oka annak, hogy e ponton az időszámítási táblázatban az új testamentumhoz voltunk kénytelenek fordulni. Itt segítséget nyertünk az ihletett apostoltól, aki megadta nekünk az összekötő láncszemet. Megtanultuk így, hogy az egy négyszázharminc (430) évből álló korszak volt a szövetségtől, Ábrahám atyjának, Teráhnak halálától számítva, izrael kivonulásáig Egyiptomból.

Megtaláljuk pontosan a Jákob halála és izrael Egyiptomból való kivonulása közötti rejtett korszakot azáltal, hogy először kiszámítjuk a Teráh halálától a Jákob haláláig való korszakot, azután levonjuk ebből a négyszázharminc esztendő összegét Teráh halálától az Egyiptomból való kivonulásig. Ilymódon: Ábrahám hetvenöt (75) éves volt, mikor a szövetség megkötött vele Teráh halálakor (Mózes I. könyve 12 : 4), Izsák pedig huszonötévvé azután született (I. Móz. 21 : 5.) Ennélfogva

A szövetség megkötésétől Izsák születéséig 25 esztendő
Izsák születésétől Jákob születéséig (I. Móz.

25 : 26, 60) 60 „

Jákob születésétől haláláig (I. Móz. 47 : 28.) 147 „

Az évek teljes száma az ábrahámi szövetségtől Jákob haláláig 232 „

A szövetségtől addig a napig, mikor izrael elhagyta Egyiptomot (II. Móz. 12 : 41)	430	„
husvétkor		
Ebből levonjuk a szövetségtől Jákob haláláig terjedő időt	232	„
Jákob halálától a kivonulásig terjedő korszak ennél fogva	198	„
Ily módon izrael nemzeti létét illető minden nehézség el van tisztítva az utból. A Jákob halálától a kivonulásig terjedő rejtett korszak kétségtelenül szándékosan burkoltatott el, míg észrevevésének kellő ideje el nem érkezik. Ehhez most adjuk hozzá az időszámítási táblában feltüntetett korszakokat, amint következnek: Jákob halálától a kivonulásig terjedő korszak	198	esztendő
Izrael a pusztában	40	„
Kanaán felosztásáig	6	„
Birák korszaka	450	„
Királyok	513	„
Pusztulás	70	„
Cyrus első esztendejétől K. u. 1-ig	536	„
Az évek teljes összege Jákob halálától az Úr esztendejéig	1813	„
K. u. 1-től a keresztfeszítésig, husvétkor,		
K. u. 33 tavaszán — teljes évek, zsidó egyházi idő*	32	„

Teljes korszaka izrael királyságra várásának, isteni kegyelemben és elismerésben 1845 esztendő.

Hogy megtaláljuk kétszeresük mértékét, amikor esedékessé vált és megkezdődött irányukban a kegyelem s amikor ennél fogva kezdett elfordulni a névleges lelki izraelről, ezernyolcszáznegyvenöt (1845) esztendőt számoltunk K. u. 33 tavaszától és így megtaláljuk K.

*A zsidó egyházi év tavasztól számított, husvét pedig minden új (egyházi) esztendő első hónapjának 15-ik napján fordult elő.

u. 1878 husvétját. Újból való emelkedésük K. u. 1878-tól K. u. 1915-ig (a pogány idők bezáródásáig) a tőlük megvetett király kegyelmében, akit aztán most ismét elfognak ismerni, tartamban meg fog felelni bukásuk harminchét esztendejének, attól a naptól fogva, hogy házuk pusztán hagyatott, K. u. 33-tól nemzeti állapotuk végső felborulásáig, K. u. 70-ig.

Már megvizsgáltunk nem egy párhuzamot a zsidó korszak, mint árnyék, mint jelkép és az evangéliumi korszak átlaga, mint jelképi megfelelő között és most bebizonyítottunk egy másik párhuzamot is: *A két korszak hosszúsága teljesen megfelel egymásnak*, amennyiben az evangéliumi egyház izrael misneh-je, azaz kegyvesztettségének *kétszerezése* folyamán hivatott el. És amiképen a többi megfelelések, úgy a két korszak záró-elemeinek egyezése is meglepő: aratásaik, aratóik, munkájuk és az erre szentelt idő, mind arravalók, hogy világosan vázolják nekünk e korszak végén, az aratáskor betöltendő mű körvonalait. Vegyük szemügyre pontosan a két aratás megfeleléseit, amint alább azokat összegezni fogjuk.

Az aratási párhuzamok szemléje.

A zsidó korszak „aratással” végződött. Urunk és az apostolok végezték a termés aratásának munkáját, amely termésnek a magját Mózes és a próféták vetették el. „Emeljétek fel szeméiteket és lássátok meg a tartományokat; mert megérték az aratásra” „Elküldelek titeket annak aratására, melyben nem munkálkodtatok; mások munkálkodtak és ti munkájukba állottatok”. (János 4: 35—38). Az evangéliumi korszak végét is úgy hívják, hogy „aratás.” „Az aratás a világ vége.” „Az aratásnak idején meghagyom az aratóknak: Szedjétek előbb össze a konkolyt és kössétek kévékbe. . . . a gabonát pedig takarjátok csűrömbe.” (Máté 13: 39, 30.)

János megjövendőlte a zsidó aratás munkáját és eredményét mondván (Máté 3 : 12) : „Kinek szórólapátja kezében van és megtisztítja szérűjét, gabonáját (a valódi izraelitákat) csűrébe (a keresztyén egyházba) betakarja ; a pelyvát az ellenállókat) pedig megégeti olthatatlan tüzzel.“ — (háborusággal, mely nemzeti tekintetben megemésztí őkét). Itt volt a Szentlélek és a tűz keresztsége — a Szentlélek rászálván „a valódi izraelitákra“ pünkösdkor, a háboruság tüze pedig minden másokra, az elvetésüket követő harminchét év folyamán. (Máté 3 : 11.) Ebben a háboruságban izrael elpusztult, mint nemzet, de nem egyénenként. A jelenések írója beszél nekünk e korszak aratásáról az igazság kemény sarlójával, mivel az érés ideje megérkezett és kettős munkára mutat rá. Ennek a munkának egyik része a föld szőlőjére vonatkozik, megkülönböztetésül az Atya ültette igaz szőlőtől, Jézus Krisztustól és az Ő tagjaitól, vagyis ágaitól. (János 15 : 1—6) Ennek a korszaknak az aratásáról az van mondva, hogy az a búzának és konkolynak aratása lesz (Máté 13 : 24—30, 36—39); a zsidó korszak aratása pedig a buza és pelyva aratásának említettik. És minthogy a pelyva ott tultengett, a minden más mozzanatban észlelt hasonlóság és párhuzamosság arra enged következtetni, hogy a konkoly is sokkal bővebben lesz, mint a buza ebben az aratásban.

A zsidó aratás, egészben egy negyven éves korszak, Urunk szolgálatával kezdődött és végződött a névleges izrael elvetésével és felborításával és városuknak a rómaiaktól véghezvitt elpusztításával K. u. 70-ben. Ennek a korszaknak az aratása pedig az Úr jelenlétével kezdődött, a „föld nagy jubileuma“-kor, 1874-ben (amint azt a VI. fejezetben láttuk) és végződik a pogány hatalom felborításával, K. u. 1914-ben, ami szintén egy negyven éves korszak, mint egy másik csodálatos példája a két korszak párhuzamainak.

Noha a zsidó aratás kezdetét vette Urunk szolgálatával s Isten kegyelme három és fél évvel később elvált a névleges szervezettől s e szervezetre nehezedő háboruságnak harminchét esztendeje követte a kegyelmet, mégis külön kegyelem továbbra is részül jutott e nemzet egyéneinek; a Krisztussal való társörökösség méltóságára való hívás továbbra is megadatott nekik, de kizárólagosan Urunk általuk és tőlük való elvetését követő három és fél esztendő tartamára, ily módon való igazolásául a Dánielnek adott ígéretnek, (Dán. 9 : 27.), hogy kegyelem fog mutattatni az Ő népének, a hetvenedik hétnek teljes végezetéig, amelynek közepén a Messiás elszakasztott. Ez az ígéret beteljesült minden igaz buzára nézve, míg a szervezet, mely a búzát tartalmazta, elítéltetett és elszakasztott a hét közepén. A zsidó korszak gabonájának aratása több éven át tartott, Urunk szolgálatával kezdődván, noha minden különös kegyelem megszűnt a Krisztus halálát követő három és fél esztendő betelése után. A nemzeten való háboruság, (tűz) korán kezdett gerjedni, de nem érte el rettenetes dühét mindaddig, amíg ennek a nemzetnek a gabonája teljesen szérübe nem gyűjtetett.

Hasonló szakokat veszünk észre a most záródó korszak aratásában is, amelyek mind megfelelnek amaz aratás mozzanatainak. K. u. 1874 ősze, mikor a jubileumi körök bizonyossága szerint Urunknak jelen kellett lennie, megfelel megkeresztelése és a szentlélektől való felkenetése idejének, amikor Messiás Fejedelemmé lett (Dán. 9 : 25) és megkezdte a zsidó aratás munkáját. K. u. 1878 tavasza (három és fél esztendővel utóbb) megfelel annak a dátumnak, amikor Urunk felvette királyi hivatását, számárra ült, megtisztította a templomot a pénzváltóktól, megsiratta és átadta a pusztulásnak azt a névleges egyházat, vagy királyságot; jelzi továbbá azt a dátumot is, amikor a névleges egyházi szervezetek „kiköpettek“ (Jel. 3 : 16.) és amikortól

kezdve (K. u. 1878) többet nem szócsövei az Urnak és semmi tekintetben el nem ismertetnek Tőle. A K. u. 1878 tavaszát követő három és félesztendő, amely K. u. 1881 októberében ért véget, megfelel az egyéni zsidók részére tovább folytatott kegyelem három és fél esztendejének, kegyelmi hetvenedik hetük utolsó felében. Amiképen a jelképben ez a dátum — három és fél év Krisztus halála után — a zsidóknak szóló különös kegyelem végét jelentette és a pogányoknak szóló kegyelem kezdetét, azonképen a K. u. 1881-ik esztendőt is olyannak ismerjük fel, amely a pogányoknak szóló különös kegyelem végét jelenti, a nagy elhívás bezáródását, az e korszaknak fenntartott külföldi áldásokra való meghívását, hogy Krisztussal társörökösök legyenek, az isteni természet részesei. Amint láttuk, ez nagy mozgalmat jelez a zsidó népben a keresztyénség felé, mely „Kisenevi mozgalom“ néven ismeretes. Majd háborúság következett a névleges keresztyénségre, amely fel volt tartoztatva, míg a gabona teljesen szérűbe nem gyűjtetik, amíg Istennek hírnökei meg nem pecsételtnek homlokukon (az értelmükben) az igazsággal. (Jel. 7: 3.)

Az ezen aratás elemeinek a zsidó aratás elemeivel való egyezése a prédikálásokban is eléggé ki volt emelve. A zsidó aratás első három és fél esztendejében Urunk és tanítványai az időt vették szövegül és a Messiás jelenlétének tényét. Hirdetésük ez volt: „Az idő betelt, „a Megváltó elérkezett.“ Márk 1: 15; Máté 10: 7.) Így volt a jelen aratásban is. K. u. 1878-ig az időpróféciák és Urunk jelenlétének ténye voltak hirdetésünk, úgy ahogy e könyvben kifejtettük, ha nem is épen olyan világosan. Attól kezdve a munka kiszélesedett és más igazságoknak a szemlélete fényesebbé és világosabbá lett. Am az ugyanazt az időt és jelenlételt tanító azonos tények és szentíráshelyek vita nélküliek és megcáfolatlanok voltak. Amiképen az egyéni

izraeliták részére folytatódott kegyelem a névleges háznak a kegyelemtől való elszakítása után, nem arra volt szánva, hogy megtérítse és megformálja névleges egyházi szervezetüket, sem nem adatott nekik azzal a reménységgel, hogy pelyvájukat buzává változtassa, hanem pusztán csak arra a célra rendeltetett, hogy elválassza és szérübe gyűjtse az érett buza minden szemét, azonképen ebben az aratásban is a jelenleg tovább folytatott és áradó kegyelemnek (az igazság tényének) is a célja nem az, hogy az egész szektákat megtérítsen, vagy hogy nemzeti reformokat eszközöljön, hanem ellenkezőleg, hogy teljesen elválassza a gabona osztályt a konkoly osztálytól. Századokon át egymásmellett nőttek és egy tiszta, teljesen gabona-szekta ismeretlen volt. De most, az aratásban, az elválasztásnak meg kell történnie és az erőfeszítés rettetes lesz. Sok esetben a földi barátságok gyökerének kilépését, a gyöngéd kötelékek elszakasztását fogja jelenteni. Az elválasztást pedig az igazság milyeni. Az Urnak jövendőlése az első eljövételkor való aratásra nézve igaz lesz a jelen aratásban is (Lásd Máté 10: 35—38; Luk. 12: 51—53.) Amiképen akkor az igazság az atyát a fiu ellen, a leányt az anya ellen, az anyost a menyé ellen támasztotta, ugy most is, valakinek ellenségei legtöbbször épen a családjabeliek lesznek. Mindez elkerülhetetlen lesz. Azok, akik a békét inkább szeretik, mind az igazságot, megpróbáltatnak, azok pedig, akik mindenek felett szeretik az igazságot, elfogadtatnak és elismertetnek, mint győzedelmeskedők — épen ugy, mint a zsidó aratáskor.

A zsidó aratáskor a közelgő Király és királyság hírnökeiül kiválasztott és előre küldött követek alázatos, alacsony rangu emberek voltak, akik pedig szembe szálltak a hirdetéssel, a főpapok, az írástudók, a fari-zeusok és a theológia doktorai voltak. És amire el kell készülvén lennünk, itt is megtaláljuk: a legelvakultab-

bak a vakok vezetői, akik, mint zsidó előképeik „Nem ismerik meglátogatásuk idejét.“ (Luk. 19 : 44.)

Ott a jelenléte volt a próba egyik legfőbb pontja, és a kereszt a másik, Keresztelő János odakiáltotta nekik : „Közöttetek áll, akit nem ismertek.“ S valóban csak a valódi izraeliták voltak képesek felfogni a Messiás jelenlétének tényét. És ezek közül is sokan megbotlottak a keresztben, mert noha hajlandók voltak a Messiást, mint Szabadítót elfogadni, büszkességüknek nehezeire esett Őt, mint Megváltót is elismerni. Hasonlóképen itt is Krisztus jelenléte, a haladóban lévő „aratás“, a hitvallók névleges tömegének elvetése sokakat megbotránkoztat. A nagy Szabadítót pedig, akinek jöveteléért és királyságáért sokan imádkoztak (amint a zsidók tették) nem hajlandók elismerni. És ismét Krisztus keresztje próbául lett, botrányköül, megkisértőül, annyira, hogy azt már nem is várhatták és sokan, igen sokan buknak keresztül rajta, mondván : Elfogadjuk Krisztust, mint Szabadítónkat, de elvetjük mint Megváltónkat és Válságunkat.

Természetesen mindannyiának, kik a kérdést gondosan vizsgálják, el kell ismerniök, hogy annak bizonyossága, hogy Urunk (mint szellemi, tehát láthatatlan lény) jelen van, sokkal nagyobb és világosabb, mint az a bizonyosság, mellyel a zsidók rendelkeztek test szerinti jelenléte felől az első eljövételkor. És Urunk jelenlétének nem csak prófétai bizonyítékai teljesebbek, bővebbek és számosabbak most, hanem mindenfelé körülöttünk az idő jelei is, melyek az aratás munkáját haladóban mutatják, sokkal áttetszőbbek és meggyőzőbbek azoknak, kiknek szemei megkentek (Jel. 3 : 18), mint amilyenek voltak az első eljövetei körülményei, mikor Urunk követői maroknyi seregével, sok ellenkezéssel szemben és kedvezőtlen körülmények között hirdette : „Az idő betelt ; térjete meg és higgyétek a jó híreléseket“, — azaz eljött a Messiás, a nagy Jehova

hirdetője, hogy betöltse nektek az atyáknak tett ígéreteket. Nem csoda, ha csak az alázatos szívűek nyerhettek valamit az alázatos Názárenustól, mint nagy Megszabadítótól, vagy a Vele lévő alázatos és alacsony sorsu emberektől, mint az Ő választott tizenkettőjének tagjaitól — kik fejedelemségre voltak hivatva Ő alatta, csak a kevesek láthatták abban, ki számaron vonult be és a ki sirt jeruzsálem felett, a nagy Királyt, akiről Zakariás megjövendölte, hogy Sion, mint királyt fogadja öröm kiáltások között.

Első eljövetelekor megalázta magát, ember alakját és természetét vevén fel (Zsid. 2: 9, 15.), hogy elvégezze ezáltal megváltásunkat, úgy, hogy Önmagát adta váltságunk árául. Most már felmagasztaltatott és nem fog többé meghalni. Második eljövetelekor pedig, mely teljes hatalommal fog záródni (Fil. 2: 9) felfogja magasztalni az Ő „testét“ és a világra ruházza a helyreállítás áldását, melyet megvett részükre drága vérével első eljövetelekor. Ne feledjük, hogy Ő többé nem test, hanem szellemi lény és rövidesen át fogja változtatni és megdicsőíteni tagjait és társörököseit, minden hűséges követőjét.

A zsidó háznak Jézus három jellegben mutatkozott: — mint Völegény (János 3: 29), mint Arató (János 4: 35, 38) és mint Király (Máté 21: 5, 9, 4.) A keresztyén háznak szintén ugyanabban a három jellegben fog mutatkozni (2 Kor. 11: 2; Jel. 14: 14, 15; 17: 14.) A zsidó házhoz, mint Völegény és Arató aratásuk kezdetekor jött (szolgálatának elején); és közvetlenül megfeszítése előtt, mint Király mutatkozott nekik, királyi hatalmat gyakorolván azáltal, hogy ítéletet mondott rájuk, hogy pusztán hagyta házukat és hogy jelképes cselekedésével megtisztította templomukat. (Luk. 19: 41—46; Márk 11: 15—17.) Szakasztott így volt ebben az aratásban is: Urunk jelenléte, mint Völegényé és Aratóé elismertetett az első három és

fél év folyamán, K. u. 1874-től K. u. 1878-ig. Ettől az időtől kezdve hangsúlyozottan nyilvánvaló volt, hogy az idő elérkezett 1878-ban, amikor ismét királyi ítéletnek kell elkezdődnie Isten háznépe felett. Erre vonatkozik a Jel. 14:14—20, és Urunk, mint megkoszorozott Arató az emberek tekintete elé került. A K. u. 1878-ik esztendő párhuzama lévén Urunk ereje és hatalma felöltésének, világosan jelzi a hatalom jelenlegi felvevését jelenváló, szellemi és láthatatlan Urunktól, mint királyok Királyától, azt az időt, amelyben felölti uralkodói nagy hatalmát, ami a próféciában szorosan egybe van kötve hűségeseinek feltámadásával és a nemzeteken való háborúság és harag kezdetével. (Jel. 11:17, 18). Itt is, mint az előképben az ítélet a névleges egyházon kezdődik, a névleges szervezetek (és nem a nép) pusztulásra ítélésével, amennyiben külsőleg ezek képviselik az igaz egyházat, — a „testet.“ Itt is megvan az igaz egyháznak, Krisztus testének, a megszentelt osztálynak megtisztítása. (1 Kor. 3:16; Jel. 3:12.) Ez a megszentelt, *templom*-osztály egész viszonyban van a névleges egyházzal, amiképen a betűszerinti templom is egész viszonyban volt Jeruzsálem városával. Miután a város feladatott, a templom megtisztított; most is a templom osztálynak meg kell tisztíttatnia: minden önző, testi gondolatnak és világiasságnak el kell dobatnia, hogy a templom, Isten szent Lelkének lakóhelye, az élő Isten temploma tiszta legyen.

A K. u. 1878 óta végzett különös munka Isten következő parancsának hirdetése volt: „Fussatok ki Babilonból én népem. és ne legyetek részesek bűneiben, hogy büntetésével ne büntetessetek.“ (Jel. 18:4.) „Menjétek el, menjétek el; fussatok ki onnét, semmi tisztátalant ne illessetek, menjétek ki közülök, tisztítsátok meg magatokat, kik hordozzátok az Úr edényeit.“ (Ézsaiás 52:11.)

Egy másik szembetűnő eleme az első és második eljövétel azonos kísérő körülményeinek: az volt még, hogy az emberek erősen érezték egy szabadító szükségét és szerte meg voltak győződve arról, hogy a megszabadításnak valami uton-módon hamar el kell következnie. Némelyeknek eszméi tehát ily módon közzel jártak az igazsághoz. De mindkét esetben csak kevesek képesek felismerni a Szabadítót, és besoroztatni magukat az igazság szolgálatának zászlaja alá. Az zsidó aratáskor sokan mentek az Úr elébe, mikor minden ember a Reá való „várakozásban volt” (Luk. 3 : 15.) születésekor, harminc esztendővel Messiássá kenetése előtt, szolgálata elején. Ennek megfelelő nagy várakozás és mozgalom volt sokak részéről (kiket aztán Adventistáknak neveztek) egy baptista testvér, William Miller vezérlete alatt a maga hazájában, és Wolf és mások vezérségével Európában és Ázsiában. Ez a mozgalom tetőpontját K. u. 1844-ben érte el, tehát harminc esztendővel K. u. 1874 előtt, amikor Krisztus, a Völegény, az Arató tényleg megjött, amint azt a jubileumokról való tanításban láttuk. Ebben szintén meglepő párhuzamot látunk ezek között a korok között. Mert ez a harminc esztendő pontosan megfelel annak a harminc esztendőnek, amely eltelt Jézus csecsemő korától felkent Messiás koráig, aki megkereszteltetett és mint Völegény és Arató bevezettetett harminc éves korában. (Máté 3 : 11 ; János 3 : 29.)

Mindkét esetben egy harminc éves tespedés és szárazság ideje volt, amelynek folyamán mindenki szunnyadt és mindkét esetben csak kevesen ébredtek fel alkalmas időben, hogy a Messiás jelenlétét fel fogják. A nagy névleges tömeg mindkét házban elmulasztja felismerni a látogatást, mert tulságosan elfoglalt, kapzsi, hanyagságában nem ügyel a parancsra és nem éber. Így teljesedik be a próféta jövendölése : „Izrael két házának ütközet köve és megbotránkozás

kösziklája gyanánt leszen.“ (Ézsaiás 8 : 14.) A testi izraeliták megbotránkoztak, mert elkerülték Isten törvényét; pusztán csak a hagyományokat ügyelvén (Márk 7 : 9, 13) és így nem volt tiszta fogalmuk az első eljövétel módjáról és céljáról. Ilymódon készületlenek voltak fogadására az úton, amelyen jött, és átbotlottak rajta, és áldozatának művéen ! A lelki izrael névleges tömege most is ugyanabban a kőben és ugyanabból az okból botlik meg. Elvakultak az emberi hagyományoktól és a felekezeti előítéletektől, amelyek akadályai az Isten igéje által való alkalmas megvilágosodásnak. Következőleg nincs helyes fogalmuk az Úr második eljövételének módjáról és céljáról. Itt is Krisztus kereszttje, a megváltás tana próbául lett mindenkinek. Érdemes megjegyezni, hogy egyik ház sem botlik meg és bukik át jelen nem lévő sziklán. A Szikla most jelen van, a névleges szervezetek megbotlanak, átbuknak és darabokra törnek. Noha most is, mint az első eljövételkor, a „valódi izraeliták“ egyénekenként felismerik és elfogadják a Sziklát, és az igazságra kapaszkodván, lelkileg a megbotránkozás fölé emeltetnek, a tömegek elvetik azt.

Azok, akik megvilágosodott értelmük szemeivel rendelkeznek, nem botlanak meg ; hanem amint a Sziklára kapaszkodnak, erről az emelkedettebb álláspont-ról jobban betekintheik az isteni tervnek úgy multját, mint jövődjét — némely dolgokat, melyek az egyház dicsőségére s a föld ünnepnapjára vonatkoznak s amelyeket nem lehet most szóval kifejezni. Akik bizodalmutat az Úrba helyezik, azok nem fognak meg-szégyenülni.

Ennek a párhuzamosságnak a teljes erejéhez nem juthatunk el annak meggondolása nélkül, hogy a jubileumi körök és pogány idők a zsidó párhuzamosságok során a hozzánk közelebb fekvő korszaknak annyira pontosan megfelelő korszakokat jelzik. Nem pusztá

képzelőds, hogy a zsidó és keresztyén korok jelképek és jelképi megfelelők — az apostolok és próféták is tanuságot tesznek megfelelésük mellett. A keresztyén felmentés folyamatban levő arató munkájának a bizonyításában sem támaszkodunk pusztán a párhuzamosságokra. Ez az aratás már be van bizonyítva, más képen is fel van tüntetve — mind kezdete, mind be záródása. A jubileumi körök azt bizonyítják, hogy Urunk jelenléte és helyreállító munkájának megkezdése K. u. 1874 őszén volt esedékes. A fent idézett párhuzamosság ellenben csak azt bizonyítja, hogy a dátum (1874) pontosan megfelel Jézus Messiássá való kenésének, a zsidó aratás kezdetén, első eljövetelekor. A „pogány idők” azt bizonyítják, hogy a jelenlegi kormányok mindenikének fel kell borulnia K. u. 1914 vége körül. Viszont a fenti párhuzamosság megmutatja, hogy ez a korszak pontosan megfelel a K. u. 70-ik évnél, amely a zsidó államiság beteljesedő bukásának volt a tanuja. Mindezeket látván, teljesen észszerű kérdés, hogy: vajjon ezek a megfelelések pusztán véletlenek, vagy ugyanazon isteni rendelkezésnek a folyamánai, amely — amint láttuk — a testi ház egyéb dolgait is rendezte, mint a jelen felmentés valóságainak előre vetett árnyékait?

Nem, ezek nem véletlenek. Kétségtelenül ugyanaz a Mindentudó, ki az időszámítás által megtanított bennünket arra, hogy az Ádám teremtetésétől eltelt hatezer esztendő K. u. 1872-ben végződött, és hogy a hetedik ezer, a Millenniumi korszak ekkor vette kezdetét, aki megtanított bennünket, és pedig a jubileumi körök által, hogy az Úr jelen lesz s a helyreállítás munkája megindul 1874 ősze körül, és aki a pogányok ideje által megmutatta nekünk, hogy nem várhatjuk ezeknek a dolgoknak gyors teljesedését, hanem látszólag természetes módon egy negyven éves korszakot fognak betakarni, ugyanaz a Mindentudó az izrael „kétszeresével”

"IZRAEL MINDKÉT HÁZÁ"

a Mózesi és a keresztyén felmentések megfelelései.

<i>Test szerinti izrael.</i>	<i>Lelki izrael.</i>
Szolgák háza. I. Kor. 10: 18; Róm. 9: 7, 8; 4: 16; Zsid. 3: 5. Alapított Jákob 12 fiában. I. Kir. 18: 31. Királyság és Papság, szent nemzet. II. Mózes 19: 6. Áron, test szerinti főpap. Zsid. 9: 7. A test körülmetélése. Róm. 2: 28, 29. A bűn és halál törvénye. Róm. 8: 2. Földi ígéretek. I. Mózes 13: 14-17; Csel. 7: 2-5. A betűszerinti Babilon fogságában. II. Kron. 36: 20. A kegyelem tartama 1845 esztendő Jákob halálától izrael elvetéséig és lelki izrael kezdődéséig K. u. 33-ban. A névleges szervezet elvetett K. u. 33-ban. Máté 23: 33.	Fiak háza. Gal. 4: 5, 6, 7, 30, 31; 6: 15, 16; Ján. 1: 12; Róm. 8: 15. Alapított Jézus tizenkét apostolában. Jel. 21: 14. Királyi papság, szent nemzet. I. Pét. 2: 5, 9. Jézus, a lelki főpap. Zsid. 9: 11. A szív körülmetélése. Róm. 2: 28, 29. A lélek és Jézus Krisztusban való élettörvénye. Róm. 8: 2. "Drágább ígéretek." Zsid. 9: 23; 11: 40. A misztikus Babilon fogságában. Jel. 17: 5; 18: 4. A kegyelem tartama 1845 esztendő Jézus halálától Krisztus uralmanak megkezdéséig és Babilon elvetéséig K. u. 1878-ban. A névleges szervezet kiköpetett K. u. 1878-ban. Jel. 3: 16.

Jákob halálától a keresztyénig, a szolgák névleges
Ezt követi a hűségese kevesek felmagasztalása ;

házában szülő kegyelem korszaka 1845 esztendő.
az elvetés, a háborúság és ítéletek minden másokon.

A hanyatlásban eltelt 37 év K. u. 70-ig. A kor vége egy 40 éves aratás. Luk. 10 : 2, 16.	A hanyatlásban eltelt 37 év K. u. 1914-ig. A kor vége egy 40 éves aratás. Máté 13 : 24—30, 36—43.
Krisztus test szerinti jelenléte, mint Aratóé János 4 : 35—38.	Krisztus lelki jelenléte, mint Aratóé. Jel. 14 : 14, 15.
Urunk jelenléte, és halálának áldozati jellege, a botránykö.	Urunk jelenléte, és halálának áldozati jellege, a botránykö.
„Az izrael két házának pedig ültözének köve és botránykőnek kőszínlája gyandán lészén.” (Ézsaiás 8 : 14.	„Az izrael két házának pedig ültözének köve és botránykőnek kőszínlája gyandán lészén.” (Ézsaiás 8 : 14.
Nem ismerték meg látogatásuk idejét. Luk. 19 : 44; Máté 24 : 38, 39.	
Urunk három jelleghen bemutatkozva : mint Völégény, Arató és Király. János 3 : 29; 4 : 35, 38; Máté 21 : 5, 9, 4; II. Kor. 11 : 2; Jel. 14, 14, 15; 17 : 14.	Urunk három jelleghen bemutatkozva : mint Völégény, Arató és Király. János 3 : 29; 4 : 35, 38; Máté 21 : 5, 9, 4; II. Kor. 11 : 2; Jel. 14, 14, 15; 17 : 14.
Eljövetei mozgalom Jézus születésének idején, harminc évvel elővetelte és Messiassá váló felkenése előtt keresztelésekor. Máté 2 : 1—16; Csel. 10 : 37, 38.	Eljövetei mozgalom 1844-ben, harminc évvel mostani tényleges jelenléte előtt, az egyház felébresztésére és megpróbatására. Máté 25 : 1.
Urunk tényleges jelenléte, mint Völégényé és Aratóé K. u. 29. október.	Urunk tényleges jelenléte, mint Völégényé és Aratóé K. u. 1878. október.
A királyi hatalom és cím felvévése három és félével később K. u. 33-ban.	A királyi hatalom és cím felvévése három és félével később K. u. 1878-ban
A király első műve: ítélet.	
A névleges zsidó ház elvetteük; a betűsze- rinti templom megiszttatták. — Máté 20 : 18; 21 : 5—15; 23 : 37; 24 : 1.	A névleges keresztény ház elvetteük; a lelki templom megiszttatták. — I. Pét. 4 : 17; Jel. 3 : 16. Mal. 3 : 2.
A zsidó államiság teljes lerombolása, megva- losítatván 37 évvel elvetése után — vagyis 40 évvel az aratás megkezdése után K. u. 70-ben.	A névleges kereszténység teljes lerombolása, megvalósítatván 37 évvel elvetése után — vagyis 40 évvel az aratás megkezdése után - K. u. 1914-ben.

házában szülő kegyelem korszaka 1845 esztendő.
az elvetés, a háborúság és ítéletek minden másokon.

jelzett párhuzamos felmentések eszközével bizonyosságát szolgáltatva nekünk annak, amiről nemcsak Maga tanítja világosan, hogy az az Úr jelenléte, az aratás, (a testi izraelnek részére való kegyelemmel meginduló) helyreállítás, hanem kezünkbe adja erre nézve a többi prófétai bizonyságok és az időszámítás pontosságának érveit is. Mert különösen jegyezzük meg, hogyha az időszámítás, vagy bármelyike ezeknek az időkorzakoknak csak egy évvel is megváltoznék, ennek a szép párhuzamosságnak egész ereje megdőlné. Például, ha csak egy év mértékéig növelnők, vagy apssztanók az időszámítást, teszem azt: egy évet adnánk hozzá vagy vennénk el a királyok, vagy bírák korszakából, már megkárosítanók a párhuzamosságot. Ha egy évet hozzáadnánk, ez izrael korszakának legelsejét 1846 évre szabná és a kétszeres vagyis a másik fél egy évvel későbbre vettetnék, míg ezzel szemben, az időszámításnak ilyenén módon való megváltoztatásával a jubileumi körök egy évvel továbbra tolatnának, azaz 1873-ra. Ebből az következnek, hogy a 6000 esztendő K. u. 1871-ben végződnek, míg a pogány idöket ez a változtatás egyáltalában nem érintené. Mindenki átláthatja, hogy a harmonia, vagyis párhuzamosság eképen teljesen lerombolódna. Tehát, ha csak egy évet levonnánk az időrendszer számításából, a zavar éppen akkora lenne, mert a tuloldalon több korszakoknak okozott változások állanának. Ily módon a különböző időprófeciák megerősítik egymást, amennyiben a két felmentés párhuzamossága mintegy leszögezi bizonyító erejüket.

Azok, akik ismerik a prófétai korszakokra vonatkozóan a „második eljövétel hiveitől,” (Second Adventista) és másoktól alkalmazott, számítási módot, könnyen beláthatják, hogy e kérdésekkel szemben, a tőlünk alkalmazott eljárásnak a módja nagyban különbözik az övékétől. Azok közönségesen arra töreksze-

nek, hogy az összes próféciák végződését körül-belül egy dátumra hozzák. Téves várakozásaik juttatták őket erre. Azt hiszik, hogy mindössze néhány pillanat fog tanuskodni az egész programról, mely valójában ezer esztendő töl fel, — az Úr jöveteléről, a feltámadásról és a világ megítéléséről. Erre a néhány pillanatra vonatkozó várakozásuk pedig az, hogy azok a világ teljes felégetésével fognak végződni. Ahhoz, hogy értékelhessék és elfogadhassák azokat a próféciákat, amelyek Isten nagy tervének különböző szakaszára különböző dátumokat állapítanak meg, mindenekelőtt érteniök kellene a „Korok tervezetét“ s az Úr második eljövetelének igazi módját. De nagy többségük sokkal inkább el van vakitva elméleteiktől és előítéleteiktől, semhogy ezt megtehették. Az az igyekeztük, hogy a próféciákat ráalkalmazzák téves várakozásaikra, gyakran csavarásra, nyújtásra és faragcsálásra vezetett, az eset szükségének megfelelően, amennyiben összes igyekeztük az volt, hogy az összes próféciák végződését egy dátumra hozzák. Ezeknek a barátainknak rá kell egyszer ébredniök ez irányban elkövetett tévedésükre. Mert várakozásaik egymásután meghiusultak, s mi is és ők maguk is tudják, hogy bizonyos, általuk alkalmazott próféciákat nem lehet a jövőbe kiterjeszteni, mert azok a múlta vonatkoznak s most már cserben hagyják őket. Azok már beteljesedtek, de másképen, mintahogy ők várták, csakhogy nem tudnak róla.

Ezzel szemben az itt feltüntetett és az ezután megszívlelendő próféciák erőltetés, csavarás és faragcsálás nélküliek. Pusztán úgy mutatjuk be őket, amint az Isten igéjében találjuk. A korszakok isteni nagy tervének álláspontjáról pedig biztos várakozásnak lévén, az azt ismerőknek könnyű belátni, hogy a különböző próféta láncolatok mennyire találnak reá és mennyire mértékei annak. Megfigyelik, egyik innen,

másik más szempontból és azoknak, kik világosan látják, a zsidó és keresztyén felmentések ez a párhuzamossága minden észszerű módon kétségen felül megmutatja és bebizonyítja más próféciáknak a pontosságát is.

Az isteni tervben fogtalt és a próféciáktól szolgáltatott idő korszakok tartalma hasonlít egy épület, leírásához, a zsidó felmentés párhuzamossága pedig annak külső rajzolatához. Tegyük fel, hogy van egy házhoz való építési leírásunk, de minden rajz nélkül, s akkor le kellene ülnünk és rajzot készítenünk a leírás után. Majd megkapjuk a tervelt épület rajzait az építészől is. Ha most összehasonlítjuk a leírás után készült saját vázlatunkat az építész rajzával s kitűnik, hogy minden szeglet, minden mérték a kettőben egyenlő, ez bizonyára meg fog győzni bennünket a leírás helyes megértéséről. Hasonlóképen itt is a rajz, az evangéliumi korszaknak a zsidó korszaktól szolgáltatott előképe, árnyéka, és a próféciák megegyezései ezekkel az előre árnyékolt eseményekkel, erős bizonyosságot adnak nekünk következtetéseink helyessége felől: Aminthogy ígyis kell lennie, mert mi „hit által és nem látás által” haladunk előre.

Ezután vizsgálándó prófétai bizonyosságaink is teljes harmóniában fognak találatni ezekkel a párhuzamosságokkal. Ezeknek egyike, „Dániel napjai” nagy áldást jeleznek a megszenteltekre, akik K. u. 1875-ben és onnan kezdve élnek, — áldást, mely kétségtelenül beteljesedett Isten ígéje igazságainak azóta való feltárulásában. Dicsőség Annak, aki eléhivott bennünket a sötétségből csodálatos világosságára.

Ne feledjük el, hogy a zsidó aratás negyven esztendeje K. u. 69 októberében végződött, s utána ennek a nemzetnek teljes felborítása következett; továbbá hogy ehhez hasonlóan az evangéliumi korszak aratása is októberben, 1914-ben fog végződni és hogy

szintén várni lehetett az ugynevezett „kereszttyénség” nyomban következő felborulását. „Egy órában jön el ítélete”. Jel. 18 : 10, 17, 19.

Az olvasó figyelmét felhívjuk a mellékelt „Megfelelések táblázata”-ra, melynek gondos tanulmányozása bőséges haszonnal fizet.

VIII. Tanulmány.

Illés jön el elsőnek.

Milyen viszonyban áll ezen fontos jóslat Urunk második elövetelével? Részleges és jelképes beteljesülése Keresztelő Jánosban. - Az igazi beteljesülés, Látomás a szent hegyen. - A jelkép és a valódi Illés közötti összhang. - Az idő közel van. - Ilyés kilátásai. - Ilyés utoda: Elizeus.

„**I**me, elbocsátom hát Ilyés prófétát, míg jő az Ur, nagy és becsületes napja. És az Atyák szívét a fiakhoz hajtja, a fiak szívét meg viszont az atyákhoz; hogy eljövén hamar, ne vesszelek el bűneitekért örök veszedelemmel”. (Mal. 4: 5, 6.)

A Messiás országának e földön való megalapítására eljövendő idő bizonyítékát vizsgálván, nem hagyhatjuk figyelmen kívül ezt a próféciát, amely Illés eljövételének elsőbbségét mutatja.

Szövegünknek kifejezés módja egészen különleges. A gondolat körül-belül az, hogy Illés műve az lesz, hogy a szülőket alázatos, gyermekes állapotra fordítsa (térítse) és miután őket kis gyermekek módjára tanulékonyakká tette, elfordítsa szívüket a tévedéstől, büntől és hűtlenségtől és visszavezesse őket az „atyáik”-kal való harmoniába. Atyáknak nevezték ugyanis a zsidók hívő pátriárkáikat és prófétáikat.

Malakiás prófeciája, Izrael részére Jehovának ez az utoljára küldött üzenete, úgy látszik mélyen érintette őket, főképen a két utolsó fejezet, amelyek kü-

lönösképen a Messiás eljövételére vonatkoznak s azokra a különös megpróbáltatásokra, melyeket az Ur jelenlétének napja hoz magával. (Lásd Mal. 3: 1-3, 13-18; 4: 1-6.) Megállapítva ezekből, hogy ez a megpróbáltatás rendkívüli lesz, bátorítást meritenek a fent idézett két versből, amely megígéri, hogy Illés próféta, aki egyszer Baál szolgálatától Isten szolgálatára térítette az egész világot, ismét eljön, hogy előkészítse őket mielőtt a szigorú megpróbáltatás jönne, melyet a Messiás jövele fog hozni.

Ez a prófécia nem teljesedett be Urunk első eljövetelekor — sem a Messiásra, sem az Illésre vonatkozó rész. Nyilvánvaló, hogy ez a prófécia a második eljövételre vonatkozik; „a szövetség követének” dicsőségben és hatalomban való eljövételére; és az Ur napjának megpróbáltatására és nagy háboruságára abban az időben. Mindazonáltal Krisztus bemutatása a jelképi izraelnek s a nagy háboruság, amely rájuk, mint nemzetre rászakadt, mikor Krisztust elvetették, mint Isten előrelátta és szándékolta, másik árnyékul is szolgált, mely több vonatkozásban még inkább meggyarázta a fenti próféciaiban foglalt dolgokat. János, az Alámerítő, Illés szelleme szerint, izrael részére hasonló dolgot mivelt, mint a mely Illés felől ígértetett meg, de Jánosnak nem volt sikere és eredményül háboruság (átok) szakadt erre a nemzetre. A valódi izrael, akire a próféta céloz, nagy dolgot van hivatva tenni az egész földért, t. i. elő kell készítenie az egész emberiséget a második eljövételre. Ő is azonban egy ideig nélkülözni fogja a sikert s eredményül a háboruság nagy ideje (az átok) fogja sujtani az egész földet.

Illésnek a prófétától említett eljövele Jehova ezen nagy és rettenetes napja előtt lesz. Mivel pedig, amint épen most láttuk, Jehova nagy napja K. u. 1874-ben kezdődött, negyven évig fog tartani és

a pogány idők betelésével, a földön való világi és sátáni uralomnak a teljes felborulásával és Immánuelnek — Jézus Krisztusnak és szentjeinek hatalomra juttatásával fog végződni, teljes hatalomban és uralomban, fontos nekünk kimutatni itt, hogy Illés eljött. Nem sikerült neki a világ sziveit gyermekességre és az igazak bölcsességére fordítani és ezért jön el a háborúság nagy ideje, amint Isten előre látta és megjövendőlte. Ennek folyamán Isten szigorú és keserű tapasztalatok által fogja az emberiséget megtanítani azokra a leckékre, melyeket alaposan meg kell tanulnia, mindezt, hogy előkészítse őket arra, hogy hálásan fogadják Krisztust, Jehovának új szövetségi követét, ennek a szövetségnek minden igaz intézkedésével, törvényeivel stb.

Az első eljövetelekor, mint épen most láttuk, Istennek sok ígérete és terve szűk mértéken teljesedtek, egyetlen nemzeten, izraelen, mint a Krisztus második eljövetelekor teljesülendő nagyobb és hatalmasabb valóságok jelképén. És amiképen a csodák, gyógyulások stb. a milleniumi korszak nagyobb műveit ábrázolták, Urunk számaron való bevonulása pedig azt jelképezte, hogy nagyobb hatalomra, felségre és tiszteletre emeltetik, második eljövetelekor, mint királyok Királya és urak Ura, azonképen az, ember Jézus Krisztus“ is és tanítványainak kis csapata a dicsőség Urát jelentette, a felmagasztosítottat, a szentjeivel, jegyesével és társörököseivel egyesített, a második eljövetelkor. És szakasztott így Keresztelő János is és tanítványai, kik vele együtt és vezetése alatt, ugyanabba a munkába fogtak, t. i. izrael megtérítésének és a Messiás fogadására való előkészítésének munkájába, előképei voltak az *igazi Illésnek*, (az igaz keresztyén egyháznak), melynek feladata az volt, hogy megkísértse a világ megtérítését e világra való eljövetele előtt, a Messiásnak — a dicsőség lelki Urának, a királyok Királyának.

János, az Alámerítő, Illés szellemében és hatalma szerint, nem volt képes megreformálni izraelt és ennek következtében, (Máté 27 : 12.) izrael elvetette a test szerinti Jézust és a bosszunak, a háboruságnak és haragnak nagy napját idézte magára. (Luk. 21 : 22.) Ennek megfelelően, csak hogy nagyobb mértéken, a valódi, a nagyobb Illés sem volt képes megtéríteni és előkészíteni a világot a dicsőség királyának a fogadására és ezért most, a harag nagy napjának kell a világra jönnie, hogy megolvasszon, meglágyítson, megalázzon és előkészítsen mindenkit annyira, hogy szíve mélyéből kiáltssa : „Hozsánna ! Áldott, ki Jehova nevében jön !“

Látjuk tehát, hogy a test szerinti egyház (a test szerinti Krisztus, a Fej és Test) Illése, előfutárja a megdicsőült egyháznak, Jehova Felkentjének. Nem a névleges egyház, hanem a valóban megszentelt egyház, amely a siron túl a Megváltó nagy felkentje lesz, — ez fogja alkotni Illést. Hivatása az lesz, hogy megcáfolja a tévedést, a bűnt és hogy rámutasson a dicsőséges Királyság jövetelére. Urunk Jézus, az apostolok és a Krisztusban azóta élő összes hűségese, ennek a nagy jelképi megfelelés szerinti Illésnek, prófétának és tanítónak tagjai, — ugyanaz az osztály (Fej és test), amely légközelebb a dicsőség királyát fogja alkotni. A munka, amelyre most az egyház szegődött, pusztán előkészítője jövődő munkájának, amennyiben ez a világ megreformálását illeti.

De ne adjunk okot félreértésre : Eddig elé ki mutattuk, hogy Isten terve nem terjed ki a világnak az evangéliumi korszak folyamán való megformálására. Ez nem volt Istennek szándékában, hanem pusztán csak az egyház kiválasztását és megpróbáltatását tűzte ki célul most és a világ megáldását az egyház által, Krisztus által egy ezt követő korszakban. Nem mondunk ezzel ellenkezőt, mikor azt állítjuk, hogy

ez az Illés (a test szerinti Krisztus) megkísérelte megtéríteni a világot de nem ért sikert, kivén né- mely részleges reform létesítését. Mert noha Isten tudta és előre megjövendölte, hogy e világnak szóló küldetésünk nagy mértékben eredménytelenség lesz, eltekintve egy válogatott kis nyáj összeszedésétől, mégis tudván azt, hogy ez a törekvés jótékony visszahatással lesz ránk, Urunk által részünkre adott hagyakozása az volt, hogy kísértjük meg a világ megtérítését. „Men- jetek szét az egész világon és prédikáljatok örömet minden teremtménynek.” Látván azt, hogy előre megjö- vendölte jelen sikertelenségünket, de egyszersmind jö- vendő sikerünket is, mikor majd megdicsőít bennünket s isteni erővel ruház fel, méltán örvendhetünk az el- mult tizenkilenc évszázad aránylagos sikertelenségének láttán is, meggondolva, hogy a valódi Illés osztály munkája nem volt hiába való, hanem az isteni tervet szolgálta egyrészt az igaz, egyház fejlesztésével, más- részt pedig a világ előtt való tanúságtétellel — mely- nek majd annak idején hasznát fogja venni.

Keresztelő János nem volt valójában a földre visszatért Illés, sem az egyház nem az. Hanem amint igaz Jánosról, hogy ő Illés-munkát végzett izraelért (Luk. 1: 17.), hogy előkészítse őket és bevezette a test szerinti Urat, azonképen igaz az egyházzal is, hogy a megjövendölt Illés-munkát végzi „Illés szellemében és erejével” a világért és hirdeti Urunk második eljövete- lét majd nem ugyanazokkal a szavakkal, mint a milye- neket János használt az első eljövetelekor: „Ti közöt- tetek van, akit ti nem tudtok. * * * Ez az, aki én utánam jön s aki nagyobb nálamnál.” (János 1: 26, 27.)

Nem mindenki részesedhetett János tanúságté- telében s foghatta fel, hogy ő a testszerinti Király előfutára volt. Ha így lett volna, már ezáltal előkészül- hettek volna Jézusnak, Messiásoknak fogadására. Annyi-

nak közülük, ahányan elnyerhették és elnyerték János hirdetését és elfogadták Krisztust, azok részére megtette János az Illés munkát. Amiképen Urunk is így szólott nekik Jánosról: „És ha be akarjátok venni, Ő amaz Illés, aki eljövendő vala.“ Noha János és műve nem teljesítette be egészen az Illésre vonatkozó jövendölést, amiképen test szerinti Urunk sem valósított meg mindent, ami a Messiásról megjövendöltetett. Ő mindenkinek, kinek módjában volt Őt fogadni, Jehova fölkentje volt, még akkor is, mielőtt befejezte áldozati munkáját, vagy mielőtt megdicsőült, vagy ismét eljött *messiási, megszabadítói* feladatának gyakorlásában. János, az első eljövetelek, valóban betetőzője volt, — legalább bizonyos fokban, — az Illés személyében és munkájában megkezdődött jelképnek, János munkája pedig az első eljövetelek előre jelképezte az egyház bezáró munkáját a második eljövetelek. Ezek, a test szerinti Krisztus lábai — Illés lábai — hirdetik a Királyságot. (Ézsaiás 52 : 7.) Azoknak, kik „fogadják“, hirdetjük mi, mint jelenben is, a megdicsőült Krisztus országát; hasonlóképen azoknak is, akik „elfogadták“ rámutattunk a megjövendőlt, jelképi megfelelés szerint Illésre. Sokan valószínűen nem fogják ezt „elfogadni“, hanem még tovább várnak valakire, ki beteljesíti Malakiás jövendöléseit. Ezek „nem fogják tudni látogatásuk idejét“, míg a háborúság napja úgy nem fog égni, mint egy kemence.

Be fogják látni akkor, hogy az Illésnek (a test szerinti Krisztusnak) sikertelensége a világ megtérítésében és helyreállításában épen annyira előrelátott eredmény volt, mint Jánosnak a sikertelensége izrael megtérítésében. Mindazonáltal ugyanaz az Illés-osztály lesz, csak hogy megdicsőülve és hatalomba megerősödve, amely a milleniumi korszak folyamán áldani és tanítani fogja a világot és helyreállítani minden dolgot, amint megígértetett az összes szent próféták által (Csel. 3 :

19—21.); ámde névben és hasonlóságban az Illés-jelkép megfog szünni földi pályákkal. Ezzel hangzanak egybe Urunk szavai a tanítványainak adott feleletben, mikor azok kérdezték Tőle: „Miért mondják akkor az írástudók, hogy Illésnek kell eljönnie elsőnek?.” Urunk felelete meg sem kísérli a teljes magyarázatot arról, hogy Illés jelkép, hogy János folytatása ugyanannak a jelképnek, de egyben árnyékszerű teljesedése is, stb. — lévén mindezek olyan dolgok, melyeknek megértésére tanítványai nem voltak akkor előkészítve, vagyis inkább megértésük nem volt akkora rendelve. Ennélfogva rámutatván János sikertelenségére, mint a prófécia részleges teljesedésére, Urunk még hozzáfűzi: Illés bizony eljő először* és mindeneket helyreállít.“ (Máté 17: 11.) Bizonyára rágondolt dicsőséges munkájára az eljövendő korszakban, egyben dicsőült „testére“, melyet az evangéliumi korszak kiválaszt és próbára tesz. Bepillantott a fátyol mögé, a milleniumi korszakba és látta az Illés-osztályt, amint a tüzes szerkekre vannak gyűjtve hatalomban és nagy dicsőségben — mint lelki felmagasztoltság.

Amikor az egyházra egyedül történik hivatkozás, Urától és Fejétől különválasztva, jelképéül mindig nő szolgál. Urától, a Völegénytől különválasztva, az egyház jegyes szűz. De jelen esetben férfi, Illés a használt jelkép és pedig azért, mivel az előre jelképezett munka nem Urától külön véghezvitt munkája, hanem mindkettejük közös műve. Urunk a Feje és Előfutárja volt a test szerinti egyháznak (az Illésnek), ép oly igazán, mint ahogy feje a győzedelmeskedő egyháznak a Krisztusnak. Nagy számban vannak még példák mikor Jézus Krisztusnak és testének közös munkája van jelképezve. s következőleg, férfi az azokban használatos jelkép: pl. Aron és összes utódai a főpapi hivatalban Urunkat

*A legrégebb kéziratok elhagyják az „először“ szót.

jelképezték és az alsó papokat, testének tagjait. Melkizedek hasonlóképen az egész megdicsőült testet jelképezte; így Mózes, Dávid és Salamon. Tehát Illésnek jelképül alkalmazása, Krisztus és az egyház egyesített munkájának jelölésére összhangban van a szentirási gyakorlattal.

Az Illéstől jelképezett osztály tekintetében mennyire meggyőzően ékesszóló volt az a „látomás“, melyet az Úr tárt a tanítványok szemei elé az átváltozás hegyén. (Máté 17 : 1—9) Péter mondja nekünk, hogy az a jövőendő királyság látomása volt. (2 Pét : 1 : 17—18) Urunk, átváltozván, sugárosan jelent meg szemeik előtt, miközben Mózes alakja a mózesi, vagyis felmentési törvényt, Illés alakja az evangéliumi, vagyis keresztyén felmentést jelentette. Mindkét felmentés Krisztus áldozatára, szenvedéseire és ezt követő discsóségére irányulnak, arra mutatnak és arról beszélnek.

Mielőtt végeznénk ezzel a kérdéssel, rámutatunk Illés, a jelkép élete némely vonására és eseményére, összehasonlítván azokat az egyháznak, a jelképi megfelelés szerinti Illésnek történetével, ami mindenkit meg fog lepni, akik ezekre a részletekre nem figyeltek eddig eléggé. Hogy a hasonlóság annál szembe szökőbb legyen, a következő oldalon párhuzamos oszlopokban fogjuk elhelyezni.

Mindezek meglepő egyezések és nem esetlege sek. Az a tény pedig, hogy Illésnek a nagynap előtt kellett eljönnie és hogy most az egyházban felleltük a jelképi megfelelés szerinti Illést, akire Malakiás próféta célzott s akit keresztelő János még tovább jelképezett, ugy tekintendő, mint további bizonyosága annak, hogy az idő közel vagy on. — hogy az Urnak nagy napja elérkezett. De ezen túl is, ebben a jelképben más szentirási helyektől támogatott indító okok is vannak, arra rendelve, hogy vezessék és előkészítsék a szenteket, feladataik jól mivélésére, továbbá, hogy

ILLÉS.

Illést az igazsághoz és igaz voltához való hűsége miatt üldözték.

Főüldözője Jezabel volt, Izrael gonosz királynéja, ki névszerint úgy van megemlítve, mint a szentek ellenségeinek jelképe. Jel. 2 : 20.

Jezabel üldöző erejét férje által, Aháb király által gyakorolta.

Illés Jezabel és Aháb elől a pusztába menekült, egy Istentől elkészített helyre, ahol csodálatos módon tápláltatott. I. Kir. 17 : 5-9.

Illés „három évig és hat hónapig“ maradt a pusztában és ezalatt az idő alatt nem volt eső és nagy éhség volt a földön. Jakab 5 : 17 ; I. Kir. 17 : 7 ; 18 : 2.

A három és fél év 1260. nap után, mikor Illés a pusztából visszatért, Jezabel tévedései nyilvánvalókká lettek, az igaz Isten tiszteltetett, és bőséges eső következett. I. Kir. 18 : 41-45.

Kezdetben a király és a nép örültek. Illés és Istene tiszteltettek ; de Jezabel szelleme változatlan maradt. Még mindig Illés életére tört s utóbb kénytelen volt ismét a pusztába menekülni. I. Kir. 18 : 40, 45, 46 ; 19 : 1-4.

Illés pályája úgy végződött, hogy a földről felvétetett.

AZ EGYHÁZ.

Az egyházat az igazsághoz és igaz voltához való hűsége miatt üldözték.

Főüldözője a római hitehagyott egyház volt. mely azt vitatja magáról, hogy „királyné“ és kormányzó a lelki izrael felett. Jel. 18 : 7.

A pápaság üldöző hatalmát a római császárság által gyakorolta, melyhez hozzá volt kapcsolva.

Az igaz egyház a jelképes pusztába menekült — az elszigeteltség állapotába, — a maga helyére, melyet Isten készítet elő, ahol aztán fentartatott. Jel. 12 : 6, 16.

Az egyház három és fél jelképes esztendeig (egy nap egy év helyett — 1260. betűszerinti év) volt a pusztában, amely idő folyamán lelkéhség volt az igazság, az élő víz hiánya miatt. — Vesd össze Jel. 12 : 6 ; 11 : 3 ; Amos 8 : 11.

Az 1260. esztendő végével az igazság ereje és tanúság tételen megnyilvánult (K. u. 1799.) és azóta az igazság szét áradt a bibliai millióinak tömegével, esztendőként, felüldítvén a vitágot és gyümölcsöztetvén.

A biblia akkor áldásokat hozott s gondolni lehetett, hogy a föld országai megismerik Isten kezét. Mégis a pápaság (Jezabel) elvei az ugynevezett protestáns szektákban ismét kényszerítik a szenteket a pusztai állapotba menekülni

A szentek átváltoznak a földi állapotból a mennyei állapotba.

megerősítsék, támogassák őket az épen most rajtunk levő viharos napon.

Nem kívánunk sötét képet festeni az elmék elé: inkább szeretünk a harag nagy napját követő dicsőségről, az elkövetkező milleniumi nap örömeiről gondolkodni, azokra rámutatni, mint foglalkozni a közelebbi jövő csapásaival és csüggetettségével, melyek a teljes napkeltét megelőzik. De mégis szükséges, hogy a szentek legalább bizonyos mértékben előre figyelmeztetve legyenek a fenyegető események felől, hogy amikor bekövetkeznek azok, ne riadjanak meg és ne veszítsék el szívüket, hanem előre fel lévén fegyverkezve, tudják, hogy fogadják azokat; nem különben, hogy annál teljesebben értékeljék a jelen, áldásait és szorgalommal munkálkodjanak az alatt az idő alatt, „mit nappalnak“ hívnak, mert az éjszaka (sokkal sötétebb idő, összehasonlítva a jelennel, mely nappalnak neveztetik) közeledik s „*abban senki sem munkálkodhatik*“.

A jelen rövid korszak, mielőtt a vihar villámai perzselik a világot, nagyon is kedvező idő az Illés osztály munkájára és megfelel mind Illés, mind János sikeres napjainak. Kedvező a kegyelemben és tudásban való személyes gyarapodásra, nemkülönben az igazság szétáradására nézve is, — a legkedvezőbb idő, mely valaha ismertetett. Mennyire örültek volna a régi igazságkeresők, a Berean-ok például, azoknak a tanulmányi segítőeszközöknek, milyeneket most birtokolunk: a teljes nyomtatott hivatkozó bibliáknak, konkordanciáknak, történeti műveknek, cyclopaediáknak, szótároknak és más értékes segéd műveknek, mindenkire nézve lehetséges árakban, sőt ingyen is hozzáférhető voltukban, míg a kis terjedelmű városok nyilvános könyvtáraiban is. Hozzá kell adnunk ezekhez a milleniumi nap hova-tovább gyarapodó fényét és minden osztálynak készségét arra, hogy olvasson és értelmessen gondol-

kodjék maga felől. Ilyen segítő eszközökkel Isten igéjéből és tervéből többet lehet tanulni most egy nap alatt, mint amennyit lehetett kevésbé áldott időkben egy év alatt.

Nem is volt soha kedvezőbb idő a keresztyén erőfeszítésre, sarkalóbb a keresztyén buzgalomra és tevékenységre, mint az Urunk jelenlétét hirdető dicsőséges aratásnak s a királyság közeledtéről szóló öröndetes hírek ideje. Ha helyről-helyre akarunk utazni, hogy hívőkkel találkozzunk, egy hét alatt akkora utat tehetünk meg, mekkorát Pál egy hónap, sőt még ennél is több idő alatt tehetett csak meg, s mindezt mennyivel nagyobb kényelemmel. Ha előszóval óhajtunk prédikálni, megtehetjük anélkül, hogy valaki zaklatna, vagy rettegten; olyan időben élünk, melyben a nép tömegei olvasni, irni tudnak, amit bizony igen kevesen tudtak a régmúlt időkben; a nyomtatott evangéliumi is olcsó most, kényelmes és gyakran hathatósabb, mint az előszóval való beszéd. A készséges szív ennél fogva most többet tehet, mint amennyit Aquila és Priscilla tehettek a maguk idejében és módjukon hasonló foku erő kifejtéssel. Nyomtatásban és kéziratban egyformán prédikálhatunk manapság barátainak és világszerte lévő idegeneknek a legolcsóbb uton — elismerés a jelenkori csodálatos posta szervezetnek.

Azonban az utóbbi napok névleges egyházára célozva, az apostol azt mondja: „Lészen oly idő, melyben az igaz tudományt el nem szenvedik“ (2 Tim. 4: 3) Minthogy ez igaz a jelenre nézve tökéletesen abban az értelemben, mint ahogy igaz volt századokon át kell, hogy még meggyőzőbben és világosabban beteljesedjék a jövőben is. Igaz most, hogy a névleges egyház nem szenved a prédikátorokat, kik nem veszik tudomásul az ő krédóit, hanem csak az „igét“ hirdetik és „Isten egész tanácsát (tervét).“ De a névleges egyház tagjainak „viszketős fülük“ lévén, inkább

szeretik az evolutio-ra és a hamis bölcsesletekre vonatkozó emberi spekulációkat, mint Isten igéjét. De minthogy nem tudják megakadályozni az igaz tudományt, hát megtűrnek bizonyos mértékben — és pedig sokkal nagyobb mértékben, mintsem azt Róma megtűrte volna diadalms napjaiban.

Mindjárt azok előtt a szavak előtt, melyeket most idéztünk, az Apostol közvetlenül megemlíti kora utolsó napjainak veszedelmes időszakát (2. Tim. 3: 1-13.) rámutatva annak dölyfös, gyönyörkedvelő, jót megvető jellemvonásaira, egyben alakiokoskodásaira, kapzsiságára, dölyfére és hálátlanságára; kimondja továbbá, hogy az egyházban a gonosz emberek s az (igazságtól) eltévelyegtetők hova-tovább mind gonoszabbakká lesznek, megcsalnak másokat és megcsalják önmagukat álokoskodásaikkal. Minthogy pedig az Apostol különösképen „utóbbi“ napokról gondolkodott és irt, joggal feltehetjük a kérdést, hogy vajjon most, az „utolsó napokban“ nem áll-e előttünk is nagyon rövid távolságra egy olyan idő, melyben az igaz tudományt semmi mértékben nem fogják elszenvedni, sem megengedni?

Noha szeltemben igaz mostanság, hogy senkinek sem szabad adni-venni (az igazságba kereskedni) nyilvános piacokon, vagy zsinagógákban, kivéven, akin meg van a fenevadnak a bélyege, vagy neve, vagy nevének száma, (Jel: 13: 17.) mégis a teljesen megszentelték megtanulták, hogy a nagyszerű divatos templomok, ugynevezett egyházak ma nem szükségese, inkább az evangélium prédikálására, mint voltak az apostolok idejében; és hogy az orgonák és betanított énekkarak nem szükséges járuléka a nép figyelme felkeltésének; mert most, épen úgy, mint a legelső napokban, a köznép örömmel hallgatja az evangéliumot az utcaszegleteken, piactérekén, pósta utján és nyomtatott ivéköl. A kérdés az: Vajjon

nem jelent-e a jelenések szerzőjének ez az állítása többet, mint amennyire a jelenben tapasztaljuk? És éppen úgy, mint Pál apostol állítása, nem foglalja-e magában azt is, hogy az utolsó napokban olyan idő fog jönni, melyben az igaz tudományt egyáltalán nem fogják megszenvedni? Ebben a tekintetben sorsunk nem felelhet-e meg valamennyire a Keresztelő János sorsának (a jelképnek) akit börtönbe zártak? Más szavakkal: Mit várhatunk mi az ugyan nem minden baj nélkül való, de mégis aránylag kedvező jelen és az akadálytalan szentség eljövendő megáldott ideje között? Továbbra is oly kedvezőnek marad a szőlő-kertben való munkálásra, mint jelenben van — vagy kedvezőbb, esetleg kevésbé kedvezőbb lesz? Vegyük figyelembe, hogy mit jelentenek ezek a jelképek; mert mióta Urunk figyelmünket rájuk irányította, bármit találunk Illés és János életében és sorsában, ami az egyház sorsára illik, nem különben jövendő földi pályájának bizonyására, joggal ismerhetjük el azt jelképes jelentésének.

Illés a földi élet jelenségeiből tüzes szekéren ragadtatott fel, amely tüzes szekér jelképezte a lelki dicsőséget és felmagasztalást; mely a földi versenyfutás végezetekor azokra vár, kik az egyházból élve maradnak az utolsó napokig. De ne feledjük, hogy forgó szélben és viharban is ragadtatott el. A vihar pedig a háborúság jelképe éppen úgy, amint a tüzes szekér a győzelemnek s a háborúságból való dicsőséges megmenekülésnek a jelképe.

Keresztelő János utolsó sorsát még világosabban jelöli a háborúság jellemvonása. Noha a nép nem indult utánna (Máté 17: 12.) mégis rövid időre elismerték őt Isten szolgájának és prófétájának. (János 5: 35.) De mihelyt hirdetni kezdte a Messiás jelenlétét, befolyása hirtelen fogyni kezdett, amint maga is előre bizonyította, hogy így fog lenni, azt mondván.

Krisztusról: „Neki gyarapodnia kell, nekem fogynom“. Szakasztott így lesz a jelenkor végén is. A János-osztály (Illés-osztály) munkája azzal a hirdetéssel záródik, hogy a mennyei királyság közeleg és hogy a Király jelen van. Ezt mivelik ma; és János bizonyosságának szavai biztosan és hasonló erővel alkalmazhatók Urunk második eljövételének erre az idejére is: „Valaki van (jelen van) közöttetek, kit nem tudtok“, „kinek szórólápátja kezében van és megtisztítja szérűjét, gabonáját csürébe betakarja, a pelyvát pedig megégeti olthatatlan lánggal“. János 1: 26; Máté 3: 12. Amiképen János megfogyatkozott. — minthogy különös feladata betelt, mihelyt hirdetését közölte — úgy a test szerinti egyháznak is meg kell fogyatkoznia, mihelyt utolsó hirdetése közzétett, mihelyt utolsó tagja is letette megszentelt életét s a fátyol mögé vonult a „dicsőségbe“, hogy azután már a dicsőségesen országló Krisztus tagja legyen. Amint János mondta, hogy Krisztusnak gyarapodnia kell, úgy most is, amikor a valódi királyság megalapítása folyamában van, bizvást mondhatjuk, hogy a Király jelen van és királyságának növekednie kell, míg betölti az egész földet. Nemkülönben János hirdetése is az arató munkáról — a gabona betakarításáról és a pelyvára szakadó háboruságról — megtalálja párhuzamát a jelen időben.

János szabadsága megszorított nyomban hirdetésének közlése után, hirdetvén a Jelen valót és a rávárakozó feladatot; börtönbe vetették Jánost azért, mert elítélte a Királynak az asszonnyal való erkölcstelen viszonyát. (Máté 14: 4.) És noha Isten hűséges gyermekei gyakran rámutattak arra, hogy az egyháznak a polgári hatalommal való viszonya rendjén kívül való s a Szentírásban „paráznalkodásnak“ bélyegeztetik (Jel. 17: 5.) és noha a világ nagy mértékben visszahúzódott az egyházaktól, ez a viszony mégis

létezik, s a Szentírás arra látszik mutatni, hogy a közelgő háborúság idejében a névleges egyházak, Krisztus állítólagos szüzei, a földi királyokkal egy párton lesznek, velük szorosban egyesülve; az igaz egyház pedig, miképen jelképe, Keresztelő János, népszerűtlen lesz, szabadságától megfosztott, mert hűségesen ellenzi és elítéli a tévedést. János esetében, úgy mint Illés esetében egy asszony volt az üldöző — egy király csak, mint eszköze és játékszere működven. Az igaz egyháznak a sorsa ugyanaz volt a múltban, amit ezek a jelképek jeleznek és kétségtelenül az lesz a jövőben is, — az asszonytól jelképezett névleges egyház és a királytól jelképezett polgári hatalom. A prófécia nem csak sokkal szorosabb viszonyra mutat rá ezek között a jövőben, mint a milyen a jelenben van közöttük, hanem minden szorgos megfigyelő észreveheti, hogy a fő emeltyű, mellyel a királyi arisztokrácia a tömegeket igazgatja, épen az a babonás hit, hogy ezeket a „nagy embereket“ kik gyakran esendők és vétkesek, Isten jelölte ki arra, hogy uralkodjanak felettük; és hogy a zsarnokság és igazságtalanság ellen fellázadni, és igazságot és egyennlő jogokat követelni, annyi, mint ellenkezni Isten akaratával. Innen a kormányok és egyházak törekvése nyílt, vagy titkos egyezségük fele kölcsönös boldogulásuk céljából a közelgő zivatarban.

Nemcsak ez, hanem minden civilizált ország arisztokráciájának és néptömegeinek harca annyira különös, annyira elütő lesz minden elütő példától, hogy a mérsékelt, konzervatív és vallásos hajlandóságu népek félven a társadalom végső hajtörésétől, a zűrzavarban és anarchiában, természetsszerűen inkább választják a monarchiát, az elnyomatást és rabszolgaságot, mint bármi mást, ami ennél is rosszabb. Ennélfogva az egyháztól és állammal, a vagyonos osztállyal és arisztokráciával társulnak ezek, abban az egyetemes

törekvésükben, hogy elfojtsák és elhárítsák az elfojthatatlan összeütközést — „a Mindenható Isten nagy napjainak csatájában“.

Az egyedüli kivételek ebben az áradatban, a béke és igaz vallás kedvelői között, azok lesznek, akiknek a királyok Királya kegyeskedett ígéje által feltárni a Maga terveit, (János 16: 13.) akiknek teljes bizalmuk lesz az Ő bölcsességében és szeretetében, nem különben hatalmában is arra, hogy minden dolgot ígéretei szerint vigyen valósulásra. A konzervatív és rendszerető népek között csak ezek lesznek képesek megérteni a helyzetet és ahhoz szabni cselekedeteiket, mert látják, hogy milyen szerepet fog játszani Isten tervében az elkövetkező társadalmi forradalom azáltal, hogy elseper kimerült rendszereket, melyeknek lejárt idejük, hogy egy nagy vízszintező munkával előkészítse a világot az igazság milleniumi uralkodására. De mindez a törekvés félreértetik, erőfeszítéseik, hogy a dolgok igazi állapotára és az egyedüli, valódi orvosságra rámutassanak, valószínűen ellensúlyoztatni fog azokéival, akik nem látják a nagy végső célt, s akik, minthogy nem hajlandók alárendelni a maguk akaratát, eszméiket és terveiket, képtelenek meglátni Isten terveit. Amikor megtorló, fékező és megszorító intézkedések szükségességéről fognak gondolkodni, ezek az intézkedések nem csak a jogaikat és sérelmeiket emlegető munkásszervezeteket és közleményeiket fogják érinteni, hanem azokat is, kik rámutatnak Isten tervére s a nemzetek nagy csüggedésének valódi okára és orvosságára. Igen, valószínűen nincs nagy távolságnyra az idő, amikor megtorló intézkedéseket fognak létesíteni a szentek minden olyan erőfeszítése ellen, hogy a közelgő királyság jó híreit terjesszék. Mindez azzal az érveléssel fog történni, hogy az általános érdekek és a közjólét követelnek ilyen eljárást.

Ily módon teljessédek be a második zsoltár jö-

Isten nekünk, szolgálóinak és követőinek, kiváltságát adta. (I. János 3: 1.) A második lecke ez: A jövőre vonatkozó ezek a megszívlelések ellentétben a jelen kiváltságosaival, buzdításul szolgálhatnak Isten minden egyes megszentelt gyermekének arra, hogy szorgalmasan felhasználja a jelen, vagy aratás alkalmait és kiváltságait, meggondolván, hogy „aki arat, bért kap“, épügy, mint aki ültetett és öntözött és hogy manapság kiválóképpen az örökéletre való gabonatarakás ideje van. A jelen kedvező időnek rövid nyugalma, minden tekintetben való nagyobb szabadságaival és előnyeivel, Istentől van rendelve abból a célból, hogy homlokukon megpecsételje Isten igaz szolgálóit (értelmileg az igazsággal). (Jel. 7: 3.)

„Az időt, mely közbe lesz még,
Rövid bár, de arany fényű,
Szemeink csak hadd keressék“.

A Mester azt mondja: „Dolgozzatok, míg az idő nappalnak mondatik“. Dolgozzatok, nem a táplálékért, amely romlandó, hanem ami megmarad az örök életre“.

Tehát, a jelen kellő időben azt látjuk, hogy Illés, a próféta eljött, amint meg volt jövendőelve, az Urnak nagy és nevezetes napja előtt. Halljuk záró bizonyosságát, épügy, mint a Jánosét, mondván: „Közöttetek van, akit nem tudtok“, akinek szórólapátja kezében van s aki alaposan kitisztítja szérűjét, összegyűjti buzáját a gabonásba, a pelyvát meg felégeti (mint pelyvát és nem mint embereket) olthatatlan tüzzel a háborúság nagy idejében; az átok a legnagyobb szükölködésekkel el fog jönni, hogy előkészítse a királyok nagy Királyának utját. Neki gyarapodnia kell, de az Illésnek apádnia és végezetül teljesen összeszoríttatnia. Nem csak az Illés-osztály egy nehányától halljuk most ezt a bizonyosságot, hanem mind-

vendölései és valószínűen sokkal nagyobb könyörtelenséggel, semmint azt már elképzelhetjük, noha részben már beteljesedtek a test Fején. (Csel. 4: 25-29.)

Ugy fognak gondolkodni, hogy a politikai és társadalmi szabadság megszorításának kérdései hasonló szükséggel alkalmazhatók a vallásos kérdésekben való megnyilatkozás szabadságára is, amennyiben utóbbi szintén a teljes szabadság alapján nyugszik. Nem lesz meglepő, ha egy napon egy „erőskezü kormányzat” monarchia fogja helyettesíteni Amerika jelenlegi nagy köztársasági kormányát. És teljesen valószínű, hogy a vallásos hitnek egy alkalmas rendszerét fogják ki-
eszelni és hirdetni, hogy mindent csak olyant tanítson, ami nem minősíthető és büntethető politikai sérelemképen. Ez az üldözés a jelenkori aratás korszakának végén nem csak egy új párhuzamot szolgáltatna a zsidó korszak aratásához (Csel. 4: 10-13, 23-30: 5: 29-41; 11: 19), hanem egyben szélesebb és mélyebb jelentést kölcsönözne Pál és János apostolok szavainak (2. Tim. 4: 3; Jel. 13: 17.), továbbá az igaz egyház földi pályája végére vonatkozó jelképi ábrázolásoknak, amint azt Illés forgószeleiben való távozása és Keresztelő János bebörtönözése és lefejezése jelképezik.

Két hosszas leckét vonhatunk le ebből, akár azt fogják bizonyítani a jövő fejlemények, hogy helyesen olvasták a prófétai bizonyosságot, akár azt, hogy helytelenül. Ez a két lecke a következő: Először annyira előkészülve kell lennünk, annyira felfegyverkezve, annyira bensőleg ellátva a meggyőzhetetlen igazsággal, hogy az üldözés éppen még nagyobb buzgalomra indítson bennünket és ne vezessen arra, hogy meglepetésből, vagy félelemből leeresszük zászlónkat, sem hogy meghajoljunk, mikor a föld királyai felkelnek és a népnek vallási vezetőivel egyetemben, ellenünk gyűlnek és az igazságok ellen, amelyek mellett tanúságot tenni.

azoktól; kik az Illés-osztály tagjai, ennek a hirdetésnek a teljesítésében találkoztak az Illés munkával való foglalatosságban. Csak akik olyanok, mint ők, lesznek majd a megdicsőült Illésből valók; csak ezeknek lesz megengedve, hogy osztozkodjanak a Millennium folyamán a minden dolog helyreállításának munkájában, ami mindenesetre nagy siker lesz. Mély jelentés lelhető fel az Illés névben. Azt jelenti: Jehova Istene. (Hatalmasa.) Különösen találó név az Ur Felkentjére, kinek az lesz a feladata, hogy helyreállítson minden dolgot, mit Isten szólott szent prófétái által, a világ kezdete óta.

Tárgyunk záradékaul rövidesen megjegyezzük azt a tényt, hogy pályájának végezetekor Illés próféta Elizeust hívta, ki bevégezvén az áldozatot, mindent elhagyott, követte Illést és az ő prófétai utódja lett; amikor Illés forgószelelben elragadtatott — megkapta hatalmának jelképét, köpenyegét s szellemének és erejének is nagy részét. (1 Kir. 19: 16.) És minthogy Illés a testszerinti Krisztus testét képviselte, — a győzedelmeskedő egyházat, a társat, egy csoportot teljesen észszerűen következtetjük, hogy Elizeus is egy osztályt képviselt. Egy olyan osztályt, amely mély-séges rokonérzésbe kerül az Illés-osztállyal s vele együtt halad az Ur vezetése után, amely osztály még se fog vele megdicsőülni. Ezek a háboruság forgószele által el fognak választatni az Illés osztálytól, mindazonáltal haszonban lesz része és áldást nyer. Miután Illés eltávozott, Elizeus bátorra és hatalmassá lett, annyira, hogy az akkori idő vallástudósai (a próféták fiai) így szóltak: Illés lelke van most Elizeuson.

Elizeus neve azt jelenti, hogy: hatalmas, szabaddító s Elizeusnak a pályája is helyreállító munka volt. És kétségtelenül előrevetett árnyéka egy olyan osztálytól végzett munkának, amely osztály a jövőben

cselekvő tényező lesz a helyreállítás munkájának keresztül vitelében az akkor megdicsőült egyház hatalmanak keretében. Egyéb csodálatos tettek között, Elizeus meggyógyította a vizeket, hogy soha azután ne legyen azokból eredő haláleset, vagy szárazság; meggyarapította a szegény özvegy olaját, hogy kifizethesse adósságát; Suramitis fiát életre támasztotta; s amikor éhség volt az országban s a próféták fiai, a vallástudók úgy találták, hogy a pépesfazék meg van mérgezve, úgy, hogy senki sem ehetett abból, Elizeus megtisztította azt és alkalmatossá tette eledelre; megszaporítja a kenyeret néhány ember részére, úgy, hogy az nagyobb tömeg részére is elégséges lett volna; meggyógyítja Naamán poklosságát. Ő volt továbbá Isten eszköze Jehu felkenésében, akinek kezeiben, az Ur Illés által való szavai szerint Ákháb egész királyi családja, Jezábellel együtt elszakasztatott, papjait is beleszámítva. — 2 Kir. 2: 19-22; 4: 1-7, 18-44; 5: 1-10; 9: 1-37; 10: 28.

Eliseusnak ezekben a munkáiban nem nehéz ki-nyomozni azt, ami szoros hasonlóságot mutat a valódi helyreállító munkával, amely már régi várakozás tárgya, amikor az igazság vizei nem fognak többé megzavarosodni a tévelygés miatt, hanem megtisztítatnak már a forrásnál magánál Isten ígéjének tisztább megértése által; amikor meg lesz engedve a szegénynek, hogy az öröm olaját szerezze meg a lelki nyomoruság helyett; mikor a halott feltámasztatik; amikor éhség idején a táplálék (az igazság) üdítővé tétetik és bőségesen adatik; s végül, amikor az Ákhábban és Jezábelben ábrázolt hatalmak és rendszerek s mindazok, kik az Ur ellen azok közé tartanak, teljesen és véglegesen felborítatnak.

IX. Tanulmány.

A bűn embere — Antikrisztus.

Antikrisztus hatalomra jutása, felismerése és megalázása bekövetkezik az Úr napja előtt. - Ellentétes nézetek vizsgálása. - Próféciái leírás. - Antikrisztus születése. - fejlődése. - A történelmi kép és a bibliai leírás egyezik. - Az ő országa a Krisztusénak az utánzata. - Feje és szája nevezetesei. - Istenkáromló szavai és tanításai. - Isten gyanánt való felemelkedése. Milleniumi uralma. - A szentlélek kardjával való lesujtása. - Végő küzdelme és megsemmisülése.

„Senki titeket valami módon meg ne csaljon: mert nem jön el az Úr napja addig, míg meg nem lesz először a hittől elszakadás és míg meg nem jelentetik ama bűnös ember, a romlásnak ama fia“. (2 Thess. 2: 3)

Pál apostol eme világos szavaival szemben, melyek azt mutatják, hogy egy, általa a „bűn emberé-“nek jellemzett természet fogja megelőzni az Úr napjának jövetelét, melynek hajnalodása bizonyosságaink szerint már megkezdődött, — szükséges körültekintnünk, hogy vajjon ilyen természet megjelent e már? Mert ha ilyen karakter, ahogy azt Pál és a többi apostolok gondosan leírják, míg nem tűnt fel, Pál apostol szavait úgy kell tekintenünk, mint tiltakozást az Úr jelenlétét és királysága mostani felállítását illető minden más irányu bizonyítás ellen. És ennek a bizonyásnak, mint megcáfolhatatlan érvnek kell megállania, míg a bűn embere fel nem ismertetik, a próféta leírással minden részletben egyezően.

Világosan meg van mondva, hogy a bűn emez emberének nem csak ell kell jönnie előbb, hanem gyarapodnia és boldogulnia is, mielőtt az Úr napja megérkeznék. Krisztus napja előtt ennek a hatalomnak boldogulása és befolyása eléri tetőpontját és lejtőre kerül; és az Úr jelenlétének fénylő csillogása által második eljövetelekor lesz az, hogy a bűn emez em-

bere teljesen elpusztítatik. Nekünk figyelniünk kell ezeket az előre megjövendölt körülményeket, hogy meg-
lássuk, vajjon Pálnak ez az egyházhoz intézett intelme alkalmazható-e napjainkra. Most tizennyolc század után
ujból hallszik a kiáltás, hogy Krisztus napja elérkezett
és feltetszik a fontos kérdés: Vajjon az, amit Pál a
thessaloniaiabelieknek tévelygésük megjavítása céljából
mondott, ellene mond-e valamiben ennek a hirdetésnek. ?

Az apostolnak az egyházhoz intézett buzdításai-
ból, hogy figyeljék az Úr visszatértét, hogy szivleljék
meg a prófécia biztos szavát, nemkülönben abból a
gondosságból, mellyel rámutat Krisztus jelenlétének je-
leire és mostani munkájának természetére, kitetszik,
hogy ő egyformán törődött azzal, hogy az egyház
képes legyen felismerni az Úr jelenlétét, amikor meg-
jön, és azzal is, hogy ne essenek megtévedésbe affe-
lől, hogy megjött, még mielőtt jelen lenne. Az ebbe
a tévedésbe való esés, a korszak első felén, e tévedés
vallóit az antikrisztusi elvnek a csapdájába juttatta,
amely épen akkor volt hatékonyan működő; mert az
Úr napja és jelenléte felismerésének hiánya akkor, mi-
kor jelenléte esedékes, a felismerést elmulasztókat az
antikrisztusi folytonos tévelygéseknek és hamis tanok-
nak teszi ki és megvakítja őket a jelen nap nagy igaz-
ságaival és különös kiváltságaival szemben. Innen az
apostol aggodalma az egyházért a korszak mindkét
végén, és intelme: „Senki titeket valami módon meg
ne csaljon.“ Innen továbbá a bűn emberének pontos
leírása is, hogy felismerhető legyen a maga idejében.

Mig a korszak mostani végén levő keresztyének
hajlandók még az Úr visszatértére vonatkozó ígéretet
is elfeledni, vagy ha ráemlékeznek, hát csak rettegéssel
és félelmes rejtelmek között gondolkodnak reá, addig a
régi egyház türelmetlenül és örömdetes előlegezéssel
várta, mint minden reményük gyümölcsözését, hűségük-
nek jutalmát, s szomorúságaik végét. Következőleg e

nagy nap hívői készségesek voltak szorgalmasan fülelni minden tanításra, mely hirdette, hogy az Úr napja, vagy igen közel, vagy jelen van. De éppen ebből az okból állandóan az e pontban való megcsalattatás veszedelmében forogtak, ha csak nem tanulmányozták gondosan az apostolnak erre a kérdésre vonatkozó tanításait.

A thessaloniabeli egyház tagjai némelyek téves tanításaitól befolyásolva e tekintetben, hogy az Úr ismét eljött és hogy ők már az Ő napjában élnek, nyilvánvalóan feltételezték, hogy ez az eszme összhangban van Pál hozzájuk intézett első levelének tanításával, amelyben azt mondta (1 Thes. 5: 1—5.), hogy az Úr napja csendben és észrevétlen fog megjönni, mint a lopó az éjszakában és noha mások nem fogják tudni, a szentek világosságban lesznek felőle. Hallván a komoly tévedésről, melybe estek, annak feltételezésével, hogy az Úr jelenléte már megérkezett, Pál nekik egy második levelet is írt, amelynek vezérgondolata tévelygésük megjavítása volt. Azt mondja: „kérünk pedig titeket atyáinkfiái, Urunk Jézus Krisztusnak eljövételére és a mi hozzá való egybegyűjtetésünkre vonatkozóan, hogy hamar értelmetekben fel ne izguljatok és meg ne háboríttassatok; se lélek által, se beszéd által, se levél által, úgy mint mi tőlünk iratott levél által, mintha a Krisztusnak ama napja közel volna. Senki titeket valami módon meg ne csaljon, mert először a hittől való elszakadásnak (áposztázia) kell jönnie és meg kell jelenni ama bűn emberének, a rombolás fiának, az ellensmondónak, aki magát felemeli minden fölé, ami istennek (hatalmas kormányzónak) mondatik, vagy Isten gyanánt tiszteltetik, ugyannyira, hogy az Isten templomában fog ülni és nyilvánosan Isten gyanánt viselkedik. Avagy nem emlékeztek-e meg róla, hogy még mi kor ti köztetek voltam, ezt megmondottam nektek. ? Most pedig tudjátok, hogy mi tartoztatja attól, hogy ő (Krisztus) megjelenjék az ő (kellő) idejében. Mert

immár a (Krisztus inént való) engedetlenség működik, de mint titkos dolog, amíg a mostanság akadálytevő félretétegetik az utból; és akkor megjelentetik az az engedetlen valaki, akit az Úr megöl az ő szájának lehelletével és megsemmisít jelenlétének (páruzia) csillogó fényével." Pál mindezt a bűn embere gyarapodásáról az Úr napja előtt határozottan írhatta, mivel tanulmányozta Dániel próféciáját, amelyre Urunk is hivatkozott. (Máté 24: 15.); és valószínűen mivel Pálnak magának is, „látomásaiban és jelenéseiben” megmutatott a nagy pusztítás, melyet a bűn emberének természete fog művelni az egyházban.

Figyelembe kell vennünk, amaz állítás ellen, hogy az Úr napja elérkezett, Pál nem használt olyan érveket, mint amelyeket némelyek manapság volnának hajlandók használni. Ő nem mondta: Oh esztelen Thessaloniabeliek. nem tudjátok, hogy amikor Krisztus eljön, szemeitek látni fogják Őt, és füleitek Isten trombitájának félelmes hangját fogják hallani? és hogy még további bizonyítékaitok is lesznek felőle a sírkövek elgurulásában és a szentek feltámadásában? Nem természetes, hogyha ilyen bírálati eljárás alkalmas lett volna, Pál nyomban élt volna egy ilyen egyszerű és könnyen felfogható argumentámmal? Sőt inkább, már a tény maga, hogy nem használta ezt az érvelést, nem szolgál-e bizonyítékkal arra, hogy ilyen érvelés nem alapszik és nem is alapulhat az igazságon?

Azzal a ténnyel már, hogy tévelygésük megjavítására irányuló erőfeszítésében, pusztán csak ezt az egy ellenvetést tette állításukkal szemben, Pál nyilvánvalóan hitelesítette az Úr napjára vonatkozó általános nézeteik helyességét — hogy az jöhet akkor, amikor sokan tudatlanságban lesznek felőle és hogy jöhet minden figyelemkeltő külső jel nélkül. De ellenvetésének egyetlen megalapozása az volt, hogy először

az elszakadásnak kell jönnie és ezen elszakadás következményeképen a *bűn embere* gyarapodásának, akinek s akármi legyen is (akár egyetlen személy, akár valami nagy antikrisztusi rendszer, amelynek ily módon a bűn embere megszemélyesítője emelkednie, virágzania és gyarapodnia kell — az Ur jelenléte napját megelőzően. Ugy annyira, hogy mikor ez az egyetlen ellenvetés, amelyet Pál tett, nem lesz többé utunkban, — ha világosan végig tekinthetünk egy tényleges létezésű jellemre, kinek története megfelel a bűn emberéről szóló prófétai leírásnak, létezése kezdetétől egészen a jelen időig, — akkor Pál ellenvetése, amely az ő korára és csakis az övére értetett, nem lesz többé érvényes ellenvetés a mostani állítással szemben, hogy mi az Ur napjában élünk, az Ur jelenléte napjában. Továbbá, ha a bűn embere könnyen megkülönböztethető, ha tisztán láthatni felemelkedését, gyarapodását és hanyatlását, akkor ez a tény újabb megerősítő bizonyossága lesz az előző fejezetek tanításának, hogy mi most az Ur napjában vagyunk.

Prófétai jellemzése.

A prófécia tanulmányozója azt leli, hogy a bűn embere világosan meg van jelölve az összes szent iratokban, nem csak azért, hogy jelleméről pontos leírást adnak, hanem azért is, hogy megadják indulásának, boldogulásának és hanyatlásának időpontjait és helyeit.

Ez az alak igen határozottan van jellemezve már a nevekben is, melyeket rája alkalmaznak a sugalmazott írók. Pál így nevezi el: „A gonosz“, „A bűn embere“, „A gonoszság misztériuma“, „Az Antikrisztus“ és „A pusztulás fia“. A Dánieltől adott elnevezés: „A pusztító utálatosság“ (Dan. 11: 31; 12: 11.) Urunk is erre a jellemre céloz e szavakkal: „Ama pusztító utálatosságot, mely megmondott Dániel

profétától“ (Máté 24: 15.) Máshelyt, mint „állat“-ot emliti. (Jel. 13: 1-8.) Ugyanezt a karaktert jelképezi az a kis szarv, vagyis hatalom, abból a félelmes állatból kinövő, amelyet Dániel látott profétai látomásában. Ennek a szarvnak szemei voltak és szája, mely nagy dolgokat beszélt, amely gyarapodott, hadakozott a szentek ellen és legyőzte őket. (Dan. 7: 8, 21.) János szintén látta és óvta az egyházat ettől a szörnyetegtől: „Hallottátok hogy az Antikrisztus jönni fog“. Azután tanácsot ad az Antikrisztus befolyása elhárításának módjára. (1. János 2: 18, 27.) A Jelenések könyve is nagy részben az ugyanerre az Antikrisztusra vonatkozó részleges jelképes prófécia. Ez utóbbi könyvre csak egy pillantást vetünk itt, részlegesebb vizsgálatot egy következő kötetre hagyjuk.

Ezek a különböző elnevezések és rövid jellemzések egy alacsony, finom, képmutató, csaló, zsarnoki és kegyetlen jellemre mutatnak, amely a keresztyén egyház kebelében fejlett ki: eleinte fokozatosan be és felcsusszanva, azután rohamosan hatalomba és befolyásba zökkenve, míg végre a földi hatalom, gazdagság és dicsőség legtetetejére jut — miközben befolyását az igazság és a szentek ellen és a maga fölsége érdekében gyakorolta, ez utóbbi részére Istentől való különös szentséget, tekintélyt és hatalmat vitatván.

Ebben a fejezetben szándékunk kimutatni, hogy a bűn eme embere egy rendszer és nem egyetlen személy, amint azt sokan következtetni látszanak; hogy amiként a Krisztus is az igaz Urból és a valódi egyházból áll, úgy az Antikrisztus is egy utánczott rendszer, mely egy hamis urból és egy hitehagyott egyházból áll, amelynek ideiglenesen meg van engedve, hogy az igazságot hamisan képviselje, hogy csalást gyakoroljan, hogy utánozza az igaz Ur és egyháza hatalmát és jövőbeli uralmát és hogy megmérgezen népeket hamis állításokkal és föltételezésekkel.

Reméljük, sikerül nekünk minden tudatos olvasót kielégítő módon bebizonyítanunk, hogy a Páltól említett ez a nagy áposzházia, elszakadás már megjött és a bűn eme embere meggyarapodott, beleült „az Isten templomába“ (a valódiba, nem a jelképibe), betöltötte a karakterére és munkájára stb. vonatkozó apostoli és prófétai jövendölések mindenikét, megjelentetett és most, K. u. 1799. óta felemésztetésben van az Ur szájának lelke (az igazság) által és teljesen elpusztítatik az Ur haragjának és a megfizetés lángjában való megnyilvánulásának napján, amely már kezdődik. Jóllehet, nem vezérel az a vágy, hogy könnyen vegyünk mások véleményeit, mégis szükségesnek tartjuk ráirányítani az olvasó figyelmét azokra a képtelenségekre, melyek az Antikrisztusra vonatkozó közhiedelemhez fűződnek, hogy ezáltal kellőképen megbecsültesék az ebben a kérdésben való igazság méltósága és észszerősége, szemben azzal a szükös állítással, hogy amit a szentírás az Antikrisztusról mond, az valamely betűszerinti emberen fog teljesedni. Ez az ember — amint mondják — annyira el fogja büvölni a világot, hogy egy néhány esztendő alatt maga részére biztosítja az emberek hódolatát és imádatát, akiknek annyira fog imponálni, hogy végül ezt az embert Istennek hiszik s egy ujjaépített zsidó templomban, mint a mindenható Jehovát imádni fogják. Mind ez villám gyorsasággal történik — három és fél év alatt, mondják ők, tévesen értelmezvén a jelképes időt, épen úgy, mint ahogy tévesen értelmezték a jelképes „embert“.

Költött mesék és képtelen gyermeki képzelgések nem állíthatók párhuzamba Isten néhány kedves gyermekének szélsőséges vélekedéseivel, akik megbatorkáltak Pál nyelvezetének betűszerinti magyarázatában és ezáltal elvakították magukat és másokat is bizonyos drága igazságokkal szemben, melyeknek elfogultság

nélküli világosságban való meglátására ők e kérdésben való tévedésük miatt képtelenek. Nem fontos, hogy mi mennyire rekonszenvezünk velük, vak hitűek mosolya fakaszt, amint komolyan beszélnek az istenek különböző jelképeiről, melyeket ők nem értenek és tévesen betűszerint alkalmazzák *csodálatos emberekre*. Most, a legkétkedőbb korban, melyet a világ valaha ismert, ez a csodálatos ember, mondják ők, károm és fél év alatt az egész világot lábainál bírja, mint Istent imádva őt, míg a Caesárok, Nagy Sándor, Napoleon, Mohamed vértengereken voltak kénytelenek keresztül vitorlázni, többszörösen három és fél esztendőt töltöttek el, anélkül, hogy ezredrészét is elérheték volna annak, amit ennek a csodálatos embernek a részére követelnek.

Azonkívül a nevezett hódítóknak mind előnyükre szolgált a sűrű tudatlanság és babona, amely segítette őket, még manapság a csalás és ravaszság boldogulására sokkal kedvezőtlenebb körülmények között élünk: olyan időben, mikor minden rejtett dolog feltárult, mint soha azelőtt, olyan időben, mikor mondott fajtából való ravaszkodás sokkal fonákabb és nevetségesebb, semhogy komoly ügyet vessenek reá. Valóban korunk irányzata az ember iránti tisztelet hiánya felé hajlik, akármilyen jók, tehetségesek és rátermettek, akármilyen bizalmi, vagy tekintélyi állást foglalnak el. Ez olyan nagy mértékben igaz, mint soha azelőtt és ezerszer valószínűbb, hogy az egész világ megtagadja az Isten létezését, semhogy valaha is képes legyen embertársát Mindenható Istenül imádni.

Az erről a kérdésről való gondolkodásban sokaknak akadálya az az összesített fogalom, melyet az *isten*i szó fogalmáról általában ápolnak. Nem gondolják meg, hogy a görög *theos* (isten) nem illik változatlanul Jehovára. Hatalmas-t jelent, kormányzót, főképen vallási és papi kormányzót. Az új testamentom-

ban *theos* ritkán használtatik, kivéven a Jehovára való vonatkozásban, mert az apostolok beszédjeikben elvétele és keveset beszéltek a hamis vallási rendszerekről, következőleg ritkán említették meg szent kormányzóikat és isteneiket; mégis az alábbi szövegekben az isten szó (*theos*) másokra való vonatkozásban használtatik, mint az egyetlen felséges lényre, Jehovára — és pedig: János 10: 34, 35; Csel. 7: 40, 43; 17: 23; 1 Kor. 8: 5.

Felismervén a görög *theos* szó szélességét, nyomban megértjük, hogy az apostolnak az Antikrisztusra vonatkozó állítása — hogy az Isten templomába ül, magát isten gyanánt mutatván, — nem jelenti szükségképen, hogy az Antikrisztus megkísérli magát Jehova fölé emelni, sem pedig, hogy megkísérli Jehova helyét elfoglalni. Egyszerűen csak azt jelenti, hogy ez a valaki, mint vallási fejedelmén fog viselkedni, hatalmat követelve és gyakorolva az összes vallási fejedelmeken és messzi fölöttük, annyira, hogy az felmagasztalja magát az egyházban is, amely Istennek igaz temploma és itt urat megillető tekintélyt követel és gyakorol, mint főnök és jogos fejedelem. Bárhol fordul elő a görögben a *theos* szónak olyan mondatban való használata, hol jelentése határozatlan, mindig a görög névelő áll előtte, ha Jehovára vonatkozik, mintha az angolban úgy mondanák: *the god*, a magyarban pedig: az isten. A fenti szövegekben, hol egyéb istenekre vonatkozik és a jelen szövegben (2. Thess. 2: 4.) ahol az Antikrisztusra céloz, nincs ilyen kiemelés.

Ezt tisztán látva, egy nagy botránykő háríttatik el és az elme előkészítettik arra, hogy a való dolgot úgy tekintse, mint ennek a jövődőlésnek a teljeseit: nem annak az irányában, hogy egy Antikrisztus jehovaságot követel s mint ilyen, kívánja magát imádatni, hanem oly módon, hogy valaki fő-

nökséget követel, a legfőbb vallási tanítóságot az egyházban, aki ily módon megkísérli Krisztus, az istenileg elrendelt Fej, az Ur, a Tanító tekintélyének bitorolását.

Elég idegenszerű. de azok, akik a bűn emberét betűszerint veszik, általában azok, akik az Ur milénium előtte jövetelének hívői, akik az Ur jövetelét. „minden mostani percben“ várják és óhajtják. Miért nem tudják mindannyian megérteni az Apostol szándékát, mikor ő határozottan kijelenti, hogy az Ur napja (jelenlétének napja) nem jöhet és nem is várható, csak miután a bűn embere megjelentetett? Több, mint negyven esztendőt kívánt az előbbi zsidó templom felépítése és bizonyára legkevesebb tiz-husz esztendőt követelne az új jeruzsálemi templomnak is az előbbinél nagyobb pompával való felépítése, ahol a betűszerinti bűn emberének beiktatását és Istenként való tiszteletét várják. Azok, akiknek ez a hitök, miért várják a Ur jövetelét minden mostani pillanatban? Ilyen álláspont kívül áll a józan ésszel, nem különben az Apostol jövendöléssel való egyezésen. A következetesség azt követeli, hogy vagy felhagyjanak az Urnak minden pillanatban való várásával, vagy pedig felhagyjanak egy jövendőbeli bűn emberének a várásával; mert az Ur jelenlétének napja nem érkezhetik el addig, amíg az elszakadás (áposztázia) meg nem valósult s míg a bűn embere meg nem gyarapodott és meg nem jelentetett ebből a szakadásból.

Azonban, ha teljesen tekintjük az Apostol szavait, egyetemben az Ur jövele módjának helyes eszméivel, nem fogunk többé ily elütésekre és ellentmondásokra bukkanni, hanem meggyőző harmóniára és összetalálásra. Ilyen helyes szempontot mutatunk be most. Szentírásszerűségét maga az olvasó ítélje meg.

Az erre a rendszerre alkalmazott különböző elnevezések nyilvánvalóan jelképesek. Nem vonatkoznak

nevekül egyetlen személyre, hanem mint karakterjelzők, egy romlott vallási és polgári társulásra, mely a névleges keresztyén egyházban fejlett ki s amely a Krisztussal, a Fejjel, és igaz egyházával, testével való ravasz ellenkezés miatt, joggal megérdemli az Antikrisztus nevet. Egy ilyen szervezet betöltheti az Antikrisztusra, vagyis a bűn emberére vonatkozó összes jövendöléseket, míg egy-egyéni Antikrisztus nem. Nyilvánvaló továbbá, hogy ez az Antikrisztus-szervezet nem a pogány vallásos szervezetekből való, mint pl. a mohammedán Amusból vagy brahminizmusból. Mert a keresztyén egyház nem állott soha egy ilyen szervezetnek sem az uralma alatt, nem különben a szervezetek egyike sem eredett a keresztyén egyház kebelében. Most is, és mindig is függetlenek voltak a keresztyén egyháztól.

A szervezetnek, amely tökéletesen megfelel a sugallattól adott leírásnak, állítólagos keresztyénnek kell lennie s magában kell foglalnia azoknak nagy többségét, akik magukat keresztyéneknek vallják. És kellett valami áposztáziának, vagyis elszakadásnak történnie a valódi keresztyén hittől — elszakadásnak, ha csendes és lappangó volt is, hogy a körülmények kedvezzenek az Antikrisztus hatalma felvevésének. Lappangó kezdete az apostolok napjaira esett, némely tanítónak abban a vágyában, hogy a legnagyobbak legyenek.

Nem kell sokáig keresnünk, hogy egy olyan karaktert találjunk, mely az összes kívánalmaknak megfelel; egy olyant, melynek úgy a világi történetiróktól, mint a saját kijátszott szolgálótól közölt adatai, amint látni fogjuk, tökéletesen megegyeznek az Antikrisztus prófétai jellemzéseivel. De amikor azt állítjuk, hogy az egyetlen és egyedüli szervezet, amelynek története ezeknek a próféciáknak megfelel, a pápaság. senki se értsen félre bennünket, hogy azt szándékol-

juk ezzel, hogy minden római katolikus a bűn embere; sem azt nem mondjuk, hogy a papok voltak az Antikrisztus, vagy ők jelenben is az, még a római egyház pápái sem. Senki ember nem lehet Antikrisztus, a próféciában leírt bűn embere.

Pápák, püspökök és mások inkább csak részei, vagyis tagjai az Antikrisztus szervezetnek, épen úgy, amint a királyi papok mindnyájan is csak tagjai az igazi Krisztusnak, fejük, Jézus Krisztus alatt és hasonló módon, mint ahogy ezek jelen állapotukban együttvéve a jelképi megfelelés szerinti Illés, jóllehet, egyik sem közülök a megjövendölt Illés, vagy a Krisztus. Jegyezzük meg továbbá, hogy a római egyház, mint pusztán egyházi szervezet nem a bűn embere és soha sem ábrázoltatott semmi férfi formában. Ellenkezően mindig asszony vététt a fejétől és urától elválasztott egyház jelképéül. A valódi egyház „tisztaszűz” által jelképeztetik, míg a hitehagyott egyház, mely elszakadt ősi tisztaságától és az Urhoz való hűségétől, jelképileg úgy hivatik, hogy „parázna”. Amiképen a valódi „szűz” egyház olyannak marad a korszak végéig, amikor egyesül Urával és felveszi nevét Krisztus — azonképen a hitehagyott egyház sem volt addig Antikrisztus — vagyis bűn embere, amíg nem egyesült urával és fejével, a pápával, Krisztus állítólagos helytartójával és nem lett vallásos birodalom, amelyet hamisan neveznek keresztyénségnek, amely annyit jelent, hogy Krisztus országa.

A pápaság ennek a hamis királyságnak a neve; és egy helytelenül alkalmazott igazságra épült, arra az igazságra, hogy az egyház arra van hivatva, hogy királyokat és papokat adjon Istennek és uralkodjék a földön. De az uralkodásnak ideje még nem jött el az evangéliumi korszak nem erre a célra rendeltetett, hanem az egyház kiválasztására, fejlesztésére, fegyelmezésére megalázkodására, és feláldozására, Urának

lábnyomain haladván, türelmesen várva és türtőzködve, amíg eljön a felmagasztalásnak és dicsőséges uralkodásnak ideje — a milleniumi korszak.

Az Úr előre látta, hogy a névleges egyház el fog terjedni a világon és hogy népszerűvé lévén, azt sokan fogják magukévá tenni, akik a formát méltatják, anélkül, hogy intézményének szellemébe belehatolnának. Előrelátta, hogy mivel sokan ebből a fajtából valók azonosítani fogják magukat az egyházzal, a világi szellem, amely ellentéte az önmegtagadás és önfeláldozás szellemének, be fog velük együtt vonulni; hogy önzés, nagyravágyás és uralkodni vágyás ily módon az egyházba beszakadván, nem kell sokáig várnia, hogy egy alkalmat megragadjon; és hogy így az egyház arra törekszik, hogy uralkodjék a világon idő előtt, — vagyis inkább, a világi elemen, amely bevonul az egyházba, éreztetni fogja befolyását és a valódi egyház nevében magához ragadja a föld polgári hatalmát, melyet Isten átengedett a pogányoknak, és amely nem mehet át teljesen a valódi egyház kezébe egészen a pogány idők bezáródásáig, K. u. 1914-ig.

És ténylegesen a következőképen történt: a névleges egyház kezdett elszakadni, mihelyt megnövekedett számban feltörekvő emberek tanítása és példája nyomán, akiknek eszméi hova-tovább kedveztek a hatalomnak és világi befolyásnak, amely tömegeket és vagyont hozott magával. Az egyház szelleme fokozatosan elvilágiasodott s a világi dolgok kíváncsiságokká lettek. Az ambíció gondolata ez volt: „Ha az egész római birodalom, minden hatalmával, befolyásával, seregeivel és pénzével csak azt a célt szolgálná, hogy az egyházat támogassa, mennyire tiszteletreméltó és nemes dolog lenne keresztyénnek lenni! Milyen gyorsan szünnének meg akkor a pogányok részéről való üldözések! Akkor a mi hatalmunkban lenne nemcsak megfélemlíteniük őket, hanem rákényszeríteniük őket

az egyházhoz, a kereszthez, a Krisztus nevéhez való álláshoz. Nyilvánvalóan Istennek nem szándéka, hogy az egyház mindig alávétve maradjon a világnak és üldöztessék tőle. Az apostol szavai: „Nem tudjátok-e, hogy a szentek fogják megítélni a világot?” hasonlóképpen az Ur ígéretei, hogy uralkodni fogunk Övele, és sok, az egyház országlására célzó prófécia, mind világosan jelzik, hogy ez Istennek a terve. Igaz, hogy az apostol azt írta, hogy Urunk előbb visszatér és felmagasztalja az egyházat és buzdított, hogy „várjuk” az Urat; de hát több évszázad mult már el s még semmi jelét sem látjuk az Ur jövetelének. Meg kell ebből értenünk, hogy az apostolok is bizonyos mértékig tévedtek. Nekünk világosnak tűnik fel, hogy módunkban van és kell is minden eszközt megszerez-nünk arra, hogy kezeinkbe kapjuk a polgári kormányzatot s meghódítsuk a világot az Ur részére. Kell továbbá, hogy az egyháznak feje legyen — valaki, aki képviselje a távollevő Urat és képviselje az egyházat a világ előtt, valaki, aki elfogadja a világ hódolatát, Krisztus tekintélyét gyakorolja és vasvesszővel kormányozza a világot, amint a próféta megjövendölte“. Így aztán lassanként századokat átfogó gondolat folyamattal, elveszett szemügyből az egyház igazi reménye, a világ kormányzatára és megáldására való felmagasztalás, — nevezetesen Urunk második eljövetele — és új reménység foglalta el helyét: az Ur nélkül való siker reménye, a pápák sorának főnöksége és vezérlete alatt. És ily módon a világgal való összejátszás, cselszövés és kedvezések cseréje által az egyház reménye hamis reménnyé vált, meg-ejtő törré, mely által a sátán egyik tévedésből a másikba vezetett, úgy a tanokban, mint a gyakorlatban.

A pont, ahol a hite hagyás a bűn emberévé fejlődött, az volt, amikor a pápai hierárkia a pápaság szabályos sorának főnöksége alatt magasra ágaskodott

és követelte és meg is kísérelte a földi uralkodást, Krisztus milleniumi királysága nevében s állította, hogy ő ez a milleniumi királyság. Hamis, csalfa követelés volt, mindegy, hogy ennek a követelésnek a támogatói mennyire bensőségesen hittek abban. Hamis, utánzott királyság volt, mindegy, hogy szervezőinek némelyike mennyire volt őszinte. Az Antikrisztus volt, mindegy, hogy mennyire állították és hitték, hogy az Krisztus dicsősége, királysága és hatalma a földön. Tévedés volna feltételezni, hogy aki lelkiismeretes, egyben igaza is van. Minden téves rendszernek kétségtelenül ugyanannyi lelkiismeretlen megcsalt szavazója, mint képmutatója, vagy még több talán. A lelkiismeretesség, erkölcsi tisztesség nem alapszik mindig tudáson. A pogány, félrevezettetvén, lelkiismeretesen imádja és áldoz a bálványoknak; Saul, félrevezettetve, lelkiismeretesen üldözte a szenteket; és így félrevezettetve, sok pápista is lelkiismeretesen követett el erőszakot a jövődöléseken, üldözte a valódi szenteket és szervezte az Antikrisztus nagy rendszerét. Évszázadokon keresztül a pápaság nem csak kijátszotta a földi királyokat hatalmára nézve, és követelt isteni hatalmat és uralkodott felettük, hanem az egyházban is, Isten templomába, ahol Krisztust egyedül szabad elismerni Fejnek és Tanítónak, beleült és követelte, hogy ő legyen az egyedüli tanító és törvényhozó és itt aztán kevés kivétellel mindenkit megcsalt látszólagos sikerével és dőlyfös követeléseivel. „Az egész világ csodálkozott — meglepődött, megcsalódott és megdőbbent — „akiknek nevei nem voltak beírva a Bárány könyvébe“ és sokan, kiknek nevei, mint Isten szentjei be voltak írva, komolyan elképedtek. És ez a csalódás még erősebb ezeknek a nagyravágyó terveknek fokozatos kialakítása és még fokozatosabb megvalósításuk miatt. Századokon nyulott végig, mint előretörékvés és titokban

már Pál napjaiban is munkában volt. Apránként való folyamat volt, tévedést tévedéshez fűzve — egyik ember ambiciózus nyilatkozatait megpótolva a másikéval és újból egy másikéval az idők folyamán lefelé. Ilyen csellel ültette és öntözte a Sátán a tévedés palántáit és fejlesztette ki a legnagyobb és legbefolyásosabb rendszert, melyet valaha a világ látott — az Antikrisztust.

Az „Antikrisztus“ névnek kettős jelentése van. Az első Krisztus ellen, (Vele ellentétben): a második jelentés Krisztus helyett (Őt utánzó). Az első értelemben a kifejezés általános és a Krisztussal szemben álló minden ellenségre alkalmazandó. E szerint a jelentés szerint Saul, (a később Pálnak hivatott), minden zsidó, minden mohamedán, Róma minden pogány császára és népe antikrisztus volt, Krisztus ellensége (Csel. 9: 4). De a szentírás a szónak nem ebben az értelemben használja az Antikrisztust. Eltekint minden ilyen ellenségtől és az Antikrisztus kifejezést a fenti értelemben használja, második jelentésében — t. i. *ellen* értelemben, mint a valódi Krisztus hamis képviselőjét, utánzóját, az Ő helyének elfoglalóját. Így jegyzi meg János: „Hallottátok, hogy az Antikrisztus el fog jönni. Most is van sok Antikrisztus“. (1. János 2: 18, 19.)

A görög szöveg különbséget tesz a különös Antikrisztus és nagy számú kisebb Antikrisztus között.

Jánosnak további megjegyzései is mutatják, hogy ő nem céloz Krisztusnak és az egyháznak minden ellenségére, hanem csak egy bizonyos osztályra, amely még azt vallva, hogy ő Krisztus teste, az egyház elhagyta az igazság elveinek alapját és ennél fogva nem csak hamisan képviselte az igazságot, hanem — a világ szemében — elfoglalta a valódi egyház helyét és nevét és így valóban utánozza az igazi szenteket. Ezekről mondja János: „Belőlünk származtak, de nem

közülünk valók“, vagyis nem képviselnek bennünket, noha megcsalják magukat és a világot ebben a kérdésben. Ugyan abban a levélben János kijelenti, hogy azok, kiket ő megannyi Antikrisztusul említ, az Antikrisztus lelkét bírják.

Itt van tehát, amit várnunk kell s amit megtalálunk a pápaságban: nem a Krisztus nevének való ellenszegülést, hanem Krisztusnak annyiban ellenségét és ellenszegülőjét, hogy hamisan az ő nevét viseli, királyságát és tekintélyét utánozza, terveit, jellemét és tanait a világ előtt hamisan képviseli — valóban a legmérgeesebb ellenfél — rosszabb, mint a kimondottan gyűlölő.

Es ne feledjük el, hogy ez igaz még akkor is, mikor e rendszerrel tartók némelyike lelkiismeret szerint tévelyeg — „csaló és megcsalatt“.

A bűn embere kilétére és jellemvonásaira vonatkozó emez állításuk után, továbbá tárgyalván, hogy mikor, hol és minő körülmények között kell őt várnunk, áttérünk most néhány történeti esemény tárgyalására, amelyek, azt hisszük, minden ésszerű kérdésen felül, bizonyítani fogják, hogy Antikrisztusra vonatkozó összes jövendölések a pápai rendszerben beteljesedtek, olyan módon és olyan terjedelemben, amilyen, a jelenkor felvilágosodását tekintetbe véve, mindenki szerint, többé meg nem ismételődhetik. Helyszüke arra kényszerít minket, hogy pusztán csak vázlatban, adjuk a történeti bizonyosság nagy anyagát. Azonkívül csak ismert pontosságú történetirókra szorítkozunk, sok esetben római katolikus írókhoz fordulva bizonyágaikért és beismeréseikért.

A bűn emberét megszülettető körülmények.

Nagy elszakadás — Első kérdésünk ez: Beszámol-e a történelem Pál proféciájának teljesedéséről, mely szerint nagy elszakadás lesz a keresztyén egyház tanai-

nak és életének őseredeti egyszerűségétől és tisztaságától? Beszámol továbbá az egyházban egy gonosz, nagyravágyó befolyás titkos munkájáról, a bűn emberéről, még mielőtt a pápaság kifejlődnék, azaz még mielőtt a pápát az egyház fejének elismernék?

Igen, teljesen világosan: A pápai hierárkia századokon át nem jött létre, azt követőleg, hogy az Úr és az apostolok az egyházat megalapították. A közbeneső időről pedig azt olvassuk (Fisher Universal History 193. old.)

„Mikor az egyház számban és vagyonban megyarapodott, költséges épületeket emeltek az isteni tiszteletre; a szertartások kidolgozottabbakká lettek; a szobrászat és festészet is besoroztatott az áhitatott emelő eszközök közé. A szentek és vértanúk ereklyéit, mint szent kincseket dédelgették; a vallási kötelességeket megszorították és az egyház a keresztyén császárok alatt (a negyedik században) papi ruházatával és kápráztató szertartásaival sokkalta több pompát és külső fényt szerzett magának, mint a mennyit a pogány szervezet birtokolt, melyet helyettesített“.

Egy másik (White Universal History, 156-ik old.) mondja: „A keresztyénségnek, mint birodalmi vallásnak megalapításával a IV. században egybe esett a két századdal előbb támadt nagy és egyetemes korrozció súlyosbodása. A babona és tudatlanság az egyházi embereket hatalommal ruházta fel, melyet, ők a saját magok gyarapítására használtak fel.“

Rapin megjegyzi, hogy; „Az ötödik században a keresztyénség emberi találmányok nagyszáma által lealacsonyult; kormányzatának és fegyelmezésének egyszerűsége klerikális hatalmi szervezetté változott, Istentisztelete pedig a pogányoktól kölcsönzött szertartásokkal fertőztetett meg.“

Mosheim az ő „History of Echristianity“ című művében lépésről lépésre nyomozza a keresztyén egyház

elszakadását öseredeti egyszerűségétől és tisztaságától legmélyebb sülyedéséig, mely a bűn embere kifejlődésében végződött. Vajjon felismerte, vagy nem az Antikrisztust, nem tűnik ki művéből, de mesteri módon nyomozta a gonoszság misztériumának működését az egyházban le egészen a negyedik század kezdetéig — ahol könyvét hirtelen megszakította a halál. A rendelkezésünkre álló hely nem enged meg idézeteket kitűnő és hatalmas munkájából, de ajánljuk a művet mint olyant, mely nagyon hasznunkra lehet annál a módnál fogva, amint a kérdést tárgyalja.

Most idézzük Lord „Old Roman World“ című művéből egy rövid és találó rajzot az egyház történetének a négy első században, amely rajz világosan és tömören feltárja nekünk fokozatos hanyatlását, majd hirtelen romlását, miután az apostoltól is említett akadály elhárított. Azt mondja:

„Az első században nem sok bölcs és előkelő hivatott el. Nem jutottak el reánk nagy nevek; sem philosophusok, sem államférfiak, sem nemesek, sem vezérek, sem kormányzók, sem bírák, sem hivatalnokok. Az első században a keresztyénség nem volt eléggé jelentős ahhoz, hogy a kormány általánosan üldözze. A keresztyének még csak meg sem állították a közvéleményt. Senki sem irt ellenük, még a görög philosophusok sem. Nem olvasunk tiltakozásokat, vagy hitvédelmeket a keresztyénektől maguktól sem. Nem voltak nagy emberek soraikban, sem tanulmányra, sem tehetségre, sem vagyonra, sem társadalmi helyzetre nézve. A történelemben sémmit sem képez nagyobb pusztaságot, mint az egyház évkönyvei az első században, már ami a nagy neveket illeti. Mégis ebben a században a megtérők szaporodtak minden városban, s a hagyományok rámutatnak a kimagaslók mártírságára, majdnem az összes apostolokat is beleértve.

A második században nincsenek nagyobb nevek,

mint Polycarp, Ignatius, Justin vértanu, Clement, Melito és Apollonius, nyugalmas püspök, vagy megrettenthetetlen vértanuk, akik padlásokon szónokoltak nyájaiknak, akiknek nem volt világi méltóságuk, csak jellemük egyszerűségéért és szentségéért voltak híresek s nevüket csak szenvedéseik és hitük örököztették meg. Olvassunk vértanukról, kiknek egyike, másika értékes műveket és hitvédelmeket írt, de előkelő embereket nem találunk sorokban. A divat és a hatalom szemében gyalázat volt keresztyénnek lenni. A korai keresztyén irodalom főképen hitvédő, tudományos színezetű egyszerű és inkább gyakorlati. Voltak nézeteltérések az egyházban, belsőséges vallási élet, nagy tevékenységek, nagy erények, de külső konfliktusai, világi története nem voltak. Mindaddigél még nem támadták meg a kormányt, vagy a birodalom nagy társadalmi intézményeit. Tiszta és szeplőtelen emberek kis testülete volt, amelyet nem hevített az a vágy, hogy ellenőrizze a társadalmat. De mégis magukra vonták a kormány figyelmét és elég ok voltak az üldöztetésre. Fanatikusoknak tekintették őket, akik arra törekedtek, hogy lerombolják a létező intézmények tiszteletét.

A hatalom érdekében szervezve.

„Ebben az évszázadban az egyház politikája békességben volt szervezve. Szervezett testvériség volt a tagok között; a püspökök befolyásra tettek szert, nem a társadalomban, hanem a keresztyének között; püspökségeket és egyházközségeket alapítanak; különbség lesz városi és vidéki püspökök között; az egyházak küldöttei összegyűlnek, hogy megbeszéljék a hit pontjait és elnyomják a születő eretnkségeket; az egyházmegyei rendszer kifejlődik és megkezdődött a hitközségek összpontosítása, a diakonusokat a magasabb papság sorába kezdik számítani; kovácsolták már a kiközösítés fegyverét; hittérítő törekvéseket

valósítottak meg; megteremtik az egyház ünnepeit; nem egy vezető elme magáévá teszi a grosticismust; a catecheta iskolák rendszerezve tanították a hitet; a keresztség és a szentségek formulái nagy jelentőségűvé lettek; a szerzetesség népszerűvé vált. Az egyház ily módon vetette meg jövő államiságának és hatalmának alapját.

„A harmadik század az egyházat, mint intézményt hatalmasabbnak látja. A birodalom nagy városaiban rendes zsinatok gyűlnek össze; az érseki rendszer megérett; az egyház kánonjai végérvényesen felsoroltattak; nagy theologiai iskolák vonzották a kutató elméket; a tanokat rendszerezték, (azaz meghatározták, körülhatárolták és krédókba és hitvallásokba formulázták. A keresztyénség oly hathatósan terjedt el, hogy előállott annak szükségessége, hogy vagy üldözzék, vagy törvényesítsék; nagy (theologiai doktorok a görög iskolákat mozgó kérdéseken spekuláltak, melyeket hamisan neveztek bölcséletnek és tudománynak) az egyházi épületek kibővültek, lakomákat rendeztek a vértanúk tiszteletére. Az egyház hirtelen olyan állásra helyezkedett, mely egyenesen kikényszerítette az emberiség figyelmét“.

„Még nem volt a negyedik század, mikor a császárok üldöző dühe megállott; amikor a római császár, Constantinus megtért; amikor az egyház egyesült az állammal; amikor az ősi hit megromlott; amikor babona és hiuságos bölcselkedés hatolt be a hívők soraiba; amikor a püspökök udvarnokokká lesznek; amikor az egyházak gazdagokká és pompázókká lesznek; amikor a zsinatok politikai befolyás alá kerülnek; amikor a szerzetesek az erény hamis elvét állapítják meg; amikor politika és dogmatika (hitcikkelyek rendszere) kézen fogva járnak és császárok kényszerítik elfogadásra az egyházi zsinatok határozatait, — a rangbeli ember behatol az egyházba. Amikor a ke-

resztyénség az udvar és a divatos osztályok vallása lesz, épen azoknak a gonoszságoknak a támogatására használtatott fel, amelyek ellen kezdetben tiltakozott. Az egyház kezdetben nemcsak átítatódott a pogány bölcsélet tévedéseitől, hanem a keleti istentisztelet számos szertartását is elfogadta, melyek aprólékosak, de egyben nagyszerűek is voltak. Az egyházak a negyedik században épen olyan megkapókká lettek, mint hajdanta a bálványimádás templomai. Az ünnepek sűrűkké és tetszőkké lesznek. A nép ragaszkodott azokhoz, mert ezek izgalmakat és munkaszünetet jelentettek. A vértanúk tisztelete a képek felállításáig érett — forrása egy jövő népies bálvány imádnak. A kereszttyénséget mintegy felcímerezik a pompás szertartások. A szentek tisztelete már közel járt istenítésükhöz s a babona Urunk anyiát tökéletes imádat tárgyává tette. Az áldozó asztalok a zsidó áldozatok nagyszerű jelképi oltaraivá lettek, a szentek ereklyéit pedig, mint amuletteket őrizték. A szerzetesi élet is a bűnbánó és engesztelő szertartások nagy rendszerévé fejlett. Szerzetesek egész hadserege visszavonult ködös és elszigetelt helyekre és elragadtatásoknak, böjtöknek és engeszteléseknek engedték át magukat. Az emberiségnek szörnyű és fanatikus osztálya lettek, amely elnéz az élet gyakorlati céljai fölött.

„A papság nagyravágyó és világi lévén, méltóságot és megkülönböztetést keresett. Betolakodtak a fejedelmek udvarába is és muló tisztességekre áhitoztak. Többé nem a hívőknek önkéntes adakozása látja el őket, hanem a kormányoktól adott jövedelmek s a régi pogány templomoktól . . . öröklött tulajdonok. A gazdagok hatalmas alapítványokat tesznek az egyház céljára s ezeket a papság igazgatja. Ezek a hagyományok kimeríthetetlen gazdagság forrásává válnak. Mikor a vagyon elszaporodott és a papságra bízott; többet nem törődtek a nép szükségleteivel — mivel nem a

nép tartotta már el őket. Restek, pöffeszkedők és szabatosok lettek. A népet kizárták az egyház kormányzatából. A püspök nagy személyiséggé lett, aki igazgatta és kinevezte a papságot. Az egyház szövetkezett az állammal és a vallási dogmákat a kormányzat fegyveres erejével erőszakolták a hívőkre.

Hatalmas hierárkia alapított, különböző fokokból álló, amely fölül a római püspökben végződött.

„A császár döntött a hit pontjaiban, a papság pedig mentesítve volt az állami terhek alól. Természetes, hogy nagy áramlás támadt a papi hivatalok felé, amikor a papságnak ekkora hatalom volt a kezében és ily gazdaggá lett, emberek pedig nagy püspökségekre emeltettek nem jámborságuk és tehetségük miatt, hanem a vagyonuknál való befolyásuk miatt. Az egyháznak a hivatása elveszett szem elől az állammal való lealacsonyító szövetkezésében. A keresztyénség csak látványossága, szertartásos formasága, egyik karja volt az államnak, hiuságos bölcelet, babona, formula.“

Látjuk a fentiekből, hogy a Pál apostol megjövendőlt hitszakadás megállapított történeti tény. Az összes történet írók tanuskodnak arról, még azok is, akik helyeslik a hatalom felvételét és magasztalják aszerint a rendszer szerint működő főtényezőket. Sajnáljuk, hogy a rendelkezésünkre hely csak néhány legkiemelkedőbb nyilatkozat idézését engedi meg, A századok korszakára terjedő elszakadás oly fokozatos volt, hogy kevésbé felismerhető azokra nézve, kik annak közepében éltek, mint azokra nézve, akik azt egészében áttekinthetik; és annál csalékonyabb volt az, mert a szervezésnek minden lépése, minden közeledés az egyház kebelében való és a világ felett való befolyáshoz és tekintélyhez, a Krisztus nevében tétetett és állítólag abból a célból, hogy Őt megdicsőítsék és

betöltsék a szentírásban közölt terveit. Így fejlődött ki a nagy Antikrisztus, — a valódi keresztyénség legveszedelmesebb, legfinomabb, legnyakasabb ellenzője s a szentek legördögibb üldözője.

Az akadály elmozdítása.

Pál megjövendölte, hogy ez a gonosz elv egyideig titokban működik, mert bizonyos akadályozó dolog áll az utban, míg végre aztán, az akadály elmozdittatván, szabad folyást vesz és hirtelen átmegy az Antikrisztus fejlődésébe. Azt mondja: „Csak aki most annak ellenáll, fogja megakadályozni, míg nem az utból elvételik“. (2. Thes 2 : 7.) Mít mutat a történelem ennek a jövendölésnek a teljeseése tekintetében? Azt mutatja, hogy az a valami, ami megakadályozta az Antikrisztus hirtelen fejlődését, az a tény volt, hogy az áhítozott helyet már egy más valaki tartotta elfoglalva. A római birodalom nem csak meghódította a világot és törvényeket és alkotmányt szabott neki, hanem felismervén azt, hogy a vallási babonák egy nép féken tartásának és kormányzásának legerősebb láncai, egy olyan rendszert fogadott el, amely Babilonból származott, mikor még, mint a világ parancsolója nagyságának teljében volt. A terv az volt, hogy a császár vallási és polgári dolgokban egyformán igazgatónak és kormányzónak tekintessék. Ennek támogatására azt tanították, hogy a császár fél-isten, aki valami módon pogány istenségeiktől eredt. Mint ilyent aztán tisztelték és szobraikat imádták és mint ilyen Pontifex Maximus nevet kapott, mi annyit jelent, hogy: főpap, a legnagyobb vallási fejedelem. Ez az a cím, melyet követeltek maguknak a római hierárkia pápái, miután ez az Antikrisztus elnyerte Róma előbbi kormányzójának „hatalmát, trónját és roppant tekintélyét“. (Jel. 13 : 2.)

De a régi pogány Rómában és Babilonban csak

váza volt meg a papi hatalomnak, összehasonlítva a pápás Róma tanának és gyakorlatának bonyolult és aprólékos gépezetével és mesterkedésével, amely Róma győzedelmes utódja lévén a császárok rendszerének, most, százados ravaszság és ügyeskedés után, annyira elsáncolta hatalmát, hogy mai napig is, mikor már ereje kifelé megtörött és meg van fosztva a világi uralomtól, még kormányozza a világot, titokban, lepel alatt ellenőrzi a királyságokat, sokkal hatékonyabban, mint ahogy a római császárok valaha igazgatták a nekik alárendelt uralkodókat.

Utóbbiak javára említsük meg, hogy mint Pontifex Maximus vagyis fő vallási kormányzó a római császárok egyike sem gyakorolt akkora zsarnokságot, mint egy némely utódaik a pápai trónon. Erre nézve azt mondja Gibbon: (II. köt. 85. old.) „Meg kell engednünk, hogy csak egyetlen tartományban, vagy egyetlen uralkodás alatt kivégzett protestánsok száma jóval meghaladta az ősi martírok számát a római birodalom három századának folyamán“. Koruk szokásának megfelelően bár kedveztek a maguk legnépszerűbb isteneinek, mégis bárhová hatoltak győzedelmes seregeik, a meghódított nép isteneit és szertartását általában respektálták. Ennek példáját látjuk Palesztinában, ahol, noha római fennhatóság alatt, a vallási és lelkiismereti szabadságot a császári Pontifex Maximus elismerte és mint vallási kormányzó ezáltal kegyességet nyilvánított a nép iránt és egyezséget az összes népszerű istenekkel.

Látjuk tehát, hogy ami megakadályozta az Antikrisztus korai kifejlődését, az a tény volt, hogy a vallási felsőbbség áhítozott trónusa be volt már töltve a világon ismert legszigorubb uralom képviselőitől; és bárki kísérelte volna meg nyilvánosan feltárni ebben az irányban való törekvéseit, ez a kísérlet a világ urai haragjának vetette volna alá őt. Következőleg az antikrisztusi gonosz törekvés eleinte titokban működött, letagadva

minden hatalomra és tekintélyre irányuló szándékát, amig kedvező alkalom nem jelentkezett — miután a névleges egyház naggyá és hatalmassá lett, a császári hatalom pedig politikai viszályok következtében szét-szoródott s lejtőre került.

Róma hatalma gyorsan bukott meg, ereje és egy-sége megoszlott a császári méltóság hat követelője kö-zött, amikor aztán Constantin lett a császár. Hogy ő a keresztyénséget részben legalább a birodalom meg-erősítése és egységesítése céljából vette fel, teljesen ésszerű feltevés. Erre nézve a történelem (Willard's Universal History, 163. old.) ezt mondja:

„Vajjon Constantin a keresztyénséget az igaz-ságáról való meggyőződésből, vagy politikából vette fel, vita tárgya lehet. Annyi bizonyos, hogy ez a vallás, a római hatalomtól akár hallgatagon szidalmaztatva, akár ténylegesen üldözve, elterjedt a nép között annyira, hogy Constantin zsoldosainak szeretetében erőre tett szert azáltal, hogy felvette a keresztyénséget. Birodalmi vallása tette és ettől fogva befolyását földi dolgoktól beszennyezve találjuk . . . Senki püspököt-nem tekinte-tek többé az egész egyház fejének, hanem tényszerint a császár volt az. Ennél a hatalmánál fogva hívta össze a niceai zsinatot, az Athanasius és Arius közti viszályban az utóbbi ellen foglalván állást. A zsinat igazat adott a császárnak“.

Gibbon II. köt 269. oldalon így beszél: „Bármi előnyök származtak is egy császári megtért nyeréséből, a keresztyén tanokat felvevő alattvalóinak ezreitől mégis inkább a bibor fényessége, mint erényének és bölcse-ségének fensőbbsege különböztette meg . . . Ugyan-azt az esztendőt, melyben a niceai zsinatot egybehívta, megfertőzte legnagyobb fiának kivégzésével. A hálás egyház felmagasztalta nagylelkű pátronusának erényeit és megbocsátotta bűneit, mert elvégre a keresztyénsé- get a római világ trónusára ültette.“

Itt, Constantin uralkodása alatt, a birodalomnak a keresztyénséggel való ellenkezése kedvezésnek engedett helyet, s a császári Pontifex Maximus a magát Krisztus egyházának valló, de valójában hitehagyott egyház védője lett; és kézen fogva azt, népszerűségnek és fénynek olyan polcára emelte, ahonnan azután, a császári erő meggyöngyültével képes volt a maga képviselőit ültetni a világ vallási trónusára, mint fő vallási kormányzót — Pontifex Maximust.

De hiba volna azt hinni, amint sokan teszik, hogy az egyház ebben az időben tiszta (szűz) egyház volt és hirtelen emeltetett hatalomra és méltóságra, ami aztán behálózójává lett. Ennek épen az ellenkezője igaz. Amint már mondtuk, egy nagy elszakadás történt, az őseredeti egyszerűségtől és tisztaságtól és szabadságtól a hitformula bilincskébe, rajzoló ténykedésekbe, melyeknek a pogány bölceletekhez hasonló tévedései és szertartásai, némi igazságokkal körítve s az örökkétartó kínzás tanával ráerőszakolva és megszegecselve, hatalmas hordát tereltek az egyházba, amely hordának nagy száma és befolyása értékessé vált a Constantin szemében, respektálta azt és kellően felhasználta. Egy ilyen világi ember sohase gondolt arra, hogy az alázatos, Krisztusszerű „kis nyáj” ügyét pártolja — az igazán megszentelt egyházat, amely egyház tagjainak nevei fel vannak írva a mennyeekben. Constantinnak katonáinál való népszerűsége, melyről a történetírók beszélnek, nagyon különbözik a kereszt katonáinál való népszerűségétől.

Ennek bizonyosságául hadd idézzünk a történelemből, a vallási társadalom Diocletian alatti állapotát illetően, aki Constantin elődje volt és aki uralkodásának vége felé azt hívén, hogy a keresztyének életének elpusztítására törekednek, elkeseredett ellenük és üldözte őket, elrendelte a bibliák elpusztítását, száműzte a püspököket és végül halált parancsolt azok

fejére, akik ellenállnak ezen rendelkezéseknek. Gibbon (II. köt. 53-57. oldalakon) ezt írja:

„Diokletian és társai a legjelentősebb hivatalokat gyakran azokra ruházták, akik ugyan bevallották az istenek tiszteletétől való irtózásukat, de az állam szolgálatára alkalmas tulajdonokat nyilvánítottak. A püspökök tiszteletreméltó helyet foglaltak el kerületeikben, megkülönböztetéssel és tisztelettel bántak velük nemcsak a nép, hanem a hivatalnokok is. Majdnem minden városban a régi templomok elégtelennek találtattak a hit ujoncok növekvő számának befogadására, ennél fogva helyükben hatalmasabb és téresebb épületeket emeltek a hívők nyilvános istentisztelete céljából. A viselkedésnek és az elveknek megromlása, mit Eusebius oly meggyőzően sirat, úgy tekinthető, mint amely nemcsak következménye, hanem bizonyossága is a nagy szabadságnak, melyet a keresztyének Dioklecián alatt élveztek s amellyel visszaéltek. A jólét meglazította a fegyelem hurjait. A cselszövés, irigység, gonoszság tulerőre kapott minden egyesülésben. Az ujonnan megtértek, püspöki méltóságra áhítoztak, amely napról-napra mind kívánatosabb cél lett. A püspökök, akik versenyeztek egymással az egyházban való kiemelkedésért, viselkedésükkel világi és zsarnoki hatalomra való törekvést árultak el; az élő hit pedig, amely még megkülönböztette a keresztyéneket a pogányoktól, kevésbé tűnt ki életükben, mint vitázó irataikban. „A Samosatai Pál története, aki az antiochiai érseki széket töltötte be, míg kelet Odenatos és Zenobia kezében volt, például szolgálhat az akkori idők (K. u. 270) állapotára és jellemére nézve. S. Pál az egyház szolgálatát igen jövedelmező foglalkozásnak tekintette. Egyháza jogszolgáltatása megvesztegethető és kapzsi volt: a hívők leggazdagabbjait gyakori adakozásokra buzdította s a maga céljára fordította a közjövedelmek tekintélyes részét.

Gibbon mondja, hogy a történetírók szerint Samcsatai Pál a császári *ducenarius-i*, ügyészi állást is betöltötte, kélszáz sestertia 77.000 dollár) évi fizetéssel.

Dölyfössége és fényüzése által a keresztyén vallás gyűlöletessé lett a pogányok szemében. Tanács-terme, trónusa, nyilvános megjelenésének fénye, a figyelméért esekedő kérelmezők tömege, a levelek és kérelmek sokasága, melyekre válaszokat diktált, az örökös üzleti rohanás, amelybe belebonyolódott, mind olyan körülmények voltak, melyek inkább illettek volna egy polgári hivatalhoz, mint egy ősi püspök szerénységéhez. Amikor a szószékről a néphez beszélt, Pál egy ázsiai álbölcseledő virágos stilusát és szinpadi mozdulatait utánozta, míg a székesegyház csak úgy visszhangzott az isteni ékesszólását dicsérő legkülönösebb éljenzésektől. Akik ellenálltak hatalmának, vagy vonakodtak hiuságát legyezni, az antiochiai prelatos dölyfös, merev, kérlelhetetlen volt, de lázitotta a fegyelmet s pazarolta az egyház kincseit a neki engedelmeskedő papok érdekében."

A fentiekből látjuk, hogy Constantin uralkodása alatt végre minden akadály elhárított s amint látni fogjuk, a pápaság szervezete — a névleges egyház a római püspöknek, mint pápának főnöksége alatt — gyorsan nyélbe ütődött.

Az Antikrisztus gyors fejlődése.

A pápai hierárkia gyors fejlődése Constantin trónralépése után jelentős vonása történetének. „A világ fejedelme hű maradt ígéretéhez, hogy hatalmat és uralkodást ad cserébe tiszteletéért és a neki való engedelmességért. (Máté 4: 8, 9.) A milanói ediktum által Constantin törvényes biztosságot adományozott az egyház birtokainak s a keresztyének visszakapták

korábban elvesztett területeiket. Egy második ediktum, K. u. 321-ben, megadta az egyház részére való hagykozás szabadságát, egyben Constantin maga is példáját adta a bőkezűségnek azáltal, hogy vagyont pazarolt a keresztyén papságra. A császárnak ezt a példáját alattvalóinak ezrei követték, kiknek még életükben való ajándékai és haláluk órájában lett végrendeletei amugy ömlöttek az egyház kincstárába. White (Universal History 155. old.) mondja :

„A római egyház korán elkezdett hatalmat szerezni: mások (más városok és országok egyházai) felett, megtérteinek száma és vagyona, nemkülönben a fővárosban elfoglalt társadalmi helyzetük folytán. Számos körülmény hozzájárult ahhoz, hogy növelje Róma püspökének befolyását, noha bitorlását és nagyraagyását egy ideig elítélték. A hatalom székhelyének áthelyezése (Constantin által Rómából Konstantinápolyba K. u. 334.) még növelte a nyugati egyház befolyását, mert a főigazgatás átszállott a római püspökre. Ehhez hozzá kell adnunk a Gratianus és Valentinianus császároktól adott szentesítést a Rómába való felebbezés szokásához, továbbá a gyakori zárandoklásokat Szent Péter és Szent Pál és a többi mártírok sírjaihoz“.

Constantin halála után úgy látszik, hogy a római birodalom váltakozó szerencséje még elősegíti a hitehagyott egyház és az Antikrisztus fejlődését; még ugyan a Krisztus képviselőjének helytartójának tekintett fej, vagyis a pápa alatt az egység nem valósult meg. A Constantint követő császárok, le egészen Theodosiusig, magukat továbbra is az egyház fejének tekintették, kiben az isteni tekintély összpontosult. Noha a birodalom 18 ezer püspöke közül még egyik se készült elő arra, hogy fejül, vagyis pápául való elősmertetését követelje, mégis sokaknak szeme fordult effelé a jutalom felé, a császároknak bizonyítgat-

ták a Pontifex Maximus címre való igényeik csekély-
séget, úgy érvelvén, hogy miután a császárok meg-
halt szenteket tisztelnek, hasonló tisztelettel tartoznak
azoknak élő képviselőik, a püspökök iránt is. Mind-
azonáltal a császárok kiáltványaikban uralmukra, mint
isteni hierárkiára hivatkoznak s önmagukra, mint isteni
személyiségekre. (Gibbon II. köt. 108. old.)

A római püspök hatalma és főnökség most már
szaporán indul: A keresztyénség törvényes megalapi-
tásától számított ötven esztendő alatt, vagyona és
méltósága, mint a főváros püspökéé s a világváros
főnökéé, roppant nagygyá lett. Ammianus, egy egykoru
történetíró, leírván gazdagságát és pompázását, ezt
mondja: „Királyokat mult felül fényben és pompában,
a leghatalmasabb kocsikon vonult, a legszebb ruhába
öltözött és fényüzése és büszkesége által tűnt ki.“ A
birodalom székhelyének Rómából való áthelyezése az,
hogy Róma az északi barbárok beütéseinek zsákmá-
nyul volt kitéve, a hadvezérek és kormányzók válta-
kozása a már már összeomló birodalomban, az egyház
püspökét Rómában a legálandóbb és a legtiszteltebb
hivatali méltóságnak hagyták; fokozatosan gyarapodó
tekintélyét növelte nem csak a császári udvar vele
versengő pompájának Konstantinápolyba való áthelye-
zése, hanem a világ minden népének Róma nevéhez
fűződő tisztelete is.

Ennek magyarázatául felemlítjük, hogy amikor
K. u. 455-ben Róma városát előzőnlőtték és kifosztot-
ták a vandalok és szélteben csüggedés és pusztulás
vala, Róma püspöke, Leo felhasználta az alkalmat
arra, hogy lelki hatalmának követelését ráerőszakolja
mind a barbárokra, mind a rómaiakra. A durva és
babonás barbároknak, akiket már ugyis megkapott,
amit Róma nagyságából maguk körül láttak, pápai
diszbe öltözve odakiáltotta Leo: „Figyeljete! Én
Szent Péter utóda vagyok, akinek Isten átadta a meny-

ország kulcsait, amely ellen nem győzedelmeskednek a pokol kapui sem; én vagyok az isteni hatalom élő képviselője a földön; császár vagyok, keresztyén császár, aki szeretetben kormányoz s akinek az összes keresztyének engedelmességgel tartoznak; kezemben tartom a pokol átkait és a mennyország áldásait; én feloldhatok minden alattvalót a királyoknak tartozó engedelmesség alól; én adok és veszek vissza isteni jognál fogva minden trónt és keresztyén fejedelemséget. Figyeljete, hogy szentségtelenítetek meg a ti láthatatlan királyotoktól nekem adott örökséget; hajtátok meg nyakatokat előttem és könyörögjete, hogy Isten haragja elfordíttassék“.

A helynek és a névnek tiszteletét fűrgén kizsákmányolta Róma püspöke, aki csakhamar felsőiséget követelt magának az összes több püspök, kormányzó és uralkodó fölött. Csakhamar követelte, hogy ne csak a világ egyházi uralkodója, hanem polgári uralkodója is legyen; állította, hogy a régi római birodalom minden egyes uralkodóját megkoronázni, koronájától megfosztani, őt uralkodóvá emelni, vagy lecsapni, a római egyház joga és öröksége, amelyet földi uralmával Isten ruházott rá. Ezeket a követeléseket ismételten hangoztatták a római püspökök és ismételten megtagadták az azokat ellenző püspökök, ugyannyira, hogy kezdetüknek pontos dátumát esztendőben megállapítani lehetetlen. Ami önmagát illeti, a pápaság azt hangoztatja, hogy már az apostolok napjaiban szerveztetett és hogy Péter volt az első Pápa; de ez az állítás nem csak minden alapot nélkülöz, hanem ellentmond az egész történelem is, amely kimutatja, hogy noha a nagyravágyás gonoszsága hosszú ideig titokban működött, mégis az Antikrisztussá való fejlődésétől és ilyen nyílt követelés hangoztatásától elzáratott mindaddig, míg a római birodalom elkezdett bomlani.

Innentől kezdve már az Antikrisztussal van dolgunk, akinek a titkosan ható törekvésből való kifejlődése és szervezése találó előjátéka félelmesen kifejtett karakterének azután, hogy az áhitozott hatalmat magához ragadta — K. u. 359-től K. u. 1799-ig, 1260. esztendőn keresztül. Ebből a korszakból az első három század időleges hatalmának emelkedését jelzi: a három utolsó század mutatja elhalványodását a reformáció és civilizáció hatása alatt; a közben eső hét század felöleli a pápaság dicsőségének idejét, a világ sötét korszakait, telve a Krisztus és az igaz vallás nevében elkövetett ravaszságokkal és csalásokkal.

Egy római katolikus író teljesen megerősíti ebben a kérdésben való megállapításainkat. Közöljük szavait, tekintet nélkül magyarázatukra, mint megerősítő bizonyosságot. Izzó lelkesedéssel leírván a pápaságnak a világi hatalomra való emelkedését, úgy állítja azt elénk, mint mennyei eredetű palántát, amely azért nőtt oly gyorsan s azért magasztaltatott úgy fel a világon. Majd így ír:

„A pápák világi hatalomra való emelkedése a legkülönösebb tünetmények egyikét tárja az elme elé, azok közül, melyeket az emberiség történetének évkönyvei csodálatunkra és bámulatunkra felmutatnak. Együtt ható körülmények különös keveredése folytán egy új hatalom és új uralom emelkedett csendben, de állhatatosan, annak a római birodalomnak a romjain, amely tiszteletet szerezvén magának, kiterjesztette hatalmát majdnem minden nemzet, nép és faj fölé, amelyek erejének és dicsőségének korában éltek. És ez az alantos eredetű új hatalom mélyebb gyökeret vert és csakhamar szélesebb hatalmat gyakorolt, mint az a birodalom, melynek roppant romjait darabokra törni és porrá őrölni látta. Magában Rómában Szent Péter utódjának hatalma a római császáréval párhuzamosan és annak védő árnyékába nőtt és akkora

volt már a pápák növekedő befolyása, hogy a magaságos főpap méltósága már régóta oda jutott, hogy a császári bíbor fényét elhomályosítsa.

„A birodalom székhelyének áthelyezése Constantin által Nyugatról Keletre a Tiberis folyó történelmi nevezetességű partjairól a Bosporos gyönyörű partjaira, megvetette széles alapzatát egy olyan felsőbbbségnek, mely ettől a jelentős változástól kezdődik. Gyakorlatilag, majdnem ettől a naptól kezdve, lassanként elhagyják hírének örökösei Rómát, amely látta születni, ifjává serdülni, fényleni és lejtőve kerülni azt a hatalmas fajt, amely sasaival eljuttatta nevét az akkor ismert világ legtávolibb részeibe; népe elhagyatva császáraitól és könnyű prédául odadobva a barbárok prédájául, kiknek ellenállani a császárok nem voltak már elég merészek, Róma pöspökében kezdte látni őrzőjét, védelmezőjét és atyját. Esztendőről esztendőre a pápák tekintélye alakot nyert, erőbe szökött, erőszak nélkül, vérontás nélkül, ravaszkodás nélkül, pusztán csak a ráboruló viszonyok erejéből s szemmeláthatóan mintegy Isten kezétől formáltatva.“

Míg a római katolikus írók ilymódon a pápaságnak Róma romjain való felemelkedést úgy tüntetik fel, mint a keresztyénség diadalát, addig azok, akik ismerősök a keresztyénség valódi szellemével, hiába kutatják ennek a szelemnek bármiféle nyomát is az egyház prostitúciójában s a világgal való szentségtelen közösségében. A valódi keresztyén a tudatlanságtól, babonától s a római egyház előnyére kihasznált idők bajaitól és változó körölményeitől nyújtott alkalmakban sem láthatja az egyház érdekéért való isteni közbelépés bizonyítékát. A római egyház földi hatalomra és dicsőségre való felmagasztalásában is lehetetlen felfedeznie az Úr ígéréteinek teljesítését, melyet a valódi egyháznak tett, hogy t. i. felmagasztalja őt kellő időben -- miután az Antikrisztus megjött és eltávozott; mert az

egyházat nem lehet egy vérrel moeskolt és büntől fertőzött tronusra magasztalni, mint amilyen a pápaság trónusa volt kezdettől fogva; Krisztus sem szorult soha arra, hogy földi királyokat szólítson fel arra, hogy hatalmát megalapítsák és megvédelmezzék. Az utánzatot a Krisztus valódi királyságától megkülönböztető jeleket könnyen felismerik azok, akik a Szentírás segítségével ismerik a valódi Krisztust és az Ő testét, a valódi egyházat, ismerik továbbá az elveket, amelyeken királyságának alapulnia kell és a célt, amivégre annak fel kell állíttatnia.

De ne gondolja senki is, hogy Krisztus valódi egyháza ezekben a romlott időkben kialudt, vagy elveszett tekintet elől. „Az Úr ismeri övéit,” minden időben és minden állapotukban. Mint buzának, meg volt engedve nekik, hogy konkollyal ellepett mezőn is nőjenek; mint arany, olvasztó kemencében voltak, megpróbáltattak és megtisztítottak „hogy elkészíttessenek a szentek örökségének megtalálására a világosságban. Igaz, hogy a magukat keresztyéneknek vallók tömegének története a legkiemelkedőbb helyet foglalja el a történelem lapjain; de kétségtelenül a hívő kevesek minden üldözésen keresztül és a gonoszság misztériumának minden csábító művészete közepett magos hivatásukhoz méltóan vándoroltak, nyugalomra helyeztetek, számon tartotta őket Isten, mint a koszoru örököseit, amely nem hervad el, és részükre a mennyekben őriztetik.

Ily módon a történelem lapjain világosan kimutatattik, hogy a bűnnek ez az embere, az Antikrisztus Rómában született; és noha kezdetben ellene álltak, fokozatosan hatalomra emelkedett; vagyis mint Dániel próféciája kifejezte, mint „kis szarv” jött ki a régi római állat fejéből, ennek „a félelmes és rettentő állat”-nak, melyre Dániel próféta nem talált nevet s amelynek oly nagy ereje volt öklelni és rombolni.

Ahogy pedig tovább megyünk, meglátjuk, hogy az Antikrisztus története megegyezik nem csak Dániel próféciájával, hanem a rávonatkozóan tett összes próféciákkal is.

Antikrisztus jelleme a történelemben.

Megállapítván az Antikrisztus helyét, most már tovább megyünk és összehasonlítjuk a pápaságot azokkal a próféciákkal, amelyek leírják az Antikrisztus, a bűn embere jellemével és tetteivel.

Sokan kérdezhetnék, hogy vajjon méltányos-e elmenni a római császárok mellett, akik szintén követelték, hogy legfelsőbb vallási fejedelmek legyenek, anélkül, hogy az ők rendszerét is Antikrisztusnak nevezzük, ezt a címet teljességében és egészében csak a szervezet pápai rendszerre alkalmazva. Azt feleljük, hogy eljárásunk egészen helyes; és utasítjuk ismételtén az olvasót, az Antikrisztusnak már közölt meghatározására, amint az a Szentírásban használatos, t. i. egy lelki uralom *helyett, helyében stb.* való. A földi országok kormányzatát ugyanis ennek a lelki hatalomnak joga által kell az Antikrisztusnak követelnie. Ennélfogva a krisztusi királyságnak nem csak ellenfele, hanem utánczata, hamis képviselője kell, hogy legyen, aki követeli, hogy Krisztus országának ismertessék és azt gyakorolja, ami Isten kellő idejében a valódi Krisztus hatalma lesz, a megdicsőült és teljes egyház az egyedül valódi Fej és Úr, a valóságos Pontifex Maximus alatt.

A pápaság nem csak azt követeli, hogy Krisztusnak az Úrtól megígért, megdicsőült egyháza legyen, apostolság és próféta-ság, hanem önmagára és sorban következő főkre (a pápákra, akik a pápaság vitatása szerint, Krisztusnak, a Pontifexnek, a Főnek és e királyság Királyának helyét töltik be) ráalkalmazza a prófé-

táknak mindazokat a szakaszait, melyek Krisztus milleniumi dicsőségét írják le. És másokat és önmagukat megcsalván (századokon át bűnös nagyravágásuk által kifejlesztett hamis elmeleteikkel, a pápák részletről-részletre megállapították a hierárkiában velük társultak cimeit, diszes ruházatokat, meglepő szertartásaikat, rop-pant székesegyházaikat ünnepélyes, félelmetgerjesztő szolgálataikkal, mindezt olyan fokozat szerint, hogy az lehetőleg megfeleljen követelésüknek — a pompás környezetekkel, ruhákkal és szertartásokkal a próféták-tól leirt dicsőségeket és nagyságot ábrázolván, már amennyire azokat általuk ábrázoltatni képesek voltak.

Például Zsolt. 2 : 12 azt mondja : „Csókolgassátok e fiat, hogy meg ne haragudjék és elveszsetek a ti utatokban ; mert hamar felgerjed az ő haragja.” Ez nem betűszerinti csókolásra való parancs, hanem hogy készséges, kedves alárendelésben legyünk az Úr iránt ; továbbá a jelen órára vonatkozik, amikor, előkészületben a valódi Krisztus nagy és valódi milleniumi országlására, a királyok, vagyis a föld politikai, társadalmi, pénzügyi és egyházi nagyjai próbára tételnek aziránt, hogy akarnak-e, vagy nem meghajolni a most teljesülő igazságos szabályok előtt. Azok, akik ellenállnak az igazságnak, ellenállnak e dicsőséges Király kormánypalcájának és mindazok, akik felboríttatnak a háborúság nagy idejében, amely az új király milleniumi uralmában fog végződni, mindazok, akik nem akarják Őt uralkodónak, megöletnek (Luk. 19 : 27.) „Ellenségei a port fogják nyalni” — legyőzetnek.

Ezt a próféciát helytelenül királyságának utánzatára, az Antikrisztus szereplő fejére, a pápára alkalmazván, a pápa, szerencséjének dicsőséges napjaiban, a királyokat és császárokat meghajoltatta maga előtt, mint Krisztus előtt és megcsókoltatta velük a nagy lábujját — mindezt, mint a prófécia teljesedését alkalmazván.

A prófeciák tanulmányozói és tudósítói rendsze-

riat könnyedén elsiklanak a pápák ilyes követelései mellett s csak az erkölcstelenséget emelik ki és róják meg különösebben; de nagyot tévednek ebben, mert hiszen vétkezések minden korban nagy számban voltak, de egyik sem kívánt magának ilyen különös prófétaí vázolásokat, milyenek az Antikrisztusról adattak. Ha be lehetne bizonyítani, hogy a pápai rendszerrel összeköttetésben levő személyek az erkölcsösség mintaképei voltak, a pápaság nem lenne kevésbé azonos a Szentírásban jelzett antikrisztusi jellemmel — azzal az utánzattal, mely maga részére mindazokat a címeket, privilégiumokat, hatalmakat és tiszteletet követelte, melyek az Ur felkentjét illetik meg. Mint utánzat, hamisan ábrázolta az Ur tervét is a kisdéd nyáj, az egyház jelenben való kiválasztására vonatkozóan; és egészen félrelökte az egyház valódi reményét és az Ur gondoskodását a világ megáldásáról Krisztus millenniumi uralkodása alatt, melyeket az Antikrisztus úgy tüntet fel, mint a saját uralkodása folyamán teljesülteket.

Isten terve ilyen elfoglalásának és hamis értelmezésének gonosz következményeit alig lehet kifejezni. Ez az a közvetlen forrás, melyből a romlott tanok származtak. Ezek a tanok egyik a másik után azért állapítottak meg, hogy támogassák az Antikrisztus követeléseit és növeljék méltóságát. És noha a reformáció, három évszázaddal ezelőtt, a biblia tanulmányozásának és a gondolat szabadságának a korszakát eredményezte és sok gonoszságnak és tévedésnek az elvetésére vezetett, mégis az utánzat a kidolgozottság akkora fokán állott, minden részletében és intézkedésében oly tökéletes volt s oly mélységesen elámitotta az egész világot, hogy — noha Luther és mások is a pápaságot, mint a nagy elszakadás eredményét tekintették, mint a prófécia Antikrisztusát, — mint rendszert elítélték ugyan, de kitartottak szilárdan

mellette, mint hamis elmélet mellett, mely annyi tanbeli és gyakorlati tévedésre vezetett. Mai napig a mindenféle felekezetű protestánsok támogatják az Antikrisztus elméletét, hogy Krisztus királysága már *felállított*. Sokan megkisérelték azt tenni, amit a pápaság tett — szervezték egyházukat egyazon személy főnöksége alatt — míg mások ezt a főnököt tanácsal, vagy zsinattal helyettesítik. De mindannyiát kijátszák a szentirási tanoknak az Antikrisztustól eredő hamis és félrevezető értelmezései, azt állítván, hogy *most* és nem a jövőben lesz a Krisztus királysága. Letagadva úgy, amint az Antikrisztus is teszi, a jövő korszakot, utóbbinak rendszere szerint nem törődnek a szentségnek a hívők közötti kifejlődésével és inkább buzgólkodnak az eljövendő korszak (a világ megtérítése) munkájának mostani elvégzésével, ugyannyira, hogy gyakran készek félremagyarázni Isten tervét és ígét és olyan elméleteket eszelnek ki, melyek a világot megrettentéssel kergetik az istenesség megvallásába. Készek arra is, hogy hatásuk növelése céljából világi és kétséges eszközökhöz folyamodjanak, hogy rendszerüket annál csábítóbbaknak tüntessék fel a még meg nem tért szemében, akit ők, mint az Antikrisztus, büszkélkedés és mutogatás okáért soroznak övéik közé.

Az ilyen ember nehezen látja be, hogy a pápaság az Antikrisztushoz hasonló. Hogy is tehetné ezt, hiszen hitük még nem mentes a méregtől, értelmük pedig el van vakítva az Antikrisztus tévedésének hatalmától. Krisztus milleniumi királyságának s a föld minden nemzetségét megáldó munkájának nagyságát, nagyszerűségét és szükségességét kell látni, még mielőtt az Antikrisztus nagysága értékelhetővé válik, még mielőtt megállapítható, hogy mennyit árt ez az igazságnak, mekkorát rombol és milyen értékű szeplősítő befolyása van a névleges egyházban, Isten templomában.

Egyikünk sem lehet meglepetve ennek az utánzatnak a tökéletességén, ha meggondoljuk, hogy az a Sátán műve, hogy alakja a Szentírásban bemutatott jövőbeli dicsőség ábráira és mintáira van szabva. Látván, hogy az egyház kiválasztásának ideje megérkezett és hogy az Urtól és az apostoloktól széthintett igazságok hirtelen nekinőttek az összes pogány vallásoknak és bárhová esvén, kiválasztják a szelideket, látva mindezt, az ellenség azon töri fejét, hogy tönkretegyje az egyház tisztaságát s azt, amit már nem tud feltartóztatni, más és hamis csatornába terelje. Ilymődon az Antikrisztus diadala, nem különben jelenlegi hatalma, valóban a Sátán sikere volt. De épen itt pillantjuk meg Isten bölcsességét. Mig egyfelől úgy látszik, hogy az Antikrisztus sikere előreláttatja Isten tervének bukását, másfelől az valójában, noha észrevétlenül e terv sikerének biztosításán munkálkodott: mert az igazán megszentelteket semmi más eszközzel sem lehetett volna annyira megkísérteni, Isten ígéjéhez való hűségüket oly bensőségesen próbára tenni, mint *eme nagy utánzat* megengedésével.*

A mellékelt táblázat arra szolgál, hogy megmutassa, mennyire tökéletes volt Krisztus jövőbeli királyságának utánzata a pápaságban és hogy miként vezetett az le a zsidó jelképi papságból.

Mosheim, megmagyarázván a hierárkikus rendszer keletkezését az egyházban, világosan rámutat erre az utánzásra, következő szavaival (I. köt. 337. old.): „Amig utolsó reménysége is meg volt annak, hogy Jeruzsálem valamikor ismét felemeli fejét a pórból, a keresztyén tanítók és előljárok semmi címet, vagy megkülönböztetést nem vettek fel, vagy legalább is csak a legszerényebbeket és legalázatosabbakat; de mikor ennek a városnak a sorsát Hadrianus megpecsételte (K. u. 135.) s a zsidók a legtávolibb reményt sem ápolhatták arra nézve, hogy régi országuk helyreállítását megláthatják,

* Isten egyháza. — A királyi papság. A valóság

Valódi jelkép. a millenium alatt.

Utáztat.

ÁRON

és utódai — Fő —
vagy Nagy Pap, fej
és képviselő és-szócsó

Alapok, akik szol-
gálatuk hivatali méltoságát, jogait és kiváltságait Áron által nyerik, akinek testét képviselték, jelképezték Krisztus egyházát

A hierárkiának

A léviták, akik a jelképi tábernakulummal kapcsolatos szolgálatukat végezték, — tanítottak stb. Alsóbbrendű papírend, melynek nem volt megengedve, hogy belépjen a Szentek-Szentjébe. (a lelki természet jelképébe) sem hogy bepillantsanak oda.

Egész izraelt a fent rajzolt hierárkia tanította és igazgatta. Mózesben pedig, aki jelképe volt a tökéletes Krisztusnak, egyben prófétájuk, papjuk és királyuk volt, Krisztus milleniumi tekintélyét jelképező. Csel. 3: 22.

JÉZUS KRISZTUS

Urunk és Fej és képviselő; vallásunk, vagyis rendünk Főpapja.

A megdicsőült egyház, Krisztus teste, dicsőségének, fenségének és kormányzói tisztének osztályosai: akiknek tiszte különbözni fog, amint csillag, különbözik a csillagtól a dicsőségben.

alávetett segédek

Isten országának földi szakasza, mely által a megdicsőült egyház szorosabb érintkezésbe jut a világgal, tanításban, kormányzatban stb. és amelynek szorosabb közössége lesz a dicsőségben lévő lelki egyházzal.

A világ a fent leírt Isten országa által fog taníttatni, igazgattatni, kormányztatni és segítettetni, nemkülönben annak földi királyságai által, akiknek teljes hatalmuk lesz és engedelmeskedni kell nekik; és mindenki, aki engedelmeskedik, nem fog elszakasztatni. Csel. 3: 23.

A PÁPÁK

sorrend szerint a pápai hierárkia főpapjai, annak ura, feje és szócsöve.

A római egyház püspökökből és prelátusokból áll, akik megosztottnak a hierárkia méltóságain, jóllehet különböznek egymástól a tisztelet fokozataiban — biskópok, püspökök stb.

A pápaság alapjai, akik nem részei, vagy tagjai az egyháznak, hanem úgy hívják őket: Testvérek, Nővérek. Ezek sorából valók a tanítók, az ípolónők, akik közvetlen összeköttetést tartanak fenn a néppel és a hierárkiával.

A pápaság követeli a világ engedelmeségét kormánya és tanítása iránt — mintha Isten országa lenne. Az alsó pápaság az ő ügynöke. Amikor hatalom volt, megkísérelte, hogy rákényszerítse az emberiségre törvényeit és hogy „elszakassa” azokat, akik nem engedelmeskedtek.

ugyanazon keresztyén pásztorokat, papokat heves vágy fogta el, hogy elhíttessék nyájaikkal, hogy ők következtek a zsidó papság jogaiba. A püspökök ettől fogva azon voltak, hogy beoltsák azt a tudatot, hogy ők hasonló jelleggel vannak felruházva, mint a zsidók főpapja, következésképp mindazoknak a jogoknak a birtokában vannak, melyeket annak idején a zsidó főpap jogainak tekintettek. Hasonlóképpen állították, hogy a közönséges zsidó pap ténykedései, habár tökéletlenebb formában, átszármaztak a keresztyén egyház presbítereire; végül a diákonusokat egy színvonalra helyezték a levitákkal, vagy a még alsóbb papokkal.

Az Antikrisztus szája és igéi.

Kemény szavai.

A pápa (sor szerint minden egyes pápa) feje a hamis egyháznak, amely az ő teste, épen úgy, amint Jézus Krisztus is feje a valódi egyháznak, amely az Ő teste. Minthogy a fej a test képviselője és a száj a test helyett beszél, úgy találjuk (amint erre el is kellett készülnie lennünk), hogy a Szentírásban az Antikrisztusnak erre a vonására kiválóan történik hivatkozás. Dániel 7: 8, 11, 25-ben és Jel. 13: 5, 6-ban az Antikrisztus szája, mint vezető jellemvonás idéztetik emlékezetünkbe. Dániel azt mondja: „és imé szemek, mint emberszemek valának ebben a szaruban“, jelképe ez az értelemnek és messziretekintő politikának. Ennek a szarvnak különbözőnek kellett lennie, ravaszabbnak, mint a többi uralmak, melyek megkisérelték a világot kormányozni; hatalmának szája (beszédje) hatalmának kellett lennie, melyet inkább szemei (tudása) vezérelnek, mint fizikai ereje. És senki, ki a pápaság történetét ismeri, nem tagadhatja, hogy a hatalma és módszerei ábrázolására használt alakzatok találóan jók.

„És adaték neki nagy dolgokat és károm-

lásokat szóló száj; megnyitá azért Isten ellen való káromlásra, hogy szidalmazná Neyét, Sátorát és azokat, akik a mennyben laknak — „És nagy szókat szól a felséges Isten ellen.“ Jel. 13: 5, 6; Dán. 7: 8, 25.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek képleges kifejezések, amelyek a régi római állatból, vagyis birodalomból kinövő képleges állat (kormányzat) és szarv (hatalom) leírására szolgálnak. Bizonyos tekintetben új kormányzat (állat) volt, különböző a régi római uralomtól; más tekintetben szarv volt, vagyis hatalom a római uralomból való többiek között, amely egyideig felsőbbséget tartott a többi szarvak, hatalmak felett. Mindkét szempontból képlegesen ábrázoltatik, hogy minél helyesebben lehessen elhelyezni és jellemezni.

A pápaság kemény szavai, vagyis káromlásai befedik hosszú pályájának egész korszakát. A káromlásnak napjainkban szokás szerint csak durva jelentést tulajdonítanak, mintha az pusztán az átkozásnak és kegyeletsértésnek közönséges alakjaira vonatkoznék. De igaz jelentésében a „káromlás“ szó minden istennel éreztetett méltatlanságra alkalmazható. Bouvier így határozza meg: „A káromlás annyi, mint Istennek olyant tulajdonítani, mi természetével ellentézik, vagy ami nem tulajdona — és megtagadni, Tőle mi természete és tulajdona.“ (Lásd Webster Unabridged Dictionary Blasphemey és Blasphemously szavaknál). Annak bizonyosságául, hogy a káromlás szó a Szentírásban is ebben az értelemben használtatik, figyeljük meg a módot, ahogy Urunk és a farizeusok élnek e szóval: „Felelének neki a zsidók, mondván: „A jó cselekedetért nem kövezünk meg Téged, hanem a káromlásért, tudniillik: mert ember lévén, Istenné teszed Magadat.“ Felelt nekik Jézus: „Én rólam, kit az Atya megszentelt és e világra bocsátott, azt mondjátok-e ti: Káromlást szólasz? mivelhogy ezt mondtam: Istennek fia vagyok . . . ?“ (János 10: 33, 36: Lásd Márk. 14: 61—64-et is.)

Előttünk lévén a „káromlás“ szó helyes meghatározása, mennyire világosnak kell lennie a legegyszerűbb elme előtt is, hogy a pápaság kemény szavai, dőlyfös követelései egytől-egyig káromlások voltak. Isten országa utánzatának megalapítása gunyolása Isten kormányzatának, vaskos káromlás és jellemének, tervének, igéjének elferditése. Isten jelleme azaz neve káromoltatott a pápa nevében kibocsátott ezer meg ezer ediktumban, bullában, a dekrétumban, azoknak hosszú során, akik azt vitatták, hogy mint helytartói, Fiát képviselik; Isten tábernakuluma pedig, a valódi egyház káromoltatott a hamis rendszer által, melyek azt vitatták, hogy annak helyében van s vitatták, hogy hivei Istennek, valódi és egyedüli tábernakuluma, vagyis egyháza. De hadd beszéljen a történelem ezekről a kemény szavakról, ezekről a káromló hivalkodásokról, melyeket az egymásután következő pápák, mint az Antikrisztus feje, mondtak és helyeseltek.

A híres római katolikusnak, Monsignor Capelnek „The pope he Vicar of Christ, the Head of the Church“ című munkájában van egy lista nem kevesebb, mint hatvankét káromló címről, melyeket a pápára alkalmaztak. És jegyezzük meg, hogy ezek nem a múltból való holt címek, hanem a pápaság élő írónak egyikéből vannak kiszedve. A listából a következőket idézzük:

- „Minden egyházfők legistenibbje“.
- „Atyák szent atyája“.
- „Legfelsőbb pontifex minden prelátus felett“.
- „A keresztyén vallás felügyelője“.
- „A főpásztor — pásztorok pásztora“.
- „Felkenés által való Krisztus“.
- „A pátriárkaság által való Ábrahám“.
- „Melkisedek a papirend szerint“.
- „Tekintély által való Mózes“.
- „Sámuel a birói tisztben“.

„Főpap, legfelsőbb püspök“.

„Püspökök fejedelme“.

„Apostolok utódja ; hatalom szerint való Péter“.

„A mennyek országának kulcsára“.

„Teljhatalommal meg tett Pontifex“.

„Krisztus helytartója“.

„Uralkodó pap“.

„Minden szent egyház feje“.

„Püspökök püspöke, vagyis uralkodó Pontifex“.

„Az Ur házának kormányzója“.

„Apostoli ur és atyák atyja.“

„Főpásztor és tanító“.

„Lelkek orvosa“.

„Szikla, mely ellen a pokol dőlyfös kapui sem győzedelmeskednek“.

„Csalhatatlan pápa“.

„Isten minden szent papiának feje“.

Az itt példakul felhozott címekhez a szerző még hozzáfűzi a következő idézeteket Szent Bernard clair-vaux-i apát leveléből, amelyet III. Eugenius pápának irt K. u. 1150-ben :

„Ki vagy te ? A főpap, a legfelsőbb püspök. Te vagy a püspökök fejedelme, az apostolok örököse. Ábel vagy az elsőségben, Nőé a kormányzatban, Ábrahám a pátriárkaság sorában, Melkizedek rendje, Aron méltósága, Mózes tekintélye szerint való, Sámuel a birói tisztben, Péter a hatalomban, Krisztus a felkenetés által. Te vagy, akinek a mennyország kulcsai adattak, a kire a juhok rábizattak. Vannak ugyan más ajtónállói a mennyeknek, más pásztorai is a nyájaknak, de te dicsőségesebb vagy abban az arányban, ahogy — szintén eltérő módon — örököltél-e mindkét nevezett előtt: Mások hatalma véges határokkal van korlátozva, de a te hatalmad meghaladja azokét is, akik hatalmat nyertek mások felett. Nincs-e módodban, igazságos ok esetén, bezárni az eget egy püspök

előtt, letenni őt a püspöki méltóságról, vagy átadni őt a Sátánnak? Ily módon való kiváltságod változhatatlan úgy a rád bizonyult kulcsok, mint a te gondviselésedre adott nyáj tekintetében“.

Mindezeket a káromlóan hizelgő cimeket a római pontifexek tetszéssel és látható megelégedéssel fogadták, mint őket megilletőket.

VIII. Bonifác pápától való a következő dekretum, amely még meg van a közönséges egyházi törvényben: „Kijelentjük, elrendeljük és kihirdetjük, hogy a római pápának való engedelmesség minden emberi teremtmény üdvösségére nézve elengedhetetlen“. VII. Gergely pápa, aki 1063-ban elrendelte, hogy a pápa az *atyák atyjának* neveztesse, I. Mózes 1: 16-tól a következőket vonta le a pápai követelések támogatására: „Isten két nagy fényt teremtett az ég boltozatján: a nagyobb fényt, a nappal kormányzatára és a kisebb fényt az éjszaka kormányzatára. Mindakettő nagy, de az egyik nagyobb. Az *ég boltozatján*, vagyis az egyetemes egyházban Isten két nagy fényt teremtett, azaz két méltóságot rendelt: az egyik a pápai tekintély, a másik a királyi hatalom. De amelyik a nappal fölé emelkedik, vagyis a lelki hatalom, az a nagyobb, melyik pedig a testi dolgukon uralkodik, az a csekélyebb. Mert amiképen a nap különbözik a holdtól, úgy különböznek a pápák is a királyoktól“. Más pápák is elfogadták ezt a magyarázatot, amely sokat tett az abban az irányban, hogy a pápaság felsőbbségének eszméjét elfogadtassa.

Szent Antal, flórenci püspök, idézvén Zsolt. 8: 4—8-at: „Valamenyire kisebbnek teremtetted az angyaloknál,“ a pápára vonatkoztatja ezt, a következő szavakkal: „És miután testi jelenlétében elhagyott bennünket; hátrahagyta nekünk vikáriusát (helytartóját) a földön, a főpontifexet, aki pápának hivatik, amely azt jelenti, hogy *Atyák atyja*, annyira, hogy a fenti zsol-

tári szavak találóan magyarázhatók a pápára. Mert a pápa — amint Hostiensis mondja — nagyobb az ember, de kisebb, mint az angyal, mivel halandó, ám nagyobb az angyaloknál hatalomban és tekintélyben. Egy angyal nem tudja a kenyeret és bort Krisztus testévé és vérévé változtatni, sem oldani és megkötni, amelynek legfőbb hatalma a pápáé, sem papokat nem szentelhet egy angyal, sem bűnbocsánatot nem oszthat. A pápa dicsőséggel és tisztelettel van megkoronázva, a dicséret dicsőségével, mert nem csak áldottnak, hanem a legáldottabbnak nevezetik. Ki haboznék áldottnak nevezni őt, aki ilyen nagy méltóság csúcspontjára van magasztalva? Megkoszorozva a hódolat tisztességével, annyira, hogy a hívők lábait csókolhatják. Nagyobb hódolat már nem is létezhetik. — „Az ő zsámolyát imádják“ (Zsolt. 9 : 9.) Koronája a tekintély, roppantsága, mert megítélhet minden személyt, de őt magát meg nem ítélni senki, kivéven, ha a hittől (az Antikrisztus hitétől, valóban) való elhajlásban találtatik. Ezért van hármass aranykoronával megkoronázva és „kezeinek minden munkája fölé van helyezve,“ hogy rendelkezék az alattvalókkal. Megnyitja a menyországot, a bűnöst pokolra küldi, megerősíti az uralmakat és igazgatja az egész papságot.“ A láteráni zsinat első ülésében a pápának a „mindenség fejedelme“ címet adta; második ülésében pap-nak és királynak nevezte, akit minden népnek imádnia kell és „aki nagyon hasonlatos Istenhez“, tizedik ülésében pedig a Krisztus dicsőséges uralkodására vonatkozó próféciaival X. Leó ravennatkozttatta a következő szavak szerint: „Ne sirj Sion leánya, mert ime a Juda törzséből, a Dávid nemzetiségéből való oroszlán: ime Isten megváltóul emelt fel tégedet.“

Terrarisnak, egy alapvető róm. kath. tekintélynek „Ecclesiastical Dictinary“ című művéből idézzük a pápai hatalomnak alant következő tömör vázolását, mely a „pápa“ cím szó alatt található, 2. cikk:

„A pápa akkora méltóságu és magasságu, hogy nem egyszerű ember, hanem mintha maga Isten volna és Isten vikáriusa (képviselője Ezért a pápa hármaskorónával koronáztatik meg, mint a menyország, a föld és a pokol királya. Nem, a pápa királysága és hatalma, nem csak mennyei, földi és pokoli dolgok felett álló, hanem az angyalok felett álló is és előljárójuk nekik; ugyannyira, hogy ha lehetséges volna, hogy az angyalok eltévelyedjenek a hittől, és a hittel ellenkező érzéseket tápláljanak, a pápa elítélhetné és kiközösíthetné őket Akkora méltóságu és hatalmu, hogy Krisztussal egy és ugyanazon trónt foglalja el és így bármit mond a pápa, úgy tűnik fel, mintha az Isten szájából jönne A pápa, mintha maga lenne az Isten a földön, Krisztus hívóinak egyedüli fejedelme, minden királyok legnagyobb királya, teljes hatalommal bíró, akire a földi és mennyei királyság kormányzata van bízva.“ Tovább azt mondja: „A pápa akkora hatalmu és tekintélyű, hogy kijelentheti, módosíthatja és magyarázhatja az isteni törvényt.“ „A pápa olykor ellene munkálkodhatik az isteni törvénynek, korlátozva és kifejtve azt stb.“

Látjuk tehát, hogy az Antikrisztus nem csak megkísérelte megalapítani a hatalomban lévő egyházat az Úr ideje előtt, hanem még arra is elég merész volt, hogy ellensúlyozza, módosítsa az isteni törvényeket rendszereihez való hozzáillesztés kedvéért. Mennyire világosan betöltötte ez a prófécia, amely több, mint ezer esztendővel előbb megmondta: „Azt véli, hogy megváltoztathatja az időket és a törvényt.“ (Dán. 7 : 25.)

Bullákban vagvis ediktumokban V. Sixtus kijelenti.

„Az örök Király roppant hatalmától Szent Péternek és utódainak adott hatalom felül mulja minden földi király és fejedelem hatalmát. Felelősség nélkül ítéletet mond mindannyiuk felett. És ha ugv találja, hogy

bárki is közülük ellenáll Isten rendelkezésének, még szigorubb boszut áll rajtuk, lehajítván őket trónjaikról, bármilyen hatalmasok is legyenek és lebuktatván őket a föld legmélyére, mint a nagyravágyó Lucifer szolgáit.”

V. Pius pápa egy bullában, melynek címe: „Érzsébetnek, Angolország királynőjének és hiveinek elitélése és kiközösítése — és más potló büntetések,” ezt mondja:

„Az, aki a magasságban uralkodik, akinek adva van minden hatalom mennyben és földön, az egyetlen, szent katolikus és apostoli egyházat, (amelyen kívül nincs üdvösség) egy emberre bízta rá a földön, nevezetesen Péterre, az apostolok fejedelmére és Péter utódjára a római püspökre, hogy kormányozza azt teljes hatalommal. Egyedül őt tette fejedelemmé minden népek és minden királyok felett, hogy felemeljen, lesujtson, szétszórjon, elpusztítson, ültessen és építsen.”

Szent Bernárd állítja, hogy: „Mennyben és földön senki sem fogható a pápához, kivéven Istent.”

I. Miklós pápa szerint: „Constantin császár Isten nevezetet adott a pápának. Isten lévén, nem ítélheti el őt ember.”

III. Ince pápa mondása: „A pápa az igaz Isten helyét foglalja el,” az egyház törvény pedig, a glosszában a pápát „Úr Istenünk-“nek nevezi.

Ince és Jakobatius azt állítják, hogy: „a pápa majdnem mindent megtehet, amit Isten.” Mig Decius elveti a majdnem szót, mint fölösleget. Jakobatius és Durand azt mondják: „Senki se merészkedjék neki inkább mondani, mint Istennek: „Uram, mit mivelsz.“?

És Antonius írta:

„Az ő (a pápa) joga elrendelni a közjóra tartozó dolgokat és elhárítani mindazokat a dolgokat, melyek ezt a célt akadályozzák, mint pl. a vétkek, visszaélések, amik mind elidegenítik az embereket Istentől . . . Mindez Jeremiás 1 : 10 szellemében (itt ismét az Antikrisztusra

vonatkoztatva egy a Krisztus millenniumi királyságára vonatkozó próféciát): „Ime én a nemzetek és országok fölé helyeztelek tégedet, hogy gyomlálj, ronts, vesszess,” t. i. ami a bűnöket illeti, „építs és plántálj”, t. i. amit az erényeket illeti Ami pedig a pápa hatalmát a pokolban lévőkön illeti, akik a tengernek halaival jelképeztetnek (8. zsolt.) — mert amiképen a halak folyton hányattatnak a tenger hullámaintól, azonképen a purgátoriumban lévőket is szakadatlan foglalkoztatják a büntetés szomorúságai — Isten alávetette a pápának a tenger halait is, vagyis a purgátoriumban lévőket is, hogy könnyítsen rajtuk bucsúi által.”

„A pogányok alá vannak rendelve a pápának, aki uralkodik az egész világon Krisztus helyett. A pápa Krisztus helytartója és senki sem vonhatja ki magát törvényesen a neki tartozó engedelmesség alól, amiképen senki nem vonhatja ki magát törvényesen az Istennek tartozó engedelmesség alól . . . A pápa megbüntetheti a pogányokat és barbár nemzeteket . . . És noha a pogányok nem büntethetők a kiközösítésnek és más hasonlóknak lelki büntetésével, de az egyház megbüntetheti őket pénzbeli büntetéssel, nem különben a fejedelmek testi fenytésekkel.

. . . Az egyház közvetett uton megbüntetheti lelki büntetéssel is a zsidókat azért, hogy kiközösíti a zsidókon uralkodó keresztyén fejedelmeket, ha azok elmulasztanak időleges megtorlásokkal megfenyíteni a zsidókat, mikor azok a keresztyének ellen cselekednek . . . Ha valakinek a megtérése kívánatos, az kényszerítéssel és veréssel is rászorítható, nem ugyan arra, hogy elfogadja a hitet, hanem hogy megátalkodott akarattal ne nyilvánítsa sem: akadályt a hitet szemben. A hitetlenek megtérítésében Isten ítélete legyen követendő példa“.

Itt ábráját látjuk annak, hogy a tanbeli tévelygés milyen igazságtalanságot eredményez. Az emberek

könnyen eljutnak a kegyetlen és elnyomás minden alakzatára, mihelyt előzetesen arról győződnek meg, hogy az ilyen galádságok gyakorlásában annál inkább hasonlók Istenhez, Isten utánczói. A csudálatos az, hogy az emberek annyira kedvesek és mérsékelték, mint a milyeneknek találjuk őket, az emberiségre vonatkozó isteni tervről való hamis és borzalmas eszméik mellett is, amelyekkel a Sátán elvakította és kijátszotta őket a tévelygés pápai forrása segítségével, amely az emberiséget bukott természetével egy szellemű állapotba terelte. Ugyanazon író tovább menve, azt mondja:

„A pápa hatalmat gyakorol az eretnekek és szakadásokkal szemben is, akik az ökör által jelöltetnek, mivel ellenállanak az igazságnak a dölyfösség szarvával. Isten ezeket is a pápa lábai alá helyezte, hogy megbüntettessenek négyszeres módon, t. i. a kiközösítés, a lecsapás, az időleges javaktól való megfosztás és a fegyveres üldözés által. Ám csak akkor tekinthetők eretnekeknek, ha megtagadják pestises tanaik megreformálását és készek arra, hogy azokat nyakasan védelmezzék . . . A pápa megválogathatja és megválaszthatja a császárt. A császár a pápa minisztere (szolgája) annyiban, hogy minisztere Istennek, akinek helyét a pápa tölti be, mert Isten a császárt a pápa miniszteréül küldötte . . . Hiszem, hogy igazságul mondatott az, hogy a pápának, Krisztus helytartójának egyetemes joghatósága van lelki és ideiglenes dolgokban az egész világon, az élő Isten helyett“.

Méltók a megemlítésre a pápák következő nyilatkozatai, melyeket egy kiváló angol író, H. G. Guinness szedegett ki Fox „Acts and Monuments“ című munkájából. Szívből rokonszenvezünk ennek az írónak kísérő megjegyzésével arról a szervezetről, melynek szószólója az alanti módon nyilatkozik. Azt mondja ugyanis H. G. Guinness ebben a megjegyzésben: „Ha

az, aki felmagasztalja magát, megaláztatik, micsoda lealázás felelhet meg ilyen önfelmagasztalásnak?"

„Miért is látván, hogy ekkora hatalom adatott Péternek és Péterben nekem, az ő utódjának, ki lehet az egész világon, aki ne lenne alávetve az én rendeletemnek, amelynek akkora érvényük van az égben, a pokolban, a földön, az élők és halottak felett?"

. . . Amely kulcsnak joghatóságánál fogva az én hatalmam telje akkora, hogy noha mindannyian alá vannak rendelve nekem, sőt a császárok is kötelezve vannak véghezvitelüket nekem alárendelni, egyedül én nem vagyok alárendeltje senkinek, még magamnak sem; ily módon pápai felségem örökké kisebbitetlen marad; minden embernek felettese, akinek minden személy engedelmeskedni és engem követni tartozik; akit senki semmi bűnnel nem vádolhat, sem el nem ítélhet; senki el nem csaphat hivatalomból, csak magam önmagamat. Senki nem közösíthet ki engemet, noha én érintkezhetem a kiközösítettel: mert semmi egyházi törvény nem köt engemet: és senkinek nem szabad hazudnia nekem, mert aki hazudik nekem, az eretnek és kiközösített személy. *Mindezeknél fogva úgy tetszik, hogy a papság nagysága, amely elkezdett Melkizedekben, ünnepélyessé tétetett Áronban, tökéletessé. Krisztusban, felmagasztosított az egyetemes joghatóságban és megnyilvánult a pápában, ugyannyira, hogy papságomnak eme kiválóságánál fogva, hogy t. i. minden dolog alá van rendelve nekem, úgy tetszhetik, hogy bennem találóan igazolódik, ami Krisztusról mondatott: „Te minden dolgot lábad alá hajtottál“.*

„És hasonlóképen fel kell tételeznünk, hogy ennek az egyháznak a püspöke mindig jó és szent. Sőt, ha emberölés vagy házasságtörés vétkébe is esik, vagy ha bűnt követ is el, nem vádolható, sőt menthető, a Sámson gyilkolásai, a zsidók tolvajságai által

stb. Az egész föld az én egyházmegyém és én az összes emberek egyházi bírása vagyok, az összes királyok Királyának hatalma lévén alattvalóimon. Én minden vagyok mindenben és minden fölött, ugyannyira, hogy Istennek magának és nekem, az Ő helytartójának csak egy tanácsszékünk van és én mindent megtehetek, amit Isten megtehet. Minden dologban, amit én kívánok, akaratom az értelem helyett áll, mert nekem meg van a hatalmam, hogy törvény által felmentést adjak minden törvényen felül, hogy a rosszból jót csináljak törvények megjavítása és megváltoztatása által. Ennélfogva, ha az én cselekedeteimről az állittatik, hogy azok nem ember cselekedetei, hanem Istenéi — *mi mássá tehettek engemet, mint Istenné?* Sőt ha Costantin az egyház prelátusait isteneknek nevezte és tekintette, én, a minden prelátusok felett álló ugyanezen okból minden istenek felett állónak látszom. Ennélfogva nem csoda, ha hatalmamban áll megváltoztatni az időt és időket, megváltoztatni és visszavonni törvényeket, eltekinteni minden dologtól, igen, még a Krisztus parancsaitól is. Mert ha Krisztus megparancsolja Péternek, hogy kösse fel kardját, vagy ha inti tanítványait, hogy ne éljenek semmi külső erőszakkal a maguk megbosszulásában, nem irok-e én is, Miklós pápa biztatva Franciaország püspökeit, hogy vonják ki anyagi kardjaikat? . . . És noha, Krisztus személyesen jelen volt a Galileabeli kanai mennyegzőn; én, Márton pápa, a magam megkülönböztetett méltóságomban nem tiltom-e meg a lelki papságnak, hogy jelen legyenek mennyegzői lakomákon, vagy hogy házasodjanak? Sőt még több: mikor Krisztus megparancsolja, hogy nyereségre való kilátás nélkül adjunk kölcsön, én, Márton pápa, nem adok-e felmentést ez alól a parancs alól? Vagy mit mondjak a gyilkosságról, mikor azt eszközölöm, hogy ne legyen gyilkosság, vagy emberölés lemeszárolni a kiközösítettet? A te-

mészet törvényeivel, az apostolokkal és az apostolok rendelte egyházi törvényekkel szemben egyformán tudok adni és adok is felmentést. Mert ahol ők, egyházi törvényeikben azt parancsolják, hogy egy pap parázñaság miatt elcsapassék, én, Szilveszter tekintélyének erejéből, megváltoztatom ennek a törvényi rendelkezésnek a szigorát, úgy gondolva, hogy az emberek értelme és teste most gyengébb, mint volt akkor . . . Ha azt akarod, hogy rövidesen halljad azoknak az eseteknek teljes számát, amelyek tulajdonképen az én pápai felmentő hatalmam körébe tartoznak és amelyek éppen ötvenegy pontra rugnak, úgy, hogy azokba senki sem avatkozhatik, csak én magam, hát felsorolom azokat. (És itt következik a lajstrom.)

„Miután most elégséges módon kijelentettem hatalmammat a földön, az égben és a purgatoriumban, hogy mennyire nagy az, hogy mekkora annak a teljessége a kötésben, oldásban, a parancsolásban, a megengedésben, a választásban, a megerősítésben, a felmentésben, a cselekvésben és a nem cselekvésben stb., most beszélni fogok egy kevésbé gazdagságaimról, nagy birtokaimról, hogy mindenki láthassa vagyonosságomat és minden dologban való bőségemet — jövedelmeimet, tizedeimet, adózóimat, selymeimet, bibor süvegeimet, koronáimat, aranyomat, ezüstömet, gyöngyeimet és véset köveimet, jószágaimat és földesuraiságaimat. Mert az enyém először Róma császári városa, a láteráni palota, Szicilia királysága is az én tulajdonom; Apulia és Capua is az enyém. Nem az én adófizetőim, vagy legalább is nem kellene-e azokká lenniök Angolországnak és Írországnak? Ezekhez hozzáadom nyugaton és keleten, északtól délig terjedő tartományaimon és országaimon kívül még ezeket az uralmaimat. (Itt egy hosszú lista következik). Mit mondjak még itt naponkénti jövedelmeimről, korai gyömolcseimről, pöspöknek járó zsengéimről, palástjaimról, bucsuimról,

gyontatószékeimről, kiváltságadásaimról, ediktumaimról, a végrendelkezésekről, felmentésekről, kiváltságokról, választásokról, templomi jövedelmekről, ájtatos házakról és más hasonlókról, amelyek mind nem csekély pénzösszegre rugnak hogy ezek által milyen pénz-erő áramlik pénzszekrényeimben, valamennyiben sejteni lehet És miért beszélek Németországról, mikor az egész világ az én egyházmegyém, amint egyházjog-tudásaim mondják és mindenki kötelezve van hinni? Ezért amint kezdettem, úgy is végzem: megparancsolva kijelentve és hirdetve, hogy minden emberi teremtményre nézve *a megváltás szükségességén alapszik, hogy alá legyen rendelve nekem.*“

A maiak közül sokan azt hiszik, hogy a pápaságnak ezek a dicsekvései csak a messi multba tartoznak és hogy az utobbi időkben nagy változás következett erre az intézményre; de csekély megfontolás és megfigyelés is meggyőz arról, hogy a pápaságnak ezek az érzelmei változatlanok maradtak. Ne feledjük azt sem, hogy a pápaságnak állandó követelése, hogy tanai változatlanok; hogy pápáinak határozatai és zsinatai csálhatatlanok. Ezek az Isten ellen káromlást és szentjei ellen üldözést lehellő dekrétumok még mindig szenteknek tartatnak a jelenkor római katolikus egyházától. A pápaságban beállott változás pusztán csak az a hatalmi gyengülés, amit a reformáció ébredése eredményezett. Az akarat még meg van, de a cselekvési képesség megcsonkított a tudománynak és szabadságnak gyarapodása által, amiben a Biblia a főtenyező volt. Az Antikrisztust fokozatosan „hatalom nélkül valóvá“ tette a valódi Krisztus, — az ő szájának szelleme — igéje. Nemsokára már Immanuel *jelenlétének* csillogó fényessége végképen le fogja rombolni a hazugdicsőségű utánzatot és végképen felszabadítja a világot ámitó követeléseinek és tévelygéseinek bilincsei alól.

A jelenkori pápai követelések egyik példájául vessük elménkbe azt a tényt, hogy a mostani pápa a pápai trónra lépésekor XIII. Leo nevet vette fel, kévéssel azután már úgy írta alá nevét, hogy: „Leo de tribu Juda“ azaz: A Juda törzsből való oroszlán. Valóban a pompázó hivalgásokban egyáltalán nem marad el azok mögött, akik ugyanezt a hivatalt viselték a sötét századokon keresztül.

Az ugynevezett „*adoratio*“ még mindig egy része az új pápa beiktatásával járó ceremóniáknak. Az új pápa fehérbe öltöztetve, megrakva csillogó drágakövekkel, piros cipőkben, melyeken aranykeresztek a kapcsok, az oltárhoz vezettetik, ahol letérdepel. Akkor a pápa felemelkedik a koronájával a fején, a bibornokok felemelik és az oltártrónusra ültetik. Egyik püspök elébe térdepel és elkezdődik a Te Deum (Téged Isten dicsérünk) éneklése. Közben a bibornokok megcsókolják a pápa lábát, kezét és arcát.“ Egyezt a ceremóniát ábrázoló éremre, melyet a pápai pénzverőben vertek, ezek a szavak vannak vésve: „Akit ők választanak, azt imádják.“

Manning bíboros, a pápaság főképviselője Angolországban, a katolikus hitnek következő záradékát hitelesíti s hívja fel egyszersmind rá a közfigyelmet:

„Kijelentjük, állítjuk, határozzuk és hirdetjük, hogy minden emberi teremtmény üdvösségére nézve elengedhetetlen, hogy a római főpapnak alárendelve legyen.“ Egy nyomtatott beszédében pedig, a pápaságot úgy tünteti fel, mint aki azt mondja: „Állitom, hogy az emberek legfőbb lelkiismereti bírása és igazgatója vagyok; a paraszté, aki a mezőt szántja, a fejedelemé, aki a trónuson ül; a háznépé, amely a magányosság honában él és a törvényhozásé, amely törvényeket szab az országoknak. Én vagyok jónak, rossznak egyetlen, utolsó és legfőbb bírása.“

Valóban vizsgálva a pápaság „nagy, dagályos,

hívságos szavainak modern példáit, nem tekinthetünk el a K. u. 1870-ik egyetemes zsinat nevezetes határozatát. Az igaz, hogy gőgös pápák itt-ott a multban is vitatták, hogy ők csalhatatlanok; a hiúságuknak hizelkedni vágyó püspökök és fejedelmek pedig tulajdonképen csalhatatlanoknak állították őket, mikor ezt mondták róluk: „Te második Isten vagy a földön.“ De mégis e felvilágosodott 19-ik század pápai zsinatára maradt, hogy hidegen és megfontoltan oktassa ki a világot arról, hogy mekkora ez a „földön való Isten“ — hogy az majdnem oly tökéletes, mint a másik, a mennybeli Isten; hogy nem tévedhet inkább, mint a másik; hogy az ő *ex cathedra* való kijelentéseiben a pápa csalhatatlan, — nem tévedhet.

A zsinat szavazása 1870. jul. 13-án történt, 18-án már a határozat szertartásos ünnepélyességgel kihirdettetett a nagy Szent Péter székesegyházban Rómában. A londoni Dr. J. Cummingsnak erről az eseményről adott leírása mindenki érdeklődéssel olvashatja. Azt mondja:

„A pápa egy nagy trónszéket állíttatott a Szent Péter templomának keleti ablakaival szemben, drága köveknek tökéletes lángsugarába öltözött, körülvettette magát pompázó öltözetű biborosokkal és pátriárkákkal és püspököktől, hogy mindez felséges látványt nyújtson. A korai reggeli órát és a keleti ablakot választotta — hogy a felkelő nap egyenesen az ő pompájára lövelje sugarait és hogy ezáltal-gyémántjai, rubinjai és smaragdjai oly szintörést és ragyogást nyerjenek, hogy ne lássék embernek, hanem aminek a dekretum hirdette őt, olyannak, aki Isten teljes dicsőségét birtokolja . . . A pápa kora reggeli órában oda helyezkedett a keleti ablakhoz . . . de a nap megtagadta sugarait. A szomorú virradat hirtelen mind mélyebb és mélyebb köddé sötétedett. A dicsőség fénye nem volt előállítható. A mennybeli Isten . . .

képesek napvilágnál olvasni, hát gyertyatartókért küldetett. A gyertyafény igen próbára tette látóidegeit s kénytelen volt átengedni az olvasást egy bibornoknak. A bibornok elkezdett olvasni a mindinkább sötétedő homályban, de alig olvasott néhány sort, mikor gyászos villámlásoknak olyan vakító fénye és akkora dörgés tört elő a tintaszínü egekből, amilyen még nem volt soha Rómában. Mindenkit rettegés lepett meg. Az olvasást abbahagyták. Egyik biboros reszketve ugrott fel székéről és felkiáltott: „A szülő Isten szavai, a Sinai hegyről hangzó dörgések“.

Az Antikrisztus káromló követeléseai között említjük meg tanainak is egy néhányát, főképen a miséről való tanítását, melyet egy következő kötetben fogunk tárgyalni. Mellőzve a szentek és Mária tiszteletét, soroljunk fel néhány még fájdalmasabb tévelygést.

Az egyház csalhatatlansága az első közül való és egyengette az utat a többieknek. Még a pápa hivatalának elismertetése előtt követelték. Igen komoly tévedés volt és eltorlaszolta az utat az utólag feltárult többi tévedések megjavítása előtt. Az egyházi zsinatok dekrétumait minden ellenmondás és firtatgatás fölé emelte, akár értelem, akár szentírás alapján történjék ez a firtatgatás; az emberi tudatlanságot, gyengeséget és félreértéseket tette meg a hit alapjává és nem Isten igéjét, a bibliát; mert ha egyszer megengedjük, hogy az egyházi zsinat szava csalhatatlan (tévedhetetlen), minden kénytelen ahhoz alkalmazkodni; továbbá minden zsinat kötelezve érzi magát, hogy ne tegyen az előző zsinatokkal ellenkező döntéseket, azoknak pedig, melyek így cselekedtek, elvetést kellett szenvedniök. Ennélfogva egy már kimondott tévedés nem tagadható meg, sem el nem ejthető; a bibliának s a józan felfogásnak pedig úgy kell értelmeztetnie és csavartatnia, hogy megfeleljenek tévedhető emberek tévedhetetlen döntéseinek. Nem csoda tehát, hogy min-

dig nagyon gyakorlott theologusra volt szükség arra a célra, hogy a Szentírás az úgy nevezett csálhatatlan dekrétumokkal egyezően magyaráztassék. Nem csoda tehát az sem, hogy az Antikrisztus kényelmességből száműzte a bibliát. A pápaság története világosan mutatja, hogy noha mindig azt vallotta, hogy tiszteli a bibliát, mint isten igéjét, mégis háttérbe szorította azt s a maga csálhatatlan igéit tolta előtérbe. De nem csak ez, hanem teljességgel száműzte Isten igéjét, mint olvasásra alkalmatlant és a népre nézve veszélyest, hogy ezáltal a maga csálhatatlan szavainak teljes hatalmak legyen. Jól tudta, hogy a biblia mindig veszedelmes volt hatalmára, s állandó elárulója volt káromló követéléseinek.

A pápaság hatalmának napjaiban ha a nép bibliát tartott, vagy olvasott, az bűnügyi vétség számába ment. A könyvnyomtatás feltalálása s a tanulásnak ebből eredt egyetemes feleledése a XVI. század körül, biztosította a biblia feltámadását a holt nyelvek sírjából, ahol az Antikrisztus sokáig elrejtve tartotta, megtiltva a biblia lefordítását szigorú büntetések terhe alatt. S mikor a függetlenség ébredő szelleme kezdte élő nyelveken elszórni azt a nép között, a biblia elégetése nem volt ritka dolog; és szélteben-hosszában hangzotak az irgalmatlan átkok, melyek a vatikánból áradtak szét a feltételezett bűnösök ellen, akik merészek voltak lefordítani, terjeszteni és olvasni Isten igéjét.

Mikor Wickliffe közreadta fordítását, Gergely pápa bullát küldött az oxfordi egyetemnek, elítélvén a fordítót, mint „aki a gonoszság egy utálatos nemébe rohant”. Tyndale fordítását szintén elítélték. És a mikor Luther a maga német fordítását közölte, X. Leo pápa bullát bocsátott ki ellene. Mindazonáltal a munka nagy mértékben és szilárdan haladt előre: a bibliának teljesen felkellett támadnia és arra rendeltetett, hogy fényt árásszon minden nemzetiségű és nyelvű emberre.

A római egyház csak lassanként értette át mindezt és szánta el magát arra, hogy megengedje katolikus fordítóknak, hogy a Szentírást modern nyelvekre lefordítsák és katolikus szellemű jegyzetekkel kísérjék. Mindazonáltal ezeket sem volt szabad a nép kezébe adni, kivéven ott, hol a protestáns fordítások használatának veszedelme fenyegetett. A Remish-féle fordítás igazolja ezt.

A következőkben bemutatjuk a Remish-fordítás néhány jegyzetének a karakterét, noha ezt a fordítást az utóbbi években elnyomta a Donay-fordítás, mely igen hasonlatos hozzá, bár kevésbé élezett jegyzetekkel. Máté 3-hoz való jegyzet ezt mondja: „Az eretnekeket szabad megbüntetni és elnyomni; és szabad és kell is akár lelki, akár világi nyilvános hatóságnak megfenyíteni, vagy kivégezni őket.” Gal. 1: 8-hoz így szól a jegyzet: „A katolikusoknak szüleiket sem szabad kiemelniök, ha azok eretnekek.” Zsid. 5: 7-hez: „A protestáns biblia fordítói megérdemlik, hogy a pokol mélységeibe fordítsák őket.” Jel. 17: 6-hoz a jegyzet így hangzik: „Am a protestánsok vére nem hivatik a szentek vérenek, nem kevésbé, mint a tolvajok, az emberölők és más gonosztevők vére, amelynek kiöntéséért, ha az igazságszolgáltatás parancsára történik, semmi közérdek nem felelős.” A következőkben néhány megszorítás foglaltatik, melyeket akkor tettek, mikor úgy találták, hogy a biblia olvasása nem akadályozható meg egészen. Az Index. Expurgatoris negyedik szabálya így hangzik: „Aki merészkedik irott engedelem nélkül bibliát olvasni, vagy birtokolni, az nem nyer addig feloldozást, amíg nem szolgáltatta át előbb az ilyen bibliát az egyházi hatóságnak. Könyvkereskedők, akik közönséges nyelven való bibliát árulnak, vagy másképen rendelkeznek ilyennel, azokat megbüntetik a könyvek áraig és a püskök aláveti őket más egyéb bírságoknak is, amit a püskök alkalmasnak ítél a vétésér minőségé-

A tridenti zsinat K. u. 1546-ik évi ülésében ezt mondta: „Avégből, hogy megfékezze a gonoszkodó elméket, a zsinat elrendeli, hogy a hit és erkölcs kérdéseiben, nemkülönben a keresztyén hit fentartására vonatkozó dolgokban, senki ne merészkedjék a maga ítéletében bizva, a maga véleményére csavarni a szentírást, szemben azzal, amit tartott és tart most is az anyaszentegyház, amelynek egyedül van joga arra, hogy megítélje a Szentírás igazi értelmét.“

VII. Pius pápa bullájából, melyet 1816 junius 29-én bocsátott ki a biblia társaságok ellen, Lengyelország primássához intézve, a következőket idézzük:

„Valóban megütköztünk azon az erősen hangzó jelszón, hogy alávanak ásva a vallásnak igazi alapjai; és a kérdés nagy jelentősége miatt, zsinatban tanácskozáván tisztelendő testvéreinkkel, a római egyház bíborosaival, a legnagyobb gonddal és figyelemmel mérlegettük pápai hatalmunktól elfogadható legalkalmasabb intézkedéseket arra nézve, hogy ezt a dögvészt lehetőség szerint gyógyítsuk és megszüntessük Saját elhatározásodból te már lángoló buzgalomról tettél tanúságot abban, hogy feltárd és megghiusítsd ezeknek az ujitóknak gonosz mesterkedéseit: mégis, tisztünkkel egyezően, ismét és ismét buzditunk tégedet, hogy bármit végezhetsz hatalommal, intézhetsz belátással és megvalósíthatsz tekintéllyel, azt papokkal a legkomolyabban végrehajtsd Az eretnekektől nyomtatott könyveket a többi tiltott könyvek közé kell sorozni, az index szabályinak megfelelően.“

Ugyanez a pápa 1819-ben bullát bocsátott ki a Szentírásnak az irországi iskolákban való használata ellen. Ebből idézzük az alábbiakat: „Értesítés jutott a szent kongregáció fülébe arról, hogy a máshiten lévők pénzével támogatott iskolákat alapítottak Irországnak majdem minden részében. Ezekben az iskolákban mindkét nembeli tapasztalatlanok az aljas tanok végzetes

mérgével láttatnak el Minden lehető erőfeszítést el kell tehát követni arra a végre, hogy az ifjuság ezektől a megrontó iskoláktól távoltartassék Munkálkodj minden erőddel azon, hogy eltávoztasd az ifjúságot megrontásoktól — olyan feladat ez, amely remélem, könnyen lesz megoldható egyházmegyéd szerte katolikus iskolák megalapítása által.“

Itt őszinte beismerést nyerünk a nagybritanniai és északamerikai katolikus iskolák alapításának valódi célját illetően, t. i. soraikat akarták védelmezni. Antikrisztusnak nem lehet más célja, amikor neveléssel kínálja a köznépet. A tudatlanság és babona a pápaság védbástyái. Bizonyítják ezt hatalmának évszázadai, beleértve azokat is, melyek mint a „sötétség korszakai“ ismereteseek. A papság nevelése bizonyos megszorítások között, sose hanyagoltatott el; de hogy a nép neveléséről semmi gondoskodás nem történt, arra nézve a róm. katolikus országok vastag butasága szigorú bizonyíték. Iskola és biblia az Antikrisztus türhetetlen ellenségei voltak mindig; és nem türték meg, csak ha szükséggé váltak — de minden esetre hamis fényben kellett mindkettőt feltüntetni, hogy az Antikrisztus létezése megőriztessék.

XII. Leo pápának az irországi róm. kath. papsághoz K. u. 1825-ben intézett bullájából való a következő idézet:

„Nem titok előttetek, tisztelendő testvérek, hogy egy bizonyos társaság, melyet közönségesen úgy hívnak, hogy Biblia társaság, merészen szétterjeszkedik az egész világon. Megvetvén a szentatyák hagyományait és szembehelyezkedvén a tridenti zsinat ismeretes határozatával, minden erejét összefogta és minden eszközt egy célra irányít: a bibliának minden nemzet népies nyelvére való fordítására, vagyis inkább elferdítésére.“

Még az elhunyt IX. Pius pápa is kifejezte szive aggodalmát az Antikrisztus eme nagy ellensége a bib-

lia minden irányban való diadalán. Azt mondta: Átkozottak legyenek azok a fortélyos és csalafinta társaságok, melyeknek Biblia-társaságok a nevük és amelyek a tapasztalatlan ifjúság kezére bizzák a bibliát.

Az igaz, hogy K. u. 1886-ban, baltimorei római katolikus teljes zsinaton elhatározták, hogy egy jóvá hagyott bibliát meg kell engedni az Egyesült-Államnak katolikus iskoláiban, de ez nem jelent semmi változást az Antikrisztus valódi szellemében; ez csak egy újabb fogása távolbalató politikájának, engedményül ez ország szabad szellemének, amely irtózik ilyes megszorításoktól. Mindazonáltal jól tudták, hogy a szabadság és nem a biblia volt a kíváncsi az utánanézés feltárja, hogy most, két év elteltével, az ottani katolikus iskolákban a biblia nem található többet.

Az embernek természet szerinti, veleszületett halhatatlansága (hogy az egyszer elkezdődött emberi létezés sosem szűnhetik meg) egy másik gyümölcsöző tévedés volt, mely a görög bölcseléből kölcsönözött. Egyszer elfogadtatván, természetszerűen arra vezetett, hogy ha a létezésnek örökké kell tartania, akkor a végezetül is szándékos bűnösök elpusztítására, a második halálra vonatkozó bibliai kifejezéseknek oda kell módosítani, hogy egészen az ellenkezőjét jelentsék annak, amit mondanak, t. i. a bizonyos feltételek szerinti örök életet. Most már könnyű volt határozattá tenni, hogy ez a gonoszokra nézve a szenvedés életét jelenti és a kinok gyakran festették a templomok falaira, nem különben ecsetelték buzgó papok és szerzetes szavai is. Ezt a tévelygést annál inkább beolthatták a megtértekbe, mert a görög bölcselők (akkor tudományos, vallási és bölcséleti kérdésekben a világ vezetői és eszméik kezdték a zsidóságot is átfesteni) maguk is a gonoszoknak e földön való megbüntetését hitték és tanították. Javukra legyen mondva, sosem sülyedtek le Isten természetének és jellemének ama rettenetes káromlásáig, melyet

az Antikrisztus tanít a világnak. Most már az volt soron, hogy helyet szabjanak ennek a kinzásnak és elnevezzék azt pokolnak és kikeressék a Szentírásból azokat a szakaszokat, melyek a *siol*-ra, *hádess*-re és a *gyehenná*-ra vonatkoznak és a bűn valóságos megfizetését, az első és második halált jelentik és ügyesen alkalmazzák ezeket, valamint az Úr példabeszédeit és a jelenések jelképeit, hogy ezáltal megcsalják e kérdésben önmagukat és az egész világot s a leggonoszabb módon rágalmazzák és káromolják Istennek, mindentudó és kegyelmes atyánknak természetét és tervét.

A *purgatoriumot* azért létesítették, hogy enyhítés és tűrhetővé tegyék ennek a tanításnak rettenetes adagát s hogy mind emellett Antikrisztusnak erősebb kezet adjanak a nép felett. Vitatta, hogy nála vannak a mennyország és pokol kulcsai és a purgatorium szenvedései elengedésének a hatalma; hogy elengedheti nemcsak az ádám bűntetést és az ezáltal örökölt gyengeséget, hanem a szándékos és megfontoltan elkövetett bűnöket is. Hogy egy tudatlan nép felett a hatalomnak mekkora emeltyűjét adta ez meg, könnyen elképzelhető — főképen mikor a föld császárai és főemberei elismerték és meghajoltak a csáló előtt.

Ezekután következett a halottakért való mise. Gazdag és szegény egyformán elismerte, hogy fizessen és pedig bőkezűen ennek elnyeréséért. Vitatják, hogy a misék eredményessége a purgatoriumi szenvedések enyhítése tekintetében mindenható, ugyannyira, hogy még Jehova, vagy Krisztus sem avatkozhatik ebbe. Ez Antikrisztus részére nagy jövedelem forrásává vált, mert a papok nem voltak restek figyelmeztetni a haldoklót, ha gazdag volt, annak alkalmas voltára, hogy bőkezű adományokat tegyenek értük elmondandó misékre, nehogy a vagyonukat öröklők elhanyagolják ezt a kérdést. — És valóban a jelen esztendő folyamán hasonló

újságokban, sürgetve, hogy kevesebb pénzt fordítsanak halotti koszorúk virágaira, hogy annál több jusson halottakért való misékre.

A *bucsúk* valamivel a keresztes hadjáratok előtt jöttek divatba: tudjuk, hogy a bucsúk kegyes adomány formájában ajánlottak fel e keresztes hadjáratok, vagyis „szent háború” önkényteseinek biztosítására. A pápai ediktum szerint, bárki részt vesz ebben a szent háboruban, nem csak multbeli bűneiért nyer bocsánatot, hanem jövődő bűneinek elengedését is kiérdemeli és ilyen módon biztosítva lesz bizonyos purgatoriumi szenvedések ellen. Ezek a bucsúk — róm. katolikusok mondják nekünk — nem arra vannak szánva, hogy bűnök elkövetésének szabadság levelei legyenek, hanem érdemek jutalmai, melyek elengedik, vagyis eltörlik a purgatoriumi aggodalom napjainak és éveinek bizonyos számát, oly módon, hogy ha valakit bűnei ezer esztendei szenvedésre köteleztek, de ő maga egyizben, vagy többizben akár pénzen, akár a pápaságnak tett szolgálatokkal, akár teljesített vezekléssel ezer esztendő mennyiségének megfelelő bucsút szerzett magának, akkor mentesítve lesz; ha javára kilencszáz évi bucsú áll, akkor csak száz évi szenvedést kell elviselnie; ha pedig bucsui úgy számoltatnak, hogy nagyban tulhaladják vétkeiket, akkor valószínűen szent számába fog menni, akinek különös befolyása lesz az égben, könyörögni fognak hozzá és imádni fogják. Lajos Franciaország királya, a keresztes vitéz, ebből a fajtából való példa. Szentté avatták és most, mint Szent Lajoshoz könyörögnek hozzá és imádják őt.

Valóban különbség van a bucsúnak ilyen szempontja és a bűnök elkövetésére való szabadalom között. Mégis ez a különbség igen enyhe. Mert a pápaság különböző közönséges vétkekre a szenvedésnek bizonyos mennyiségét szabta és nem csak multbeli vétkek engedhetők és törülhetők el ilyen módon, hanem azok is,

akiknek elég értelmük van annak meggondolására, hogy jövőben elkövethetnek bizonyos vétkeket, módjukban van előzetes érdemet szerezni a bucsú által bűneik eltörlésére. Emellett bizonyos teljes bucsúknak nevezett bucsúkat úgy értelmeznek, hogy azok minden bűnt, multbelit és jövőbelit takarnak.

Még a mostani idő gyakorlata is szinte hihetetlennek látszik. A pápistáknak bizonyos imádságaik vannak, melyeknek ismételése elég alapot szolgáltat bizonyos korlátozott tartalmú bucsú elnyerésére; nagyszámban összehalmozva pedig — mondják — megvédenek a bajtól hosszú időn keresztül. Például, akik azt mondják: „Üdvözlégy szentséges Királynő,“ azok negyven-napi bucsút nyernek, míg a „Boldogságos szűz litániájá“-nak elmondásáért kétszáz napi bucsu jár. Száz napi bucsu van azok részére biztosítva, akik ezt mondják: „Áldott légy szűz Mária szentséges, szeplőtelen és legtisztább fogantatása“ stb. A sötét korszakokban, mikor szabadon árulták a bucsukat pénzért és a hitetlenek és eretnekek üldözésében való szolgálatokért, könnyen el lehet képzelni, hogy ez a káromló tan micsoda romlottságra vezetett.

Az általánosan elkövetett bűnökért, a gazdagoknak, akik bőkezűen tudtak fizetni, roppant büntetéseket szabtak, míg az igazságnak legalacsonyabb megsértései, melyek inkább a szegényebb osztályok között voltak általánosak, könnyebben voltak mentesíthetők. Így pl. első unokatestvérrel való házasság 5000 dollárba került, míg a feleség- és apagyilkosság csak 20 dollárba volt megállapítva. Spanheim mondja: „A bucsu intézménye volt a pénzverő, amely a pénzt verte a római egyház részére; ez volt az aranybányája a pápák elvetemedett unokaöccseinek és zabgyermekének; a pápai háborúk költségfedezete; a pápák adósságfizetésének eszköze és fényűzésük kimeríthetetlen forrása.“

• Ennek az üzemnek a szabályozására a különböző

bűnökre a büntetések fokozatos sorozata állapított meg — mindenikre nézve ennyi és ennyi nap, vagy esztendő a purgatoriumban; az árak sorozata is megfelelő szerint volt elrendezve, hogy azok, akik gyilkosságért, lopásért, vagy magzatölésért, vagy házasságtörésért, vagy esküszegésért, vagy más bűnökért bucsut nyertek, különböző fokozatokban legyenek megterhelhetők. Ezen az uton lehetségessé vált a büntetéseket eltörölni, a purgatorium kinjait enyhíteni, vagy azoknak véget vetni az Antikrisztus közreműködőinek tetszése szerint. Nem lehet csodálni, hogy az emberek gyorsan megtanulták, hogy ezért és ezért a bűnért ennyi és ennyi pénzt kell fizetni.

Ezek által a bucsuk által a gonoszság akkora méretet öltött, hogy a társadalom jobb osztályainak méltatlankodása az egyház ellen való lázadássá fokozódott. Az emberek szemei kinyíltak s látták, hogy a papság a legmagasabb egyházi méltóságoktól a legalacsonyabb papi rendekig gonoszságban ázik.

Amiképen a vihart a leghomályosabb pillanat előzi meg, azonképen a reformáció nagy mozgalmát megelőzően is az Antikrisztus sötét uralmának erkölcsileg leghomályosabb pillanata volt. A bucsukkal való nyílt és szemérmetlen üzérkedés csömört okozott s rábirták Luthert és más buzgó pápistákat, hogy faggatás és vizsgálat alá vegyék az egész rendszert úgy erkölcsének, mint azután tanainak megjelenési formájában. Végül Luther kimondta a teljes gondolatot, hogy a pápaság valóban az Antikrisztus. Felfedezvén ezt, bátran rámutatott a jelenések könyvének egy néhány képlegességére s kimutatatta azoknak alkalmazhatóságát a pápai hierárkiára s részleges megvalósulásukat ugyanabban.

Ebben a kérdésben a következőket Lyman apátnak, az ismeretes egyházi férfinak tollából idézzük. Ő azt mondja: „Egyéb okok között, melyek miatt

korábban a bucsukat inkább osztották, mint most, volt az is, hogy az egyháznak értük pénzzel adóztak. Ez az üzérkedés a tizenhatodik század elején jutott tetőpontra, X. Leo alatt, aki bucsut hirdetett mindenki részére, aki a római Szent Péter-székesegyház felépítésére adakozik. Főmegbizottja a bucsuk Németországban való árusítására egy bizonyos egyén Tetzelt János volt. Tetzelt hirdt vétkői nem fosztották meg attól, hogy más tisztább lelkek részére való bűnbocsánat hordozójává kiválasztassék és semmi tulkapás nem tetszett neki tulságos nagynak, miáltal szekrényeibe pénzt szerezhethet. Hirdette, hogy annak a veres kereszt, mely őt útjában mindenfelé kísérte ép oly hatékony mint Krisztus keresztje — és hogy nincs akkora bűn, amit ő meg ne bocsáthatna. „A bucsuk nem csak az élőket mentik meg, hanem a halottakat is. Abban a pillanatban, ahogy a pénz odakoppan a persely fenekéhez, a lélek kiszabadul a purgatoriumból és szabadon a mennyekbe repül.“ Ilyenek és hasonlóak voltak nem egy káromló kijelentései. „Az áraknak szabályos fokozatát állapították meg.“ „Többnejeség hat aranydukát; szentségtörés és esküszegés kilenc; gyilkosság nyolc; boszorkányság kettő.“ Ez a nyílt és szemérmetlen üzérkedés volt, ami mindennél inkább a reformációra vezetett, A bucsukat tovább osztották nem csak áhitatos cselekedetek ellenében, hanem az egyháznak fizetett pénzadózásokért is. De a bucsuknak szélteben való nyílt árulása nagyrészt száműzve van most a római egyházból.“

Egy másik író így idéz tovább Tetzelt nyelvezetéből:

„Jöjjetek közelebb és adok nektek kellően megpecsételt cédulákat, amelyeknél fogva még azok a bűneitek is megbocsáttatnak nektek, melyeket ezután kívántok elkövetni. Nincsen olyan nagy bűn, melyet ez a bucsu el nem engedne. Fizessetek csak, böven fizessetek és bűnbocsánatot nyertek. Ti papok, ti nemesek,

ti kereskedők, ti asszonyok, ti leányok, ti fiatal emberek, figyeljetelek csak elköltözött szüleitek és barátaitok szavára, akik kiáltanak hozzátok a feneketlen mélységből: „Rettenetes kinokat szenvedünk, egy csekély alamizsna megszabadítana bennünket. Ti adhatjátok azt. Hát nem fogjátok adni?” Tíz garassal megmenthetitek apátokat a purgatoriumból. Urunk Istenünk nem tárgyal többé velünk, mint Isten — minden hatalmat a pápának adott át.“

Az alábbi, mint a Tetzeltől használt cédulák formulájának másolata maradt reánk — kitöltve a vásárló nevével és bűneivel stb.

„A mi Urunk Jézus Krisztus irgalmazzon neked nek és oldozzon fel téged az Ő legszentebb szenvedéseinek érdemei által. Én a ráruházott apostoli hatalomnál fogva feloldozlak téged minden kihágás, bűn és gonosztett alól, melyet esetleg elkövettél, bármiféleképpen azok Elengedem neked a szenvedéseket, melyeket a purgatoriumban kellene elszenvedned Visszahelyezlek téged keresztséged ártatlanságába és tisztaságába, úgy, hogy a halál pillanatában a kinlódás helyének kapui bezáródnak előtted és a paradicsom kapui megnyílnak neked. Ha pedig sokáig találnál élni, ez a kegyelem változatlanul tovább folytatódik véged idejéig. Az Atyának, Fiunak és Szent léleknek nevében. Amen. Tetzelt János testvér saját kezével írta alá ezt.“

Nincs módunkban azt mondani, hogy a közvetlen jelen pillanatig is így van, de annyit tudunk, hogy néhány esztendővel ezelőtt az árak megjelölésével néhány nagyobb mexikói és cubai róm. katolikus templomban asztalokon nyomtatott bucsukat árusítottak.

„Megadatott neki, hogy harcoljon a szentekkel és legyőzze őket.“ „Hogy elcsigázza a Legmagasabbnak szentjeit.“

Vajon a pápai utánczott királyság az elnyomásnak.

vagy mint a héber szöveg kifejezi, az összezuzásnak hosszú korszaka által valóban hatalmat tartott és gyakorlott Istennek valóságosan megszentelt gyermekei fellett és legyűrte-e őket? Mi azt feleljük, hogy igen. Minden kigondolható módot felhasználtak arra, hogy kiszorítsák a valódi keresztyénségnek igazi szellemét (Ján. 8: 36; Gal. 5: 1; 2 Kor. 3: 17.) és azt az Antikrisztus szellemével, tanaival és formáival helyettesítsék. Kezdetben az kevésbé volt nyílt támadás a hívők ellen, mint lassu, álhatatos, szétzuzó elnyomás, különösen inkább az ellenálló tanítók személyével foglalkozván; és elnyűvén sokaknak türelmét és hitét is. Ez az állhatatos kifárasztás és elnyövés találó ábrázolást nyert a gyantató szék intézményében, amelynek segítségével Antikrisztus nem csak tudomást szerezhetett minden, az ő rendszere ellen irányuló bírálatról és ellenszegülő nyilatkozatról, melyeket a gyónónak fülehallátán mondhatott valaki, hanem a jövőbeni szenvedések fenyegetésével rábírhatta a gyónót magát is, hogy meggyónja és megbánja a saját maga ellenszegülő gondolatait és cselekedeteit. Ezt az eljárást csakhamar annyira támogatta a polgári hatalom, hogy minden, az egyház ellen kiejtett tiltakozás a polgári hatalom ellen való árulásnak minősített, mert a polgári hatalomnak a pápai tekintély volt a támasza.

A pápai felmagasztaltság első virágjában a nép egésze, vagy az egyház névleges tagságába tartozott, vagy pogány volt. Azoktól, akik Krisztust vallották, elvárták, hogy hozzászabják magukat a magát fokozatosan felmagasztaló hierárkia szokásaihoz és rendszabályaihoz. A tévedés amugy is mindig népszerűbb lévén az igazságnál, ahogy hatalomra és népszerűsége jutott, lenyargalta, száműzte és népszerűtlenné tette az igazságot és mindenkit, ki vallotta azt. Ez azaz idő amikor, amint a jelenések könyve festi, a valódi egyház (asszony) a pusztába, — a magánosságba menekült, —

mint számkivetett tömeg az igazsághoz, az egyház igazi Urához és Fejéhez való hűsége miatt. Ebben az időben, amikor a hitehagyottakat fejedelmekké magasztalták fel, a valódi, az alázatos szentek végig szenvedték, aminek várására az Úr már eleve figyelmeztette őket és minden, a jelen időben istenesen élni akarók, végigszenvedték az üldözést. Anyós meny ellen, apa fiu ellen, testvér testvér ellen volt; és az ember igen gyakran saját háznépében talált ellenségeket. Lehet-e elképzelni a legfelségesebb szentjeinek szétzuzására és elnyűvésére alkalmasabb módot, mint ezt a századokon át tartó eljárást.?

Hogy ennek az üldözésnek vadságáról és lankadatlanságáról fogalmat nyerjünk, ismét a történelem lapjaihoz kell folyamodnunk. A keresztyéneknek a pogány Rómában való üldözéseit nem lehet összehasonlítani a pápai Rómában való üldözéseikkel, mert előbbiek ritkábbak voltak, terjedelemben korlátozottabbak és kevésbé szigoruak. A régi keresztyének szavahihetősége alapján állittatik, hogy a tartományokban a római császár, vagy tanács (senatus) hatalmát végrehajtó római hivatalnokok legnagyobb része, akiknek kezeiben élet és halál volt letéve, mint finom modoru és liberálisan nevelt emberek viselkedtek, akik tisztelték az igazságszolgáltatás szabályait. Igen gyakran kitértek az üldözés gyűlöletes kötelessége elől, lenézéssel elengedték a keresztyének ellen emelt vádakát, (amint Pilátus és Heródes próbálták megtenni Urunk esetében — Luk. 23: 14—16, 20, 22; Mát. 27: 24.) vagy a vád alatt álló keresztyéneknek valami jogi kibuvót tanácsoltak. Ha lehetséges volt, hatalmukat inkább a keresztyének felemelésére, mint elnyomására használták; a pogány törvényszékek pedig legtöbbször legbiztosabb menedékeik voltak zsidó vádolóikkal szemben. (Gibbon; II. köt. 31—33 old.) Az átkozott zsarnok, Nero alatti üldözés, aki elégetett néhány keresztyént, hogy elterelje magáról a közgyanút

a pogány Róma történetének egyik legsötétebb lapját alkotja; de áldozatainak száma mégis aránylag kevés volt. A pogány üldözésnek általában nem egész községek estek áldozatul, hanem kimagasló személyiségek. Sőt a vezető képviselőknek is ez az üldözése a kormány részéről nem volt annyira az ellenhatásnak megállapított, állandó elhatározása, mint inkább az ellenőrizhetetlen nép kiabálásának eredménye, melyet a babona is ébresztgetett és amelynek eleget tenni az intézők jónak látiák a béke és rend érdekében is. Ennek igazolására számtalan példa található Pál apostol, nem különben a többi apostolok életében. — Lásd Csel. 19: 35—41; 25: 24—27; 26: 2, 3, 28. Még a legáltalánosabb üldözések is a római császárok alatt, csak rövid ideig tartottak, kivévn a Diocletianus alattit, mely váltakozó szigorúsággal tíz évig tartott. Ezek között az üldözések között gyakran a béke és nyugalom hosszú korszakai voltak. A császárok alatt a keresztvénség, noha nagyban zaklattatott, teljesen még sem gyötörtetett el, hanem, amint láttuk, nagyban boldogult.

Mennyire különbözök ettől a pápaság alatti üldözések, melyek nem csak a kimagaslóbb ellenfelekre vetettek kezét, hanem mindenkire s amely üldözések nem csak egy néhány hónapig tartottak, hanem állandóan. Ami a pogány császárok alatt csak muló harag és agyduh volt, a pápák alatt szabályos rendszerré váltott, amelyet vallási fanatizmus és tervszerű nagyrovágyás lelkesített — s a történelem évkönyveiben páratlanul álló sátáni buzgalmat, energiát és kegyetlenséget sugalmazott. A hitehagyott egyház félrelökte a szellemi kardot, s belekapaszkodva a birodalom karjába, testi fegyverzetét szüntelen dühvel fordította minden gyengébb ellenfele ellen, aki nagyrovágyásának útjába állott; másfelől azonban félrevezette, hizelgett és udvarolt a hatalmon levőknek, amíg megnyerte bizalmukat és bitorolhatta helyüket és hatalmukat.

Pogányság és eretnekség mindkettő üldözések tárgyává lett akkor, főképen az utóbbi. Az ugynevezett keresztyén **papság**, mondja Edgar „helytelenül alkalmazta a zsidó theokratia törvényeit és a zsidó évkönyvek régi intézkedéseit a nem keresztyénekre és arra az alacsony célra, hogy felébressze az üldözés demonját a görög és római (pogány) babonaság oszlásnak induló maradványai ellen Feloszlatták az ősi több istenség gyárát és annak jövedelmeit az egyházra, az államra és a hadseregre ruházták A pogányság kiűzetett a római területről Széltében a kényszert helyezték a meggyőződés helyébe és a megfélemlítést az evangélium helyébe. Az ember elpirul, mikor a két pogány szónokról, Symmachusról és Libaniusról olvas, akik az értelmet és a meggyőzést követelték a vallás terjesztésében, míg egy Theodosius és egy Ambrosius, előbbi keresztyén császár, utobbi keresztyén püspök, erőszakot és kényszerítést sürgetnek.“

Constantinus a római császárságra jutván, kezdetben hajlandó volt minden vallást megtűrni, amint a híres milanói ediktum is mutatja, amely vallásszabadságot biztosított a római birodalom minden egyénének. Ilyen eljárást a római egyháznak örömrivalgással kellett volna fogadnia, hisz már oly régóta epekedhetett szabadság után az előző üldözések folyamán. De nem ez történt. A keresztyénség valódi szelleme eltűnt s az egyháznak most csak az volt a törekvése, hogy lehető leggyorsabban felmagasztalja magát azáltal, hogy kitiporta a szabadságnak minden szikráját s minden dolgot alárendel magának. „Ennek megfelelően, mondja Gibbon (II. köt. 236. old.) ; Az ő (Constantiniusz) egyházi szolgálói hamarosan módot eszeltek ki arra, hogy csökkentsék a hivatalnokok részrehajlatlanságát és felébresszék a hitujoncok hajhászásában való buzgalmat . . . kioltotta a béke és türelem reményét attól a pillanattól fogva, hogy palotájának falain belül összegyüi-

tött 300 püspököt.“ A császárt akkor rábeszélték, hogy akik hit kérdéseiben ellenállanak e papi testület ítéletének, legyenek elkészülve azonnali száműzésre. Kimondták azt is, hogy döntéseik isteni tekintély alapján valók. A türelmetlenség szelleme hirtelen keserű és szakadatlan üldözéssé érett. Constantinus két büntető törvényt bocsátott ki az eretnokség ellen és példáját követték az utána uralkodó császárok is — Valentinianus, Gratianus, Theodosius, Arcadius és Honorius. Theodosius tizenöt, Arcadius tizenkettő, Honorius nem kevesebb, mint tizennyolc ilyen rendeletet bocsátott ki. Ezek mind meg vannak említve a theodosiusi és justiniánusi törvény gyűjteményekben nagy szégyenére papi és császári szerzőiknek.

Amit Antikrisztusnak tetszett eretnokségnek bélyegezni (sok ezek közül igazság volt és szilárd álláspont szerzésére irányuló becsületes törekvés), azt a hitetlenséggel egyenlő gonoszságnak minősítették és mindkettőt üldözték királyok, császárok és hittudósok és mindkettőt üldözte, főképen az előbbit az *inkvizíció*. Amikor, a tizenharmadik század kezdete körül, a tanulmányozásnak újraeledése kezdődött és az emberek kezdtek felébredni a szendergésből és a sötétség korszakának zavaros álmaiból, azok, akiknek elméjéből az igazság nem irtatott ki egészen, feléledtek és az igazság zászlója felemeltetett az Antikrisztus durvább tévedései ellen. Az Antikrisztus üldöző szelleme akkor dühös tevékenységgé dagadt, hogy kiírta az ellenkezést.

Királyok és fejedelmek, akik remegtek koronájuk biztonságáért, ha bármilyen fokban magukra vonták a pápa elégedetlenségét és akiknek birodalmak, ha ők maguk és népük megtagadták a pápa parancsainak való föltétlen engedelmisséget, a rettegett átok alá helyeztetett, ezek a királyok és fejedelmek megeskettettek, hogy kiirtják az eretnokséget és buzdítottak, hogy megtisztítsák tartományaikat az eretnek romlottságtól,

uralmuk elkobozásának terhe alatt; azok a hűbér urak pedig, akik elmulasztották az üldözésben segíteni, megfosztattak hűbértartományaiktól. Királyok és fejedelmek ennél fogva sürgősen igyekeztek eleget tenni a pápaság megbízásainak s a hűbér urak és alattasaik szolgálatába állottak, hogy segítsék a rombolás munkáját.

Még ezelőtt az ébredés előtt, már K. u. 630-ban, a toledói zsinat rákényszerítette Spanyolország királyát trónralépésekor, hogy megesküdjék, hogy nem tűr meg eretnek alattvalókat a spanyol területeken. És kimondták, hogy az uralkodó, aki megsérti ezt az esküt, „megvádoltassék az örökkévaló Isten színe előtt és legyen az örök tűz tápláléka.” De a hasonló követelések rettenetes divatja még teljesebben megvalósított az ébredés kezdetekor s amikor az Antikrisztus hatalmának teljére jutott.

Az oxfordi zsinat 1160-ban a Gasconyból Angolországba kivándorolt Waldenses-ek egy csoportját átadta a világi hatóságnak megbüntetés végett. Ennek megfelelően II. Henrik elrendelte, hogy mindannyian, férfiak és nők nyilvánosan megkorbácsoltassanak, arcúkon tüzes vassal megégettessenek és félmeztelenül télviz idején a városból kiűzessenek. Nem volt szabad senkinek irgalmazni, vagy irántuk a legcsekélyebb kedvezést mutatni.

Frigyes, Németország császára, K. u. 1224-ben minden fajta eretneket elevenen való megégetésre ítelt, vagyonukat elkobzásra, utódaikat pedig, ha nem lettek maguk is üldözőkké, becstelenségre. Lajos, Franciaország királya K. u. 1228-ban törvényeket hirdetett az eretnekség kiirtására és követelte azoknak a végrehajtását. Kényszerítette Raymond-ot, toulouse-i grófot, hogy tartományából kiirtsa az eretnekséget, nem kiemelve se barátját, se hűbér-alattvalóit.

A hatalom legelső erőszakoskodásaitól kezdve,

melyek lassanként a pápai rendszerré fejlődtek, mindig fejtettek ki ellenállást. De ezt az ellenállást csak néhány hívő gyakorolta, akiknek hatásuk kevés volt a világiasságnak arra az előzőnlő áradatára, mely belekapott az egyházba. Fokozatosan, amint felismerték a tévedést, néhányan csendesen elhúzódtak a nagy hithagyástól, hogy Istent, még az üldöztetés kockázatával is a lelkiismeret parancsai szerint szolgálják. A legismeretebbek voltak ezek között azok, akiket Waldenses, Albigenses, Wycliffiták és Huguenottak néven ismerünk. Ezeknek, bárha többféle néven nevezték őket, véleményünk szerint közös eredetük és közös hitük volt. „A waldensianismus” — mondja Rainerous (3:4) a tizenharmadik század híres inkvizitora — „a legrégibb eretnokség, és némelyek szerint, Szilveszter pápa kora óta létezik, mások szerint meg az apostolok kora óta.” Szilveszter akkor volt pápa, amikor Constantinus császár volt és a keresztyénséget vallotta. Látjuk tehát, hogy az igazság kezdettől fogva sem volt soha ragaszkodó hivek nélkül, akik, noha alacsony állapotúak és népszerűtlenek voltak, keményen ellene szegültek a pápaságnak és az olyan pápai tanoknak, mint a purgatorium, a képek imádása, a szentek segítségül hívása, Szűz Mária imádása, a halottakért való könyörgés, az átlényegülés, a papi nőtlenség, búcsuk, misék stb. és elítélték a zarándoklatokat, ünnepeket, tömjén égetést, a temetési szertartást, a szentelt víz használatát, a papi ruhákat, a szerzetességet stb.; és akik azt tartották, hogy a szentírás tanítását a hagyományoktól és a római egyház követeléseitől merőben eltérő módon kell fogadniok. Úgy tekintették a pápát, mint minden tévedés fejét és erősítették, hogy a bűnök bocsánata egyedül csak az Úr Jézus érdemei által nyerhető.

Ennek a népnek a hite és munkálkodása a reformáció mellett való állásfoglalás és a tévelygés ellen való tiltakozás volt már jóval Luther kora előtt. Am

ugy őket, mint a romanizmus egyéb ellenfeleit a pápa küldöttei irgalmatlan dühvel vadászták, gyűlölték és üldözték. A pápasággal szemben tiltakozóknak legnépesebb testületei a waldenses-ek és az abbigenses-ek voltak. És a mikor a tizenharmadik század irodalmi felébredése elérkezett, főképen ezektől sugárzott szét az igazság, noha szóban még inkább visszatükrözték és edzették Wycliff, Huss, Luther és mások. Tanaik, egyszerűségüktől és erkölcsösségüktől támogatva annál nagyobb csillogással ragyogtak szét, ellentétben állván a felmagasztalt pápaság pompázó dölyfével és nyilvánvaló erkölcstelenségeivel.

Ekkor volt, hogy pápák, zsinatok, hittudósok, királyok, keresztes vitézek és inkvizitorok egyesítették gyűlölő hatalmukat arra a célra, hogy minden ellenállót kiirtsanak s a pirkadó igazságnak legyenyhébb sugarát is kioltsák. Először III. Ince pápa küldött hittérítőket azokra a vidékekre, amelyekben az Albigenes-ek tanai meggyökeresedtek, hogy prédikálják a római hitet és csodákat miveljenek stb. Ám ezeket a törekvéseket elégtelennek találva, keresztes hadjáratot hirdetett ellenük és mindenki részére, ki ebben a keresztes hadjáratban hajlandó volt résztvenni, teljes bűnbocsánatot ajánlott és közvetlen mennybejutást a tisztítóhelyen való átmenetel nélkül. Teljes hittel a pápa azon hatalmában, hogy megadhatja az ígért jutalmakat, egy félmillió ember — francia, német, és olasz — gyülekezett össze a kereszt zászlaja alá a katholicizmus védelme és az eretnekség kiirtására. Erre a harcoknak és várostromoknak épen husz esztendőre terjedő sorozata következett. Beziers városát megostromolták és elfoglalták 1209-ben és több történetíró tanúsága szerint, lakosai nem- és korkülönbség nélkül mintegy hatvanezeren, kard által veszték el. Akik a templomokba menekültek, ott a jámbor keresztes vitézek meggyilkolták őket, azoknak vére az oltárokat áztatta s végig

folyt az utcákon, Savaurt 1211-ben szállották meg. A kormányzót akasztófára vonták, feleségét kutba dobták és ott kövekkel zúzták szét. A polgárokat kivétel nélkül halálra adták, négyszázat pedig elevenen égettek el. Languedoc virágzó vidékét elpusztították, városait felégették, lakosait tüzzel-vassal elseperték. Becslés szerint körül-belül százezer Albigenes esett el egy napon. Testeiket összehalmozták és megégették.

Mindez a gyilkossági és ocsmánysági zenebona a vallás nevében történt. Állítólag az Isten dicsőségeért és az egyház méltóságaért, valójában azonban ez Antikrisztus támogatásáért, aki Isten templomában (az egyházban) ül, Isten gyanánt viselkedik, hatalmas és képes meghódítani és megsemmisíteni ellenségeit. Az egyház hálát mondott Istennek a rombolás munkájáért és a leuauri dicsőséges győzelemért Istennek dicsérő himnuszt szerettek és énekeltek. A bezversi rettenetes vérengzést úgy minősítették, mint az „egék szemmel látható ítéletét“ az albigensiánizmus eretnekség felett. A keresztes vitézek reggel nagy misét hallgattak s erre kelve egész nap pusztították a languedoc-i vidéket s gyilkolták lakosait.

Ne feledjük el, hogy ezeket a nyílt keresztes hadjáratokat az Albigenesis-ek és Waldenses-ek ellen pusztán csak azért indították, mert az úgynevezett eretnekség elhatalmasodott ezeknek a községeknek nagy része felett, Nem tévedés volna feltételezni, hogy pusztán csak a keresztes hadjáratok voltak az egyetlen üldözések: egyesek csöndes, de kitartó szétzúzása, ezeket számláló módon a pápaság egész hosszú uralmán keresztül, mindig folyamatban volt, megölve a Legfelségebbnek szentjeit.

V. Károly, Németország császára, Spanyolország és Németalföld királya a reformáció barátait kiterjedt birodalma szerte üldözte. A wormszi gyűléstől támogatva, elítélte Luthert, követőit és írásait. Vagyon-

vesztésre, a birodalomból való száműzetésre és a felségárulásért járó büntetésre ítélte mindazokat, akik Luthert segítették, vagy könyveit olvasták. Németalföldön Luther követőit le kellett fejezni, az asszonyokat elevenen elégetni, ha meg makacsok voltak, lánkokba dobni. Jóllehet ez a nagybani törvény felfüggesztetett, a halál munkája minden irtózatossá formájában tovább tartott. Az alva-i herceg dicsekedett, hogy hat hét alatt tizenhét ezer protestánszt végzett ki: Paolo azoknak számát, akik Németalföldön vallásuk miatt kivégeztettek, ötvenezerre teszi; Grotius a belga vértanúk lajstromát százezerben állapítja meg. Károly utolsó lehelletkor buzdította fiát, II. Fülöpöt, hogy juttassa befejezésre az eretnokség üldözésének és kiirtásának munkáját, melyet ő megkezdett. És ezt a tanácsot Fülöp nem is volt rest követni. Dühvel élesztgette az üldözés szellemét és a protestánsokat máglyára küldte kivétel nélkül, irtózatlanul.

Ferenc és Henrik francia királyok, követték Károly és Fülöp példáját a katholicizmusért való lelkesedésben és az eretnokség kiirtásában. A merindoli, orange-i és párisi mérsárlások meggyőző bizonyítékai az Antikrisztus ügyében kifejtett buzgalomokban. A merindoli vérengzést a francia király tervezte, a francia parlament helybenhagyta, végrehajtás végett meg átengedték Appeda elnöknek. Az elnök megbízást kapott, hogy gyilkolja le a lakosságot, az albígensesek városait pedig, kik nagy számmal laktak e kerületben, égesse fel, váraikat meg rombolja le. Római katolikus történetírók is elismerik, hogy ennek a megbízásnak a teljesítése képen ezer meg ezer férfi, asszony és gyermek öletett le, huszonnégy város lett rommá, a vidék meg pusztán és elhagyatva maradt. Férfiak, nők, gyermekek az erdőkben és hegységekben kerestek bizonyságot, de üldözték őket és kardélre hányták. Sokakra, akik a városokban maradtak, ugyanaz a sors,

vagy még rosszabb várt. Ötszáz asszonyt egy felgyujtott pajtába zártak, s akik kiugrottak az ablakokon, azok nyárshegyre jutottak. A nőket meggyalázták, a gyermekeket megölték szüleik szemeláttára, kik tehetetlenek voltak őket megvédelmezni. Sokakat mélységekbe hajítottak, másokat meztelenül hurcoltak utcákon végig.

Az orangei vérengzés K. u. 1562-ben olyan természetű volt, mint a merindoli és katolikus történetírók részletesen leírják. A VI. Pius pápától küldött olasz hadsereg parancsot kapott, hogy legyilkolja férfit, nőt, gyermeket egyaránt. A parancsot rettenetes kegyetlenséggel hajtották végre. A védtelen eretnekeket karddal ölték meg, sziklákról taszították le, ásók és kapák élére hajították, felakasztották, lassu tűzön perzselték, minden fajta megalázásnak és gyötoremnek tették ki.

A párisi 1572 aug. 24-iki, Szent Bertalan éji vérengzés hasonló kegyetlenségű volt, de méretekben mégis felülmulta a merindoli és orangei vérengzéseket. Ezt is részletesen adják elő katolikus történetírók, kiknek egyike, Thuanus „a régi időkben párja nélkül álló vadállati kegyetlenségnek” bélyegzi. Aug. 23-ika éjszakáján a vészharang kongása adott jelt a pusztításra és a merindoli és orangei rettenetes jelenetek újra színre kerültek a gyűlölt huguenoták ellen. A halál farsangja hét napig tartott; a városban csak úgy áradt az emberi vér, az udvar tele volt rakva holttestekkel, melyeket a király és királyné elégtétellel szemléltek; Coligny admirális holtestét végig hurcolták az uccákon; a Szajna folyón meg usztak a holttestek. A meggyilkoltak számának megállapítása 5000 és 10'000 között ingadozik. A pusztítás munkája nem csak Párisra korlátozódott, hanem szélteben kiterjedt az egész francia nemzetre. Előző napon külön hírnökök küldettek minden irányban azzal a paranccsal, hogy elrendeljék a huguenoták általános lemészárlását. Ha-

sonló jelenetek történtek majdnem mindenik tartományban és a megöltek számának becslése 25'000 és 70'000 között váltakozik.

A vérengzésnek ezekben az irtozatos jeleneteiben Antikrisztus végtelen gyönyörűséget talált. A pápa és udvara ujjongtak a katholicizmusnak az uvaldensiánizmus felett Merindolban aratott győzelmén, a kegyetlen Oppeda azt a címet kapta, hogy: a hit védelmezője és a keresztyénség hőse. A francia király misére ment és hálákat adott Istennek a hugenottákon vett párisi győzelemért és meggyilkoltatásukért. A francia királytól, a francia parlamenttől és a római katolikus alattvaloktól szentesített, ezt a vérengzést minden valószínűség szerint egyenesen a pápa és a pápai hierárkia szorgalmazta. Hogy legalább is nagyban helyeselte, kitűnik abból a tényből, hogy a pápai udvarnál a győzelem híreit nagy örömezzéssel fogadták. XIII. Gergely pápa nagy körmenetben a Szent Lajos templomba vonult, hogy hálát adjon Istennek a nevezetes győzelemért. Egyszerre örömmünnepet rendelt és követet küldött a francia udvarhoz, aki a pápa nevében dicsőítette „az oly sokáig tervelt és a vallás javára oly szerencsésen megoldott vállalkozást.“ A király a mészárlás emlékére érmet veretett, melynek ez volt a felirata: „Pietas excitavit justitiam“ — A jámborság felébresztette az igazságot.

A pápai pénz verdében is vertek érmekezt az eset emlékére a pápa parancsából. Ezekből egy ki van állítva a Philadephiában (Pa) a Memorid Hall-ban. Élűsű oldala a pápának egyenesen álló alakját ábrázolja, ezzel a rövidített körirattal: „Gregorius XIII., Pontifex Maximus Anno 1.“ azaz pápaságának első esztendejében, K. u. 1572-ben. Az érme hátsó lapján az öldöklő angyal képe, aki balkezében keresztet, jobbában meg kardot tart, előtte meg a hugenották leboruló és könyörgő csoportja, férfiak, nők, gyermekek,

kiknek arcán és egész megjelenésén a rémület és kétségbeesés kifejezése. Ezalatt a következő szavak: „Ugonottorum strages 1572,” ami annyit jelent mint: „A hugenották legyilkolása, 1572.”

A vatikánban kiakasztottak egy festményt a Szent Bertalan éji mészárlásról. A kép felső részén egy terkercs volt, melyen latinul a következő szavak voltak írva: „A pápa helyesli Coligny sorsát.” Coligny a hugenották kimagasló vezérembere volt és az elsők között esett el. Miután elesett, fejét elválasztották testétől és a királynénak küldték, (ki azt bebalzsamoztatta és győzelmi jelként elküldte Rómába) testét pedig a csöcselék végig hurcolta az uccákon. A királyt nem sokára azután lelkiismeretfurdolásnak az iszonyata fogta el; amelyből sose gyógyult ki. Mondják, hogy egyszer így szólott bizalmas orvosához: „Nem tudom mi történt velem, de lényemben, testemben úgy reszketek, mintha lázam volna. Akár sétálok, akár alszom, minden pillanatban úgy látom, mintha irtozatos arcu, vérrel borított testek gomolyaga jelennék meg előttem.” Nagy vividás után, véres verejtékkel borítva halt meg.

1641-ben Antikrisztus „vallási háborút” hirdetett Irországbán és felszólította a lakosságot, hogy minden hatalmában álló eszközzel gyilkolja a protestánsokat. A félrevezetett nép, mint Isten szavára, úgy halgatott a parancsra és nem volt rest a feladat keresztülvitelében. A protestáns vér szabadon folyt egész Irországbán, a házakat hamuvá tették a városokat és falvakat majd földig rombolták. Sokakat rákényszerítettek, hogy előbb hozzátartozóikat, azután önmagokat gyilkolják meg — az utolsó szavak, miket fülök felfogott, a papoknak az a fenyegetése volt, hogy halálküzdelmük csak kezdete a rájuk váró örök gyötrelemnek. Ezren haltak meg éhségtől és hidegtől, mikor megkísérelték más országokba kivándorolni. Cavanban az út tizenkét mértföldnyire a megsebesült menekülők véres lábnyomától volt borítva;

hatvan gyermeket hagytak el utközből agyonhajházott szülők és kihirdették, hogy senki ne merjen segíteni valami módon ezeken a csöppségeken, mert különben melléjük temetik el. Tizenhét felnőttet temettek el elevenen. Fermadugh-ban és hetvenkettőt Kilkenny-ben. Ulster tartományban egyedül 154'000 ezer protestáns gyilkoltak le vagy kergették ki Írországból.

O' Niel Írország primása, hirdette ki ezt a „jámbor és törvény megengedte“ háborút, VIII. Orbán pápa pedig 1643 májusában keltezve bullát adott ki, amelyben „teljes és föltétlen bűnbocsánatot“ biztosított mindazok részére, kik részt vettek ebben a hadjáratban, lovagiasan megfelelően a beléjük helyezett várakozásnak, hogy t. i. kipusztítsák, gyökeréből kiirtsák az eretnek: ragály dögvészes kovászát.“

Az Inkvizíció, vagy szent hivatal.

Domokosnak, ezen keresztes hadjárat vezérszemének tulajdonítják a pokoli inkvizíció feltalálásának érdemét, noha Szent Benedek, aki buzgón elismeri Szent Domokost az egyetemes inkvizitori méltóság első viselőjéül, kétségeskedik abban a tekintetben, hogy vajjon Ince pápában, vagy Szent Domokosban támadt először az inkvizitorság eszméje. Mint intézményt III. Ince pápa létesítette K. u. 1204-ben.

Szent Domokos szerzetes volt, minden részvevő érzést nélkülöző, úgy látszott, hogy főgyönyörűségét csak a gyötrelem és nyomorúság jeleneiben találja. Az albigensisek ellen való keresztes hadjáratban, kereszttel a kezében vezette és tüzelte a szent harcosokat a halál és pusztítás cselekedeteire. Az inkvizíció, vagy Szent Hivatal manapság egy a római katolikus egyház kebelében működő törvényszék, melynek feladata az eretnekségnek és egyéb, a római egyház ellen elkövetett sértéseknek feltárása, megtorlása és megbün-

tetése. (The Chair of St Péter, 589 old.) Ám Domokos idejében az egyháznak még nem volt meg ez a törvényes formája ítélőszéke, a kinzó eszközök sem jutottak olyan tökéletességre, mint későbbi idők folyamán. Mindazonáltal Domokos nélkül a gépezet nélkül is talált bőségesen kinzó módszereket, izületek szétrántásával, az inak szaggatásával, az áldozatok tagjainak a lépésével és karón égetve meg azokat, akiknek meggyőződését más eszközök nem ingatták meg és akik nem voltak hajlandók hitüket és jogaikat megtagadni.

Ince pápától nyert ama megbízatásában, hogy a pápa evangéliumát elfogadni nem akaró eretnekeket jószágelkobozással, száműzetéssel és halállal büntesse, Domokos buzdította a polgári hatóságot és a tömegeket, hogy öldököljék az eretnek uvaldensiseket. Ő maga is egyszerre száznyolcvan albogensist küldött máglya halálra. Az Antikrisztus szolgálatában való eme buzgalmaért avatták szentté és imádják ma és dicsőítik a római katolikusok. A római breviarium (papi imádságos könyv) Szent Domokosra vonatkozóan ezt mondja: „érdemei és tanai, melyek megvilágították az egyházat, éles elméjüségé és erényei, amelyek legyőzték a tolosai eretnekeket és csodatételéi, melyek egészen a halottak feltámasztásáig terjedtek.” A római misekönyv (amely magában foglalja az urvacsora kiszolgáltatásával járó szertartást) dicsőíti erényeit és időnkénti segedelemért könyörög közben járása által. Így támogatja és tiszteli meg Antikrisztus az ő hűségés hőseit.

Lehetetlen volna úgy hamarjában megközelítő fogalmat nyújtani az inkvizíció borzalmairól, avagy a rettegésről, amit az a nép között okozott. Azokat, akik nem voltak elég hangosak az Antikrisztus dicséretében, megkockáztatták eljárásainak bírálatát, mindjárt az eretnokség gyanúja illette. Az ilyeneket minden előleges intézés, vagy megfeddés mellőzésével bizonytalan időre

bebörtönözték, míg a pör alkalmas ideje elérkezik -- de sem a vádlóról, sem a vádtárgyáról sejtelmők sem volt. Ezeknek a pöröknek a tárgyalásait titokban vették és sűrűn folyamodtak kínzásokhoz a vallomások kicsikarására. A rájuk mért kínzások sokkal, rémitőbbek voltak, semhogy a jelen korban és a szabadság hazájában el lehetne hinni azokat, de megtörténtöket olyan bizonyítékok erősítik, melyeket katolikus történetírók sem tagadhatnak; a mentésükre pazarolt hasztalan fáradozásuk pedig még fokozza a bizonyosságot. Hiszen máig fenmaradtak kínzó eszközök, az inkvizíció ereklyéi, ami már egymaga is érvénytelenít minden tagadást. A szent hivatal még orvosokat is alkalmazott, akik figyeljék a kinók lefolyását és hirtelen be-
szüntessék, ha a halál megnyugvást készült nyújtani a szenvedőknek. Időt engedtek az áldozat részleges felgyógyulására, hogy újra alkalmazzák a kínzást másodszor, sőt harmadszor is. Ezeket a kínzásokat nem mindig az eretnokség vétségének a büntetése képen alkalmazták: legtöbbször azt célozták, hogy általuk a vádlottat eset szerint vallomástételre, vagy vallomás visszavonására vagy másoknak a bekeverésére bírják.

Még a jelen században is, miután régibb borzalmak nagy részét elvesztette, megmaradt rémesnek az inkvizíció. A napoleoni háborúk történetírója, leírván, hogy Napoleon seregei mint foglalták el Toledot, mellesleg említést tesz az inkvizíció börtönének megnyitásáról is, és ezeket mondja:

„Úgy tetszett, mintha sirok nyílnának meg és szellemekhez hasonló halavány alakok keltek ki a börtönökből, amelyek sirszagot árasztottak. Mellig érő bozontos szakálak, madarak karmai módjára megnőtt körmök rutították el ezeket a csontvázakat, akik küzködő mellel esztendő hosszú sora után először szívtak friss levegőt. Sokan közülök nyomorékokká lettek, fejük előre hajlott, karjuk és kezük mereven és tehetetlenül

csüngött alá. Olyan alacsony lyukakba voltak zárva, hogy lehetetlen volt azokban felállani. A katonai orvosok minden gondozása ellenére számosan közülök még az nap meghaltak. Másnap Lassale tábornok vezérkarának több tisztjétől kísérve aprolékosan megvizsgálta a börtön helyiségét. A kinzóképek sokasága borzalommal töltötte el még a harcmezőhöz szokott edzett férfiakat is.

„Egy földalatti boltiv mélyedésében, a vizsgáló terem közvetlen szomszédságában, egy a barátok kezétől készített fa szobor volt, mely Szűz Máriát ábrázolta. Aranyos dicsfény körítette fejét, jobb kezében pedig egy zászlót tartott. Mindenkinek első pillanatra már gyanusnak tűnt fel, hogy noha körös-körül vállairól bő redőkben lehulló selyem ruhája volt, mégis vaspáncél felét viselt. Közelebbi vizsgálatra feltűnt, hogy a szobor testének elülső fele telve volt végtelenül hegyes szegekkel és keskeny késpengékkel, melyek mind a szemlélő felé néztek. A kezek és karok ízületekkel voltak ellátva és egy deszkafal mögé helyezett gépezet hozta az alakot mozgásba. A tábornok parancsával kényszerítette az inkvizíció egyik szolgáját, hogy működtesse a „gépet“ ahogy ő nevezte: Mikor az alak széttárta karjait, hogy mintegy szeretettel szívére öleljen valakit, egy lengyel gránátos tariszniját tették oda, hogy helyettesítse az eleven áldozatot. A szobor mind szorosabban és szorosabban ölelte s mikor a szolga a parancsra engedelmeskedve, ismét szétnyitotta a karokat s vissza állította előbbi helyzetükbe, a tarisznya két-három hüvelyeknyire be volt lyuggatva és függve maradt a szegek és a késpengék hegyén.”

Mindenféle kinpadokat találtak fel és használtak a kinzás eszközeiül. A legegyszerűbb eljárások egyikét így ismertetik: Miután minden ruhájától megfosztották, az áldozat karjait erős kötéllel hátra kötötték. E kötéllal egy csiga segítségével felfelé vonták, miközben

lábaira sulyokat kötöttek. Az áldozatot gyakran visszajuttatták, s hirtelen ismét felvonták, miáltal kéz- és lábizületei kimentek helyükből, a kötél pedig, melynél-fogva fel volt akasztva, csontig hatolt a remegő testbe.

A Krisztus nevében elkövetett ezeknek a kegyetlenségeknek híre csakhamar kijutott a nyilvánosságba. Egy bibliatársulatnak a nyomdai hivatala Rómában helyszüke miatt nagyobb helyiséget bérelt a Vatikán közelében. A mennyezeten egy különös formájú, hatalmas csigakarika keltett figyelmet s gondos utánjárás kiderítette, hogy az a helyiség, ahol most a társaság szorgalmasan nyomtatta a bibliát — „a lélek kardját, mely az Isten ígéje“ — amely már lehetetlenné tette az Antikrisztust a szentek elnyomásában és szétzuzásában, ez a helyiség egykor az inkvizíció kínzókamrájául használtatott; a csigakarikát pedig nem egy nyomorult, kipeckelt szenvedőnek a nyújtására használták.

Akikre eretnekséget sűtöttek, azokat gyakran ugynevezett „hitvallás“-ra kényszerítették. Az egyházi hatóság az elítéltet átadta a világi hatóságnak, egyidejűleg a papság irgalmasságot színlelve, könyörgött a világi hatóságnak, hogy legyen irgalmas az elítélt iránt. Felemelték a papok keresztjüket és úgy kérlelték az eretneket, hogy tagadja meg mostani hitét és mentse meg ezáltal földi és jövődi életét. A világi hatóság jól tudta szerepét és nem irgalmazott, csak az eretnekségtől elállóknak. Így nyerték el a hatóságok a „Hitvédelmezője“, az „Eretnekek kiirtója“ stb. címeket és az azokkal járó áldásokat. Az elítélt eretneket ellenben kutyák, kígyók, lángok és ördögök ábráival telerajzolt sárga ruhában a kivégző helyre vitték, karóhoz kötötték s lángok martalékául adták.

Torguemada, egy másik hirhedt Főinkvizitor, önmagában találó jellemzését adta az Antikrisztus szellemének, Katholikus írók mondják, hogy tizezerkétszáz-

husz (10.220) személyt, férfit és nőt égettettek meg elevenen. Llorente, aki három esztendőn keresztül az inkvizíció főtitkára volt és így minden okirati bizonyítékhoz hozzáférhetett, 1817-ben közölt négy kötetes jelentésében írja, hogy 1481 és 1808 között, egyedül a szent hivatalnak a parancsából nem kevesebb, mint 31.912 személyt égették meg elevenen, és közel háromszázezeret kínztak meg, vagy ítéltek vezeklésre. Európában, Ázsiában, Amerikában minden katolikus országnak meg volt a maga inkvizíciója.

Nem kísérhetjük itt nyomról-nyomra, hogy Antikrisztus hogy üldözött mindent, ami reformokra, lelkiismereti szabadságra és politikai függetlenségre emlékeztetett. Elég annyit mondanunk, hogy ez az üldözés mindenüvé kiterjedt, ahol a pápaság megvetette a lábát: Németországban, Hollandiában, Lengyelországban, Olaszországban, Angliában, Írországban, Skóciában, Franciaországban, Spanyolországban, Portugáliában, Abessziniában, Indiában, Kubában, Mexikóban, és néhány délamerikai államban is. Térszüke nem engedi meg, hogy egyéni eseteket felsoroljunk, amelyek mind bizonyítanak, hogy a vértanuknak nem egyje igazán szent és hős volt; a legrémesebb kinok között is kegyelem volt osztályrészük és elég erejük volt arra, hogy izenkénti halálukban is dicsérő himnuszokat zengjenek és hálákat adjanak a valódi egyház valódi fejének és hogy amiként Ő tette, imádkozzanak ellenségeikért, akik — a jövődőlés szerint — üldözni fogják őket Ő miatta.*

Ugyanebből az okból nem fogjuk részletezni azokat a rémületes, embert megbetegítő, lelket végig

* Azoknak, akik részletesebb értesülést óhajtanak ezekről a rettenetes időről és jelenetekről, ajánljuk a következő műveket: Macaulay, History of England; Motley, Duth Republic; D'Aubigne, History of the Reformation; White, Eighteen Christian Centuries; Eliot, Romanism; Toe, Book of Martyrs.

szántó kinzásokat sem, melyekkel az Úr drága éksze-
reit sujtották pusztán csak azért, mert hívek maradtak
meggyőződésükhöz. Azok, kiknek módjukban volt a
kérdést teljességében megvizsgálni, azt állítják, hogy a
pápaság tizenhárom évszázadon keresztül, közvetlenül,
vagy közvetve *ötvenmillió embernek a halálát okozta.*
Annyit bátran elmondhatunk, hogy emberi és sátáni
éleselméjűségben mindent elkövettek, hogy új és szörnyü-
séges kinzásokat eszeljenek ki az Antikrisztus politikai
és vallási ellenfelei részére; főképen az utóbbiak — az
eretnekek — tizszeres dühvel üldöztettek. Az üldözés
és halál közönséges formáin kívül, mint kintpadra vonás,
elégetés, kinyújtás, szurkálás, éheztetés, nyilakkal és
puskákkal lövöldözés, — gonosz elmék azon gondol-
kodtak, hogy mint lehessen a test finomabb és érzé-
kenyebb részeit, amelyek amúgy is a leggyötrőbb fáj-
dalmakra képesek, még inkább szenvedtetni; a fülekbe
olvasztott ólmot öntöttek; kivágták a nyelvet s a szájba
olvasztott ólmot öntöttek; késpengékkel ellátott kere-
keket használtak, melyek segítségével a testet aprán-
ként darabokra vagdalták; karmokat, fogókat égő pi-
rosra tüzesítettek s a test érzékenyebb részeire alkal-
mazták; tüzes vassal tépték le az ujjakról a körmök-
ket: lyukakat furtak át az áldozat sarkain és azoknál
fogva kötötték fel; sokakat kényszerítettek, hogy ma-
gasról alant kiálló hosszú hegyes cövekekbe ugorja-
nak, ahol aztán remegő testük lassan kimult; mások-
nak száját megtöltötték puskaporral s aztán tüzet ad-
tak neki, hogy fejét szilánkokra robbantsa; némelye-
ket ülővason kalapáltak darabokra; voltak, kiket fuj-
tatóra kötöttek és repedésig telefújtatták levegővel;
ismét másokat halálra tömtek saját testének levágott
részeivel; másokat vizelettel, ürülékkel stb. stb.

Ezeknek a gonosz kegyetlenségeknek nem egyje
minden hihetőséget meghaladna, ha nem volnának hi-
telesek. Annak bizonyosságául szolgálnak, hogy az em-

beri szív milyen rettenetes alacsonyyságra süllyedhet; hogy továbbá mennyire vakká lehet az ember minden helyes és jóságos ösztönrel szemben *a hamis, az utánzott vallás befolyása alatt*. Az Antikrisztus szelleme lefokozta és lealacsonyította a világot, épen úgy, mint ahogy a valódi Krisztus szelleme s Isten valódi országának ereje és hatalma felemelte és megnemesítette az emberek szívét és cselekedeteit és amint tenni fogják ezt tovább is a millenniumban. Kis mértékben ezt igazolja a műveltség előrehaladása, az igazságszolgáltatás és a részvét gyarapodása, mióta Antikrisztus hatalma kezd hanyatlani; Isten ígését pedig kezdik hallani és figyelni reá, bárha csekély fokban még.

Valóban semmi elképzelhető jelszó jobban nem lehetett kieszelve az emberiség kijátszására és elnyomására. Bukott emberek minden alacsony hajlamát és gyengeségét eszközül használták fel; minden aljas szenvedélyt buzditottak és hozzája fordultak s jutalmát is megfizették ezeknek a szenvedélyeknek. A gonoszokat elcsábították és hiveikül sorozták. míg a jobbak osztályát más eszközökkel édesgették: a jámborság különös és szemforgató mutatásával, a kolostori intézményeikben nyilvánított önmegtagadás és szeretet nyilvánításával; de amik mind csak arra szolgáltak, hogy sokakat letérítsen az erény útjáról. A vidámak és lehák nagy gyönyörűséget találtak az egyház parádézásában, mulatós pompázásában és szertartásaiban; a vállalkozó szelleműek és vitézkedők küldetéseiben és keresztres hadaiban; a feslettek a bűnbocsátó bucsukban és a kegyetlen vakbuzgók az ellenfelek elnyomására irányuló vállalkozásaiban.

Irtózáttal és csodálkozva kérdezzük magunktól: királyok, fejedelmek és császárok és a nép a maga tömegében, hogy tűrhették meg ezeket a kegyetlenségeket? Miért nem támadtak fel jóval ezelőtt, miért nem verték le az Antikrisztust? A felelet megtalál-

ható a szentírásban (Jel. 18 : 3): A nemzetek megrészege-
szegedtek (elkápráztak), elvesztették érzékeiket a (hamis és igaztalanokból) vegyített bort iván, melyet a hitehagyott egyház nyújtott nekik. Félrevezették őket a pápaság állításai. És igazat szólva, most csak részben tápázkodtak még fel bódultságukból, mert noha a királyoknak a pápák előtt térdrehulló követői nem cimezhetik többé a pápát úgy mint régen: Isten bárányának, ki elveszi a világ bűneit, sem nem gondolhatják Istennek, kinek égen és földön minden megadott, — mégis még mindig igen messzire vannak az igazság átértésétől, hogy t. i. a pápaság mindig a valódi királyság sátáni utánpótlása volt, és az most is.

Mig a királyok és katonák elfáradtak ennyi embertelen munkától, nem úgy a szent papi méltóságok! Látjuk, hogy a siennai egyetemes zsinat K. u. 1423-ban kijelenti, hogy az eretnokség elterjedése a világ különböző részeiben az inkvizitorok lanyhaságának tulajdonítandó Isten megbántásai, a katolicizmus sérelmei s a lelkek elveszése eseteiben. A fejedelmeknek Isten irgalmára való hivatkozással szívükre kötötték, hogy irtsák ki az eretnokséget, ha el akarják kerülni Isten bosszúját. És teljes bucsut biztosítottak mindenkinek, ki részt kért a pusztítás munkájában s hajlandó volt e célra fegyveres erőről gondoskodni. Ezeket a rendeleteket minden szombaton kifüggesztették a templomokban. Mindenesetre nem csekély volt azoknak a római katolikus hittudósoknak és történetíróknak a számuk, akik pennájukat az egyház igazolásának szentsegtelen feladatára adták, ajánlva és dicsérve az eretnokség üldözését. Bellarmin pl. azt mondta, hogy „az apostolok csak azért tartózkodtak a világi hadsereg fegyverbe szőlítésétől, mert az ők idejükben nem voltak keresztyén fejedelmek.“ Doktor Dens, egy híres római katolikus hittudós 1758-ban egy hittudományi munkát írt, amelyet a pápisták ma is a legfőbb tekintélynek tartanak, főképen főiskoláikban, ahol ez a mű

körül-belül azt a helyet foglalja el, amit Blackstone az angol polgári jogban. Ez a könyv egész terjedelmében az üldözés szellemét leheli. Az eretnokség védelmezőit vagyonvesztésre, az országból való száműzésre, börtönbe zárásra, halálbüntetésre s az egyházi temetéstől való megfosztásra itéli.

A római pápai szertartáskönyvben közölt és a protestánsok ellen használandó átkok egyike a következőképen hangzik :

„A mindenható Isten és az Ő szentjei átkozzák meg őket azzal az átokkal, mellyel az ördög és az ő angyalai vannak megátkozva. Legyenek kitérülve az élők birodalmából. A legocsmányabb halál szakadjon rájuk s elevenen szálljanak a pokolra. Magjuk legyen kitérülve a földről — éhség által, szomjuság által és mesztelenség által. Mindenféle inség pusztítsa őket, Nyomoruság, kinzás és dögvész legyen osztályrészük. Legyenek átkozottak; mindig és mindenütt legyenek átkozottak. Beszédjükben és némaságukban legyenek átkozottak. Fejük tetejétől lábuk talpáig legyenek átkozottak. Szemeik megvakuljanak, füleik megsiketüljenek, szájuk legyen néma, nyelvük állcsontjukhoz tapadjon, kezük ne fogjon, lábuk ne lépjen. Testüknek minden tagja legyen átkozott. Legyenek megátkozva álltukban és fektükben mostantól fogva mindörökké; és ily módon aludják ki gyertyájuk az Isten színe előtt az ítélet napján. Kutyákkal és szamarakkal temessék el őket. Éhes farkasok tépjék szét testüket. Az ördög és angyala legyenek társaik mindörökké. Ámen, Ámen. Úgy legyen, úgy legyen.“

Ez a pápaság szelleme, és mindenki, akinek birtokában van a valódi Krisztus szelleme, könnyen felismerhet egy ilyen alacsony utánzatot.

Mivel a tanbeli tévelygések ezeknek a viselkedésbeli tévelygéseknek az alapján épülnek, semmi kétség, hogy ezek a tanck változatlanok lévén, a viszonyok kedvező alakultával azoknak gonosz szellem és gonosz

gyümölcssei hamarosan ismét megjelennek, az igazságtalanságnak, elnyomásnak, babonának, tudatlanságnak és üldözésnek a régiékhez hasonló cselekedeteiben; és ismét számos és minden elképzelhető eszközéhez fognak folyamodni, hogy Isten utánczolt királyságát helyreállítsák, támogassák és kiterjesszék. Ennek bizonyosságul legyen szabad néhány esetet felsorolnom, melyek ujabban jutottak értelemre:

Ahuehuetitlanban, Guerero, Mexico, 1887 aug. 7-én egy benszülött protestáns misszionáriust, névleg Ábrahám Gomez-t, benszülöttek vérét ontva meggyilkoltak és gedig a róm. kath. lelkésznek, Vergara atyának a felbujtására, akiről azt mondják, hogy előző nap misét szolgálván, buzdította népét, hogy „csinálnak példát a sátán szolgájából,” aki eljött közibük. Még hozzáfűzte, hogy nyugodtan meggyilkolhatják, mert úgy a rendőrfőnök, mint maga a kath. lelkész részéről védelemre számíthatnak. A pap szava törvény volt az elbutított népnek és a világi hatóságnak. A szegény misszionáriusnak, átlövdödzött és darabokra vágott véres tetemét végig hurcolták az utcákon, miközben minden gyalázattal illették, intésül másoknak. S mind ezért semmi megtorlást nem lehetett elérni.

Mikor a new-yorki *Independent* felhívta a figyelmet erre a véres gyilkosságra, a Freeman, egy befolyásos new-yorki katolikus ujság a következő választ adta:

„Ök (a protestáns misszionáriusok) látják, hogy becsületes emberek. Angelus harangszókor letérdepelnek, hagy megtiszteljék az anyagi hirdetést és a fogantatást. „A biblia — mondják a protestáns misszionáriusok — hamarosan el fogja seperni ezt a babonát.” Egy gyertya ég az Isten anyja szobra előtt? „Hah” — kiált fel a misszionárius — „hamarosan megfogjuk tanítani az elbutított népet, hogy törje össze ezt a jelképet” s így tovább. Ha néhány ilyen fajta misszionáriusnak a megölése az otthonlávókhoz hasonlókká

tenné a többieket, akkor mindannyian — oly gonoszak vagyunk mi katolikusok! — örömmel kiáltanók! „Fel a tánccal; legyen örömünk határtalan.“

Egy lelkész, név szerint C. G. Monle, egy annak-idején az egész sajtót bejárt kinos történetet beszél el Robert Kelley-nek és a fáradozása eredményeképen megtérteknek üldözéséről. Madeirában Robert Kelley-t és vallási gyermekeit, egészben, mintegy ezer személyt a hazából való kitelepítéssel sújtottak büntetésül az igazságból kapott egy morzsaért.

Az ugynevezett „protestáns Poroszországban Thummel lelkészt letartóztatták, a római kath. egyház megsértése miatt.“ Nevezett lelkész a pápaságot bíráló röpiratot közölt, hogy „a pápaság babonára és bálványimádásra épített hitehagyás.“

Legutóbb a Carolina-szigetek tárgyában vitakozott Poroszország és Spanyolország, a pápa pedig elvállalta a választott bíróságot, hogy majd döntení fog a kérdésben. (Sokban emlékeztet ez a pápák régi hatalmára és politikájára, mint a nemzetek legfőbb és döntő bírāja.) A pápa Spanyolország javára döntött. Nyomban egy katonatisztet, ötven katonát és hat papot küldött Spanyolország, megérkeztükkor. Mr. Doane-t, egy amerikai hittérítőt, nyomban foglyul ejtettek, elzárták a hiveivel való érintkezéstől, minden ok nélkül, pusztán csak azért, mert vonakodott missziomunkájának eredményét és tulajdonát a papoknak átengedni. Mert hát a szigetek most Spanyolországhoz tartozván, Spanyolország meg a pápához, semmi más vallást, egyedül a pápa vallását szabad megtűrni.

Egy uri ember, e könyv írójának barátja, korábban római katolikus, beszéli, hogy nem régiben Dél-Amerikában utazván, kövekkel támadták meg és kényszerítették, hogy futással mentse meg életét, mert nem akarta sem a kalapját levenni, sem letérdepelni a tömeg között, mikor egy római katolikus pap a feszületet és ostyát vivén, az uccán végig ment. Egy

másik hasonló eset, amikor három amerikait Madrid városában, Spanyolországban hasonló vétség miatt a papok megütöttek, a csöcselék durván bántalmazott és a rendőrség letartóztatott, még élénk emlékezetébe lehet mindenkinek, kik az ujságokat olvassák. A *The Converted* (megtért) *Catholic* a következőket idézi *Watchman*-ből, egy St. Louis, Mo-ban megjelenő római katolikus ujságból:

„Protestantizmus! Szeretnők kifeszíteni és felnégyelni. Szeretnők karóra tenni és varjufészekül feltüzni. Szeretnők harapófogóval tépni és tüzes vassal égetni. Szeretnők olvasztott ólommal megtölteni és a tüzes pokolba, száz öl mélységre süllyeszteni.“

A multnak a világából következtetve egészen valószínű, hogy ilyen szelemmel, mihelyt a kellő hatalom birtokában lesz, a *Watchman* szerkesztője hamarosan kiterjeszti fenyegetéseit a protestantizmuson túl a protestáns személyekre. Barcelonában, Spanyolországban, kormányrendeletre nem régiben nagyszámu bibliapéldányt égettek meg — valójában a római Egyház szorgalmazására. A pápaság odavaló ujságszervéből, a *Katholikus Zászló*-ból adjuk a következő fordítást, amely igazolja, hogy a pápaság helyeselte és dicsérte azt a cselekedetet. Azt mondja:

„Hála Istennek, megint visszafordultunk azokhoz az időkhöz, amikor az eretnek tanok terjesztőit példás büntetéssel büntették meg. Az inkvizíció szent törvénszéke helyreállításának nem sokára el kell következnie. Uralma sokkal dicsőségeesebb és gyümölcsözőbb eredményű lesz, mint a multban. *Katholikus* szivünk túlárad az örömtől és lelkesedéstől. És a roppant öröm, melyet kezdünk érezni akkor, amikor jelen küzdelmünknek gyümölcsét aratjuk, meghalad minden képzeletet. Milyen gyönyörűséges nap lesz ránk nézve, amikor az inkvizíció lángjaiban látjuk fetrengeni az antiklerikálisokat!“ Egy újabb keresztes hadjáratra buzdításul, ugyan ez a lap azt mondja:

„Helyesnek véljük közölni azoknak a szent embereknek a nevét, akiknek keze annyi bűnöst megszertvedtetett, hogy a jó katolikusok tiszteljék emlékezetüket

„Torquemada által	
Elevenen megégetett férfi és nő	10.220
Jelképileg megégettetett	6.840
Egyéb büntetésre ítéltetett	97.371
„Diego Deza által	
Elevenen megégetett férfi és nő	2.592
Jelképileg megégettetett	829
Egyéb büntetésre ítéltetett	32.952
„Jimenez de Cisneros biboros által	
Elevenen megégetett férfi és nő	3.564
Jelképileg megégettetett	2.232
Egyéb büntetésre ítéltetett	48.059
„Adrian de Florencia által	
Elevenen megégetett férfi és nő	1.620
Jelképileg megégettetett	560
Egyéb büntetésre ítéltetett	21.835
Negyvenöt szent főinkvizitor szolgálata alatt elevenen megégetett férfiak és nők teljes száma	
	35.534
A jelképileg megégetettek teljes száma	18.637
Az egyéb büntetésre ítélték teljes száma	293.533
Teljes szám	347.704.

A pápai millennium.

Amiképen a valódi Krisztus valódi országának ezer esztendeig kell tartania, azonképen a pápai utánzat is legnagyobb virágzásának egy korszakára tekinthet vissza, amely K. u. 800-ban kezdődött és a jelen század hajnalán záródott le, mint a Jel. 20-ban megjövendőlt millenniumi uralom teljesevése. Az erre következő korszakot, amelyben a pápaság lassanként elvesztette összes világi hatalmát, nagy méltatlanságot szenvedett a régebben épen őt támogató nemzetektől és

nagy mértékben megfosztották régóta követelt és birtokolt területeitől, jövedelmeitől és kiváltságaitól — a római katolikusok úgy tekintik, mint azt a „kevés időt“ a Jel. 20 : 3, 7, 8-ban, a millenium bezáródásakor, amikor a sátánnak fel kellett oldatnia.

A tudatlanság babona és csalárdság pápai milleniumának kezdeti és végdátumait világosan megmutatja a történelem. Egy római katolikus író* így említi ennek a vallásos birodalomnak a kezdetét: „Nagy Károlynak Nyugat császárová való koronázása Leo pápától, K. u. 800-ban, volt valóban a Római Szent Birodalom kezdete.**

Noha a pápaság, mint vallásos rendszer már jóval korábban megszerveztetett, sőt világi hatalomra is jutott K. u. 539-ben, mégis Nagy Károly volt az, aki először adományozta ténylegesen és ismerte el formailag is a pápa világi uralmát. Amint Nagy Károly K. u. 800-ban az első császár lett a Római Szent Birodalom felett, azonképen II. Ferenc az utolsó volt és önként mondott le címéről K. u. 1806-ban.***

Amiképen 800-at megelőzően a pápaság a római „állat“-tól (nép) és „szarvai“-tól támogatva emelkedett, azonképen 1800 óta megfosztatott királyok és népek felett való világi hatalmától és elnyűtték és kifosztot-

* Szent Péter széke,

** „Római Szent Birodalom“ volt a neve a nagy középkori politikai alakulatnak. Nagy Károly által vette kezdetét. Fisher Universal History c. műve, 262. old. így írja le: Elméletben egyesülése volt a világ-államnak és a világ-egyháznak, megosztatlan közösség a császár és a pápa alatt, mint a menybe kijelölt világi és lelki fők alatt. És minthogy, mintegy Isten helyett, a pápák kenték fel a császárokat, ebből az következik, hogy ők voltak a római szent birodalom valódi fejei.

*** A marengoi (1800) és az austerlitz (1805) csatákban Németország kétszer kényszerült leborulni Napoleon lábai előtt. Az utóbbi eseménynek főeredménye a „rajnai szövetség“ megalapítása volt, a francia államfő védnöksége alatt. Ez véget vetett a régi német vagy (szent) római birodalomnak, ezer esztendő fennállása után (White's Universal History, 508. old.)

ták azok, akik előbb támogatói voltak. (Jel. 17: 16, 17). Manapság, noha még tiszteletük edénye és messzi befolyást gyakorol a népek lelkiismerete felett, a pápaság mégis nyögi minden világi uralmához hasonló dolognak elvesztését.

A gondos tanulmányozó négy, többé-kevésbé elhatárolt korszakot fog észrevenni, mint amelyek Antikrisztus fejlődését és felmagasztalását jelzik, hasonlóképpen ugyanilyen számú világosan elhatárolt korszakot, melyek bukását jelzik.

Fejlődésében a négy dátum a következő:

1.) Pál idejében, K. u. 50 táján a gonosz nagyra-vágyás titkos munkája a megindulás.

2.) A pápaság, „a bűn embere“ hierárkiává szerveztetett, azaz az egyház szervezett állapotba jutott, a pápák elismertették a Krisztust képviselői Fejnek, aki az egyházban és a népek felett uralkodik. Mindez fokozatosan körülbelül K. u. 300-tól 494-ig.*

3.) Az az idő, mikor a pápák kezdtek világi tekintélyt és hatalmat gyakorolni K. u. 539-ben, amint majd látni fogjuk. (III. köt. 111. fej.

4.) A felmagasztalás ideje K. u. 800-ban, amikor, amint már láttuk, megalakult a Római Szent Birodalom és a Nagy Károlyt megkoronázó pápa elismerte-

* A pápaság sokáig küzdött az egyházi főnökségért és csak fokozatosan vívta fel elismertetését és uralmát. Hogy ez az uralom már K. u. 494-ben általánosan elismertetett, világosan bizonyítja a The Chair St. Péter című mű pápista írja (128. old.) Miu-tán részletesen közli a római püspököknek különböző zsinatoktól püspököktől és császároktól legfőbb pontifexül való elismertetését így összegez: „Ezek az írott szavak Urunk 494-ik esztendejéig mennek vissza. . . . Az előző hiteles bizonyítékokból egészen véve világos tehát, hogy Szent Péter székének (a római püspökségnek) első sége már az ötödik században annyira kifejlődött, hogy a pápa már akkor egyetemlegesen úgy tekintették, mint a keresztyén egyház középpontját, Isten egyházának legfőbb kormányzóját és tanítóját, mint a püspökök fejedelmét, a világ minden részéről eredő egyházi ügyek legfőbb felelősségi bíróját és mint az egyetemes zsinatok bíróját és szabályozóját, amelyeken küldöttei által elnökölt.”

tett királyok királyának, császárok császárnak, szóval második földi istennek.

A pápai befolyás bukásának négy korszaka így következik egymásután:

1.) A reformáció korszaka, amelyről azt mondhatjuk, hogy körül-belül K. u. 1400 táján kezdődött Wycliffe irataival, akit később Husz, Luther és mások követtek.

2.) Napoleon sikereinek korszaka, a pápák lefokozása, végtére a „Római Szent Birodalom császára” címnek elvetése II. Ferenctől, K. u. 1800—1806-ig.

3.) K. u. 1870-ben a pápai alattvalók és Olaszország királya végleg megfosszák a pápát Román és az olaszországi ugynevezett pápai államokon való uralkodástól, miáltal Antikrisztus a legcsekélyebb világi nélkül maradt.

4.) Ennek az utánzott hierárkiának végleges kioltása a „harag napjá”-nak és a már megkezdődött ítéletnek bezáródásához közel, amely bezáródás, amint „A pogányok idei” c. fejezet mutatta, a K. u. 1914-ik esztendővel történik.

Van helye kétségnek ?

Nyomon követtük, hogy mint emelkedett fel Antikrisztus a keresztyén egyházban bekövetkezett áposztáziából, vagyis elszakadásból; hallottuk az egyház káromló követelését, hogy ő Isten királysága és hogy pápája Isten helytartója: „második isten a földön;” hallottuk káromlásának dagályos szavait, mikor az urak valódi Urának és a királyok valódi Királyának kijáró címeket és hatalmokat követett magának; láttuk, hogy milyen rettenetes módon teljesítette a jövendölést: összezuzza a szenteket; láttuk, hogy az igazság agyonnyomva és ellapítva, teljesen eltemetett volt a tévelygés, babona és papi erő sulya alatt, ha az Úr alkalmas pillanatokban nem akadályozta volna meg ezt

reformátorok támasztásával, így segítvén szentjein, amint írva van: „És a népnek értelmesei, akik sokakat oktatnak, elesnek fegyver és tűz miatt, fogság és rablás miatt sok ideig. És minekutánna elhullanak, megsegíttetnek kicsiny segítséssel“ Dán. 11 : 33, 34.

Szemben ezzel a bizonyossággal, lehet-e kétségnek helye az iránt, hogy épen a pápaságra nézve nyertek az apostolok és próféták sugalmazást, hogy aprólékosan leírják, megfessék — amint teszik is — annak kiemelkedőbb jellemvonásait? Azt hisszük, hogy senki elfogulatlan elme nem kételkedik abban, hogy a pápaság az Antikrisztus, a bűn embere; és hogy senki más nem tölthetné be teljes lehetséggel a kérdéses jövődöléseket. A pápaságnak, mint Krisztus utánzatának páratlan és az egész világot megcsaló sikere, teljesen betölti Mesterünk jövődölését, aki, a Maga elvettetésére célózván, azt mondta: „Ha más valaki jönne (dölyfösködve) a maga nevében *azt bévennétek*“. Ján. 5 : 43.

Kétségtelenül sokan meglepődve fogják észrevenni, hogy a kérdés vizsgálatában általában mellőztük megemlíteni a pápák és hivatalnokaik részéről elkövetett hitványságokat és vaskos erköcstelenségeket, nem különben a jezsuitáktól gyakorolt „célszerűség“ szolgálatában véghez vitt sötét cselekedet és egyéb titkos rendeleteket, amelyek mind a pápaság titkosrendőri munkájából eredtek. Szándékosan mellőztük ezeket, nem mintha valótlanok lennének, hiszen római katolikus írók is sokat elismernek közülük, hanem mert érvelésünk sora nem kívánja ezeket a bizonyítékokat. Bemutattuk, hogy a pápai hierárkia (még ha a legerkölcsosebb emberekből lett volna is összetéve, ami azonban a történet bizonyossága szerint nem áll) a bűn embere, az Antikrisztus, Krisztus milleniumi országának utánzata és helytelen megjelenítése csalás szándékából ügyesen elrendezve.

Macaulaynek, az angol történetírónak szavai bizonyosságául szolgálhatnak annak, hogy némelyek min-

den prófétai megvilágosodás nélkül mennyire világosan belátnak a pápaság csodálatos szervezetébe, a legcsodálatosabb rendszernek, Krisztus jövődő királyságának utáztatába. Azt mondja u. i. Macaulay:

„Lehetetlen tagadni, hogy a római egyház alkotmánya, az emberi (mi azt mondanók: sátáni) értelemnek legsikerültebb remek műve. Valójában csak ilyen alkotmány lehetett képes ilyen támadásokkal szemben ilyen tanokat megvédelmezni. Tizenkét eseményekben dus évszázadnak a tapasztalata, államférfiak negyven nemzedékének éles elméjüség és nyugodt gondoskodása ezt az alkotmányt olyan tökéletességre vitték, hogy a politikai ügyesség leleményei között a legmagasabb helyet foglalja el.“

Antikrisztus teljes vége.

Végig kísértük a pápaságot a jelen időig, az Úr napjáig — Immánuel jelenlétének idejéig. Ez a bűn ember kifejlődött, megtette rettenetes munkáját és le is sujtatott a szellem kardja, Isten igéje által. Krisztus szájának szelleme erőtlenné tette őt a szentek nyílt és általános üldözésére, bárhogy ohajtana is azt. És most feltesszük a kérdést: „Mi történik legközelebb? Mit mond az apostol az Antikrisztus végére vonatkozóan?

2 Thess. 2: 8—12-ben Pál apostol az Antikrisztusra nézve ezt a kijelentést teszi: „Kit az Úr megemészt az Ő szájának lelkével és az Ő jelenlétének sugárzásával eltöröl.“ Az igazság fényének be kell hatolnia minden kérdésbe. A jogok és sértések feltárásával az igazság e két elv között és e két elv emberi képviselői között összeütközést létesít, a háborúság és harag nagy idejét eredményezvén. Ebben a küzdelemben a sértés és a gonosz elbukik, a jog és az igazság győzedelmeskedik. Egyéb gonoszságok között a most már véglegesen és teljesen lerombolandó gonoszság az Antikrisztus, amellyel minden elméleti és gyakorlati

rossz többé-kevésbé kapcsolatban van. És az Úr jelenlétéből kiáradó ez a sugárzás és napfény lesz az, amely meghozza a háborúság napját, amelyben és a melynek következtében Antikrisztus minden más gonosz rendszerrel egyetemben leromboltatik. „Akinak jelenléte együtt van (egybeesik és együttjár) a Sátán erélyes munkálkodásával, (sátáni erély és cselekvés) minden hatalommal jellel és hazug ámitással és mindenféle gonosz csalással az elveszők részére; mert nem nyerték el az igazság szeretetét, hogy azáltal megtartassanak. Ebből az okból Isten egy ámitó hatalmat fog küldeni nekik, hogy elhiggyék a tévedést: úgy, hogy mindenki, aki nem hiszi az igazságot, hanem a gonoszságban lelgyönyörűséget, elítéltessék” mint méltatlan arra, hogy Krisztus társörököseként a millenniumi királyságban osztozkodják.

Felfogásunk szerint ezek a szavak azt jelentik, hogy az Úr jelenlétének idejében (a jelenben — 1874 óta) ezen antikrisztusi rendszer által (a Sátán világcsaló és világkormányzó szerveinek legelseje által); nemkülönben minden egyéb szervének segítségével a gonosz a legkétségbeesettebb ellenállást fogja kifejteni a dolgok megvalósítandó új rendjével szemben. Minden kis körülményt, az emberiség családjának minden öröklött gyöngeségét és önzését fel fogja használni arra, hogy szívüket, karjukat és pennájukat a szabadság ellen és az igazság teljes kivilágosodása ellen folytatott végleges küzdelemre besorozza. Előítéleteket fognak gyujtani ott, ahol nem lennének előítéletek, ha az igazság tisztán láttatnék; kihívják a szenvedélyes buzgalmat, párt-egyesületeket alakítanak, amelyek megcsalják és félrevezetik a sokaságot. Mindez nem azért lesz, mintha Isten nem adta volna az igazságot eléggé a teljesen megszenteltek vezéréül, hanem azért, mert a megcsalandók nem voltak elég komolyak az „alkalmas időben táplálékul” adott igazság kikeresésében és felhasználásában. Ily módon ki fog derülni, hogy a félreveze-

tett osztály az igazságot nem *annak szeretésével* fogadta, hanem inkább szokásból, formaságból és félelemből. Az apostol pedig úgy látszik, arról biztosít bennünket, hogy noha ebben a végső élet-halál küzdelmében Antikrisztus kezdetben új hadifortélyai, cselei és fogásai által legalább látszat szerint a világ felett gyarapodott hatalmat nyer, mégis a föld valódi Úra, a királyok Királya, jelenlétének idejében erősebb lesz, és végezetül, a háborúság nagy idejének folyamán Antikrisztust teljesen megsemmisíti, hatalmát, cselvetéseit mindörökre szétrombolja.

Hogy ezt az utolsó küzdelmet pontosan milyen formában várjuk, erre nézve csak sejtéseink vannak és pedig nagyjában ugyanennek jelképes ábrázolási alapján, a Jelenések könyvében: Előre hisszük, hogy az egész világ fokozatosan két részre oszlik — mindkét résztől a hűségeselek, a győzedelmeskedő szentek külön fognak állani. Ez a két párt állani fog egyfelől szocialistákból, szabadgondolkodókból, hitetlenekből, elégedetlenekből, a valódi szabadságszeretőkből, akiknek szemei kezdenek megnyilni azon állapot tényeinek átlátására, hogy a vallási és politikai álkormányzattal és zsarnoksággal tulajdonképpen rokonságban vannak; — a másik oldalon fognak lassanként sorakozni az emberi szabadság és egyenlőség ellenzői, császárok, királyok és arisztokraták; utóbbiakkal szoros rokonszenvet fog ápolni Isten királyságának utánpótlása, Antikrisztus, kölcsönös támogatási viszonyban lévén a föld polgári kényuraival. El vagyunk készülve továbbá arra, hogy az Antikrisztus politikája bizonyos tekintetben módosulni és enyhülni fog, hogy megnyerje együttérzésre, gyakorlati együttműködésre (nem tényleges egyesülésre) az összes protestáns felekezetek szélsőségeit, akik éppen most lihegnek egymással és Rómával kötendő névleges egyezség után, nem gondolván meg, hogy az igazi egyezség az, melyet az igazság létesít és tart fenn és nem hitformulák, megállapodások és törvé-

nyek. Bármilyen valószínűtlennek tűnjék is fel néme-
lyek előtt a protestánsoknak és katolikusoknak ez az
együttműködése, mi rohamos közeledésének félreismer-
hetetlen jeleit látjuk. Sietteri a pápaság titkos tevé-
kenysége a nép között, amely szerint azokat a políti-
kusokat, akik hajlandók a pápasággal együttműkölni,
magas kormányhivatalokba segítik.

Nemsokára olyan törvényeket várhatunk, amelyek
által az egyéni szabadság a közszükség és közjólét
ürügye alatt megcsönkítettatik; majd, lépést lépésre téve
előáll annak szükségessége, hogy néhány „egyszerű
vallási törvényt“ fogalmazzanak meg, és így egyház és
állam az amerikai Egyesült-államok kormányában bizo-
nyos fokig egyesítve legyenek. Ezek a törvények, amily
egyszerűre csak készíteni lehetett azokat, hogy hozzá-
nőjjenek minden ugynevezett orthodox (azaz népszerű)
vallási nézethez, arra lesznek szánva, hogy összefojt-
sának és megakadályozzanak minden további gyarapo-
dást a kegyelemben és a tudásban, a mostani „alkal-
mas időben való eledelben.“ Az ürügy valószínűen az
lesz, hogy megakadályozzák a szocializmust, hitetlen-
séget és politikai fellobbanást az alsóbb és függetle-
nebb osztályokban.

Nyilvánvalóan, a közel jövőben, háboruságának
mintegy részletéül, sőt mielőtt a harag eme napjának
nagy háborusága teljes szigorral rászakadna a világra
s szétreccsentené a föld egész társadalmi rendjét,
(amely előkészítője a valódi Krisztus alatt megígért új
és jobb társadalmi rendnek), a valóban megszentelt
- egyház próbáratevésének és megkisértésének keserű
órája fog elkövetkezni, sokban hasonló azokhoz, ami-
lyenek voltak a pápaság diadalainak napjaiban; csak-
hogy az üldözésnek az eszközei most sokkal raffinál-
tabbak lesznek és inkább összeegyeztethetőbbek a je-
lenkor civilizáltabb fogásaival! A nyársak, harapófo-
gók és kinyitók inkább a guny, árulkodás, a szabad-
ság megszorításának, a társadalmi, pénzügyi és políti-

kai elnyomásnak az alakját öltik magukra. De erre nézve, valamint azokra az új fogásokra nézve, melyeket Antikrisztus a valódi millenniumi királyság megalapítása ellen folytatott eme végső küzdelmében fog alkalmazni, bővebben majd más helyt.

Berekesztvén ezt a fejezetet, ismételten olvasónk szívébe kívánjuk vésni azt a tényt, hogy a pápaság az Antikrisztus, nem erkölcsi ferdesége miatt, hanem mert a valódi Krisztus és a valódi királyság utánzata. Ezen tény megértésének a hiánya miatt van az, hogy sok protestánst a pápasággal való együttműködésre lehetett csábítani, szembeszállva a dicsőség valódi Királyával.

Hű mind halálig.

*A kereszt harcosa vagyok,
A Bárány után megyek én?
Félnek vállalni szent ügyét,
S nevét pirulva ejteném?*

*Kell, hogy menyország virágékes
Nyugvó ágya jusson nekem,
Míg mások harcolnak a díjért
S eveznek vértengereken?*

*Nincs ellenségem, szembeszálló?
Nem kell az árnyak gátat vetnem?
A hű világ vajjon barátom,
S Istenhez közelebb visz engem?*

*Bizonyos, hogy az uralomért
Harcolnom kell. Uram, segíts;
Bajviselésre, szenvedésre
Igéd tüzével hevíts.*

*Szentjeid — noha mind meghalnak —
E harcot dicsőn harcolják végig.*

*Int már messziről győzedelmük
S hitük közelebb hozza nekik.*

*Mikor majd dicső napod eljön,
Sugárba öltöznek a szentek,
Tied lesz, Úram, a dicsőség
S örömszajtól az ég megreszket.*

X. TANULMÁNY.

Az idő elérkezett.

Nincs többé akadály. - Krisztus országának megalapítása - a munka előrehatad. - A jövődőlés bizonyosságai megegyeznek. - Avifági bölcsek mindebből sokat észrevesznek. - A vigyázók élesebb tekintete. - A helyes irányban való megvilágosodás mindenkire nézve fontos dolog.

A Megváltó királysága megalapításának ideje elérkezett. Közösen bizonyítják ezt az összes. előző fejezetek: 1872 októbere óta benne élünk már a millenniumban. A hatalomnak a pogány királyságok részére való bérbeadása meg kell szűnjék az 1914-ik esztendővel. A nagy jelképi megfelelés szerinti jubileum, a mindenek helyreállításának ideje megkezdődött az 1874-ik esztendőben, amikor a nagy Helyre állító jelenléte is esedékessé vált. Visszatértének módja, munkájának karaktere el egészen a jelen időig, tökéletesen megfelel az ide vonatkozó próféciák részleteinek. A jelen felmentés befejező elemei teljes összhangban vannak a zsidó jelképének megfelelő vonásaival. Illés megjött és a jövődőlés szerint fogadtatott; és a megjövendőlt átok, — a háborúság nagy ideje — immár fenyeget. A bűn gyermeke minden gyűlöletes rutságában meg-

nyilvánult és már-már megfutotta megjövendőlt pályáját. A Messiás rég ígért országának megalapítása ennélfogva az előttünk álló nagy esemény. Sőt ennek az országnak a megalapítása már folyamatban is van. A sötétség fejedelme, — az „e világ fejedelme“ — alatt lévő világi királyságok aláaknázásának és felborításának szükségképpenisége bizonyos fokban már a jelen világ gyermekeinek természetes szemével is látható, de ennél még tisztábban látják azok, akik az átsugárzó eseményeket Isten ígéjének távcsövével vizsgálják, amely távcső alkalmas beállításban távoli dolgokat és eredményeket közeliszemléletre hoznak; képessé teszik Isten gyermekeit olyan aprólékosságok látására, melyeket a természetes sem nem különböztethet meg, épen úgy a nagy irányító jellegzetességek észrevételére is, melyeket a világ államférfiai és bölcselői csak homályos körvonalokban szemlélhetnek. A világi tudós is észreveheti az erjedő társadalmi háborúságot, mihelyt a tudatlanság túlsulya szélesebb általánosságok felfogásának és személyes függetlenségnek enged helyet. És noha hiu módon a dolgoknak valami ismeretlen és előre nem láthatóan kedvező fordulatában reménykednek, mégis, mint a Szentírás mondja, szívük elcsügged a félelem és a világra szakadó dolgok várása miatt, — mert látják, hogy a jelképes egek megrázkodása most már folyamatban van, megértik, hogy egy ilyen rázkodás nyomán a tévelygés, a babonák és a vallási korlátozások hatalmának a néptömegekről való levétele után csak erőszak és anarchia következhetik.

De Isten álláspontjáról, honnan a hit háztartásának virrasztói kiváltság szerint nézhetnek, nem csak a háborúság szigorúsága tisztábban megkülönböztethető, hanem az áldásos eredmények is, amelyek a millenniumi királyság bevezetésekor javunkra esnek. Bizony ez nagy kényelem s több mint a zaklatásokért való pusztá kártalanítás, noha mi magunk és legkedvesebbjeink részese-
sedhetnek majd ebben a zaklatásban.

Az, hogy birtokában legyünk ezen tudás kényelmének s ne bántson kétség és csüggetettség, csak egy része volt az idő próféciaák közlése céljának. Egy másik célja az volt, hogy mi, mint ezen királyság képviselői az emberek között, tudomást szerezzünk a most folyamatban lévő nagy felmentési változásokról és alkalmasok legyünk tanúságot tenni a világ előtt Isten tervéről stb., amely tanúságra ha most nem is vetnek ügyet az emberek, de lassan-lassan nagy hasznukra fog az válni és segíti őket, hogy hamarabb felismerjék az Úr jelenlétét a haragnak most hasadó nagy napján. Egy még másik cél, hogy a hűségesek, Isten ígéjével ily módon felfegyverkezve és megerősödve, képesek legyenek szilárdan megállni, mialatt oly sokan esnek áldozatul a hitetlenségnek s egyéb csalékony tévelygéseknek, amelyek csak hamar végig sepernek az egész „keresztyénség“-en. Mig egy másik célja volt az idő-próféciaák közlésének, hogy hatékonyságot és élt kölcsönözzenek a korszakok tervének: mert általános tapasztalat, hogy bárha Istennek kegyes terve az egész világnak az egyház által való megáldását illetően első pillanatra eltölti a szíveket s hűséges gyermekeinek buzgalmát végsőkéig fokozza, de minthogy a mások felvilágosítására irányuló törekvéseik hidegen fogadhatnak s úgy találják, hogy csak aránylag keveseknek vannak „füleik a hallás“-ra, nagyobb a hajlandóság az értékes tudás nyugodt élvezetéhez való letelepülésre, mert ez a mód legalább a legkevesebb szemrehányást és ellenkezést eredményezi.

Látván ily módon természetes gyengeségünket, az Úr az idő próféciaákban mintegy sarkantyukat ad nekünk, hogy sűrűssem és teljesen ébren tartson és szorgossá tegyen bennünket szolgálatában. Benne lévén már az aratási időben, arató munka kell, hogy foglalja az Úr szolgálóinak idejét, szolgálatát és gondolatait, akiknek most épen úgy, mint az első eljövételkor a tanítványoknak, az a feladatuk, hogy a sarlózás

munkáját végezzék. (János 4: 35—38) Hadd keresse mindenikünk, ami keze ügyébe esik, ~~engedelmes~~ ^{engedelmes}mességgel a Főarató utasításainak. De különösebb vonatkozással a jelen aratás eseményeinek idejére és sorrendjére, rá kell irányítanunk az olvasó figyelmét a sorozatnak ez után következő kötetére, amelyben egy gyújtó pontba tereltetnek az előző és egyéb időpróféciaák; kiemeltetnek a Mester jelenlétének és műve folyamatának előre megjövendölt változatos jelei és megerősítő bizonyítékai, mindez annak bizonyosságául, hogy a „vég ideje“ elérkezett; hogy a királyságra való várás napjai beteltek; hogy a szentély megtisztítása befejeztetett; hogy a nagy arató munka folyamatban van; hogy izrael¹összszegyűjtése szemmel látható; hogy a Mindenható Isten nagy napjának harca fenyeget; hogy Isten dicsőséges királyságának megalapítása a kiszabott időben, a pogányok idejének végén, elvitathatatlan bizonyosság; bizonyosságául továbbá a szentek munkájának az aratás folyamán; jelezvén a „nagy elhívás“ végét és azoknak a szenteknek „átváltozását,“ akik „elevenek és megmaradnak,“; és végül bizonyosságául annak is, hogy Egyiptom nagy pirámisa is egyike Isten tanuságtételeinek (Ézsaiás 19; 19, 20), melyeknek csodálatos közlése teljes és tökéletes megerősítése a korszakok isteni tervének, annak ideivel és alkalmával egyetemben.

A millenium hajnala.

Minden halad, száll előre! Az áldott idő hadd jöjjön!
 Muljék gyorsan el a Régi! S az Új csak előretörjön!
 Arany harangok kondulnak és körmenet hömpölyög
 Rohanó hadsereg módján, mely győztes himnuszt dörög.

Sötét elméletek mulnak; gyengék ezek már erőre.
 Fény gyul ki a hegytetőkön; s az Igazság tör előre!
 Sok nagy úr már puszta árnyék, menekülnek halványulnak,
 Hallván mai nagy erőkről, melyek ellenük nyomulnak.

Testvér, mért várakozás? Nővér, mért vagy csüggedésbe?
Fel az aranyló hajnallal! Figyelj az arany termésre!
Oh költő, mért vagy szomorú? Zenesz mért e hallgatás?
Festő, mért késel festeni a mennyei pirkadást?

Fel a kora pacsirtákkal! Fel mikor a nap is kél!
Ne álljunk meg a kezdetnél! Ne várjunk, míg jön a dél!
Minden halad, száll előre! Az áldott idő hadd jöjjön!
Muljék gyorsan el a Régi! S az Új csak előre törjön!

A mennyei fény szétárad, a Király parancsszavára
S országokon végig villan dicsőséges tüzsugára.
Az emberi hiszekegyek elmulóban, hadd muljanak:
A pitymalló hajnal fényben találunk mi jobb utakat.

Legyünk készen mindannyian jöttén a nagy feladatnak:
Küzdjünk korán, későn, mert a munkások kevesen vannak!
A reggel — fogadás szerint — arató munkában leljen,
S erőnk az arató mezőn Igazságért harcra keljen!

Minden halad, száll előre! Föld jubileuma hadd jöjjön!
Muljék gyorsan el a Régi! S az Új csak előre törjön!
Jön már! Oh e dicső jövés! elragadt szemeim látják.
A fényt a magas tetőkön, a hű Pásztort és hű nyáját!

J E G Y Z E T E K.

Az 52-ik oldalhoz.

* Hasonló eltérés vehető észre, ha összehasonlítjuk a 2 Kron. 36: 9 és 2 Királyok 24—8 verseket, az egyik tizennyolc esztendő, a másik nyilván hibásan nyolc esztendő adván Joákim koráról, aki három hónapig uralkodott és gonoszat mivélén az Úr szemében, fogsággal büntettetett. Ilyen vétségek könnyen előfordulhatnak, de Isten annyira őrizte ígését, hogy a másolóknak ezek a goromba tévedései nyilvánvalókká váltak és ígésének teljes összhangja széles alapját szolgáltatta hitünknek.

Az 53-ik oldalhoz.

* A K. u. időszámítást a hatodik században állapították meg Dionysius Exiguus és más e korszakbeli tudósok, de csak két századdal később került egyetemes használatba.

A 60-ik oldalhoz.

* A dátumok kiszámításához nem szokott olvasók érdekében megjegyezzük, azt a tényt, a K. u. 29-ik év kezdetén csak huszonnyolc teljes év telt el, a 29-ik év csak kezdődőben volt.

MUTATÓ

a szentírás-idézetekhez.

I. Mózes.		12:41 . . . 242	Birák.	
28:14 . . . 9		12:40,41 . . . 47	3:9,15 . . . 89	
18:17 . . . 18		33:20—23 . . . 135	3:8,14 . . . 90	
12:7,8 . . . 43		32:2 . . . 128	10:7,8 . . . 90	
26:3,4 . . . 43		III. Mózes.		4:2,3 . . . 90
50:24 . . . 43		26:17,18,24,28,89	13:3—20 . . . 131	
12:5—7 . . . 45,43		26:18,25,24,28,197,91	13:1 . . . 90	
12:1,2 . . . 44		26:44,45 . . . 93,91	6:11—22 . . . 131	
12:4 . . . 241,45		3:2 . . . 128	I Királyok.	
1:28 . . . 97,95,73		23:15,16 . . . 183	6:1 . . . 51,52	
49:10 . . . 88,86,82		27:10—15 . . . 184	6:11—22:13,3—20 . . . 131	
1:28 . . . 97		25:2—13 . . . 188	17:5—9 . . . 267	
3:15 . . . 100		25:9 . . . 194	17:7;18:2 . . . 267	
18: . . . 131		26:34,35,43 . . . 201	18:41—45 . . . 267	
9:11 . . . 168		25:10 . . . 206	19:16 . . . 277	
49:28 . . . 52,223		26:45 . . . 93	II. Királyok.	
46:3 . . . 223		IV. Mózes.		24:8—16 . . . 51
21:5 . . . 241		33:3;10:11—13 . . . 46	24:14 . . . 51	
25:26,60 . . . 241		13:3—26 . . . 47	25:12 . . . 51	
35:9—12 . . . 43		14:33,34 . . . 92	8:17 . . . 51	
46:2—4 . . . 43		4:3 . . . 58	12:1 . . . 51	
13:14—18 . . . 43		10:11—13 . . . 46	2:19—22 . . . 278	
7:11,13 . . . 47		32:8—13 . . . 47	9:1—37 . . . 278	
1:16 . . . 322		V. Mózes.		4:1—7,18—44 . . . 278
11:32 . . . 43		29:29 . . . 14	5:1—10 . . . 278	
44:28 . . . 241		33:3 . . . 163	9:1—37 . . . 278	
II. Mózes.		18:15 . . . 185	10:28 . . . 278	
12:51,43,47,50,45		26:5 . . . 227,223	16:2 . . . 51	
12:40—42,51. 45		34:6 . . . 133	20:4 . . . 67	
12:42,43;47,50,46		8:2 . . . 46	25:12,26 . . . 51	
8:2 . . . 46		Josué.		I. Krónika.
19:20;19—21 135		11:23 . . . 47	29:27 . . . 49	
34:29—35 . . . 135		10:52 . . . 47	II. Krónika.	
33:20 . . . 136		14:7,10, . . . 47	36:20,23 . . . 64,50	
34:28 . . . 136		18:2,3 . . . 192	36:9,10,17,21 . . . 51	
34:30—33 . . . 139		17:12,13 . . . 192	21:5 . . . 51	
19:5—8 . . . 217		23:4,7,13,15 . . . 192	24:1 . . . 51	
			36:21—23 . . . 80	

28:1 . . .	51	1:14 . . .	143	21:25—27.	80, 73
36:11 . . .	47	Ézsaiás.		21:24—27.	76
36:17—21.	200	8:14, 252, 239, 226, 23		4:1—8 . . .	92
9:30—36:11	49	62:10 . . .	28	7:17—19 . .	144
Esdrás.		53:10—13.	65	Dániel.	
7:7—14 . .	66	45:13 . . .	67	12:4, 9, 10 .	11
1:3; . . .	67	7:62 . . .	68	12:9, 10 . .	14
1:1—4 . . .	215	10:22, 23 .	71	12:4, 10 . .	88, 15
2:70 . . .	216	40:2 . . .	72	12:8 . . .	20
6:1—12 . .	67	6:3 . . .	101	9:23—27 . .	64
5:13 . . .	67	28:17 . . .	104	11:31 . . .	283
Nehémiás.		50:5 . . .	106	9:25 . . .	245, 67, 66
4: . . .	65	26:5—11 .	143	2:34 . . .	78
2:3—8; . .	67	28:17 . . .	143	4:16, 23, 25	91
11:1, 20 . .	216	2:8—21, 145, 144		4:16, 13—26	91
7:1 . . .	67	52:7, 264, 163, 147		9:24—27 . .	92
6:15 . . .	67	13:4 . . .	152	7:25 . . .	92
Zsoltárok.		2:19, 21 . .	152	3:38 . . .	97
95:8—10 . .	46	1:9 . . .	225	2:37, 38 . .	101, 94
2:9 . . .	77	10:22, 23 .	225	4:31—34 . .	98
46:10 . . .	78	63:4 . . .	232	2:44 . . .	177, 101
137:1 . . .	84	4:1, 2 . . .	237	12:1, 2 . . .	103
72:19 . . .	101	9:6 . . .	237	10:5—8 . . .	128
149:8, 9 . .	102	52:11 . . .	250	12:1 . . .	154, 150
2:8, 9 . . .	102	19:19, 20 .	387	3:19—25 . .	169
149:47 . . .	103	Jeremiás.		9:27 . . .	245
110:6 . . .	104	29:10 . . .	64	12:11 . . .	283
72:1—19, 37	143	31:33, 34 .	93	7:8, 21 . . .	284
18:12, 13 .	158	31:29, 30 .	94	7:8, 11 . . .	320
91:12 . . .	163	25:11 . . .	200	7:8, 25 . . .	321
7:6 . . .	163	16:9-13—15	227	12:7 . . .	326
110:1 . . .	163	16:18 . . .	228	11:33, 34 . .	378
50:5 . . .	240, 171	29:10 . . .	200	Ámós.	
69:22—28 .	226	52:3—7 . .	47	3:7 . . .	18
2:12 . . .	315	Ezékiel.		8:11 . . .	267
8:4—8 . . .	324	20:49 . . .	20	Habakuk.	
9:9 . . .	325	4:6 . . .	66	2:14 . . .	101

2.3 . . . 11	10.5—7	216.120	Márk.	
Sofóniás.	21.43 . . . 123	13.32,33,37 . 15		
2.3 . . . 11	5.14 . . . 146	1.15 . . . 246.22		
3.8 . . . 169	24.38,39 . . 147	7.1—23 . . . 25		
Zakariás.	24.30 . . . 148	4.10 . . . 25		
12.10 . . . 72	24.27 . . . 164.149	14.27 . . . 114		
13.7 . . . 114	13.30 . . . 171.156	16.1 . . . 114		
12.10 . . . 134	24.3 . . . 166	13.32 . . . 166		
14.4 . . . 163	9.37,38 . . . 166	4.11,12 . . . 177		
9.9—12 . . 234	24.42—47 . 170	11.15—17 . 249		
9.10 . . . 235	24.31 . . . 171	7.9,13 . . . 252		
Malakiás.	24.45—47 . 171	14.61—64 . 321		
	13.39,30 . . 243	Luk.		
4.1 . . . 157	24.23,26,27 . 172	2.25—38 . . . 18		
3.17 . . . 171	24.37—39 . . 174	3.15 . . . 18		
4.5,6 . . . 259	5.18 . . . 180	21.24—36.169,73. 19		
3.1—3,13-18, 260	24.37—39 . 194	21.28 . . . 198.23		
4.1—6 . . . 260	15.24 . . . 197	19.44,42, 44.248. 23		
Máté.	21.4—9,43 . 216	18.18—30 . . . 25		
3.2 . . . 10	23.37—39 . 234	24.13-32,33,49,116 25		
9.37 . . . 11	3.12 . . . 236	13.11-16,14.1—5 39		
11.15 . . . 12	3.11 . . . 272.244	1.26,36 . . . 61.58		
2.2 . . . 18	251.244	3.23 . . . 58		
13.17 . . . 20	13.24—30,36-49 244	3.1 . . . 59.58		
13.10—17 . 25	10.7 . . . 246	2.21 . . . 60		
15.14 . . . 25	10.35—38 . 246	3.15 . . . 251.66		
13.36 . . . 25	21.5,9,4 . . . 249	22.20 . . . 69		
11.25 . . . 26	27.12 . . . 262	24.1—10 . . . 114		
2.23 . . . 26	17.11 . . . 265	24.22,23 . . . 115		
12.10,13 . 39	17.1—9 . . . 266	24.36—49 . . 118		
2.14—16 . 57.55	17.12 . . . 271	5.4—11 . . . 121		
2.1 . . . 60	14.4 . . . 277	12.29,30 . . . 122		
3.16 . . . 66	24.15 . . . 284.282	24.48-52 . 126.123		
23.38 . . . 223.70	4.8,9 . . . 407	19.12 . . . 124		
28.20 . . . 212.107	27.24 . . . 349	24.45—48 . 127		
28.5,7 . . . 114	13.24,30,39 . 11	17.26,27,20. 174. 168. 147		
28.9,10 . . 115	16.1—4 . . . 25	24.50,51 . . . 160		
28.8,10 . . 115	13.39,4 . . . 116	17.24 . . . 161		
		11.36 . . . 161		

21.34 . . .	164	20.27—29 . . .	129	9.17,18 . . .	138
17.26—29 . . .	168	19.23,24,20:5-7,13	131	1.11 . . .	159,149
12.37 . . .	203,178	6.51—58 . . .	133	3:19—21. . .	264,321,196,182
16.17 . . .	186	19.37 . . .	134	2.36 . . .	216
12.32 . . .	215	14.30 . . .	135	4.25—29 . . .	275
13.30 . . .	215	14.19 . . .	160	4:10-13,23-30,275	
19.41-42 . . .	236	14.3,16,22 . . .	160	5:29-41,11:19,275	
2.34 . . .	238	2.4 . . .	164	7.40,43,17,23,287	
12.51—53 . . .	247	5.46 . . .	185	9.4 . . .	294
19.41—46 . . .	249	12.12—15 . . .	234	19:35—41,25:24—27,26:2	
21.22 . . .	262	12.1—12 . . .	234	3.28 . . .	350
1.17 . . .	263	4:35—38,249,243		13.21 . . .	49
19.27 . . .	315	15.1—6 . . .	244		
23.14-16,20,22,349		3.29 . . .	251,249		
		1.26,27 . . .	272,263		
		5.35 . . .	271		
		10.34,35 . . .	287		
		10.33,36 . . .	321		
		8.36 . . .	348		
		5.43 . . .	388		
		4.35—38 . . .	386		

János.

18.36,37 . . .	10
16.13 . . .	12
17.17,19 . . .	19
7.30 . . .	22
20:24—28,21:1-12,25	
1.45—51 . . .	25
4.23 . . .	28
5.69 . . .	39
7.23 . . .	39
19.30 . . .	68
7.19 . . .	85
14.2,3 . . .	107
16:12,13,14,26,274,113	
12.1,12—19 . . .	113
20.1,2 . . .	115,114
20.17 . . .	116
2.19,21,22 . . .	116
20:19,26,130,119,118	
20.24 . . .	119
21.3 . . .	120
7.39 . . .	123
1.18,5-17,14.7 . . .	126
16.12,13,14-26 . . .	113

Ap. csel.

1.7 . . .	15
7.2—5 . . .	44,43
7.4 . . .	45
3.17 . . .	45
7.36 . . .	47
13:19—21,11:10,10:17,48	
10.37,38 . . .	71,66
3.21 . . .	69
2.41,4-4 . . .	71
15.14,16 . . .	228,87
1.6 . . .	122
1.7,8 . . .	123
1.6—15 . . .	123
1.14,2.1 . . .	124
10.40—42 . . .	127
2.27,31 . . .	133

Róm.

15.4 . . .	20
5.6 . . .	22
8.22 . . .	38
9.28 . . .	225,71
11.25 . . .	78
13.4 . . .	82
3.20 . . .	85
9.6 . . .	214,87
11.25-27 . . .	221,91
11.28 . . .	93
11.25,26 . . .	222,93
11.7 . . .	123
14.9,10 . . .	226,137
8.29 . . .	138
2.9,10,6-5 . . .	142
8.14 . . .	214
9.27 . . .	216,215
11.5 . . .	225,215
10.1—3 . . .	216
11.5-12,20-25 . . .	216
11.25-29 . . .	220
11.7 . . .	225
9.32,33 . . .	226

I. Kor.

15.4 . . .	22
------------	----

Mutató a szentírás-idézetekhez.

395

9:27 . . . 25	Eféz.	2-8,—12	379
11:25 . . . 69	4:1 . . . 25	I. Tim.	
15:25,26 . 108	6:17 . . . 103	2:6 . . . 109	
15:21,22 . 109	6:15 . . . 163	6:15,16 . 136	
15:45 . . . 109	5:24 . . . 211	2:5,6 . . . 136	
15:27 . . . 111	3:2,3 . . . 211	II. Tim	
2:12—16 . 126	Fil.	3:17 . . . 37	
15:50,51 . 132	2:9 . . . 249,111	3:12 . . . 142	
15:42—51 . 137	2:12 . . . 165	4:1 . . . 150	
15:8 . . . 138	1:26 . . . 165	3:1 . . . 164	
15:52 . . . 153	Kol.	4:3 . . . 275,269	
11:18 . . . 164	2:14 . . . 86	3:1—13 . 270	
10:11 . . . 197	1:18 . . . 138	Zsid.	
10:18 . . . 214	2:17 . . . 180	11:38—40 . 16	
3:16, 17,250, . 218	1:24 . . . 211	11:8,9 . . . 45	
8:5 . . . 287	Thess.	7:9,10 . . . 45	
15:23 . . . 165	5:1—5 . 281,17	3:8,9 . . . 46	
16:17 . . . 165	4:16 . 154,150, 148	3:9 . . . 47	
II. Kor.	5:4 . . . 176	9:26 . . . 68	
5:16 . . . 109	2:19 . . . 165	10:16,17 . 93	
11:13,14 . 164	3:13 . . . 165	10:4,5 . . . 109	
10:10 . . . 165	4:15 . . . 165	2:9 . . . 111	
11:2 . . . 249	5:23 . . . 165	1:3 . . . 111	
3:17 . . . 348	II. Thess.	9:4 . . . 133	
7:6,7 . . . 165	2:8 . . . 103	12:21 . . . 135	
Gal.	1:7,8 . 303,148	10:5 . . . 161	
3:16 9	1:8 . . . 156	4:16 . . . 164	
4:4 22	2:2 . . . 165	10:1,8;5,219,180	
3:13 43	2:3 . . . 279	1:14 . . . 212	
6:16 . . . 214	2:4 . . . 287	3:5,6 . . . 214	
1:8 . . . 338	2:1 . . . 165	8:6 . . . 217	
5:1 . . . 348			

9:1,2,9,10	217	I. János.	14:1-4,18-20,178
8:2 . . .	217	3:2 . . .	132.111 3:18 248.198
9:23 . . .	218	3:1 . . .	276 1:1 . . . 212
9:9,23 . . .	219	2:2,18,27	284 17:5,6 338.218
2:9,15 . . .	249	2:18,19 . . .	294 3:12 . . . 218
5:7 . . .	338	Judás.	16:12 250.218
Jakab.		3:16 . . .	245
1:18 . . .	19	9 . . .	133 7:3 276.246
5:7,8 . . .	165	Ján. Jel.	17:14 . . . 249
22:28 . . .	165	2:7 . . .	12 14:14-20. 250
5:17 . . .	267	3:7 . . .	21 11:17,18. 250
I. Péter.		2:27 . . .	77 18:4 . . . 250
1:12. 213.18		11:17,18.103. 88	18.10,17,19.259
1:20—22 20		12:14 . . .	92 2:20 . . . 267
2:9 . . .	75	13:5 . . .	92 18:7 . . . 267
1:11 . . .	90	2:26,27 . . .	102 12:6,16 367
3:18 . . .	110	19:15 . . .	102 13:17 275.270
2:21. . .	212	16:14 . . .	103 17:5 . . . 272
2:5,9,10 217		1:7 . . .	148.143 13:1—8 284
II. Péter		6:15—17 . . .	144 13:2 . . . 302
1:16 . . .	165.16	16:14 . . .	146 13:5,6,321,320
1:19 . . .	146.17	16:15 . . .	147 11:15,18 . . . 154
3:8,10 . . .	39	11:15-19,154,153,150	12:6,11 . . . 267
3:3,4,10,12.165.174		10:7 . . .	154 18:3 . . . 369
1:4 . . .	217	14,14,15.249.156	20:3,7,8 375
1:17,18 . . .	266	21:8 . . .	159 17:16,17 376
		7:1,2 . . .	176